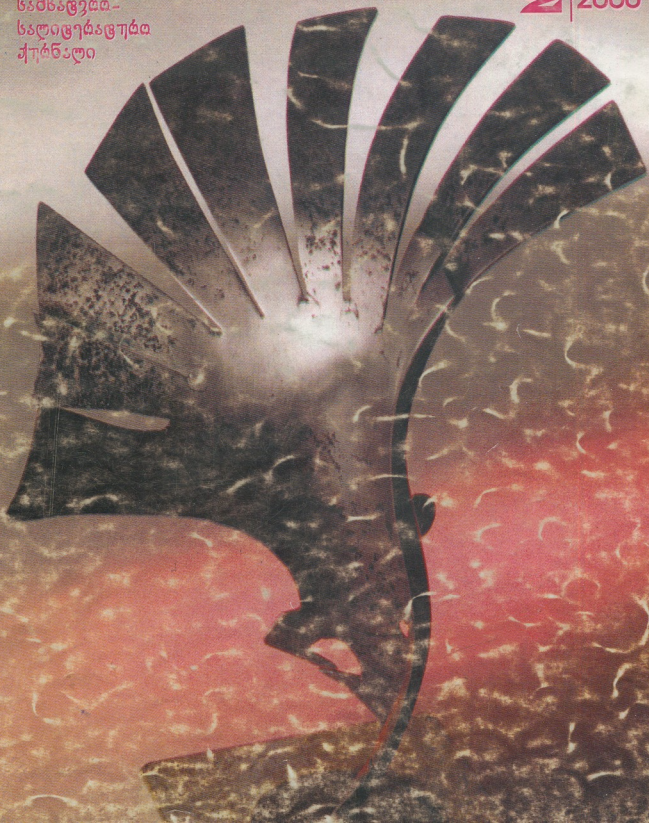

ტრესკარი

სამხარგრძელ-
საღიფრატფრძელ
ქერნალი

2 | 2000

ცისკარი

ღამთუბნეშოქი:
საქაბთუელის მწუნალთა კავშიბი
ღა ქუნალ „ცისკარის“ ბრეაქცია

2 | 2000

ღაარსებუღა 1852 წელს აღდგენიღა 1957 წელს

შინაარსი

შთავარი რედაქტორი:

გაურ კალანღა

ბოეზა და ბროზა

სარედაქციო საბჭო:

ბალათმარ არ ბაბული
ღემან მალაზონი
ელზა მებრემელი
(შთ.რედაქტორის შოადიღე)
მინო მისულღვიღი
ზურაბ ნარმანი
ჯეპალ ჭირი
(სახესხველე ჟანი)

საკონსულტაციო საბჭო:

ბიბი ბაბაქორი
ნოღარ ბრიბაღაშვიღი
ღაკიტი თეღორაკი
ზაზა თვარაკი
მეზარ კვიტარღვიღი
რეპაზ შიშვალაკი
ღაკიტი მვეღღი
ბურღი მტობი
ბიბი სულაღარი
მინიღი მვღიში
ჯანსულ ღვინჯიღი
შაღინან შაკანაკი
ნოზარ შაკანი
როსტომ ჩხიში
ჯანო შანღი

მხატვარი:

ბიორბი შარმთული

მხატვრული რედაქტორი
ღაკიტი ბბულაკი

ტექნედაქტორი:

ზიული სირაკი

გამომცემელი:

ღემან თითმარის

საკიბული, თბილისი, ხელს ქუჩა 1
ტელ 99-85-81 ბა რედაქტორი
98-36-43 შადელი

- 3. ღალი ცაბა. ლექსები
- 6. ჯაბა იოსელიანი. სარევისორო გეგმა. რომანი. დასახრული
- 52. ვეპა ხორნაული. ლექსები
- 55. შურმან ცეცხლაძე. ლექსები
- 57. მხიელ ქვლედიძე. ვაბირებ ცხოვრებას... (ავტობიოგრაფიული ნარკვევი) გავრბელება
- 87. ბელა შალვაშვიღი. ლექსები
- 89. ვალერიან საღიანი. ლექსები
- 91. ჟემალ ღობორჯგინიძე. ლექსები

ღრამატურღა

- 93. თამაზ მეტრევეღი. ქამალ აბღლა. ვინა თქვა, რომ ფასკუნჯი არსებობს...

ჩუენი თანამედროვე

- 108. ღალი სულაშვიღი. წითელი კენგავრი

ბოღიტიეოსის თვალთ

- 115. თამაზ ნადარეშიღი. ქვეენის გერიგორიული მოღინობის აღსაღგუნაღ

წერილები

- 118. ავთანღიღ ნიკოლეიშვიღი. რევაზ შიშვეღაბის ნოვეღების ცრემღაღი იუმორი
- 128. რუსუღან ფიფა. ვეარცმა უღღსა ითანე მინხის პოემამი
- 130. ნინო კოჭღოშვიღი. შიო არაგვისპირელის ნოვეღები
- 132. რუსუღან კვარაცხელია. მეგაღორის კინემატოგრაფიული სექციიღა
- 134. ვანო მჭვღიშიღი. ღტიგობტურული ძალეღის კონსოღიღა ის ნიმუში
- 135. ეკა ღღღაშვიღი. II ოღის (მოიხიღღსა) საკითხისათვის

ღალი ცაბვა

ახალი კაპრიზები საუკუნის დასასრულს

1. ასეა, ცოფილ ვარ წინაშე უფლისა, ქალი-ქარაფინდა, ბელი მაქვს პოეტის, სანთელ-საკმეველი სხვისი რაღად მინდა. ევბრძევი ქარბორიებს, ნიშანდადებული შევირდი მთვარისა, ურჩი და უგრეხი, ძირით ძირობაძლე კოლხური გვარისა.

ვში კარს სამარისა, ოდეს შეუნაღველი შემომეღრუბლება, იღარებს, ვმღერივარ, თურმე სიყვარულით გული არ იღლება, მღვა ღამესიმშრება, წამით გაცხადლება არე ბუნდოვანი, მშერას დააგყვევებს მოსული სხვანაღდან უცხო კიღობანი.

მოვა გათენება, ცაშე ცისარტყელას აღბეჭდავს საბაით... ჯერ არს გაზაფხული, ბნელეთის ქურუმო, ნუღარ მცდი ამაოდ. სულში მეთისხილის გოგი აყვავდება, ჩაცხრება ენებები, ვყოფილვარ ოდესღაც ჩიგი მგალობელი, ოდესმე ვიქნები.

ჯერ კი სოდომური ცეცხლის წვიმებია დ ქარებს მიჰყვება უკვე გარდასული დღეების ტკივილი, ფერფლი და დიდება, ხმას მღაღაღებლისა ზედა უდაბნოსა ჰგავს ჩემი ძახილი, რომელი თქვენგანი არის უცოდველი, აღიღეთ მახვილი..

(არიადნე)

2. გამოიღვიძე, უხმე დიდოს, უხმე მეღვას, სუყველას, ვინც კი უარყოფის იწვინა მხამი, ჰგავს შენი სახე მთვარის შუქზე მკედარ ორქიღვას, განახენე თვალნი, მარგობის დიღა სისხამი

აქციე ცრემლად - გაღმოკიღე კლდეებს ჩქერალი, წაღეკოს წყალმა ეამი ღრძო და არსახსოვარი, სხვა დაისები ვაისხენე, სხვა თებერვალი, კონცხი უნისლო, პორიზონგზე მშე - კინოვარი.

ხავერდოვანი გადააღვე მშერა მიღამოს, ჩაახსე მშიერ ნაპრაღებში ქარის წიწინი, დასწყველე ბედი... შეაღეწე ცას უდიღამოს, ცივი შუბლიდან გარდმოსხნილი ცეცხლის გვირგვინი.

სამხარეთმცოდნე
ეროვნული
ბიბლიოთეკა

(მოდერნისტული კოლაჟი)

3. მთვრალი კაქტუსი - მომაკვდინებელი ღუმლით
 გახევებული, ჩაარტახებული აბანოზის შავ აკვანში,
 დამწყდარი ნერვების ტევრში, ობობა - საკუთარ ქსელში -
 ხასი და ზარქაში. მორიელი გრძნეულის კალთაში,
 გული საგულეში - ყრუ-მუნჯი ფასკუნჯი რკინის გალიაში.
 ქარის იაენანა ქარიან ღამეში...

მთვრალი კაქტუსი - შლეგი, შეშლილი კორიფანგი,
 ჩემი ოთახის ფეერიულ სიმშვიდეში, ფოლიანტების მგვერში,
 გაზაფხულის ჭექა-ქუხბლში, ძარღვიანი ჩანჩქერების
 თავსებაში, აღმევებული ერთადერთი ფანჯრის რაფაზე.
 ვიქტორია, ნიაგარა, კასტალია.
 ქარის იაენანა ქარიან ღამეში...

მთვრალი კაქტუსი - გადარეული ინფანტი, ფრანგი,
 მოულოდნელი და უცაბედი, კვესი და აბედი,
 ასანთი, ღენთი, ალი... წყალი, პეშვით მიგანილი
 მწყურვალის ბაგემდე, სხივი - მთვარის მარადიული
 სიმალლიდან ჩამოდვრილი, კვლელს მიმსხვრეული
 ბროლის სამელნე, ლაქა - ლურჯი ყვავილი!..

ქარის იაენანა ქარიან ღამეში...

4. ისევ ერთად ვართ, მარტოობავე, ისლის კარავეში
 ოთხივე მხრიდან გამჭვალავი უბერავს ქარი
 და, ვით სამოთხე მომაკვდავის წარმოსახვაში,
 ფეთქავს ხსოვნაში სიჭაბუკის ცა - სადაფქარი.

აი, მუსიკა შორეული... უკვე ახლოა,
 უკვე გამოჩნდა ნისლოვანში თეთრი ფრინველი,
 იქ, ალბათ, ისევ ანგელოზთა სამოსახლოა
 და უფლის ბაღებს გაზაფხულის ასდის სურნელი.

ო, იარალი!.. შენს ღუმელში რამდენი სახე,
 რამდენი ხმაა, ჯერაც ძვირი, უკვე მიმქრალი,
 მიედინება უგუნებოდ დრო სავაგლახე,
 თან მიაქვს წლები, რჩება ქეიშა და საფიქრალი.

მომისაკლისე, სუმბულებით მორთე ხავერდი,
 ტკივილს ცრემლები, ჩანგს სიმები ჩამოაწყვიტე,
 როცა მოვეკვდები და უძირო ზეცის კარედი
 გადამეხსნება, ვით ზამზაკი სამარგალიტე.

5. მთინახულე, კითერიავე, ჩემი კუნძული,
 აღმოსავლეთით უკვე აღჩნდა ვერძის ნიშანი,
 მთელი ზამთარი მარტოობით ვარ დაზაფრული,
 ღამე თარსია, მთვარე - ბასრი იატაკანი.

უბადრუკია დღის დღიდან გადასახედი,
 შეშლილა მარტი, გოგებს ხლართავს ქარი ურჯუკი,
 თითქოს დაადეს ბედის გუჯარს ლუქის ბეჭედი
 და ჰაიპარად დამიხურეს გული - შანდუკი.

შეახე შენი ჩირაღდანი გლოვის პალატებს,
 ვარინდე წამი, გააოგნე მშის საბრძანისი
 და, სანამ ცეცხლი მოგონებებს გააპარგახებს,
 თბილ ნალვერდალში აგალობე ჩიგი - ფენიქსი.

ნ. ცხრაჯერ ათასი დღეა შენამდე - გააფორებული ბედის სასჯელი!..
 ჩასჭიდებია ხსოვნას ჭანგებით ცხრაჯერ ათასი დამის ნალველი.

თავსასთუმალთან თელემს მარგობა - შექმონავანი მთვარის ნახხიბი,
 ცაზე ნისლია და ნისლებს მიღმა კვლავ უშფოთველად სუნთქავს კირჩხიბი.

გადაუღებლად წვიმს ჩემი ზეცა - მშის საგალობელს აკენესებს თარი,
 მე მახსოვს, მაშინ ჩვენს განშორებას ცხრაჯერ ათასი გლოვობდა შარი.

მე მახსოვს, საით მიჰქონდათ ქარებს სიმწრით მომწყდარი კბოღეს ბორანი...
 ჩხაოდა ყვავი, დახშულ ჭიშკართან იკვირებოდა ხე - არღავანი.

ცისადცისადი სხვიით ნაკემსი სული, დაღლილი ცოღვით, ცრემლებით,
 საბედისწერო გზაჯვარედინთან ეთხოვებოდა სხეულს წვალებით.

ისევ უმწუოდ კენესის გვირილა - პირქარცი, მშვიდი და უმაკველი,
 „აღარ უყვარხარ!“ წუხელ გრივალებს ჩაუშხვრევით თურმე სარკმელი.

შემორჩენია ვერცხლის მონეგას მხოლოდ სახელი - ცეცხლის გვიფარი,
 ერთ ღროს ყველაზე უძვირფასესი, ახლა დუმილით მოსაგონარი.

ჯაბა იოსელიანი

სარეკისორო გეგმა

დიდმა ჩეკისტმა ორივე დანაპირები შეუსრულა ბალერინას: ავეჯი გამოუცვალა, მართალია, ისიც ახალი არ ჩანდა, მაგრამ უფრო მსუბუქი და მოხერხებული გამოდგა; მეორეც - დახვერვის პროცედურაზე დასასწრებად წაყვანას დღესათვის დაპირდა და ახლა ჩაცმული და გულაჩქარებული მანქანის დაბინძურებას ელოდებოდა. პროექტორების შუქით შემოფარგლული ციხის ეზოში მოძრავი ადამიანები მოჩანდნენ, თუმცა სახეებს ვერ გაარჩევდი. ალიკაპივით რკინაფარებული საკნების ფანჯრებიდან წვრილ ზოლებად სინათლე გამოკრთოდა, ეზოში რაღაც მიყრუებული დღუნი იდგა. ბალერინა, გინდაც ბავშვობაში რაღაც დღესასწაულზე პირველად მიჰყავდათ, ისე ცქცუკავდა. მათ შესახვედრად გამოსულმა ციხის უფროსმა მეორე სართულზე გრძელი დერეფნის ბოლო ოთახში შეიყვანა. დიდი ჩეკისტის დანახვისას ყველა იქ მყოფი მისაღმების ნიშნად წამოიშალა, მან კი დიდსულოვნად ხელით ანიშნა, გაეგრძელებინათ თავის საქმე, თვითონ კედელთან გამწკრივებულ ერთ-ერთ სკამზე ჩამოჯდა, ბალერინაც გვერდით მოსიყა. - „ყველაფერი მზადაა, ამხანაგო გენერალო, ევლოდებით შემსრულებელს“, - თქვა მასპინძელმა, წამოვიდა მისკენ, გადაშლილი საქალაღე გაუწოდა. ვიდრე დიდი ჩეკისტი მერუღედ დავიარს ათვალდებოდა, ოთახში არასრულ სამხედრო ფორმაში, წელში ოღნავ წახრილი ჭადარა კაცი შემოვიდა; უსამხრებო ბლუზაზე ლენინის ორდენი ეკიბოდა, მსხვილ ქამარზე გყავისბუდიანი იარაღი ეკიდა, პირის კუთხეში გრძელმუნდშკუიანი პაპიროსი ჰქონდა დაუღვევრად გაჩრილი; ხორციანი, ლურჯად დაბარდვული მოწითალო ცხვირი და ოთახში დაყენებული ოხშიე-

არი ეჭვს არ ტოვებდა, რომ მათი პატრონი მაგარ სასმელებთან მწყურალად არ იყო. ამბღლებულ განწყობაზე ჩანდა, თვალები რუხად უელავდნენ, რაღაც უპირატესობის შეგნებით ევლებოდნენ დამსწრეთა სახეებს, თუმც არავიფე არ ჩერდებოდნენ. მისმა გამოჩენამ კამერტონივით იმოქმედა. მიუხედავად იმისა, რომ ხმას არ იღებდა - და იქნებ სწორედ ამიტომაც - ახლა იგი განაგებდა ამ მცირე სამყაროს. „ჯალათია“, - ხმადაბლა ამცნო დიდმა ჩეკისტმა ბალერინას. მასპინძელი რაღაცას შეეკითხა ჯალათს, მან კი ბალერინასკენ გამოიხედა, მოჭყუნა სახე, მხრები აიჩეხა და გაურკვეველი სიგყვა წარმოთქვა. ციხის უფროსმა საათზე დაიხედა და ყველას სხვა შენობაში გადასვლა შესთავაზა. საღღაც ჯურღმულში ეშუებოდნენ ბნელი კობით, ალბათ, ჯოჯოხეთის კარიბჭეც ასეთია, - გაუღევა ბალერინას. მკრთალად განათებულ გრძელ გვირაბს ნესტისა და საპირფარეშოს აუგანელი სუნი სღევდა. მოულოდნელად გამოიღო კარი, წამით შუქმა დააბრმავე. რამდენიმე კაცი ეხვეოდა სკამზე მჯდომს, ყველა სამხედრო ფორმაში იყო, გარდა მაგიდასთან პირისპირ მსხდომი ორისა. ერთს შეუვალი გამოუმეყველება და მსუქანი სახე ჰქონდა, მეორეს - მიკაკალივით თეთრი და ნადირის უაზრო მწერა. საქალაღედ, რომელიც დიდ ჩეკისტს შემორჩა ხელში, ვილაყამ გამოართვა და ამ ორის შუაღაღო მაგიდაზე. „უარი ვითხრეს შეწყალებებზე. მოაწერე ხელი, რომ გაგაცანიო“, - მოკლედ მოჭრა მსუქანმა და დავიარი მიუწია მის წინ მჯდომს. „შუესხენით ხელები“, - თქვა ლენინისორდენოსანმა. „მე არაფერში არა ვარ დამნაშავე“, - მარცვალ-მარცვალ ლულულედა მისჯილი, ხეღბორკიღის მეს-

ახსენალ მიჭირლები გასაღებს ვერ არგებდ-
ნენ. „ნუ გემინია, ეს ჯერ კიდევ არ არის
საბოლოო აქტი.“ - ჩაილაპარაკა ვიღაცამ.
მისჯილი მყისვე გაჩუმდა, ცივი წყალი
გადაასხესო თითქოს. „აჲ მოაწერე!“ - მკაც-
რად უბრძანა მსუქანმა და თითოთი მიაინშნა
გაშლილ ფურცელზე. პირველად ამ ხნის
განმავლობაში რაღაც აღამიანური, იმედიანი
ნაპერწკლით გაღმობედა ბალერინას, აკან-
კალბუელი ხელით რაღაც წაქლაბანა. მყისვე
ორღელისანმა კბილებიდან გამოსცრა: „გაი-
ყვანეთ!“ შემორკალულები დაესივნენ: - „აა...“
- რაღაცას ყვიროდა გაგულული სიკვდილმი-
სჯილი. თავზე გომარა გადააიყვს და გა-
ათრეის. დიდმა ჩეკისგმა თავით ანიშნა, გამ-
ომყევით, ბალერინამ უბრით ასევე გადა-
უქნია თავი. ოთახში დარჩნენ: მსუქანი, დაბლ-
ვერილი სახით, ერთი ვიღაც მურგით მდგომი
და ბალერინა. კარვა ხანს გაყინული სიხუმე
იღვა, მკროთალი სინათლე აჩქარებული პულ-
სივით ციმციმებდა. მერე მოახლოებული ხმა-
მალალი ლაპარაკი გაისმა, პირველი დიდი
ჩეკისტი შემოვიდა. ბალერინა მკლავზე დაეკ-
იდა: - „ჩქარა წავიდეთ, ჩქარა!“ - წაიხურჩ-
ულა და მძლავრად მოქაჩა კარისკენ. მთელი
ვერობით თითქმის სიბრბილით, ხმის ახოლებ-
ლად განელეს; არც არავის დამშვიდობებია
და არც დიდ ჩეკისგს აცალა ამის გაკეთება.
მანქანაში ჩასხდომისას ჩეკისგმა ჩაიფინა:
„ამიგომ არ მინდოდა შენი წამოყვანა.“ -
„ეს ხომ ნამდვილი მკვლელობაა.“ - გააწყ-
ვინა ბალერინამ, - „მამ, რა გევიონა, მუს-
იკითა და მონოლოგებით, როგორც თე-
ატრში?“ სახლში მისვლისას ბალერინა მან-
ქანიდან აღარ გადმოვიდა: - „ქალაქგარეთ
წავიდეთ.“ - „ახლა?“ - იკითხა ჩეკისგმა. -
„პო.“ - „შუალამეა“, - დაიხელა საათზე ჩეკ-

ისგმა. - „არა უშავს, ცოცხა გავიაროთ“. -
ჩეკისტი შეყოყმანდა: - „მამინ ფუნიკული-
ორზე რესტორანში ვივასშმოთ“. გზაში
ბალერინამ ფანჯარა ჩამოწია, გრილი პაერი
ურგყამდა სახეში, ხმას არ იღებდა. ჩეკისტი
და მძლოლი რაღაცამე საუბრობდნენ. რესტ-
ორნის განათებულ შესასვლელთან გაჩე-
რდნენ თუ არა, ბალერინა გაღმობედა და
სწრაფი ნაბიჯით გასწია სიბნელისაკენ.
„მოიცა, საღ მიღიხარ“, - დაეღვენა ჩეკისტი,
მაგრამ ბალერინამ მოუხედავად და უსიგფ-
ვოდ ცალი მხარის აჩეჩვით მოიპაგეცა და
სიბნელეში გაუჩინარდა. ჩეკისგმა მძლოლი
რესტორანში მყუდრო ადგილის ასარჩევად
შეგზავნა, თვითონ ბალერინას დაეღვენა.
ძლივს დაღაბდა, ისე მიიჩქაროდა, ვინდაც
ვიღაცას გაურბოდა. სიბრბილით წამოწია:
„საღ გარბიხარ, ვერ გავიგე.“ - „კარგია
პაერზე, მშვენიერი ამინდია.“ - „გაგბრწყვიდ.
რომ წამოგიყვანე“. - „მოდი, სხვა რამზე
ვილაპარაკოთ“. - გააწყვეტინა ბალერინამ.
რესტორანში მძლოლის შეკვეთითი მაგიდა
მართლა დიდი დარბაზიდან თვალმოფარე-
ბული, მაგრამ ზედ ორკესტრის გვერდით
მიჯრითი გამოდგა. ერთმანეთის ხმა არ
ესმოდათ, ოფიციალურად ყვირითი შეუკე-
თეს ვახშამი. ორკესტრანგებმა, ეგეობა, იცნეს
და მთელი მონდომებით ჯაჯაკუგობდნენ.
ჩეკისგს ხასიათი გამოუკეთდა. ყველასაგან
დაფარულად თავს მუსიკოსად თვლიდა. ახ-
ალგაბრლობაში, ბაქოში როცა სწავლობდა,
ვალტორნაზე საშუალოდ და ჩელღზე საკ-
აოდ კარგად უკრავდა. ქართულ თეატრში,
ქართულ სკულენგთა კონცერტზე ლაერენგი
ბერია გავცნო, რაც მისი ბედ-იღბლის განმს-
ამღვერელი გამოდგა. ცოგაოდენი ხანი ახლო
ურთიერთობაც დაუწყარდათ არა იმიგომ,
რომ ბერია მელღმანი გახლდათ, უბრალოდ,
ჩეკისტი მამინ შეღლებულ სკულენგად ითე-
ვლებოდა და მასთან ხშირად ე. წ. მშვიერი
სკულენგობა იკრიბებოდა.

რეგოლუციის შემდეგ, ოცანი წღებში უმ-
შევრად დარჩენილმა უკვე თბიღისში ბერიას
მიაკითხა, საშუაღომე მოწყობა სთხოვა.
მანაც, არც აცივა, არც აცხელა და მეტეხის
ყამარმების ე. წ. „მალაღეტკების“ - არასრ-
ულწლოვანების ცისის უფროსად გაუშვა. მერე
კი საბრინობისა და ერთგუღების გამო
თავისთან აპარაგტი გაღმოიყვანა. სულ მალე
იმ უწვიგურ და ჭკუაშემღღულ გარემოში
თვითონ გაიკაფა გზა მალაღ-მალად თანამ-

დებობებისაკენ. ასე რომ, რაღა დროს მუსიკა იყო. თუმცა „ლაბუხეს“, როგორც სასიყვარულო ჯარგონით მუსიკოსებს ეძახდნენ, ნათესავად მიიჩნევა გუნებაში. ახლა, ცხადია, ამის გამჟღავნება წარმოუდგენელი სისულელე იქნებოდა. ჯერ ერთი - ამას სერიოზულად არავინ აღიქვამდა, მეორეც - მისი მამასისხლად მოპოვებული მუშურ-გლეხური და ჭირდათმენილი მკაცრი რევოლუციონერის სახე დაფოლადიკობდა. და მაინც, სიურპრიზის ცხოველი სურვილი შემონახული ჰქონდა: ერთ მშვენერ დღეს ხალხმრავალი აუდიტორიისა და გაცილებული ბალერინის წინაშე ჩელოზე დაუკრავდა. არ იყო გამორიცხული, ამ მშვენიერ დღედ ეს საღამო აღმოჩნდიყო. ბალერინა მოსვენრად აგრიანებდა თავს, მკლავი ისე ხანდომიანად შემოედო ნიკაქვეშ, რომ ჩეკისგმა ვერ მოითმინა, გადაიწია და ყურში ვითომც რაღაც ჩასჩურწულა, თუმცაღა ორკესტრის ხმაურის გადასაფარად კარგა გვარიანი ყვირილი მოუხდა: - „გიყურებ და მახსენდება, როგორ გამოყავხარ შენს პარტნიორს სცენაზე - გაჭიმულ ხელებში ატაკებული. შენი ნაზად გადახმნილი ბიუსკო, მინაღვლებული სიცოცხლის გამომხატველი უმწეოდ გადავღებული ყელი, გრაციოზულად გაშლილი მკლავები, მოგეხილ ფრთასავით მითრთოლვარე ცალი ფეხი - ფრენაში ტყევის მოთქვლილ ველს ჰგავხარ. ამ დროს შენს პარტნიორს უნდა მოჰქონდე სათითად, როგორც უპერიფასესი განძი, ეს უნდა იყოს დემონსტრაცია, პროტესტი დაღუპული სილაგამის აგმო, ის კი ერთი სიტყვით... მართლაც „ნასილმიკ“... უძიმოდ ჩაიქნა ხელი ჩეკისგმა. ბალერინამ მოწყენილად გაუთხრა: - „წავიღეთ აქედან, გამოსიკდა თავი“, - მიანიშნა მუსიკოსებზე. - „მოიცა, მოგვიგანონ რამე, ასე ხომ არ გაეიქვევით“. - „საჭმლის გულისათვის ამათ მძევლებად დაგერჩით?“ - ჩეკისგმა ოფიციალგი იხმო, ანგარიში გაუწვროს. ბალერინა კი უკვე ბადის მოაგროვან ელოდებოდა. ქვემოთ, განათებული ქალაქი ვარსკვლავებით მოჭედდოდა ცასთან გაერთიანებულიყო. ბალერინამ ამოიხრა: - „სიამოვნებით გადავემეგობრე და ვიფრენდი ამ გაშლილ ცაში“. - გაწმობებოდა და სადღერელაშლილი ჩეკისგმა ხმას არ იტბა. ქალაქში დაბრუნებისას ბალერინამ დღეგაღამეზე ჩამოაგდო სიტყვა, სთხოვა, იქნებ მოყვარულთა კლუბში გაეშვა

სასწავლებლად. - „სისულელებს ნუ იგონებ!“ - „რა ბედნიერებას გრძობენ, ალბათ, მიწას როცა წყლებთან“. - „ისინი თვითმკვლელები არიან?“ - დაასკვნა ჩეკისგმა. ბალერინამ ისევ მოიწყინა. - „მანქანა არ გაუშვა“, - უთხრა გამოსვლისას. - „რაშია საქმე?“ - „იქნებ არ დარჩე დღეს, წახვიდე სახლში“. - ბალერინამ ჩი მოამზადა, თბილისური სოფში - კარგოფილი ხორციით გააცხელა. დღემა ჩეკისგმა ცოგა არაყი მოითხოვა, - „ამას ჰქვია რესტორნიდან მოსული ხალხი“, - ჩაიციანა ჩეკისგმა, მერე უცებ დახვერვის ამბავს დაუბრუნდა: „ამას კაცები ვერ უძლებენ, ვინდა თუ არა, აიჩემე“. - ბალერინა არ პასუხობდა. - „ეს კიდეც არაფერი, შენ უწინ უნდა გენახა, საკომენდანტოში კონდახებით აბრუებდნენ, მანქანის ძარბეში ყრიდნენ და ქალაქგარეთ გაჰყავდათ. ახლა მაინც პროკურორი, ექიმი ვსწრებან, აი, ის მსუქანი-მეღამხეღველი პროკურორია, ძაღიან პატიოსანი კაცია, პროტექცია, ძღვენი, ქრთამი და ასეთი რაღაცები გამორიცხულია. დახვერვის პროცესს როცა ვსწრება - ერთი თვის ჯამაგირის შესამეღს აძლევენ პრემიადაურს. შეღოს ფულს ვუგროვებ, მაჯის საათი უნდა ვუყვილი, წელს სკოლას ამთავრებს ფრიალებშე, მითხრა ამასწინით“. - „ის მეორე ოთახი რა არის?“ - იკითხა ბალერინამ. - „იქაც პაგარა დერეფანი, მერე იქით სათავგო, ჯალათთა თავის საქმე იცის, კეფშიც ტრახ! და მორჩა. მერე ექიმი ადასტურებს სიკვდილს, აქტს შეადგენენ, ხელს მოაწერენ. უწინ ხად იყო ამის შესაძლებლობა, „პაჩკობით“ ხერგდნენ“.

დღემა ჩეკისგმა არაყი გადაჰკრა, პურს დასუხა, გაიციანა: „შეგვინდა?“ - „უცებ მისი უსაშუალობა განდომევა, უღაჯობა, უსუსურობა, ღრმა სასოწარკვეთა, ის, რომ არაფერი და არავინ არსებობს ქვეყანაზე, რომ უშველოს - დმერთიც კი“. - „დირსი არიან, საჩვეულა ბალახი მოსასპობია“. - „ნუთუ ყველა ასეთი დამნაშავეა, რომ აუცილებლად დაიხვერიგოს?“ - „ამხელა საქმე კეთდება, მთელი კაცობრიობის ზედ-დბალღევა საუბარი, ვიდაცა აქეთ, ვიდაცა იქით - რა მნიშვნელობა აქვს. ხომ გავიგია, სტალინმა რა თქვა: - ტყე იქნება?“ - ნაუოგები ცვიფა. - „არ ვიცი, არ ვიცი, ვერაფერი გამეგია, ალბათ, გამართლება იმით თუ შეიძლება, რომ ერთ დღეს ჩვენც მოვკვდებით“. - ჩეკისგმა გაი-

ღიმა, დალია არაყი, პური აღარ დაყნოსა. სოუბი ბარაქიანად გადმოიღო, ერთი ლუკმა ჩაიღო, იქვე წამოღვა: - „წავალ, შოფერს გაუშვებ“ - თქვა და ისე, რომ ბალერინას თანხმობას არ დაულოდა, გარეთ გვიდა. დაბრუნებულს ბალერინა ისევ იმ პოზაში დახვდა. კვლავ დალია არაყი: - „კარგი ერთი, სისულელებზე ნუ ფიქრობ, ჩემი ბრალია, აგყვეი“. ჩეკისგს სასმელი მოეკიდა, ცდილობდა, გაეხალისებინა ბალერინა, მაგრამ გულდამძიმებულს მისი ხუმრობები უკბილოდ ეჩვენებოდა. ოღნავ გამოცოცხლდა, როცა ჩეკისგმა სპექტაკლზე ჩამოავლო სიტყვა. - „იმ შენს მავესტროზე ამბობენ, რადაცას ღვაძს, ვერაკაყი გაივებს, რა არისო, თინაც ანტისაბჭოთა ანეკდოტებს ჰყვებოა“. - „რა ანტისაბჭოთა, ვინ თქვა ეგ ჭორი?“ - „ჩვენ ხომ ყველაფერი ვიცით, მე ისიც ვიცი, რა მაგრად გიცეკვია რუპეტიციაზე. ისე, მაინც გააფრთხილე ეგ შენი მავესტრო, ცოცა ენას კბილი დააჭიროს, მაგას ჰეფე ნიულოზმა შეებულებაში ხომ არ ჰგონია წასული?“ ბალერინას მაგა პარიზე მავესტროს მონახობრივ გაახსენდა. შოუნდა, დაწვრილებით მოეყოლა, მაგრამ აღმოჩნდა, რომ ჩეკისგსაც სცოდნია ეს ისტორია. მაინც გაიმეორა: - „თვალები თურმე არ აახვევინა, ის შეეგება სიკვდილს“; - „იმასაც ამბობენ, დახერგვის შესასრულებლად გამწკრივებულ გვარდიელებს ჰაეროვანი კონცა გაუგზავნაო, თუმცა ვფიქრობ, ეს ხალხის მიერ შექმნილი ლეგენდაა“, - დახმინა ჩეკისგმა. - „არაფერიც! ეს სრული ჭეშმარიტებაა!“ - ჯიუტად შეუტია ბალერინამ. ჩეკისტი სულაც არ იყო საკამათოდ განწყობილი, პირობით, ცდილობდა მიღებული მძიმე შთაბეჭდილებიდან გამოეყვანა, დარჩენაჲ იმიტომ გადაწყვიტა: - „შო, ისიც ხომ მოცეკვავე იყო, ასეთი მაგრები ხართ“. - „ღიახაც, მამ, იმას კაცი ერქვა, ძროხასავით რომ გაათრიეს“. ჩეკისგმა, კიდევ რავე საბაბი რომ არ მიეცა, განუშვება არჩია. და მაინც ლოცვით არაფერი შეღვა: ბალერინა მარცხენა გვერდზე იწვა სიბნეულში გაღებული თვალებით, ჩეკისტი კი - მარჯვნივ, მუდპირულ ძილში სუსტად ფშვინავდა. დილით ჩეკისტი აღრე წავიდა. ბალერინას ოპერაში საგარჯიმოდ ელოდებოდნენ. გამოსიხებულს ემბარჯილდა ავტომო, თავს ძალა დაატანა, აბაზანა მიიღო, ფორმაში რომ ეგვრნოთ თავი. შოლში ბრას ნათურა

გადაწვოდა, დიდ სარკეში ხეირიანად ვერ გაბრჩია თავი, გამოსახულება გორგმანებდა, ანაზღად, ვინდაც ფანჯარაში შემოეჭყლიტოს, სარკეში მუშღვაურისქედანი ბავშვი დაღაზნდა, სასწარაფოდ საერთო სინათლე აანთო, აბაზანის კარი ღია დაჩჩნოდა, სარკის ნაწილი დაორთქლილი გამოდგა. მოეჩვენა, ალბათ, შეყვულად ის შემაწახუბელი სიმშარი, რომელიც ამასწინათ ვერ გაიხსენა, თავისთავად ამოცივტივდა: „ღეიდა, ეგ ტანკი არ გადაავლო, არ არის გაფუჭებული, ელემენტი აკლია“... პირკატა ემგერაო თითქოს, ეს ხომ სიმშრიდან „მაგროსკიანი“ პაგარა ბიჭუნა იყო. დიდი ოთახის კარს ჰკრა ფეხი, ყურთაზე გაბლო. იქვე სინათლები აანთო, თუქცა ოთახში მშე კარგა ხანია შემოსულყო; სარკეს დაუბრუნდა, მაგრამ არაფის და არაფერი დახვდა თეთრხალათიანი, შემინებული თვალბით საკუთარი გამოსახულების გარდა. მთელ ბინაში აგეჯი გამოცეკალეს, როგორც დაბარა, სარკე, როიალი და საათი დატოვეს მხოლოდ და ახალად შეამჩნია, რომ შოლში გუმბოღ დარჩენიით. მივარდა, გამოალო და შიგ სთაიამაშო დაბტერეული ტანკი ეგლო. კონვულსიურად აიღო ხელში, მიჭყლელო გვერდს ხალბავი გადასცლოდა. ელემენტიც მონათავსებელი ადგილი საღდაც აქ უნდა ყოფილიყო, ის მართლაც ცარიელი აღმოჩნდა; პირველი, რაც თავში მოუვიდა, ჩეკისგს გელეფონით დაუკავშირდა და ყვირილით იხივდა: - „შოლში გუმბოღ დატოვებით იმ შენს იდიოტებს“. - „რა გუმბო?“ - ვერ მისვდა ჩეკისტი. „როგორ რა, ხომ გთხოვე, ყველაფერი გაიგანეთ-მეთქი, გუმბო რატომ დატოვეს?“ - „რა მოხდა, მე კარგო აბაძიანო, დარჩათ, ეგყობა; შენც აიღე და გარეთ გაიღო“. „ამ ხალხის პაგროსენი მუშღვაურები იყენენ?“ - „სამხედროები, მაგრამ არა მუშღვაურები“. - „ბავშვი სად არის მათი?“ - „არ ვიცი“. - „მაგროსკა ესურა?“ - „უცნაურ რამეს შეკითხები, მე ისინი თვალბით არ მინახავა“.

ყურმბილი დაკიდა, სწრაფად ჩაიწვა, ქუჩაში გამოვიდა, პირველივე ჯიხურში ბაგარეები იკითხა, იქვე ელექტრომალამია მასაწაელებს. დაკეცილი აღმოჩნდა, კარგე ბარაკიდა: „მესვენება 1-2 სთ.“ თითქმის ერთი საათი მოუწვედა ცდა. გვერდით, პურის მალამაში ურჩიეს, უნივერსალისტის მიეკითხა, იქ იყილება ბაგარეები და მსვენებაც 3-4

სარეჟისორო ვეკა

სათამაშლო. გაახსენდა, რომ არც იცის, რომელი ბაკარუა ესაჭიროება, ვერც მორგებას შესძლებს, ამიგომ სჯობდა, სათამაშო წამოიღო, თვით გამოცდილი ვასინჯავდა ადგილზე, სახლში დაბრუნდა, სათამაშო ილიანში ამოიხარა და უნივერსიტეტისკენ გაქანდა. ელექტროგანყოფილებაში ახალგაზრდა ქალმა შეხება სათამაშოს, ბრგველი ელემენტი მოიტანა და ბალერინას თხოვნით სათამაშოს გაუკეთა, ტანკის წინა ნათურები აინთენ, ბალერინასაც სახეზე წამოასურა, გამოსტაცა და წასვლა დააპირა; - „ადგილზე, აქ, ჩვენთან იხდიან“ - მრდილობიანად შეახსენა გამყიდველმა. - „ბოღიში, ბოღიში, დამაფიწყდა“ - თქვა ბალერინამ, რაღაც ფული დაგოვა დახლზე, გარეთ გამოვარდა. ხელში სათამაშო ისე ეკავა, თითქოს, ეს-ესაა, უნდა აფეთქებულიყო, მერე ჯისურში გაბეთები იყიდა და შიგ გაახვია. ტაქსი აიყვანა, სახლში შეიარა, მანქანა ელოდებოდა, კიბე აირბინა; კარს ვერ აკვდა - სათამაშო უშლიდა ხელს. ძირს დადო, კარი გააღო თუ არა, სათამაშო ბინაში შეაგდო; თვითონ კიბეზე დაეშვა, ოპერისკენ მოაგრიალეზინა მანქანა. სამორიგეოდან ჩეკისგ ტელეფონით დაურეკა. - „დღეს სადამოსთვის ოპერაში დაგვოდები, გამოიპირა, ერთად წაივლით სახლში“. - „მე შეიძლება შემაგვიანდეს, ასე რომ, ჯობს, უჩემოდ წახვიდე და მეც, როგორც კი გაეთავისუფლები, მოვალ“. - „არა, არა, უშენოდ მე არ წავალ, აქ დაგვოდები!“ - უთხრა და დაუკავდა ყურმილი.

რეჟისორი და თეატრის პარტკომი ცეკას იდეოლოგიურ განყოფილებაში დაიბარეს. განყოფილების გამგის კახინგში მძიმე საუბარი შედგა. წაუკითხეს საკომპოზიციო ცეკას მდივნის საიდუმლო ინსტრუქცია, რომელიც ქვეყანაში ანგისხალხური, ანგისახპოთა, დასავლეთის გამრყენელი გავლენის გამოვლენას შეეხებოდა. ცენგრაფურ ქალაქებში, მოსკოვსა და ლენინგრადში, უკვე მხლდებული რიგი მწერლებისა, კომპოზიტორებისა და თეატრალური მუშაკებისა, რომელნიც თავისი ანგისხალხური საქმიანობით ძირს უთხრიდნენ კომუნისტურ იდეოლოგიას, უგულვებლყოფდნენ პარტიის კულტურული პოლიტიკის ფუძემდებლურ მეთოდს სოციალისტური რეალიზმისა და, კერძოდ, თეატრში ფორმალისმის დამკვიდრებას ცდილობდნენ. ეს ძველი კონგრეგაციული იდეო-

ლოგიური დივერსიაა, ჯერ კიდევ ლენინის მიერ განქიქებული პროლეტკულტის რეციდივი. მხადლება ცეკას დადგენილება და მის შუქზე საქართველოშიც აუცილებელია გამოიმყურდეს ხელოვნების მოგიერთი ცნობილი მუშაკის მავნებლური საქმიანობა. საქართველოს ცეკას ბუროში გადაწყდა, მთელი სერიოზულობით მოეკიდოს ხელი საქართველოში ანგისხალხური, ნაციონალისტური და კოსმოპოლისტური რეციდივის აღმოფხვრას. ასეთ ერთ-ერთ კერად მიჩნეულია მათი თეატრი, რომლის სამხატვრო ხელმძღვანელი კამიგალისტური წყობილების გადმონანშის წარმოადგენს და, მიუხედავად იმისა, რომ ჩვენმა პუშკერმა საბჭოთა ხელისუფლებამ და პარტიამ საკმარისი ყურადღება და დრო დაუთმო ძველი დეკადენტური და უიდეო პლაგორიზმიდან მის მობრუნებას, იგი დღესაც ანგისხალხური საქმიანობით არის დაკავებული, ცდილობს, დასავლეთის გამრყენელი გავლენა ახალგაზრდობას თავს მოახვიოს. საქართველოს კომუნისტური პარტია და მისი ხელმძღვანელობა არამც და არამც არ დაუშვებენ ამ ძირგამოთხრულ პროცესების განვითარებას. მხილებული უნდა იქნეს ეს ჯგუფი; საჭიროა, ანგისხალხური ელემენტების წინააღმდეგ გაჩაღდეს მძლავრი კამპანია, უპირატესი ყოვლისა, ეს მათი თეატრიდან უნდა დაიწყოს. პარტიამ იცის, რომ თეატრში მოიძებნება ჯანსაღი ძალები, რომლებიც აღუდგებიან უიდეობის, კოსმოპოლიტიზმის და დეკადენტური გენდენციების გავლენებს. - „თქვენ, როგორც კომუნისტებს და თეატრის ხელმძღვანელობას, გვეალბათ, წამოიწყით ეს კამპანია და ახშილოთ დამნაშავეები“. - ასეთი მოწოდებით დაამთავრა თავისი ურეტელი საბრძოლვეო სიტყვა განყოფილების გამგეც. შემდეგ ინსტრუქტორი, რომელიც ამ ხნის განმავლობაში ჩუხად იჯდა, კონკრეტული ღონისძიებების ჩაგარებაზე შეუთანხმდა პარტკომს. გადაწყვიტეს, ამ დღებში მოეწვიათ გაფართოებულ პარტიულ კრება მოემშადლებინათ გამოძსულები და გამოეშკარავენინათ თეატრში განვითარებული მანკიერი პროცესები. კერძოდ, სამხატვრო ხელმძღვანელის - მაესტროს მიერ დაჯგუფების შექმნისა და კლერკიკალურ-რელიგიურ ჭაბოში ახალგაზრდების ჩათრევის ფაქტები გამოეგანათ საჯარო განხილვაზე. - „ჩვენ ისიც ვიცით, რომ თქვენ

დიდი ავტორიტეტი მოიპოვეთ ამ ბოლო ხანს თეატრში“ - მიუბრუნდა იგი რეჟისორს, - და, როგორც კომუნისტი, პარტიულ კომიტეტთან ერთად დირსეულად ჩაატარებთ ამ კამპანიას“. - „საერთოდ, დროს უკვე, თეატრის ხელმძღვანელობაში მოვიდეს ახვამრლობა“, - დაასკვნა განყოფილების გამგემ. - „აბა, თქვენ იცით, აზხანავებო: ცეკას დაღვნილების შუქზე...“ - აღარ აცალა ამრის გამოთქმა შეფიქრიანებულ რეჟისორს, წამოღდა, ხელი ჩამოართვა და ამით აუღიფიცია დამთავრებულად ჩათვალა. შეხვედრით და ახალი უფლებამოსილებით გაგულისებული პარტკომი გზაში ენერგიულად უმბარებდა ასეთი დირსეულობაში მოვლენის შესახებ თავის შიშბეჭდილებას, თვითიშაყოფილებით იხსენებდა თავის პოლიტიკურ აზლის და არც იმას იფიქვებდა, რომ მან თავის დროზე გააფრთხილა რეჟისორი იმ უსისკავისობის გამო, რომელსაც ჩადიოდა ეს ჭკუიდან გადასული ბერიკაცი. რეჟისორმა თეატრში დაბრუნება არ ისურვა, ავადმყოფობა მოიმიზეზა და დაუმშვიდობებლად გაშორდა პარტკომს. დათრგუნვილი ბრუნდებოდა სასტუმროში. მოხდა ის, რისი შიშიცა ჰქონდა, მაგრამ ასეთ სეროთმულ დარტყმას არ მოელოდა, მაესტროს ავტორიტეტის იმდენი იმასაც ფიქრობდა, რომ რაღაც კომპრომისული ვარიანტით აიცილებდნენ თავიდან ყოველგვარ უსიამოვნებას. ხოლო ეცეობა ახლა აღარ დააეციონ და აქ თვით მაესტროთი ან სექტაკალში კი არ იქნება საქმე. ეს ფართომასშტაბიანი პოლიტიკა, საბჭოთა იდეოლოგიის ერთ-ერთი კამპანიური ეტაპი და, რასაკვირველია, ამ თვალსაზრისით მაესტრო ყველაზე კარგი ობიექტი აღმოჩნდა: სახელოვანი, უპარტიო, სხვებთან შედარებით დამოუკიდებლობით მოქმედი. ისე, კაცმა რომ თქვას, რად უნდოდა ეს რაღაც ბაბიური თემა - ეს ხომ გამოწვევას ნიშნავს, თანაც ისეთ დროს, როცა არც თეატრშია დალაგებულად საქმე. შედიმედ სექტაკალში დაუკავებულმა მსახიობებმა დაჯგუფებები შექმნეს. ყველაფერში მაესტროს ადანაშაულებდნენ. ჭორებით, ბეზლობით სურთ, მოცილონ მაესტრო და ისეთი კაცი მოიყვანონ ხელმძღვანელობაში, რომელიც, იმედი აქვით, როლებს დაურიგებს, ვერც ერთ მსახიობს ხომ ვერ დაარწმუნებ, რომ სხვაზე ნაკლებია. განსაკუთრებით განაწყნებულვითა ქალები,

ჯერ იმის გამო, რომ პეროდიადა გამონდა თეატრში და იქვე მთავარი როლი მიიღო. მეორეც - ბალერინას მოწვევაზე სულ ვალდირივნენ, რა საქმე აქვს ოპერის მსახიობს - მოცეკვავეს დრამატულ თეატრში. სტატისტიკისთვის მთავარი როლის მიცემა ხომ ყველას პირზე ეკურა. ჯერ კაცს ეპიზოდური როლი არ უთამაშია, სცენაზე ხმა არ გაგვივია მისი, საერთოდ ყრუ-მუნჯი გვევინა, არავითარი თეატრალური განათლება არ გააჩნია და თავზე უნდა დაგვიფიფსო. ასეთ დროს თეატრში საჭირო იყო ისეთი პიესის დაღვმა, რომელიც მეგნაკლებად ამ პრობლემებს მოხსნიდა და არა, პირიქით, კიდეთ ერთ უძლიერეს მეტრს გაგვიჩენდა ხელისუფლების სახით. ცეკას იმ გამჭვირვალე წინადადებათ, რომ მან პარტკომთან ერთად უნდა ითავოს ამ კამპანიის ჩატარება და შერე თეატრის ხელმძღვანელი გახდება, შეურაცხყოფილი დატოვა. მართალია, დიდი ხანია ემზადება ამისთვის, მაგრამ ეს თავისთავად უნდა მოხდარყოფილი და არა ასეთი საჩოთირო ვზით. ისე კი დირსია, ჯიუცი და თავდაჯერებული ვინმეა. კი, ბატონო, სახელეუბანი რეჟისორია, მაგრამ ხომ არ შეიძლება, არავის არ დაუჯერო ან ეს რაღაც არც პიესა, არც ლიტერატურული ნაწარმოები არა უნდოდა, ვის რაშია აინტერესებს დღეს იოანე ნათლისმცემელი; რაღაც პაროდია რომ გაეკეთებინა, კიდევ მოითმენდა კაცი. ასე ფიქრობდა რეჟისორი, თუმცა ვადაწვევებილი ჯერ არ ჰქონდა, რა პოზიცია დაეკავებინა. შედგევი აქტივობა უერხული იქნებოდა, სულ გაჩუმებას კი არავეს არც დაბეცის და არც აპატიებს. იგივე პარტკომი საჯაროდ გაკიცხავს და ჩაივლებს ხელში ხელმძღვანელობას. მაშინ ხომ დაიღუპება თეატრი! პაპულგის თამაში და დაღვმა უნდა; ერთხელ მაესტრო შეეკითხა, სიკვდილზე თუ გიფიქრიაო, შეურაცხყოფად მიიღო. ასეთ სისულელეებზე არ ვფიქრობო. - შე ყურმუსალი, პაპულგის დაღვმა გხურს და სიკვდილზე არ გიფიქრიაო. ერთი სიტყვით, არავითარი დიპლომატის ნიჭი არ გააჩნია ამ კაცს. გასაკვირია, საერთოდ როგორ მიადწია თეატრალურ სამყაროში, ამ გაუვალ ჯუნგლებში, ასეთ სიმაღლეს ასეთმა მოურიდებელმა კაცმა.

პეროდიადაც ეს ამბავი საქმიანად მიიღო; „ვერაფერს ესეღაც ამამი არანორმალურს,

ალარ იქნება სამხატვრო ხელმძღვანელი, რა მოხდა, მართალს ამბობენ - თანამედროვე ცხოვრება სულ სხვა მოთხოვნებს აყენებს. შენ მაინც თავიდანვე მიაჩნდი შემკვიდრედ, ახლა ეს პროცესი დამქარაღდება, რა არის ამბავი ცუდი". - „ი, მაგრამ, თეატრში რომც დაგმოვონ, თვითონ არ ვაჩქრებდა“, - თავის თავს თუ პეროლიადას შეეწინააღმდეგა სუსტად. - „ეგ მისი საქმეა“, - თქვა დაუნდობლად პეროლიადამ. რეისორს მოუნდა, ეთქვა, რომ არავინ იცის, იქნებ უარესი რამე მოხდება სულ მალე, მაგრამ გადაიფიქრა და ამ თემაზე საუბარი შეწყვიტა. თეატრში მაესტროს გარდა, ყველამ ყველაფერი იცოდა და დიდი მითქმა-მოთქმა მიდიოდა. გამოითქმებოდა სხვადასხვა პროგნოზები. ამბობდნენ, რომ პარტკომი ვახდებოდა თეატრის ხელმძღვანელი. შოგი სამხატვრო ხელმძღვანელის ახალ რანგში რეისორის მოვლინებას წინასწარმეტყველებდა. ლოგიც დაბეჯითებით ავრცელებდა მძას, ვიღაც ახალგაზრდა კაცი მოჰყავთ მოსკოვიდანო, იმასაც ამბობდნენ, რა მოხდება, თუ დაგვშალეს და სხვადასხვა თეატრებში გადაგვანაწილესო. აბა, რა იქნებოდა, ჩურჩულებდნენ ერთი, ვაჟყვს თეატრი დილენანგებითა და უნიჭობით; ბიჭს, რომელმაც ხალიჩების შემოკანა-გაგანის მეტე ჯერ არაფერი იცის, ჭკუა აურიეს. ქალები მოჰყავთ, როცა ჩვენი უნიჭურები მსახიობები წლობით დაუსაქმებელი ჰყავთო. ბოლოს ის ხმაც დაიწყო, რომ ბალერინა და მისი საყვარელი დიდი ჩეიკისი დააპატიმრესო. პარტკომმა დახურული პარტიული სხდომა ჩააგარა, სადაც აქტივისტებს გააცნო ექვას დავალება. და აახა კონკრეტული ღონისძიებები, გადაწყდა, მოეწყობა დიდი პარტიული კრება დასის მთელ შემადგენლობა-სთან. სხდომას, რასაკვირვებია, დაესწრებოდა ახანაგები ექვადან და რაიკომიდან. მოგადა მოხსენებით, ალბათ, გამოეცა ექვას ინსტრუქტორი, კონკრეტულად კი ყველა პარტიულმა უნდა დაემოს თეატრში იდეოლოგიური დივერსიის და ანგისაბჭოთა დაჯგუფებების შექმნის პრაქტიკა. სიკვით გამოძახებულები იქნებოდა რეისორი და წამყვანი მსახიობები, აგრეთვე, ყველა ის, ვისაც სხვადასხვა პრეგენიები გააჩნია ხელმძღვანელობის და, კერძოდ, მაესტროს მიმართ.

რეისორი ახლა უკვე რაიკომის მდივანმა დაიბარა. საუბარს, გარდა იდეოლოგიური

დარგის მდივანისა, ესწრებოდა ვიღაც უცნობი რომელსაც კრისხი არ დაუძრავს, მხოლოდ რალაქას იწერდა პაატარა ბლოკნოტში: რაიკომის მდივანმა თითქმის სიგვევისიგვეით გაიბეორა ის, რაც ექვას განყოფილებით გამგემ. რეისორიც, როგორც ექვამი, ახლაც მღუმარედ იჯდა, თქმცა რაიკომის მდივანის პირველი ფრანგებიდანვე გადაერთო მაესტროს მიერ ერთხელ მოყოლილ ამბავში. 1937 წელს დაწყებული რეპრესიები უკვე მთავრდებოდა; ხალხი დამაფრული, ფსიქოპათიურ შოკში იმყოფებოდა. ერთი დიდი ეგაპათილის სტალინიმა თავისი საქმე გააკეთა. ყოველგვარი განსხვავებული აზრი უნდა ამოძირკველიყო. ყოველ შემთხვევაში, იგი არ უნდა გამოთქმულიყო, რაც საბოლოოდ თავის თავში ჩაკედილას ნიშნავდა. ყველას უნდა სცილდოდა არა მხოლოდ ის, რა უნდა გაეკეთებინა, არამედ, როგორ უნდა გაეკეთებინა. განსაკუთრებით ეს ეხებოდა ყველა პუბლიცისტურ დარგს, მათ შორის თეატრსაც. მხოლოდ სიცილიანსტურ რეალიზმს, როგორც მხატვრულ იდეურ მეთოდს და მხოლოდ სტანისლავსკის კლასიკურ-რეალისტურ სკოლას უნდა ჰქონოდა არსებობის უფლება. ეს არ იყო შემთხვევითი კომუნისტური დოგმატიზმი. ყოფითი რეალიზმი, რომელიც ცალმხრივად მიაწერეს სტანისლავსკის ე.წ. სისტემას, იმდროულად ამრთა და განწყობილებათა პროპაგანდის კონტროლის საშუალებას, როცა ფორმების სხვადასხვაობა, რაც ფორმალისტმა მონათლეს კომუნისტებმა, სხვადასხვა შინაარსის მქონე მოვლენაა, სიმბოლოებით ამროვნება არასასურველი განსჯის, წინააღმდეგობის პოტენციისა და მან-იმულირების საშუალებას ქმნის. ყველა გოგალივარული რეჟიმის დამახასიათებელი ფსიქოლოგია ცინიზმა - ხშირად უთქვამს მაესტროს: მეგროლი, არა მხოლოდ სამოვალეობრებდა; არამედ მხატვრული თვალსაზრისით, დიდი რევოლუციონერი იყო და სწორედ მას დაავალეს რევოლუციონერებმა, ის თეატრალური რევოლუცია, რომლის მამადაც ითვლებოდა, თვითონვე დაემგმო. მაესტრო დედალურად აღწერდა ამ ფაქტს.

მთელი დარბაზი შფოთიან სიჩუქეს მოეცა. ჩვენ მოწმენი უნდა გავმხდარიყავით აუტოლაფემე უფრო შავნული ბოროტებისა. მსოფლიო თეატრის ვარსკვლავს, გენიალურ რეისორს შეერპოლდს საჯაროდ უნდა დაე-

გმო თავისი ხელოვნება. იგი ჩმუჭნით ავიდა ტრიბუნაზე და სახამიონ ფრაგებით მართლაც დაიწყო თავისი სიტყვა. შეგონა, რომ მიწა გამოსკდებოდა და შიგ ჩამტანდა. ხელები დაეყენა, შუბლზე ცემა ოფლმა დამასხა, პირი გამიშრა. ისეთი შთაბეჭდილება იქმნებოდა, თითქოს მას შეეცდებოდა ვიღაც ეკა და იქიდან ყრუდ ისროდა სიტყვებს. არ ვიცი, ეს რამდენ ხანს გრძელდებოდა, კიდევ ცოცხალი იქნებოდა თუ იქიდან გამიცანდნენ, ალბათ. უკებ შეერპოლი, გინდაც სიმშრისგან გამოფხიზლდით და ჩემს მდგომარეობაში შევიდა, წელიმ გასწორდა, ფეხები გადაიყარა, მაღალი მტკიცე ხმით თავისი მოხსენების პირველ ნაწილს სისულელე უწოდა, ისიც თქვა, რომ, თუ ვინმეს ჰგონია მისი შემსენება შეიძლება, ძალიან ცდება. სიხარულით კიეინი მომხნდა, მაგრამ დარბაზში ათოსუნთქა და გონს მომიყვანა. მეორე დღეს შეერპოლი და მისი ოჯახი ამოხოცილი სახეს საკუთარ სახლში. რეისორი ახლა თვითონაც იმ დარბაზში იჯდა, რაიკომის მდივანი კი ისევ იმ ფრაგითა სისტემას აგრიანებდა, რომლითაც შეერპოლს უნდა შეეჩვენებინა საკუთარი შემოქმედება და ცეკას განყოფილების უფროსის კაბინეტში მოისმინა. რაიკომის მდივანმაკ ხელი ჩამოართვა და გაფართოებულ კრებაზე დასწრებას დაჰპირდა. მაინც რა ჯიუტი კაცი, ყველაფერი იცის, თავისი თვალთი უნახავს, თავის შურგზე გალაუკანია - მაინც ჰკუბ ვერ ისწავლა, თვითონ სულელი იყოს, ჩვენ რაღა დავაშავეთ, რამდენჯერ ვუთხარი, დელიკატურად გაფაურთხილე, თავის თავს დააბრალოს, ბოლოს და ბოლოს, მაგის გულისთვის. ხომ ვერ დავლუპავთ თეატრს.

დიდი ჩეიისგის დაჰაგმირების შესახებ გავრცელებული ხმა, როგორც ჩანდა, მართალი უნდა ყოფილიყო. ბალერინამ თეატრში დარეკა და დაიბარა, რომ გადაუდებელი საქმის გამო რეპეტიციას ვერ დაესწრებოდა. რეპეტიციამ არც შეუძლიადა წამოჰყვა რეჟისორს. - „თქვი, შეუძლოდ არის თქო“. თავისთვის გადაწყვეტა, დინებას მიჰყოლოდა, ამოუკიდებლად ერთი ნაბიჯიც არ გადაედგა, ანდა რა აზრი ჰქონდა, შეეცლიდა რამეს? მართალია ღია კრება დღეისათვის დადგინდა. საკვირველი ის გახლდათ, რომ მანესტრო არავის გაუფრთხილებია. თეატრში შექმნილი მდგომარეობის შესახებ საკუთარს

განხილვას აპირებდნენ და სამხატვრო ხელმძღვანელმა არაფერი იცოდა. ასე გადაწყვიტა პარტკომში, რამე ექსკუსების თაობაზე დასავლელად პირდაპირ ფაქტის წინაშე დაეყენებინათ. მაგრამ განა თეატრში შეიძლება რამე დაიბალოს, ბევრმა იცოდა, რაში იყო საქმე. ელისაბედსაც ყური ჰქონდა მოკრული, ხოლო, თეატრში ყოველთვის ჰქონებოდა და მითქმა-მითქმას შეჩვეულს, არ მიაჩნდა აუცილებლად გუნება-განწყობა აქმდებოდა მანესტროსათვის. სტაგისგმა საერთოდ არაფერი იცოდა. მართალია, ამ ბოლო დღეებში სულ უფრო და უფრო მოურიდებლად დასცინოდნენ და მანესტროსაც უპატივცემულოდ ისხვიებდნენ, მაგრამ სტაგისგმა ამას თავის უნებლიე აღმეგებას მიაწერდა და არა მანესტროს თავს დატრიალებულ სამიშროებას. ასე რომ, რეპეტიცია ჩვეულებრივ მიმდინარეობდა, მანესტრო კი გატაცებით კითხვობდა:

...რაიმე გაღვივია იოანე, ვერ მიმხვდარიყო. ორი დღის წინ მოწაფეებს შეახვედრეს, ბროწეულის ბაღში გაიყვანეს, ხელბორკილი შეუსხნეს და მერე აღარ დაუღვივიათ. დღეს კი ახალგაზრდა მეთვალყურე ველური თაფლი მოუტანა, გინდა თუ არა, იერუსალიმიდან გამოგიგზავნეს, უნდა აიღო, ისე გულიანად ეხვეწებოდა, აღარ გააწილა და გამოართვა, თვალები ღია ჰქონდა, მარადიულობაში ჩამირული - სიმუქეს უსმენდა. დარწმუნებულს, რომ ყველაფერი ისე მოხდებოდა, როგორც წერილშია მოცემული, სადაღე აზრად ისიც გაუეღვივებდა, ხომ არ მოხდება ისე - მისმა გყვეობამ რამე შეუფრხება გამოიწვიოს ან ქრისტესაქვე მოქცევა თავდაპირველად ისე მასობრივად არ გამოდგეს. აქ, რაღა თქმა უნდა, ხალხის გადარჩენაზე უწუბა. მერე თავის თავს უწყრებოდა, ეს მომიმეშებას ჰგავდა. სუსტია მაინც აღაშინანი, გრძობაშია სამყარო ვანუშეორებელი. იოშაფატის ბავშვით გაბუგვა და მოწაფეების გრძინადები ახალისებდა, ერთგვარად უმისოდ ჩაღვლიში მოქცეულები ნაწყენები იყვნენ. მისი გყვეობაც უსამართლოდ მიაჩნდათ. ეცინებოდა, მაშ რა, სამართლიანად უნდა ჩავედით დღევში?! დაეუშვათ, გაუშვათ პეროდებ, მერე რა უნდა გააკეთოს, რაღა საქმე აქვს ამ ქვეყანაზე? და განა ქრისტემ არ იცის ეს ან იქნებ არ ძალუქს, წამში დაიხსნას იგი. მრავალჯერ გააფრთხილა საკუთარი თავი,

პეროლემე არ ეფიქრა, გარნა მისი დამოკიდებულების ცვალებადობა გაურკვეველი ჩანდა. თუ მას გადაწყვეტილი აქვს მისი მოკვლინება - ჯობს, მოხდეს რაც შეიძლება მაღლ. მას ხომ საიქიოსე დიდი მისია აქოსრია. თუმცა კონკრეტულად როგორ, რა ვითარებაში მოხდებოდა ეს, იმედოვნებდა, თვით უფალი ჩაავიწყებდა, ალბათ ყველაფერს, როცა საჭირო გახდებოდა. გალავნიდან გამყვივანი ხმა შემოესმა: „ყარაულო, ღამის რომელია, ყარაულო! ღამის რომელია?“ - „ღილა დგება და ღამეა მაინც“. - მეცხოვნების ფხიშლობის გადაძახილი იყო. მიწაზე გაგებული ფარაჯა გაისწორა, დედა ელისაბედი გაახსენდა, ნაზად გადაუსვა ხელი, წამოიწია. ირგვლივ საიბრკველზე ზურგით მიყუდებული, ხილაბანდებით თვალეწაკრული ფეხებგამოშლით წინასწარმეყველები ისხნენ. - „ღამეა, გარნა დილა დგება“, - ახარა მათ. სოფონიამ დაიწყო: უფალი შენი ღმერთი შენს წიადშია“. - „ვერც წინა თაობებმა და ვერც ახალმა თაობამ ვერ გაიგნეს სიბრძნის გზა“, - ჩამოართვა სიტყვა ბარუქმა. - „მან ითოვა გზა ცოდნისა და მისცა იგი იაკობს თავის მორჩილს და ისრაელს“. შემდეგ ესაიაბ იკითხა: - „ვის სიბოვა რჩევა, რომ განსწავლულიყო, ვინ აცოდინა მას სიმართლის გზა, ვინ აოცდინა სიბრძნე და გონების გზა ვინ ჩაავიწყა?“ - იყურა ყველამ. ისევ ესაიაბ ახმიანდა: - „რჯული სიონიდან გამოვიდა და უფლის სიტყვა იერუსალიმიდან-მეთქი, ვაია, ბრძანის თავიანთი თვალში და გონიერთ თავიანთი ჭკვიით“. - „თუნდაც მიუშვიროს ლოყა მის მცემელს, გაძღენ ვინებით“, - ჩაიყინა იერემიამ. - „ვისაც სიმშარი აქვს, იამბოს სიმშარივით, ვისაც ჩემი სიტყვა აქვს, რწმენით ოლაპარაკოს, რამეთუ არაფერს ვამბობ ჩემით“. - „მე თავად გადავარჩენ ჩემს ცხვარს და აღარ იქნება დატაცებული. მე ვიქნები მსაჯული ცხვარსა და ცხვარს შორის - იყო უფლის სიტყვა ჩემზე“, - თქვა ეშეკიელმა, - „და ააა, მოვიდა“.

- „ის დამწყესავს უფლის ძალით, უფლის თავის ღმერთის სახელის დიდებით და მობრუნდება, რადგან ამიერიდან იდიდებს ეს ქვეყანა კიდედ“, - დაასკენა მქაამ.

გარედან მშობრული მოხლოებული ხმაური ვისცა. თვალის წინასწარმეყველებს შეავლო, უხემ რეალობაში მათი ჩართვა სულაც

არ სურდა, იქნებ წასულიყვნენ, ვიდრე დღე-ღამე ასე უდროოდ დროს ვინმე გამოჩნდებოდა. მხოლოდ ერთი წამოდგა, რომელიც აქამდე უსიკვლოდ იჯდა, ხილაბანი მოიხსნა, ეს მამა მაქარია იყო: - „მე იქ დაგლოდებით“, - თქვა მან. - „მამა!“ - კინაღამ წამოსცდა იოანეს, წაიწია მისკენ. - „ჩვენ შენთანა ვართ, იოანე!“ - ჩაილაპარაკა მტკიცედ იერემიამ, - „უშენოდ აქედან ფეხს არ მოვიცივლით“. - თაფლუჭვით ტკიბილმა და მათობებულა აღმურება დაუარა. უამრავი ოქროს ვარსკვლავი აცემილმა ირგვლივ, განათდა მზრწყინავი წყვედი. კარზე მიყუდებული ლოდი გადაგორდა. ჩირაღდნებით ხელში პეროლეს დატყის რამდენიმე მუომარს შუა ჩაფხუკიანი ჯალათი გამოჩნდა. ბუკის ცემა, ჩანგისა და ქნარის, დაფისა და ებნის, სკვირისა და წინწილის არეული ჰანგები ისმოდა შორიდან. - „მოვიდა შენი აღსასრული, იოანე, გამოდი!“ - აძრახდა იგი. ფრთასავით ბოლოვანიერი მახვილი მოიმარჯვა: - „დიდება შენ, უფალი, რომ შეისმინე ჩემი გულისნადები“ - ორიოდ ნაბიჯი გადადგა კარისკენ იოანემ, მუხლებზე დაეშვა, ქედი მოიდრიკა, გულზე ხელები დაიკრიფა, კისერი წაივრძელა და თავი კიბის საფეხურზე დადო.

სარეჟეციოში დასის გამგე შემოვიდა და ყველა კრებაზე მიიწვია. - „რა კრებაა?“ - დაინტერესდა მაესტრო. - „ღია პარტიული კრებაა - დასწრება აუცილებელია“. - „მე პარტიული არა ვარ, ასე რომ, ჩემი დასწრება არ არის სავალდებულო, ჯერ ერთი, უნდა გავეფრთხილებინეთ და რეჟეციის არ დაენიშნავდი“. - ეცეკას ინსუექტორი და რაიკომის მდივანი არიან მოსული“. - თქვა მოწივებით დასის გამგემ, - „მით უქებია“. - დავიანდა მაესტრო, წამოდგა, დასთარი ელისაბედს გადააწოლა: - „თქვენ რომ უსიამოვნება არ შეგხვდეთ, წადით, შემდეგი რეჟეციის დღეს ხვალ გამოოცხადებ“. - თითქოს განგებ იქცევა ასე გამოშვევად, გაიფიქრა რეჟისორმა. მაესტრო თაგრადიან მიდიოდა და არ იცოდა, რომ აღმრასოდეს დაბრუნდებოდა არა მარტო თეატრში, არამედ - არსად.

კრებას პარტიკომი თავმჯდომარეობდა: - „ამხანაგებო, დღეს ჩვენ შევიკრიბეთ ერთი ისეთი მნიშვნელოვანი საკითხის განსახილველად, რომლითაც, დარწმუნებული ვარ, ბო-

ლო წლის განმავლობაში ყველა თქვენგანი შეწყვეტილია. საქმე ეკება ჩვენს თეატრში მანკიერ, ანგისაბჭოთა დაჯგუფებასა და დასავლეთის მომწამელები უღიბობის პროპაგანდას, რომლის ორგანიზატორი, საბუედროდ, ჩვენი მავსტრო ვამოღვა. მისი დამოკიდებულება თეატრის ბელისადმი იმაში იყ ჩანს, რომ დემონსტრაციულად არ მოსურვავა დღეს კრებაზე დასწრება“. დარბაში გამოცოცხლდა. სიტყვას გადავცემ ეკვას წარმომაღვენელს, თქვა მან და ტაში დაუკრა. მეჩხერი აპოლოსმენგების შემდეგ სიჩუმი ჩამოვარდა. - „ამხანაგებო!“ - გადაშალა საქალაქე ეკვას ინსპექტორმა და მოხსენების კითხვა დაიწყო: - „საბჭოთა ისტორიის მთელ პერიოდში ქართული თეატრი იყო ჩვენი საყვარელი პარტიის და ხელისუფლების იდეოლოგიის მთავარი რუპორი, ჩვენი მხატვრული ინტელიგენცია მონობითურად დარბაში ჩვენი პარტიის ირგვლივ. მას შემდეგ, რაც ჩვენს ქვეყანაში სოციალიზმმა გაიმარჯვა, მას შემდეგ, რაც საბჭოთა ხალხმა სამამულო ომში ასეთი ძვევანოსილი გამარჯვება მოიპოვა და ასეთი წარმატებები აქვს საბჭოთა ქვეყანას ყველა სფეროში, ჩვენი არაქვის მივცემთ უფლებას, სული აუმღერიოს ჩვენს ახალგაზრდობას, აღზრდილს მარქსიზმ-ლენინიზმის იდეალებზე. მიუხედავად იმისა, რომ თეატრმა დიდი წვლილი შეიტანა ახალგაზრდობის კომუნისტური ხელისუფლების ჩამოყალიბებაში და არა ერთი მხატვრული გამარჯვება იმეიმა, მისი ბოლო წლების მოღვაწეობა საჭიროა განვიხილოთ საკაშირო ეკვას დაღვენების შუქზე“. - ამ შესავალი სიტყვის შემდეგ ინსტრუქტორი საქმეზე გადავიდა და მავსტროს საქმიანობას შეეხო. მან აღნიშნა, რომ რესპუბლიკის ხელმძღვანელობისათვის საიდუმლოს არ წარმოადგენდა ის, თუ რითი იყო ოციან წლებში დაკავებული მავსტრო, რომ იგი ლიბერატორისა და ხელოვნების მანკიერ ვადახარამი მონაწილეობდა და პროლეტკულტის აქტივისტი იყო, ისე კარგად იცის ხელმძღვანელობამ, თუ რა ანგისაბჭური ლომუნეთი - „ხელოვნება - ხელოვნებისათვის“ მოქმედება წლების განმავლობაში. „თანამედროვე ეგაში“ მავსტრო დააბანაშაულა ანგისაბჭოთა მოქმედებაში, ახალგაზრდობის გარყენასა და საბჭოთა წყობილების ცილისწამებაში. ახალ დაღვაძავე

ილაბარაკა, რომელიც - მისი თქმით - ახალგაზრდობის რელიგიის ჭაობში ჩაფლავასა და ანგისაბჭოთა პროპაგანდას ისახავდა მიზნად. შემდეგი გამოხსულებების ძიებამ მცირედი შეფერხება გამოიწვია. თავმჯდომარემ რამდენჯერმე გაიძიო: - „ამხანაგებო, ვის სურს გამოთქვას აზრი?“ - და, რადგანაც მოხალისენი არ ჩანდნენ, პირდაპირ დაავალდებულა: „თხოვე ჩვენს მთავარ რევისორს“. - რევისორი გამოვიდა, ღრმად ამოისუნთქა თუ ამოიხსრა, დაბალი ხმით დაიწყო: - „ჩემთვის ცოტა ძნელია ლაბარაკი, ვასაგები მიმეშვების გამო, მაგრამ სიმართლეს ვერსად წახევა, თეატრში, როგორც ყოველ შემოქმედების კოლექტივში, აუცილებელია თანამოაზრეთა ყოფნა, სამწუხაროდ, ბოლო წლის განმავლობაში თეატრში ვერ მოხერხდა თანამოაზრეთა ჩამოყალიბება“. - „ანგისაბჭოთა თანამოაზრეთა ჯგუფი ძალიან კარგად ჩამოყალიბდა“, - ისროლა რეპლიკა პარტკომმა. - „ახლა მე ამას ვერ დავამტკიცებ, რომ მან ანგისაბჭოთა ჯგუფი ჩამოყალიბდა“. - „მამ, ის პიესა, რომელსაც ამჟამად გარკვეულ ჯგუფთან და, სხვათა შორის, თქვენც ამ ჯგუფის წევრი იყავით, კომუნისტურ იდეოლოგიას ემსახურებოდა? ან სოციალისტური რეალიზმის მეთოდს იყენებდა?“ - იკითხა მწყრალად რაიკომის მდივანმა. - „არა, მე მაგას არ ვამბობ, მე, უბრალოდ, ვიღრე არ დამოაზრდებოდა მუშაობა, ასე ხელაღებით არ მსურდა დამეხასიათებინა შექმნილი ვითარება“. - „პარტია ხელაღებით არასოდეს არაფერს აკეთებს, სათანადო მასალაც გამოვეცივარე კომპეტენტურმა ორგანოებმა იმის შესახებ, თუ რა ანგისაბჭოთა მავალითები და ანეკლოები გამოიყენებოდა რეპეტიციებზე“, - გაწიწმადგა „ეკვას“ ინსტრუქტორი - „არა, მე სხვა რამეს ვამბობ“, - დიბნა რევისორი. - „ის რასაკვირველია, დამირისპირებული აღმოჩნდა კოლექტივთან. მე თუ არ ვიციცი, ამას სხვები მაინც იცივიან. მისი საქმეები დასაგმობია, რასაკვირველია, ის ჩვენ თანამოაზრედ არ შეიძლება იყოს...“ უკანა რიგებიდან ვიღაცამ რაღაც წამოიძახა და აცდა ხმაური. ეს სტაგისტი იყო, რომელიც ჩაჩუმეს და სასწრაფოდ გაიყვანეს. ცუდად შეიქმნა ასევე ელისაბედი და ისიც გაიყვანეს. ტრბუნანე დასის გამეგ გაჟივროდა: - „მე მძიმე წლები იმიტომ კი არ გავიარე ომში, იმიტომ კი

არ დავიჭერი ორჯერ, რომ ახლა აქ თვალი დაგზუტო ჩვენი საბჭოთა ქვეყნის, დიდი პარტიის საწინააღმდეგო, ძირგამომთხრელ მუშაობაზე. აქ, როცა ამდენი ნიჭიერი მსახიობია ჩვენს თეატრში, რაში გვეჩრდება ვიღაცების მოწვევა. მე ორი წელია არავითარი როლი არ მითამაშია, რატომ? იმიტომ, რომ იციან, მე წინააღმდეგები ყოველგვარ დიურ გადახრებს, მე ფრონტზე ვაგხდი კომუნისტი, სისხლით დავიცავი მშობლიური ქვეყანა. - უნებ თითქმის ყველა მთხოურვა სიგვეით გამოსვლა. გინდაე ჯინაზე ენაცვლებოდნენ ერთმანეთს. სიგვეა თეატრის ღომზეც აიღო: - „მე, როგორც კი შევნიშნე, რაღაც არაჯანსაღი სუნი ამ შეკრებებს, - მე ამას რეპეტიციებს ვერ დაფარქმევ, ვინაიდან არავითარი პიესა არ არსებობდა, რაღაც რევიზიის გაკვეთილები და ლექციები - იმ დღიდანვე ვცდილობდი, ავირდიებოდი ამ შავ საქმეს...“ სიგვეში ქალებიც გამოვიდნენ, უმთავრესად ილაპარაკეს თეატრში არაჯანსაღ ატმოსფეროში, იმაზე, რომ მათ როლებს არ აძლევდნენ და დაჯგუფებებია შექმნილი. შემაჯამებელი სიგვეა რაიკომის მდივანმა წარმოთქვა და საკავშირო ცენტრალური კომიტეტის დადგენილებით შეუქმნეს შესთავაზა კრებას თეატრში შექმნილი მდგომარეობა არაჯანსაღად, კომუნისტური იდეოლოგიის დივერსიის ფაქტად მიეჩნიათ. მავსტროს მიერ ჩამოყალიბებული ანგისალხური, ანგისაბჭოთა და ანტიმუქმელებითი ჯგუფი მონათლა შავრამბელებად, რელიგიური და კლერიკალური იდეების გამაფრთხილებლად და კრებას მოუწოდა, მიეღო გადაწყვეტილება შემდგომ ორგანოებში შეეცანათ შუამდგომლობა თეატრის სამხატვრო ხელმძღვანელის გადაყენების შესახებ. ასეც მოხდა. შედგა კრების ოქმი, სადაც გრაფაში - „მოისმინეს“ ჩამოთვლილი იყვნენ გამომსვლელები მათი სიგვეების მოკლე ანოტაციებით, გრაფაში კი - „დაადგინეს“, შეიტანეს მავსტროს თანამდებობიდან განთავისუფლების მოთხოვნა.

მას შემდეგ, როცა დარწმუნდა, რომ მავსტრომ პართლაც ქრისტეს როლზე დანიშნა სტაგისტი, უბედნიერეს კაცად თვლიდა თავს. ისეთი შეგრძნება გაუჩნდა, გინდაც დახუთულ გარემოცვაში, როცა მხუერი ესუსა გაგუდავს, ანაზღად ყურთამდე გამოვიდნენ დაგმანულ ფანჯარას, შემოჭრილი გრილი პაერი ერთბაშად გაგვისხნა სუნთქ-

ვას, ნეტარ თავბრუს დაგზავევს. ორი წელი უმუშევარი დადიოდა. მილიციამაც კი მოაკითხა რამდენჯერმე, ხელწერილი ჩამოართოვს, დაბეჭდნენ - თუ საქართველო არ დაიწყებ სულმე მუშაობას, დაგაპატიმრებთ, როგორც მუქიაბოზას. ისტორიკოსის დიპლომი დაიცვა, მაგრამ საკუთარი თავი უვიც-მე უვიცად მიანდა. უნივერსიტეტში გატარებულ ხუთ წელს ნახევრად დაკარგულ დროდ თვლიდა. საუციალობის წამყვანი საგნები სქოლასტიკურ ფრაზათა სისტემადა ჩაუღწია თითქოს თავში. ამპირებინებდნენ, რით განსხვავდება მარქსის დიალექტიკური მეთოდი პეველის დიალექტიკური მეთოდისაგან. ე. წ. მეცკობის (მეცნიერული კომუნისმი) სამ წყაროსა და სამ შემადგენელ ნაწილს. ვაყოფა-გამრავლების ტაბულასავით უნდა გცოდნოდა კომუნისტური პარტიის ყრილობების ქრონოლოგია, რომელსაც სკულენტური მახვილვონიერება იმით იმასხვორებდა, რომ თერთმეტი წლით ჩამორჩებოდა ქრისტიანულ წელთაღრიცხვას; მეთორმეტი ყრილობა ჩატარდა 1923 წელს, მეცამეტე 1924 წელს და ა. შ. იყო გამონაკლისიც, მაგრამ ამაზე უკვე შეკარდა აღარ მოგედავებოდნენ. მეზოდან დაგვეგმილი სკულენტური გასართობი ღონისძიებები, მიუხედავად შემსრულებლობა ახალგაზრდული სილაღისა, სახანო სიღამალით გამოირჩეოდა. ორგანიზატორებად ყოველთვის ის მატრაკვეცა კომკავშირელები მოველინებოდნენ, რომლებიც არასრულფასოვნების კომპლექსით იყვნენ აღნიშნული; მეტწილად პროვინციიდან ჩამოსულინი, ან სპორტში, ბიჭობაში, ან სწავლაში გაბთურებულინი, ისინი, ვინც კომკავშირული მოვალეობის პარალელურად ახერხებდნენ ძველი ინტელიგენციის წარმომადგენელთა, ლექტორების პოლიტიკური მანტაჟირებით მეცნიერებისა და თანამდებობებისაკენ გზის გაკავებას. მათ ევალებოდათ, გაეხსნათ ეს შეკრებები კომკავშირული შაბლონური წინასიტყვეობით, სტაღისისა და პარტიისაღმად მადლიერების გამოხატვით, რაც სტაგისტის ე. წ. „მოქალაქეობრივ შეგნებას“ ვერაფრით ახალისებდა და კომკავშირულ პაგრიტიზმს ვერ კეპებდა. ის კი არადა, სამი წლის საწევროს გადასუღვლობის გამო კომკავშირიდანაც კი გამოაგდეს და ძალიანაც კარგა ქნეს. სკულენტური პერიოდის გახსენებისას, ერთი, რაც ემაყოფილებას ანიჭებდა, საჯარო

ბიბლიოთეკა იყო. საათობით იჯდა და ჩა-
პირკიცებდა ბიბლიას, რომელსაც დიდი
დაყვედრებით, როგორც შინაურს, აძლევდნენ
ბიბლიოთეკის თანამშრომლები, თანაც აფრ-
თხილებდნენ, არავისთან არაფერი წამოყ-
დნოდა ამის შესახებ. მრავალი გაუგებარი
აღვლები რჩებოდა დიად, არ იცოდა, ვისთ-
ვის მიეკითხა, ვინ განუმარტავდა ან სად
შეიძლება სათანადო ლიტერატურის მო-
ვნა. ირგვლივ რელიგიამის ფრთხილი ან
აღვებული, მეტწილად მაისინ მგრული დამ-
ოკიდებულება სუფევდა. ძალაუნებურად შინ-
გამოჩეილ ეგზეტიკას უნდა მისცემოდა. ახ-
ლა კი სასწაულად ართუ სამუშაო იმოვა,
რელიგიაში განსწავლული კაცი - მაცსტრო
შეხება ხელმძღვანელად და, რაც გასაოგნებ-
ელია, ქრისტეს როლის შესრულება მაინდო.
- „შთავარი როლი მოგეცე ბიჭო, ამ პიესაში?“
- ირონიული დიმილით ეღაბუეებოდნენ
მსახიობები. კმაყოფილებას ვერ შალავდა,
თავს უკრავდა, იყინოდა, გუნებაში კი ფიქ-
რობდა, რომ ქრისტეს პიესაში კი არა, მიელ
სამყაროში შთავარი როლია. უნივერსიტე-
ტის დამთავრების შემდეგ პატრონი არ
ჰყავდა და ქალაქ მაგაღანში, კალიმაში გა-
ანწილეს. ნანცობები ექილექობდნენ, კაცი
რომ მოგეკლა მაგაბე მეტს კი არ მოგე-
სჯიდნენო. მერე ღელამ ცნობილი უმოვა კომ-
ისისათვის, ღელა ინებლიდია, მომეღელი
ჩემს მეტი არავინ ჰყავსო. არაბა, ღელამისი
მონაგარიმედ მსახურობდა და, არა მხოლოდ
უღლიდა, - არჩენდა კიდე. მერე ეღარსად
მოეწყო და უსაქმურის სახელი დაიმკვიდრა.
რომელიდაც პერიოდში იმაზე ფიქრობდა,
იქნებ საერთოდ გასცლოდა აქაურობას,
გაქვეუღიყო საზღვარგარეთ, მაგრამ, გარდა
იმისა, რომ ამას სათანადო წაღნობობა ან,
უბრალოდ ჯერ საზღვრამდე მიღწევის პირო-
ბების, მერე თვით საზღვრის მღვრმარეობის
ეღნა ესაჭიროებოდა, ისიც ემაგებოდა, და
ეს, ალბათ, ყველაზე ძლიერი არგუმენტი
გახლათ, რომ ღელას ვერ გაიმეგებდა. თე-
აგროში შემთხვევითი მოხვდა, მეზობელმა, რო-
მელიც ეგმნათებლად მუშაობდა, დაბაბა
და შტაგტარემედ მიადებინა, თეატრს სალი-
ანგო სეენებში მონაწილეობისათვის ესაჭი-
როებოდა ახალგაზრდები. მიღიეიამი წარ-
სადგენი ცნობა რომ მიეღო, იძულებული
გახდა, დათანხმებულიყო. მერე მოეწონა
იქაურობა. სეენაზე ვათამაშებული ღრამების,

ტრავედიების და კომედიების უშუალო განმ-
ცდელ-მაყურებელი გამოღდა. აღამებდა და
ათენებდა თეატრში, მიხუღავად იმისა, მონა-
წილეობდა თუ არა სექტაკლში. მონაწილე-
ობა კი იმაში გამოიხატებოდა, რომ სეენაზე
მასაში იღვა ან რაღაც გაბქონდ-გამოქონდა.
მოიციღდა თუ არა, ქანღარის ბოლო რიგში
მოყუნღებოდა და ინტერესით ეღოდა, ესა
თუ ის მსახიობი როგორ წაიყევანდა ღღეს
მონოლოგს, ან მაყურებლის რა რეაქციას
გამოიწვევდა ესა თუ ის მიმანსევა, ბუფო-
ნური ტრიუკი. ერთი და იგივე სექტაკლში
ყოვეღთვის რაღაც ისე არ ხღებოდა, რაც
სხვა ღღოს, მაყურებელი მუსტად ერთნაი-
რად იშვიათად რეაგირებდა. აუღიგორია
ხომ ყოვეღ სექტაკლზე ერთგვაროვანი არ
იყო. სტავისტეს ის ამრივ გაუმტკიცია, რომ
მხოლოდ იმას შეუძლია, გაიგოს რა არის
ჭეშმარიტი თეატრი, ვინც ერთსა და იმავე
წარმოღგენას რამღენჯრემე დაესწრება. ასე
გაიბარა საშუა თვემ და მოუღღენღელად მ-
ესტრო ამღღეს როლს და მერე რა როლს
მოუთმენღად მოეღოდა პიესის კითხვის და-
სრულებას. რა თქმა უნდა, მაცსტრო სწორად
იქვეღდა, რომ არავის ენღობოდა, დამოუკ-
ღებლად გასცნობოდა ლიტერატურულ მასა-
ღას, ვინაიღან უკომენტაროდ ბუგერი რამ
გაუგებარი ღარჩეღოდა, მაგრამ გულდასაწყ-
ვეგი იყო, რომ მხოლოდ და მხოლოდ თვი-
თონ კითხუღობდა და ამითი ჭიანურღებოდა
ინტერესის დაკმაყოფილების პროცესი. ყოვე-
ღ რეპეტიცია, ღიდ სიამოვნებას ანიჭებდა,
მაგრამ ასევე უკმაღობის გრძობას უღო-
ვებდა - მაცსტრო ძლიერ მციერ მონა-
ვეთებს აცნობდა მათ. იძულებული გახდა,
ისევე ბიბღიას მიბრუნებოდა. მიღიანად
ჩაინთქა იმ წარმოღგენებში, რასაც თოხთავი
იძღლოდა. ქრისტე მისთვის უპირველესად
აღამიანად წარმოჩინდა, თუენდ იმიტომაც,
რომ ბავშვობა მყოთიანი და ძნელი ჰქონდა,
რამეთუ ღლოღვიღობაში გაიბარდა. ეს
მომენტი ახლობელი გამოღდა. მართალია,
პირღამირი ღგებებით მათი ოჯახი არ მიეკუ-
თენებოდა ეღოღვიღებს, მაგრამ მამის გა-
რღაცვავლების შემდეგ, რომელიც ბუნღოენად
ახსოვდა, იძულებული გახდნენ სხვაღასხვა
ქალაქებში ხან მამის და ხან ღღდის ნათესა-
ვითან ეცხოვროთ. ის, რასაც მაცსტრო კითხ-
უღობდა, არ ეწინაღმდეგებოდა მის წარმო-
ღგენებს, მართლაც, მოღვაწეობის საწყისი

პერიოდისთვის ქრისტე მივიდა იმ დასკვნებამდე, რომ ჯერხნობით თვითონაც არ უნდა იცნობდეს უფლის საბოლოო ჩანაფიქრს. წინააღმდეგ შემთხვევაში, ადამიანის უფლის მოძრაობას მთელი სიღრმით ვერ ჩასწვდება. ჭეშმარიტების შეგნებისათვის - ავისა და კარგის გასარჩევად კი, რაც ადამიანმა სიკვდილის ფასად მიიღო, დიდი და შორი გზაა გასავლელი. შემქმნელისაგან მიინიჭებული აქვს თავისუფლება, პოდა, ნელა-ნელა სულიერეთა თავს მოიყრის ერთ ჭეშმარიტებაში. ჯერ კი იგი ხელისუფლებით მიაბიჯებს. დროდადრო უფალი თავისი წინასწარმეტყველების საშუალებით ცალკეული მოვლენების თვალნათლიობით ანათებს გზაჯვარედინებს, მხოლოდ მათი დანახვაა საჭირო და გაშიფრება, ადამიანის შეგნებაზე დაყვანა, ღმერთი გონის ერთიანი ნაკადიდან ნიშნების გამოკვეთა და, რაც მთავარი, საჭიროა რწმენის დაწინადა და უმუნაესი არსის არსებობის, ქვეყნიერების მიმნის, აუცილებლობის, ადამიანის სიკვდილ-სიცოცხლის მიმანშეწონილობის დაუნჯება. თუ ურწმუნობა გაიძარჯვეს, ადამიანის მოღგმაც მოისპობა. რწმენა მიზანს სჭირდება - მიზანი ურწმუნოდ ვერ მიიღწევა, რწმენა არათუ სულიერების საყრდენია, თვით სულიერება, სხვა არსებას არ გააჩნია რწმენა და, აქედან, სულიც. ადამიანურად მოამზოვნე იესო იმასაც დასაშვებად მიიჩნევს, რომ ადამიანის ყოფა ამქვეყნად ექსპერიმენტია - სამყაროს - „შეიცან შენი თავის“ სუბიექტი.

სტაგისგის აქობამდელი სიცოცხლე არც შეიძლებოდა სქოვრებად მიხნეულიყო. ამას უფრო რაღაც გულისგამაწვრილებელ მოლოდინს თუ დაარქმევდა კაცი. იმასაც ვერ იცყოდა, თუ რას ელოდებოდა. სკოლას სშირად იცვილია, მიხვეუნი ამხანაგი ან მეგობარი არ მყოლია, თუმცა არც უნივერსიტეტის 5 წლის განმავლობაში დაახლოება ვინმეს. არაფრით გამოირჩეოდა. ჩხუბი არ უყვარდა, კონფლიქტებს ერიდებოდა, საშუალოდ სწავლობდა, გარეგნობითაც თითქოსდა ვერ დაიკვიხნია. მის ყოფნა-არყოფნას ვერაფერი ამჩნევდა. არც შეყვარებული მყოლია როდისმე. თუ ვინმე მოეწონებოდა, ისეთი მიუწვილიმელი, რომელთანაც კავშირი თეორიულად თუ შეიძლებოდა და, თუ რამე გაუთვალისწინებელი შემთხვევით გაეკარებოდა მას, თავი უღირსად ეჩვენებოდა და ჩქარობდა,

ამ ურთიერთობებს გასცლოდა. მავსტროს რეპეტიციები ნამდვილ დღესასწაულებად იქცა. გარეგნულადაც გამოიყვალა, მხრებში გაიშალა, გაიზარდო კიდეც თითქოს, ჩაემასაც მიაქცია ყურადღება, დღევანდლებით წვერის გაპარსვა დაიწყო. დღა გაკვირვებული შემკურნავდა საერთოდ სიგვეამუნური შეილის აღფრთოვანებულ შეფასებებს. უსმენდა რა დიდიღობით მის სასიამოვნო დიდის, ისიც გაიფიქრა, შეყვარებული ხომ არ არისო. სტაგისგის სულ იმას ნატროლდა, როგორმე გული ეკერებინა მავსტროსთან საუბრით, თავისი შეხედულებები, ყოყმანი, საორჭოფო აზრები გენდო მისთვის და ამოეხსნა. საუბედუროდ, რეპეტიციებზე ამის შესაძლებლობას ნაკლებად იძლეოდნენ. მსახიობების თავქარიანობას მიაწერდა უმინაშენლო შევითხვევით მავსტროს მოქცენას. მოწიწების გარეშე მავსტროსადმი მსახიობების დამოკიდებულებას პირად შეურაცხყოფად იღებდა, რასაკვირველია, ამის გამაღმუნებას ვერ ბედავდა, მაგრამ ისეთი გამოიმეყველება უხდებოდა, რომ მავსტროს გულშიმსხური კეთილი ღმობლით სათვალის მემოდან მსუბუქი საყვედურით გადმოხედავდა ხოლმე. ბალერინას პირველი გამოჩენა არასერიოზულ მომენტად აღიქვა, მაგრამ, სალონის ცეკვის რეპეტიცია როცა იხილა, ანაშაღი მოეკვივავე კვარცხლბეკზე ამაღლდა და ნაცნობმა მიუწვდომელმა თავყვანისცემის ხატმა შეახსენა თავი. შემდეგ ეს საშინელება მოხდა: გამოუთქმელი სიბოროტე, დალატი, ეულიკანიდან ამონთხეული საშიზლარი მიწმლი, უმწიო სტიქიონი, რომელმაც მიწასთან გასწორა, წაშალა, აზრი დაუკარგა ყველაფერს. კრება როცა დაიწყო და ურჩხულებმა იწვეს გამოსულა, ისეთი შეგრძნება დაეუფლა, ვითომ ცხელი ორთქლით ბერადუნენ. ოფლმა დაახსნა, რევისორის სიგვეამ კი გონება აურია; რას ყვიროდა, თვითონაც არ იცოდა. მემობელმა გაშნათებელმა და მეხანძრემ ძალით გაათრიეს გარეთ. ქუჩაშია მოგო გონს. მთელი ქალაქი ანგარიშმიუცემლად, საქმიანი ნაბიჯით შემოიარა, გინდად საღდაც აგვიანდებოდა. „მე თუ არ ვიგყვი, სხვები მაინც იგყვიანო; ოხ, ეგ მუბავე, ევა“, - აღმუთებულ იფონებდა რევისორის სიგვეებს. სახლში წასვლა არ სურდა, ბუნდებოდა, როცა სტიგიალზე გადასულმა სპორტის სახლს ჩაუარა, მისადგომებთან

ხალხი ირეოდა. სკუდენტობის დროინდელი ნაცნობი შეეფეთა. - „ბილეთი გააქვს?“ - მისალმების შემდეგ ჰკითხა. ეგეობა, სტატისტი სანახაობაზე მოსულად მიიწვია. - „არა“. - „წამოდი, ჩვენ გვაქვს შეღმევი“, - სტატისტი ისე გამოეფულა და ერთისყოფოდ გრძობდა თავს, სულ ერთი იყო, ხად გავიდოდა, რითი შეივსებოდა ეს გამანადგურებელი სიციარიელე. ისიც არ იცოდა, რა ხდებოდა სპორტის სასახლეში. მისი ნაცნობი ახალგაზრდების ჯგუფთან მოსულიყო და მას შემდეგ, რაც მრდილობასთან დაკავშირებულ ორიოდ შეკითხვაზე გასცა პასუხი (ან თუ გასცა - ამასაც ვერ იცოდა), საბედნიეროდ, ყურადღებას აღარ აქცევდა და თავის კამპანიაში მზადრელობდა. დარბაზში ჯერ მაყურებელი არ შეესილიყო. გაზრდილი აღებულ ასპარეზზე მომდერლების და მუსიკოსების დიდი სამრიგი გუნდი რაღაც მიმს თუ ორატორიას, ერთ სიგვეით, რაღაც სერიოზულ სიმღერას ასრულებდა. „წინ წარღმენ მგალობლები, უკან მემუსიკენი, შუაში შეღმევი ქალწულები“, - როგორც დაგითის ფსალმუნში. ხალხი ფეხზე წამოღება და სტატისტიც წამოაყენეს. მალე მიხვდა, რომ სპორტული შეჯიბრი, კერძოდ, კალათბურთი იწყებოდა. თამაში მიმდინარეობდა, მერე ჩერდებოდა, მერე ისევ განახლდებოდა. თამაშის შეწყვეტისას ტაბლოზე საათის ისრები შემდებოდნენ, მერე ისევ დაიძრებოდნენ ადვილიდან და ვაწყვეტილი შერკინებაც გრძელდებოდა. ბურთი კალათში ვარდებოდა, მაყურებელი ყვიროდა, იყენენ უცხო ერის წარმომადგენლებიც. სტატისტიც კვლავ დაგითის ფსალმუნს გაასხენდა: „რაგომ ბობქრობენ ხალხები და ერები ესწრაფვიან ამათობას“. მსაჯი როცა უსტყუნდა - ან იწყებოდა, ან ჩერდებოდა დროცა და თამაშიც. პაერზე გამოვიდა, უპაეროდ ისეგნადა ისევ ქეჩნაში. ისეთი შეგრძნება ვაუწყნდა, თითქოს დიდ მოთამაშესთან დაკავშირდა და უცებ შეაჩერეს, გინდაც სასტვენის ხმა გაისმა და ტაბლოზე ისრები გაიყინენ. სახლში შუალამეს მივიდა, გასაფათებელი ვაუხლებლად მიველო. გამთენიას ოთახში ჩევისებები შემოიჭრნენ. ფეხზე წამოაგდეს, განხრეიკეს, მანქანაში ჩასვეს და ციხეში მიიყვანეს. გოგნებული დედა, რომელიც ამოჩემებით ერთი და იმავეს იმეორებდა, - რამდენი ხანია, მუშაობა დაიწყო თეატრში, - ბინაში ჩხრეიკის ჩას-

აგარებლად დარჩენილებმა დაუდევრად დაამშვიდეს, დაკითხავენ და გამოუშევენო. ოთხი საათის განმავლობაში ორი პაგარა ოთახი თავდაყირა დააყენეს. განსაკუთრებულად ღიხანს მცირე ბიბლიოთეკას მოუნდნენ. ყოველ წიგნს ფურცელ-ფურცელ ამოწმებდნენ. იქებებოდნენ განსაგებლში, ქვაბებსა და ჭურჭელში. ბოლოს სარდაფის გასაღები მოთხრევეს და, როცა შეიგვევეს, სარდაფი არ ქქონიათო, დაუშევიდობებლად გაიკრფინენ.

თეატრი ახლად შერიგებული ცოლ-ქმარივით მღუპარე და დაძაბული მდინარებით ცხოვრობდა. ამზობდნენ, სამხაგრო ხელმძღვანელად პარტკომი დაინიშნაო, ხოლო ოფიციალურად მაშინ გამოაცხადებენ, როცა ახალ პარტკომს აირჩევენო. დირექტორის მოვალეობის შესრულება დასის გამგებს დააკისრეს დროებით. მიწისძვრასავით გავრცელდა ხმა, რომ მაესტრო გარდაიცვალა. პარალელურად ჩურჩულებდნენ, დასაპატიმრებლად მიაკითხეს და გულის შეგვეით დაიღუპაო. პირველი, რასაც ეკითხებოდნენ ერთმანეთს, ეხებოდა ოჯახს - მაესტროს ცოლსა და ერთადერთ შვილს, რომლებიც მოსკოვში ცხოვრობდნენ, შეიგვევეს თუ არა ამ ამბის შესახებ, სადღაც იმის იმედით, თუ ისინი გულგრილად შეხედებოდნენ ამ უბედურებას, მაშინ თეატრს არ ვაემგვევენოდა. ვითარება ორჭოფული შეიქმნა. ელემენტარული ადამიანობა და გრადიცია ავალდებულებდა თითოეულს, რაღაც ჭირისუფლობა გამოეჩინა - მისულიყენენ სახლში, ვაგვეთო, სინამდვილეში არ ხდებოდა, თუ ცოლ-შვილი ჩამოსულია, მისეამძიბრებინათო, რაღაც დამოკიდებულება გამოეხატათ. ამავე დროს, ეს მაფრასავით დაეღილი ხმა მისი დაპატიმრების მცდელობის შესახებ ყოველგვარ ინიციატივას ახშობდა და თეატრის ახალი ხელმძღვანელობის შემყურეს გოგნებდა. თვისობრივად და პეროლიადას შორის ერთგვარი თავისგანამართლებული საუბარი გაიმართა. რეისორი სინდისის ქეჩნას საპირისპირო გაღმინებაში ჩაეგრო, უსაგრო ავრეისეულობით კიცხავდა მაესტროს, რომ ისე სულელურად დაიდუნა თავი და პირადად ისიც დაიღუპა; სხებებეც გული მოსდიოდა - მაინცდამაინც მარტო მე უნდა გამოეხულიყავი პატიოსანი, მაინცდამაინც მე უნდა დამეყვა, ან რას მოიგანდა ჩემი დაცვა, ყველაფერი შემოდან

იმართებოდა. პეროლიადა ეთანხმებოდა, თუმცა მიაჩნდა, რომ არ ღირს ამ ამბის განვიადება: - „ხანშიშესული აღამიანის გარდაცვალება არ არის დიდი ტრაგედია. მართალია, ის შენს, ასე თუ ისე, მასწავლებლად ითვლებოდა, მაგრამ შენც ბევრი რამ შესძინე მას“. - „არა, ხომ გახსოვს, გუუბნებოდი, ცუდად დამთავრდება ეს სულეური წამოწყება-თქო. ბიბლიის ინსტენირება, ექსპლიკაცია თუ სარევისორო გეგმის კითხვა. და მაინც, ხომ უნდა ვიარო პანაშვილებზე, გამოვიდე სიგყით“, „მაგალითად, ჩემი მისვლა არავითარ აუცილებლობას არ წარმოადგენს, შენ კი, როგორც გადაწყვეტა, ისე მოიქეცი. თუ მართლა დაპატიმრების დროს გარდაიცვალა, გასარკვევია, რა გადაწყვეტილებას მიიღებს მთავრობა. აგერ ღოძი იბახის - მე ათვალწუნებული ვყავდი, მართალს რომ ვეღაპარაკობდი, იმიტომო. აღამიანის სიკვდილი როგორ უნდა გიხაროდეს, მაგრამ თეატრს ღუპავდა“. - „წავიღეს ერთი მაგის...“ - შეუკურთხა რევისორმა, - „ეგ კრეგინი, მაგის სალაპარაკოც გახდა...“ - არასოდეს თვლიდა ღოძს რაღაც ფიგურად, ისე - შემწყნარებლური მეგობრული ეკავა, ამ ბოლო ხანებში კი ძლიერ აღნიშნებდა მისი ფაზილარობა და ხელოვნური დარდიმანობა, მისი ამრისთვის ანგარიშის გაწევა კი შეურაცხყოფელი იყო. ხელმძღვანელობა მივიდა იმ დასკვნამდე, რომ ყველასათვის აჯობებდა, მავსკრო მოკრძალებულად დაემარხათ. ერთ-ერთ ვაჭეთში თეატრის კოლექტივის სახელით მშრალი, სქემატური ნეკროლოგი გამოქვეყნდა, დაინიშნა კოლექტიურად სამომარზე მისასვლელი დღე და საათი. დასაფლავებამ არ იყო რეკომენდირებული სამფლოვობარ მიტინგის მოწყობა, არც გამოსამშვიდობებელი სიგყით გამოცვლა, გამოსვენება მისი საცხოვრებელი ბინიდან დაინიშნა. ცოლი და შვილი ჩამოსულიყენენ, მათ გვერდით სკამზე ჩამოკედარი ელისაბედი იგრძელებოდა, პანაშვიდზე არ ჩანდა მავსკროს მომელოდი ქალი, რომელსაც ეკონომიკას ეძახდნენ. ამბობდნენ, რომ ცოლი ვერ იგანდა ეკონომიკას და ამიტომ არ ესწრებოდა პანაშვილს, ხოლო შოვი ხმადაბლა ღოძ კონფიდენციალურად იმასაც გეგყოლათ - დაპატიმრეს. ერთი რამ კი დანამდვილებით გაცხადდა - სტაგისტი, მართლაც, თეატრის კრების შემდეგ დაეჭირათ

- ეს უცყური ამბავი განნათებულა მოიგანა. ოჯახი რაღაც უცნურად იქეცოდა. შვილიცა და დედაც ხმას არ იღებდნენ, განაწყენებულეს უფრო ჰგავდნენ, ვიდრე მგლოვიარეებს, ყველა შეკითხვამ ან „არა“, ან „პოთი“ პასუხობდნენ, თუმცა დიდად არც არავინ იწყებდა თავს მათთან ურთიერთობით. დასაფლავების დღეს სასაფლაოზე მოხდა კიდევ ერთი საჭორაო რამ: შვეუკალიან შლაპაპო მთლად შვეებში გამოწყობილი, უამრავი ხასხასა წითლი ვარდებით ხელში, ბალერინა მოვიდა. ფეხებთან დალაგა მიცვალებულს ყვავილები, შემოუარა კუბოს, დაიოქა, მობლზე ვითხარა და ისე, რომ არც არავის მიესალმა და არც დაემშვიდობა, სასწრაფოდ დატოვა იქაურობა.

სტაგისტი მიიყვანეს თუ არა ციხეში, არც არაფერი უკითხავთ, არც არაფერი მოუთხოვით, დაესვენენ და, იმდენი აგორავეს მუშტებში, იმდენი ურგყეს წიხლებით, ვიდრე გონება არ დაეკარგა. ეს იმდენად მოულოდნელი, მოუშმადებელი, გამაოგნებელი იყო, რომ შიმისიგან ხმა წაერთვა. გამოფხიზლდა დივანზე მწოლიარე, ვიდაც შუბლზე წყალს აპურებდა და სახეს წმენდა, მეორეს მაჯა ეჭიაო. თავდაპირველად იმაშივე ვერ გარკვეულიყო, თუ სად იმყოფებოდა, თითქოს საფუტკრეში შეეყო თავი, ისე უბეუოდა. - „ყველაფერი ნორმაშია“, - თქვა იმან, ვინც პულსს უსინჯავდა. - „აბა, წამოდექ“ - ხელი შეაშეულა, წამოიწია, მერე წამოჯდა, ნიშაღურის სპირტის სუნი იცდა, რაიმე ტკივილის ვერ გრძნობდა, ზედმედად უხურდა ტანი. მართლაც, ყველაფერი რიგზე ჩანდა. - „ახლა ჩაის მოგიტანენ, მოსულიერდები და ვისაუბრებთ“. - სამოქალაქო ტანსაცმლიანი ოთახიდან გავიდა. - „ხდება ხოლმე, კიდევ კარგ დროს მოგისწარმა“, - გაიყინა იმან, რომელიც წვან წყალს აპურებდა და ახლა კიგელის მკლავზე სეული ცხვირსახოციტ ლაქებს იწმენდა და, ამოწმებდა თავის ფორმას, გვერნებოდათ, ეს-ეს არის ჩააცვეს და ელოდებიან მისგან პასუხს, მოსწონს თუ არა ეს სამოსი. აღარც შეუხდავს სტაგისტისათვის, საწერ მაგიდას მიუჯდა, იქვე მდგარ სკამზე მოიპატივია. პაგარაობისას ერთხელ ნათესავმა, ვისთანაც დროებით ცხოვრობდნენ, გყუიუბრალოდ დატყუა, ის კი ვაჯიუტებული ხმას არ იღებდა, ამ ამბავს ბიძამისი შემოესწრო და ნათესავს უსაყველ-

ურა, მას კი მოუფერა; და მხოლოდ მაშინ აზღუქუნდა. - „რა დაუშუავე, რა უნდათ“, - ყველგე გულმბიჯენილმა იკითხა. - „არა უშაეს, დაწყნარდი, შენი გამოძიებელი ცოგა ფიხი კაცია, მოდი აქ, დაჯექი, დამშვიდდი, ყველაფერს მომიყვები, მერე ცოგას დაიხუნებ და გაგიშვებ სახლში“. ამ სიტყვებმა გააღებაჯა, საკუთარ თავზე გააბრმა. წამოღება და უცებ მოიხელა, საშინელმა გკივილმა მუხლიდან თავში უროს დარტყმასავით გაუარა. - „ოხ! რა არის, რა მოვივიდა, მუხლი იღრძე, ალბათ“. თავს ძალა დააგანა, რომ არ ეყვირა, საშინლად გკიოდა არამარტო მუხლი - მთელი სხეულიც. უფორმო კაცი შემოვიდა და ჭიქა თბილი, უშაქრო ჩაი გაუწოდა. ახლა მას რაზე ცივი უფრო ესაბოვნებოდა. უნებისყოფლ მაინც გამოართვა და დაღია, თუმცა თავის თავზე გული მოსდებოდა. ეს რაღაც დამთმობ, შემრიგებლურ აქტად მიიჩნია. ფორმიანი ისევ დათაფლული ელაპარაკებოდა. - „შენ ჯერ კანი სიგყვა ჩამაწერი და მე რე გაგიშვებ კამერაში. იქ ექიმი მოგხედავს, როგორც კი მორჩები, სახლში წახვალ“. - „რა უნდა გითხრათ, რომ არ ვიცი“, - ისევ გამხხვდა სტაგისტი, რომ მიყვა შესაძლებლობა, პროტესტი დაუფიქსირებინა. - „შენ ძალიან კარგად იცი, რაც მაინტერესებს“, - „არაფერი ვიცი“, - ჯიუტად გამიჟორა სტაგისტმა. - „მაგალითად, მოყვე, რა მიზნით ჩამოაყალიბა მანსტრომ ის ანგისახელმწიფოებრივი ჯგუფი, სადაც შენ უკანასკნელი სიგყვა არ გეთქმოდა“ - ხელოვნური დიმილით შეაჩერდა სტაგისტი. - რა ჯგუფი, რის ანგისახელმწიფოებრივი, თეატრის ხელმძღვანელი სექტაკულს დავადა...“ „კარგი, კარგი!“ - უცებ გაბრაზდა გამოძიებელი, მკაცრი გამოძიებელივით სახანკეტო ცნობარის შევსებას მოჰყვა. ვიდრე დაკითხვის ოქმში ჩაწერდა, თუ როლის დაიწყო თეატრში მუშაობა, მანამდე რას აკეთებდა, მანსტრომ რაგომ მისცა შთავარი როლი მაინცდამაინც მას, როცა იგი მხოლოდ სტაგისტი, თეატრში კი აძლენი გამოჩენილი მსახიობია, დაინტერესდა, რაგომ არ არის კომკაჟმირელი. ყველა ამ კითხვას გულწრფელად უპასუხა და იმედი მიეცა, რომ „ალბათ, გაირკვევა სიმართლე, ყოველ შემთხვევაში, მას ვერაფერს დააბრალებენ“. მაგრამ ეს წუთიერი დამიღლება იქვე შეიკვალა, როცა გამოძიებელმა ნიშნისგ-

ებითა და ვერაგული დიმილით დაიყარა შეკითხვები: კი ყველგად სტაგისტი ანეკლოტებს, რა კომპირები არსებობდა გერმანიის დამწვერვასთან. სტაგისტი გაეხარდა, ეს აბსურდული ბრალდებები ფარავდა იმ ფაქტს, რომ მანსტრომ შეგადაშვებ მართლაც კეთილი სიგყვით არ მოიხსენიებდა ხელისუფლებას, ამიტომ ისევე რაღაც ემუდრეკული ყველაფერს უარყოფდა. - „მაგა ჰარის შესახებ ყოფილ დაპარაკი თქვენს ჯგუფში?“ - ჩაიხვდა რაღაც საქაღალდეში და ისე იკითხა გამოძიებელმა. - „მერე ეგ რა ანგისახელმწიფოებრივი აშბაჟია, მე მაგ დროს დაბადებულე არ ვიყავი“. „დროს რა მნიშვნელობა აქვს“, - გააწყვეტინა გამოძიებელმა. - „დრო ჩვენთვის მოვლენების თანმიმდევრობაა და არა ქრონოლოგია. სინისტური მოძრაობის რომელ რეკონსტრუქციასთან დაკავშირებულია ურთიერთობა, არ იცი? ვინ არის ნიკოლოზ დვალი? რა უნდა მას იერუსალიმში? - სტაგისტი გოგნებული შეკურება გამოძიებელს, ნელნელა თავბრუ ეხვეოდა: ნიკოლოზ დვალი, ნიკოლოზ დვალი... იერუსალიმი... - აბრ ეს იცი?“ - „ეუ მეთითხმე საუკუნეში მოხდა“. - „მაგას რა მნიშვნელობა აქვს. მანსტრომს მიმოწერის ქაღალდებშია ნაპოვნი ყველა აღრესატი, თვითონ ყველაფერი დააძლერა, შენ თუ არ იცი - ჩვენ ვიცით. ამიტომ, თუ გინდა გვადრწე, გულახდილად უნდა მოყვე, რასაც გაცხვით - დაგვიჯერო, თორემ ისევე იმ ფიხს გამოძიებელთან გექნება საქმე და საბოლოოდ ლიკვიდაცაში მოხვები, ხომ იცი, რა არის ლიკვიდაცა?“ - სტაგისტი კვლავ თავბრუ დაეხვა, სკამთან ჩაიკეცა, იქვე ვონს მოვიდა, მაგრამ აღარ გააშეკვანა, თვალი აღარ გაახილა, მერე მხარში ამოუდგნენ - წაჩაქჩაქეს, კბენე ათორიეს და კამერაში შეაგდეს. საკანში სამი თუ ოთხი პატიმარი აღხვდა. აქ გაგრძელო თითქოს დაკითხვა, საიდან არის, რაზე მოიყვანეს, სად მუშაობდა, ერთ-ერთმა ხანშიშესულმა თითი პირთან მიიგანა, ანიშნა, ენა დააყენო და სხვებს მიუბრუნდა, დააყალიბო, რა დროს გამოკითხვებია, ვერ გასაგო, რა დღეშია? ხანშიშესულმა თაჟისი პალტო დაუყო, პირსახოცი ცივ წყალში დაასველა, გასიებული მუხლი გადაუხვია. განზე სისხლის ჩაქეკვები უკვე ჩალურჯებოდა, ნეკნიც ჩამგვრული უნდა მქონოდა. ყოველი მოძ-

რობა აუტანელ ტკივილს აყენებდა. თიხის ჯამით რაღაც საჭმელი დაუდეს თავთან, არაფერი არ სურდა, გარდა იმისა, რომ მარფო დარჩენილიყო ან მოეშობინარებინა თავი.

ნიკოლოზ დგალმა იერუსალიმს შუაღამისას მიაღწია. ქალაქის კარიბჭესთან ებრაელებმა გააფრთხილეს, რომ დღეს ქალაქში მოკლეს რამდენიმე მამამდიანი, ამას ქრისტიანებს აბრალებენ, უსჯულოთა ჯგუფების მონასტრისკენ გზა კი მიახწავეს, გარნა ხვალ დილაძე შესვლის ნება არ დართეს. რომელი მგზავრი დაერიდება დამეს და უდაბნოში გაათავეს, თუ იყის, რომ იქვე ახლოს ოამისია. ნიკოლოზს, ატაკებულს იმით, რომ ამდენი ჭირნახულობის შემდეგ, როგორც იქნა, მოაღწია წმიდა ადვილს, განა შიში შეაჩერებდა, თავისით შეაღწია ქალაქში. აქაი კოცონებთან შექუჩებული ყარაულები მონანდნენ, რამდენჯერმე შუბებით შეიარაღებულებმა ჩაუარეს, ყოველი ჯგუფი ვიღაც გაკოჭლს მიათრევედა ლანძღვა-გინებითა და რცხუვებ-არცხუვებით. სიბნელეში გუმანით იკვლევდა გზას. რაღაც მომენტში დაიბნა კიდევ, ირგვლივ ხეების, ბუჩქების და ნაყარის ქვის გროვების ჩრდილების მეტს ვეღარაფერს ხედავდა. უცებ გამოანათა მთვარემ, თვალსაწიერიდან წამოდგა ეკლესიის გუმბათის ლანდი, ეს ნამდვილად ჯვრის მონასტერი იყო, გაღაენითა და სამრეკლოთა. იმ დროს, როცა ქალაქში ასეთი შფოთი იდგა, აქ გასათყარი სიმყუდროვე სუფევდა, არავითარი მოძრაობა არ შეიმჩნეოდა, არც სინათლე გამოდიოდა რომელიმე სენაკიდან. მონასტერი მიტოვებულს ან ღრმა ძილში მყოფს მგავდა. უპირველეს ჭოვობა, დაემხო და ერემლმორეულმა მადლობა შესწირა დმერთს, რომ აღირსა მასთან მიახლოება, შემდეგ მყარად დახმულ ალაყაფის კარზე მაინც, ყოველი შემთხვევისათვის, მიაბრახუნა, უიმედოდ დაბყურადა და, როცა გამოძახილი არ გაისმა, გადაწყვიტა, გაღაენთან მუხლმოდრეკილს ლოცვაში გაეთენებინა ღამე.

ლოცულობდა, როცა ერთბაშად, ისე, რომ ვერც შეამჩნია მათი მოახლოება, უსჯულოები დაესხნენ თავს. არც არაფერი უკითხა, ისე შეკრეს და პირდაპირ საპყრობილეში შეაგდეს. გულზე დაკედული ჯვარი ჩამოგლიჯეს, გარომგვით სიკედლის პირას

მიიყვანეს.

- „ეკლესია თუ გარეთ დაგვისიმპრა, აუცილებლად დაგიჭერენ, თუ ციხეში, - აუცილებლად გაგიშვებენ“, - ამბობს კამერაში ქანქარასავით აქეთ-იქით მოსიარულე პატარა-იბარი. „აქ ჩვენი ყველა დასახერხებელი განწირული - გყვილა მავ სიმშრის იმედი ნუ გექნება“, - თითქოს ჯიბრზე ლაპარაკობს ყოფილი სამხედრო, რომელიც სამღვარამე გადასვლის დროს დააკავეს. სტაგისტის შემოღად მოთავსებული ახალგაზრდა ტრის, კანკალებს და კამერაში მყოფი უმტკიცებს, რომ არაფერშია დამნაშავე, არ მოუკლავს პოტიკური - „მამ, თვითონ მოიკლა თავი?“ - „არ ვიცი, დამიჯერეთ, არ ვიცი“, - მუქუნებს ახალგაზრდა, - „მე აქ რას მიმტკიცებ, ბიჭო, იქ იკისრე გამოძიებულთან და ჩემთან იმართლებ თავს?“ - ისევე გამოშვებულ კეითხება ყოფილი სამხედრო, ეგვობა, სხვისი ღაჩრდად წარმოდგენა თავის თავში ამაგრებს. - „აბა, რა ექნა, ერთი შენ დაესვი ბოთლს“, - ისტერიკაში ვარდება ახალგაზრდა. - „დაანებე თავი, რას ჩააცივი“, - ერკვევა ფიქრებში წასული ხანშიშესული. სტაგისტს პირველივე დღიდან ესმის გაუთავებელი სჯა-ბაასი დახერხების მოსაზრებები და თვით დახერხების სცენების შესახებ შეწყალების შემთხვევებზე, ამნისტიამე უგზო-უკვლოდ გამქრალ პატარებზე. ყველამ იყის, რომ მიწისქვეშა ბნელ და აყროლებულ გადასასვლელებში ერთი ოთახაბა, სადაც ხდება განაჩენის აღსრულება - ყველაფერი ეს იმდენად თრგუნავს სტაგისტს, რომ ტკივილებსაც ვეღარ გრძნობს ფეხსა და გვერდში. არც არავითარ ექიმს ან ექთანს არ მოუკითხებია მისთვის. დღი ხანია დაკითხვებზე აღარ დაპყავთ, დაავიწყდათ თითქოს მისი არსებობა. პირველ დღეებში, მიუხედავად ძლიერი ტკივილისა, თითქმის დღე და ღამე ეძინა. „აბა, შენ ყოფილხარ უდარდელი ვინმე“, - განაწყენებული იმით, რომ მისი დაცინვის სფეროში ვერ მოხვდა, გადმიანებული იძახის სამხედრო. არადა, ახლა უკვე ვეღარაფრით იძინებდა. იწვეა ცალ გვერდზე გაუნძრევლად, არ სურდა, სხვებს შეენიშნათ მისი მღვიმარება. ითვლიდა ასჯერ, ათასჯერ, მერე მიატოვებდა თვლას უკვე იმ აზრით აღგზნებული, რომ, პირიქით, ასე ხელოვნური ჩარევა არაფერს მოიცილებდა. ორივე ლოცვა იცოდა „მამონ ჩვენო“ და „ღვთისმშობლო

ქალწულს". ამით იმეორებდა უთვალავჯერ. გული ეთანადრებოდა, მოუნათლავს კანდიერებაში არ ჩამორთქვიოდა, არადა, ციხეში ნათლობის მოთხოვნა წარმოუდგენელი სიგიჟე იქნებოდა, უფროსები კი არა, იგივე პატიმრები აიგლებდნენ საცინად. ნათლობა გართიაც რთულ პრობლემას წარმოადგენდა. მავსტრო ეცოდებოდა, დარწმუნებული იყო, რომ ისიც დაპატიმრებული ჰყავდათ, არც იმას ვამორიცხავდა, შეურაცხყოფას აყენებდნენ, ალბათ, და, როცა წარმოიდგენდა, რაღაც, წინააღმდეგობის აღკვეთის, თუ გნებავთ, შურისძიების ენებით აღგზნებული რამე გადაწყვეტილებას ეძებდა და იქვე ფუჭი ქაღალის შეგვება გულზე ხეთქავდა. ყველაზე მეტად თავის თავზე ბრამბობდა, კინაღამ რომ იგინა და დაიჯერა კეთილი გამოძიებლის არსებობა. რა აბუეგობას, როგორც იცოდა მავსტრო, ეკითხებოდნენ. ისე, რომ თქვას კაცმა, ამ უწიგნურმა, თავისდაუნებურად ჭეშმარიტება აღიარა: რა მნიშვნელობა აქვს დროს, მთავარი ხომ მოქმედებაა. უკვირდა, რომ ღელაზე არ წუხდა, რამდენჯერმე გაუელვა მისმა უსამუელოდ მწუხარე სახემ და თითქოს ხელით მოიცილაო - ქრებოდა წამსვე. ეგვობა, ადამიანისთვის არ არსებობს პატივად და დიდი თბიქტური პრობლემა; არის აღქმა-განცდის სუბიექტური მომენტი, რომელიც რეაგირებს არა ობიექტის შეფასების დადევანურად, არამედ თვით ანიჭებს მას მნიშვნელობას და აღიქვას საკუთარი საწყაოს მიხედვით. ახლა ხშირად სიკვდილზე ფიქრობდა. დახვრევაზეც. ყველა ვარიანტში არაბუნებრივ უსამართლობად მიიჩნეოდა. ღმერთის ფუნქციებში ჩარევა დაბრკავს ამ აქტს. ისე, ბოლომდე რომ გულწრფელი ყოფილიყო, ძველი აღქმის ღმერთიც არასამართლიანად მოიქცა, განა ადამისა და ევას სიკვდილით დასჯამ არ გაამრავლა ცოლვა, ყოველი შეცოდება ხომ ცხოვრების გაუმჯობესებას გულსხმობს, რაც სიცოცხლის გახანგრძლივების პრობლემას და საბოლოოდ სიკვდილს უკავშირდება. პავლე მოციქულის სიგყვიით, ადამიანს სიკვდილის შიშით მთელი სიცოცხლის მანძილზე მონობის უღელი ედგა. ქრისტემ, ალბათ, საღვთა ჩათვალა, რომ სამართლიანობის აღდგენა ადამიანისათვის უკადრების დაბრუნებაა, თუ ადამიანი იმ ცდომილებებს, რაც თავისთავად მოხდა, მონიანიებს, მისი

გადაწყვეტილება, შეწირულიყო კაცობრობას, იგივე პავლე მოციქულის აზრით, არის ის, რომ, ვინაიდან ერთის შეცოდებისხავე ყველა კაცის თავზე მოიწია სასჯელმა, ასევე ერთის სიმართლისხავე ყველა კაცი უნდა გამართლდეს. ქრისტიანობის მიზიდულობის მთავარი მოციქეც ესაა. საქართველოში წმიდა მოციქულ ანდრია პირველწოდებულს წარმართი ხალხი ეკითხება: რა სურდა ექალავებინა მის ღმერთს მათთვის და ისიც მიუგებდა: ცხოვრება დაუსრულებელი მართალთათვის. აღამიანი რომ უკვდავი იყოს, მგრობაც მოისპობოდა, ძალაუნებურად უნდა შეგვეუბლა მგერს, ე. ი. ის უკვე მგერი აღარ იქნებოდა.

ერთ დღეს ორჯერ აიყვანეს დაკითხვაზე, დილითა და შუალამეს, ფეხი შედარებით უკეთ სქობდა, სიმსიფენ დაუცხრა, თუმცა დაყრდნობისას გეიოდა და სასწრაფოდ გადაჰქონდა ტანის სიმძიმე მთორე ფეხზე, ნეკნეიცი, თუ მკვეთრ მოძრაობას არ გააკეთებდა, თავს არ ახსენებდნენ. ოთახში „კეთილი“ და „ფიცი“ გამოძიებლები ერთად დახსდნენ. „მოხვედი ჭკუაზე“ - მისალმების ნაცვლად პითხა ფიცხმა. სტაგისგმა გადაწყვიტა, რაც უნდა ეკითხათ, პასუხი არ გავცა. გამოძიებლებმა ჩურჩულით წითათობირეს. მერე გაღმობხედეს, კეთილმა საქმიანად წერა წაბიწყი, ფიცი კი ვარეთ გავიდა. - „ახლა დავიპირისპირდებიან შენი ძველი ნაცნობები და გყვილიში გაჩხელენ“ - თქვა თავაუღებლად. სტაგისგი დუძდა. არ სურდა, შეეჩინათ, რომ ღელავდა. ცემასა და წვალბეას ელოდებოდა და ფიქრობდა, ბარემ ჩქარა წამოეწყვით ჯობდა, ვიდრე ამ ფარისევლობისა და დაშინებისათვის ეგლო ყერი. ოთახში დაბნეული სახით პარტკომი შემოპვა ფიცხს. სტაგისგის დანახვისას გული მოეცა, მგრულად გაღმობხედა და მლიქენულური დიძლით მიესალმა კეთილს. კეთილმა ჩაიწერა პარტკომის ანეკტური მონაცემები, ვააფრთხილა, რომ ეკითხება როგორც მოწმე, ცრუ ჩვენების მიცემისათვის კი პასუხს აგებს. - „როგორ გეკადრებათ, როგორ გეკადრებათ“, - გადაწყვეტინა დიდი მონღომების გამოსახატავად პარტკომმა. - „ინებოთ თქვენს პირდაპირ მჯლომ პიროვნებას?“ - ეკითხა გამოძიებელმა. - „როგორ არა, ის ჩვენი თეატრის სტაგისგი და მავსტროს იკუფის ყველაზე აქტიური წევრი გახლდათ“. -

„რა შეგიძლიათ თქვით მისი დანაშაულებრივი მოქმედების შესახებ?“ - მოიპარჯა კალამი გამომძიებელმა. პარტკომმა სწრაფად დაიწყო ლაპარაკი, თუ როგორ ჩამოაყალიბა მახსერომ ანგისაბჭოთა სიონისტური ჯგუფი, როგორ იკრიბებოდნენ, ჩაიკეცებოდნენ და არაფერს უშვებდნენ თავიანთ სხდომებზე, სადაც განხილავდნენ ბიბლიის ღოგმებსა და საზღვარგარეთულ აგენტურასთან კავშირის დამყარების ვეგმებს; ისე სხაპასხუპით ყველაზე რადიკალურად იხსენებდნენ, რომ გამომძიებელმა ორჯერ შეაჩერა და თხოვა, ცოცხალი მოეყოლა, რათა მოესწრო მიღვენებით ჩაწერა. ფიცხმა კვლავ რადიკალურად უსურნებდა კეთილად, მან თანხმობის ნიშნად თავი დაუქნია და ფიცხმა ოთახში ვაკეკვალაბუნელი, ისე, გინდაც ვერ აჩხვებდა, სად იყო კარი, ან სად ფანჯარა, ან სად უნდა დამდგარიყო, ან სად დამჯდარიყო, შემოიფეხნა თეატრის ლომი. პარტკომს როცა მოჰქრა თვალი, ცოცხალი გამოუჩინდა. ჯერ არაფერი ეკითხათ და, როგორც კი სტაგისტი დაინახა, ამრახდა: - „აი, ამისთანების გულისთქვა, ჩვენ უნდა გავისვაროთ, ჩვენ რა შუაში ვართ, დავინახე თუ არა, რადიკალური საქმე იწყებოდა, იმწამს მივატოვე სიარული“. - „ჩვენ პირნათლად ვეშასურებოდით პარტიასა და ხელისუფლებას“, - ჩაურთო პარტკომმა. - „სად არის ახლა ის, სად, მახსერომ? ჩვენ, სადაც საჭირო იყო შეეგეგმებინათ მისი მკრეხელური ანეკდოტებისა და მონოლოგების შესახებ, მოვიდეს ახლა და ვასცეს ამ პატიოსან ხალხს პასუხი; თვითონ მოკვდა და ახლა ჩვენ უნდა გავეხვიოთ შარში“. - სტაგისტი დუმდა. „როცა ებრაელები წარსდგნენ უფლის წინაშე, ყველაფერი მოსეს გადააბრალეს. ჩვენ ხომ შენ პირნათლად ვეშასურებოდით, მოსე! მოსე! სად ხარ ახლა შენ? თუ ღვთის მოწყალეა დაგიშასურებია, მოვედ ახლა და გვიხსენა ჩვენ. და როცა მოსე გამოჩნდა - პირზე დაადგნენ: შენ მოგვეცი რჯული, ჩვენ შევასრულებთ ის. მაშ, ეს ქრისტიკე ვილა? ჩვენ იმიტომ დავსაჯეთ იგი, რომ გაუგონარი კანონებებით იქცეოდა, წარმოუდგენელი მკრეხელობით იბახდა: მე ძე ვარ ღმერთისა და მისი თანასწორი. თუ დასჯაა, უპირველესად იგი უნდა დაისაჯოს, მოსემ უპასუხა: აკი ვითხარით, უფალი თქვენგან წინასწარმეტყველს აღადგენს, რომელსაც უნდა უსმინოთ-თქო. „მერე და ეს კმაროდა?“ - აყვი-

რდნენ ებრაელები - წინასწარმეტყველები არა, უფალი ანუ ძე ღვთისა უნდა გვიქცა, წინასწარმეტყველების მეტი რა არის ამ ქვეყნანამ?“

სტაგისტი ხელი არაფერზე მოაწერა. ფიცხმა და კეთილმა გამომძიებელმა ერთნაირად შეუღებდნენ, დაქალებით თავველი აკანტურეს და კამერაში დააბრუნეს. თამბაქოს ბული ღრუბულივით იღვრა საკანში, ხანშიშესულისათვის აპანათის მიღების ნება დართოთ, ღლი ხნის დანატრებლად შეიძლება აბოლოდნენ. მის უხვევებლად დაბრუნებას ირონიულ-მხიარული შეძახილებით შეხვდნენ: - „რა, დაამდურე?“ - შეეკითხა ნიშნის-მოგებით სამხედრო. - „ბიძია ღენი თუ გაიცანი?“ - იკითხა პროკურორის მეკვლემა. - „რადიკალურ ვეგმობა, ჩემთან უფრო შემოიფეხნეს, ექნის მეტონა, დაბალი ფოტომო, ხელში საკვირთაი. იქიდან აირწინაღი ამოიღო, ვიფიქრე, მანვერებიდან დაბრუნდა ალბათ-თქო. მერე ღენზე რომ ჩამრთეს და ვიფიქრე, ვითრისათვის მომხსნა და თავზე ჩამომაცევა აირწინაღი, შავ ნაჭერი ჩაუფენა იათ და ახლა დახრჩობა დამიწყეს“. - „დაკითხვიდან დაბრუნებულს ორი დღე თვალებიდან ნაქერწყლები სცივოდა“, - გაიციხა სამხედრომ. - „ამ ხნის კაცს ფოტოსურათები მანვერეს, როგორ სვამენ ბოთლზე გაბანჯულ, სახედაღრჯულად ადამიანებს - თუ არ გინდა, ასე მოგიფიდე, მოაწერე ხელი, ჩამჩინებდნენ“, - თქვა უილაჯოდ ხანშიშესულმა. სტაგისტი ერთნიშნა პასუხებს იძლეოდა. მისთვის დატოვებულ ძეხვისა და პურის ნაჭრებს არ გაუკარა. ახლად გაიანზრა, დაკითხვაზე გაგონილი - მახსერომ მოკვდა; არ სურდა დაეჯერებინა, ხოლო შინაგანად უკვე დარწმუნებული იყო. დაწვა, თავზე ნათხოვარი პალტო გადაიფარა. აღიღვიძა ლომისა და პარტკომის სამარცხენო ქვედა, სიტყვითა - „მოკვდა და ახლა ჩვენ უნდა გავგვივოს შარში...“ ისედაც განსაკვირვებელი სინამდვილე რუხმა ბურუსმა მოიცვა. ყოველდღიურობა უხეშად იჭრებოდა, რეაგირებას ითხოვდა, მემობელი, რომელიც ხშირად ისტერიკაში ვარდებოდა, ახლაც თავის უღანაშაულობაზე აწუწუნდა, საამოვნებით უყვირებდა, ხმას ჩააკმენდებოდა... წმინდა ნიკოლოზ დვალს ბავშვობიდანვე ჩაუნერგეს ღვთისმშობიშმა მშობლებმა, რომ კაცის მოწიერი ცხოვრება წამიერი და გამოცდას წარ-

მოადგენს, კითხვით შეიძლება თუ არა ყოველგვარ მაცდურ მომხიბველობას გაუძლო და სიამოვნებათა ზაფანგში არ გაება მამინ, როცა წინ მამა ღმერთთან პირნათლად მისვლა, ჭეშმარიტი ბრწყინვალეობა და საუკუნო ცხოვრება გელს. ნიქოლოზ დვალმა ძალიან მარტივად გადაწყვიტა ცხოვრების საკითხი. ბრმა და რეგენი უნდა იყოს აღამიანი წუთისოფლის მოჩვენებით და ხრწნად სიკეთეს სამოთხე ანაცვალოს, მარადიული ჯოჯოხეთის ფასად დროებითი სიამოვნებანი მოიპოვოს. ასეთი მსოფლმხედველობის განმტკიცებას ხელი შეუწყო იმანაც, რომ სინამდვილეში საეკლესიო ცხოვრების გარდა სხვა ცხოვრებით არ უცხოვრია და არც აინტერესება. 12 წლის ასაკში უკვე კლარჯეთის უღაბნოში მოღვაწეობდა და დღენიდაღა ამ დიდ მოლოდინში იმყოფებოდა, თუ როდის გააბუნდირებდა უფალი და მის წინაშე წარდგენის ღირსს ვახიდა. ვითარცა მიჯნური ელის პირველ ნაემანზე თავის სატროფს, ასეთივე თოთოლით და აღურთოვანებით წარმოედგინა სიკვდილთან შეყრის დიდებული აქტი, მისთვის მიწერილი სილოტხე შედმეტი გვირითი და ცუდი სიმზარი ვახლად. წასვლა ამქვეყნიდან, რასაკვირველია, ყველას მოუწევს, მაგრამ გამოცდა, რომელიც მოცემული აქვს ყოველ ადამიანს, რაც უფრო კარგად ჩაბარდება, მით უკეთესია. ქრისტეს შაგალითით ანთებული მოწამებრივ აღსასრულს ელოდებოდა უფალს.

პატიმრების ვარაუდი, რომ სტაგისცი დღეს წამებას გადაურჩა, არ გამართლდა. შუალაზე გადასული იქნებოდა, როცა დასაკითხად წაიყვანეს. ოთახში გამოძიებლის გარდა ერთიან რამოქალაქო განსაცემლში გამოწყობილი რამდენიმე კაცი ახვდა, მათ შორის მომცრო განისა, სპეციოაიტი ხელში - „ბიძია დენი“, - გაუელვა თავში. „დღეს რომ გამოიფსკენი კუდი და ხელმოუწერელი წახვედი დაპირისპირებიდან, ეგრე არ შეიძლება მამოსან“, - უთხრა კეთილმა. ბიძია დენი ვისოსებთან ფანჯარასთან მივიდა, საკვიოაიტი რაფაზე ბრემენის დაგენილ მოვროძე პატარა გომრის გვერდზე დალო. გამოძიებლებმა ერთმანეთს ხმადაბლა გადაულაპარაკეს. ფიცხი შავიდასთან მივიდა და მიიპატივა: - „მოდი, მოაწერე ხელი!“ ხელის მოწერის ცერემონიალი, ცხადია, აძღენი

თანამშრომლის დასწრებას არ საჭიროებდა, ე. ი. სერიოზულად გადაუწყვეტიათ მისი წამება. ყველა განუშლა, სტაგისციც უსიგყვოდ იღვა, ადვილიდან არ იძროლა. - „შენ არ გვსმის, რას გუუბნებინა?“ - იკითხა გაბრამებულმა კეთილმა. სტაგისცმა თვალებით ბიძია დენი მონახა ორი ყურებლაჭმუხნილი შორბა კაცის შუა. ალბათ, აქედან ელის საშინოროება, ყურებლაჭმუხნილები ყოფილი მოჭიდავეები არიან, - აღნიშნა თავისთვის. არც არაფერი უპასუხა და არც გაინძრა. მოულოდნელად სწრაფად და სხვაგვარად დამთავრდა დაკითხვა. - „უე! მან ჭკუა ვერ ისწავლა“, - წამოიძახა კეთილმა, მიიჭრა ფანჯარასთან, ორი ხელით ჩაბლუჯა რაფაზე მიღებული გომარა და ხსხილმა თავში. ამის მეტი სტაგისცს აღარაფერი ახსოვს, გარდა საშინელი წუილისა, რომელმაც გრძნობა დააკარგინა. გონს მოეგებოდა თუ არა, იქვე ისევ ზღვის მიქცევა ითრევა, ძირავდა სიღრმეში. დააგრილებდა; სისინით ამოყავდა ამვირთებულს, გაქანებულ ახეთქებდა კლდესა თუ კედელს, დაიქმული კლდა ერთს ამოისუნთქებდა და უკან გარბოდა. მას კი სულ ცოცხა ხნით გამოირიყულს გოუება. მერე ვიღაც რაღაცას აყლაპებდა და ვიღაცის კენეს ესმოდა.

ძვიეს-ძლიეს დაღწია თავი ამ გააფთრებულ სტიქიონს. გუმბოზე ქაშაყის ორი თავი და ორი პაიკა პური დო. მიხვდა, რომ ციხეშია, ხოლო ოთახში მარტო რატომ უნდა ყოფილიყო, ვერ ამოეხსნა. მერე ვიღაც ფორმიანი მოვიდა, ძალად რაღაც აბედა ვადაყვამაპა, წყალი დააყოლებინა. - „ორი-სამი დღე ნუ ადგები, თუ რამე დაგჭირდეს, დააბრაზუნე“, - თქვა და გაიკეცა კარი. თავში წუილმა ყველაფერი გაახსენა. ახლა ჭუჭყიან თხელ ლიბოზე იწვა, განსაცემელი სხვისი ეყვა. დიდხანს იმყოფებოდა დილეგოში, სადაც მრავალი საგანჯველი შიაცეს, თუმცა არაფერი ეუბნებოდა, რატომ და რისთვის, თვითონაც ხმას არ იღებდა, მგონი, გახარებულად ჩანდა, რომ უდამაშაულოდ ეწამებოდა. მაგრამ ჯერ არ დამაღვირეო მისი ეამი, რადეც მანქანებით ქართველებმა გაიყვე მისი არსებობის შესახებ, გამოიხსნეს საპრობილედან. ჯერის მონასტერში შეივრდეს და იქ ბერად დაეკვიდრა. მერე წინამძღვრის ბრძანებით კვიპროსზე ქართველთა მონასტერში მოღვაწეობდა. მომივდა და ერთი პაიკა შეჭამა.

გუმბოზე ორი პური, ორი ქაშაყის თავი და ერთი კუდი დარჩა. ელექტრონის ნათურისათვის დაგოვებული ნიშიდან მომდინარე შუქი თვალებს უმძიმებდა. საკუთარი მაისური იცნო, სისხლის სქელი ლაქები მიხმაროყო შედ. რის ვაი-ვაგლახით წაუთა სახელო მოთავლია და თვალბემა წაიკრა. დაუცხრომლად მლოცვეულ, რომელიც დღენადაგ შესთხოვდა ღმერთს, მისთვის მოწამებრივი აღსრულება გამოეგზავნა, ჩაესმა იოანე ნათლისმცემლის ნება: ნიკოლოში დამასკოში უნდა წასულიყო. ეს მან აღიქვა, როგორც მიწიერი ცხოვრების ამრის შესრულება, მცირე სიკვდილით დიდ სიკვდილზე გაბარჯვება, როგორც მიიღებოდა, ვიდრე სისხლთა დათხევამდე. ასე გამიჩნდა უფლის წყალობა; მიუმსგავსო მოციქულთა საქმით და თვით იოანე ნათლისმცემლის აღსასრულს. დამასკოში ბევრჯერ შეიპყრეს მამადიანებმა, ვეშქეს და აწამეს. რამდენჯერმე ქრისტიანებმა დაიხსნეს ცვევობიდან, გარნა ნიკოლოში არ ცხრებოდა, წარმართთა საკრებულოებში საჯაროდ ჰგმობდა უსჯულოებს. აი. ქალაქის ამირამ აბეზარო ბერი ამირთ-ამირ ღებვისს მიჰგვარა. აპა, მბრძანებელი პირდება ყოველივე სიკეთეს, სიმდიდრეს, თუკი დაპყობოს ქრისტიანობას. ვერა ღიქნა, ვერა დაამირებებმა, ვერა სასტიკმა წამებმა ვერ შეაკერთო, ვერ მოღრიკა. - „სისულელის გულისთვის იღუპავ თავს, თქვენი ქრისტი კაცია და არა ღმერთი, თქვენი სარწმუნოებაც მოგონილი შლაპარია, შენს უცაითობას დააბრალებ ყველაფერი“, - დასდგომია თავს მგარალო. ნეგარებით წარუყრა ქედი მახვილს. მსგავსად იოანე ნათლისმცემლისა, მოკვეთეს თავი და, როგორც ქრისტეს წინამორბედის მოკვეთილი თავი აღანაშაულებდა პეროლეს, ასევე ნიკოლოზ დელაის მოჭრილმა თავმა შეიღებოს ხმაყუ: „ღიღება შენდა, ქრისტი ღმერთო, რომელმან ღირს მყავ შენთვის სიკვდილისა“.

ხმირად ერთი ფიქრი იპყრობდა. ნეგაროდის შეიგრძნო ქრისტი თავი ღმერთად, მაში, როცა მიხვდა, რომ ჭეშმარიტება და მადლი აკლია ძველ აღთქმას, თუ თავიდანვე ამ მიზნით მოეუღებო ქვეყანას?! როდის ჩაუნერგა მას ეს აზრი? კაცური ბუნებიდან გაბომდინარე, რწმენის გზით უნდა მიეღწია საკუთარ ღვთიურ შეგნებამდე. ამას რწმენისათვის უპირველესი მნიშვნელობა ენიჭებ-

ოდა. თუ თავიდანვე იცოდა, რომ იგი ღმერთია, მაშინ რწმენა აქ არააფერ შუაშია, რწმენა ხომ რეალობას, ლოგიკას, ფაქტებს ნაკლებ ეყრდნობა. ის სულიერი განწყობაა. მერე და, თუ რწმენით არ მოხდა მისი შესიანობის გაცნობიერება, მაშინ გამოდის, მისი მოწამებრივი, აღამაინებო ცხოვრება, მისი მსხვერპლად გადაგება, გარდაეღა ყოფნა მხოლოდ მოხენებითაა, უფროც - მოწამეობას გამოიცხავს. სტაგისტი ამ თვალსაზრისით ჯერ კიდევ ბიბლიის გაცნობის დროს ჩაუღრმავდა წინასწარმეგველთა ქადაგებებს და იმ დასკვნამდე მივიდა, რომ სწორედ წერილმა, უპირველეს ყოვლისა, განუმტკიცა იესოს რწმენა, რომ იგი მაცხოვარია. ასეთ მსოფლშეგრძნებას საუბუქელს უმაგრებდა მისი ენერგეტიკული უდიდესი ნიჭიერება, მისი შობის ლეგენდა, რომელიც ყრმობაში შეიგყო. ფარსევლებმა წამოძახეს კიდევ: „მევენ სიძვისგან არ ეართ შობილნი, ერთი მამა გყავს ღმერთი“. აქ იესო არ იღებს ამ სიყველს და პირუკუ ეუბნება, ღმერთისგან გამოვედლო. ქრისტეს ღმერთად დანიელის წინასწარმეგველება დატოვებია უყურადღებოდ: „მევენ მოვა ტებუელი და მრავალთან დაბამტკიცებს აღთქმას“. იმას, რომ ყველაფერი რიგზე არ იყო მოსეს რჯულში, თვით უფალი კისრულობდა იერქმის პართ: „აპა, დაღება ეპმი და ახალ აღთქმას დავეუდებ ისრაელის სახლს და იუდას სახლს, არა ისეთ აღთქმას, რომელიც დავეუდევით მათ მამა-პაპას, როცა ხელჩაკილებული გამოწყავდა ისინი ეგვიპტიდან, დაარღვიეს ის ჩემი აღთქმა, თუმცა მე მათი პატრონი ვიყავი“. პართლაც გაუსადილეს გამოდგა მოსეს რჯული - მკაცრი, სასტიკი და წერილმანიც, შურისმაძიებელი და დაუნდობელი. აღარ მორჩა და აღარ გაათავა ყვედრება. აი, ეგვიპტის ქვეყნიდან გამოგიყვანე და გამოიციყვანეთ, სადაც, კაცმა რომ თქვას, არც თუ ისე ცუდად ცხოვრობდნენ, განსაკუთრებით იოსებისა და მის მომდევნო პერიოდში. ძველი აღთქმის უფალი ღმერთებად აღიარებული სხვა იღვების, სხვა კერებებისაგან გამორჩევიოდა და თვითდაპყვიდრებით უფროდ დატკეპული, ვიდრე აღამიანის ბელ-იდლობითა და სულის გაღარჩენით. მთელი მისი პათოსი თვითდაპყვიდრებაზე გამახული, ისიც კი, რომ სხვა ხალხებმა უნდა დაინახონ მხოლოდ მისი ყოვლისშემძლეობა. იმ ცოდვების გამო, რასაც ებრაელ-

ები ჩაღიღუნენ, უფალმა გადაწყვიტა მათი დასჯა და ეგვიპტიდან უდაბნოში გამოიყვანა, მერე მხოლოდ იმაგომ გადაიფიქრა, რომ მისი სახელი იმ ხალხში არ შელახულიყო, ვის შორისაც ებრაელები ცხოვრობდნენ. ამავე დროს, თვითონაც არ არის მაინცდამაინც დარწმუნებული თავის სიპართილეში. ესაიას პირით მიმართავს მრევლს: „არ ვიყიდა ჩემთვის ვერცხლის სურნელებანი და არ გაგიძლივარ შენი საკლავების ქონით. შენ კი მამახსურებდი შენი ცოდვებით და მღლიდი შენი დანაშაულებებით. მე ვარ, მე, ვინც წარვხოციდი შენს შეცოდებებს ჩემი გულისათვის და შენს ცოდვებს არ ვისუნებდი. გამახსენე, განვიციოთთ ერთმანეთი, მოწყვი, რომ თავი ვამიმართლო“ და მოავლინა თავისი ძე, გამოგზავნა, რათა განკაცებულმა თავის თავზე გამოსცადოს რჯულის ავკარგიანობა. ღმერთიც ჩაწედეს ადამიანის წუთიერი ყოფნის სიგებოს აზრს.

სტაგისტი არც იმას გამოირიხებოდა, ლოგია სხვაგვარადაც აწყობილიყო, შემდეგ კი, ყოველი აზრის წიაღსვლა უამრობად იქცეოდა, სასწაულის გარეშე, პირეკუ პროცესი სასწაულს ჩვეულებრივ ამაღლ წარმოაჩენდა. თავი და თავი სასწაულის წარმოღვენა, მასში დარწმუნებასა საჭირო, დაჯერება იმისა, რაც უხილავია. ეს კი უკვე რწმენაა, იმედია. ხილულ საგანს რწმენა არ სჭირდება. მერე უცებ დაუშობილებოდა გული, მართალია, ჯერ მყარად ვერ გარკვეულიყო საკუთარ დასკვნებას და სულიერ მიღრეილებამ, მაგრამ თითქმის მოხდა რაღაც ჭეშმარიტ ცხოვრებასთან დაკავშირება; სიმშარი, ცხე, საკანი, ადამიანები, რომელნიც დაბორილოდნენ ირგვლივ, არარეალურ სამყაროდ გადაიქცა თითქოს. ვისი, მოახლინა განჩინება, სრულიად დამშვიდებული, გამოშვებული წარმოდგენა და საკუთარი დახვრეგის სცენას. თავს არწმუნებდა, რომ სისულელეა, ბოლოს და ბოლოს ყველაფერი, ნამდვილად არ ღირს სიციულზე, ყველაფერმა ინტერესი დაკარგა და მაინც რეალობა რკინის კარის ვაჭახუნებით - რომელიც გულში რეჩხად მოქმედებდა, პურის დარიგებისას ან სხვა რამ ყოფითი წერილმანებით შეპოიჭრებოდა - გამოღვენიდა განყენებულ ფიქრებს და წარმოდგენებს, ყურადღების გადასახგანად მოხმობილ მოგონებებს. ისევე, როგორც

პირველ დღეებში, ახლაც დაწვრილებით თხზავდა მთელ პროცესს. მას რომ აუცილებლად დახვრეგდნენ, ჩვეულებრივ ამაღლ მიიჩნდა. თავის თავში უკვე დარწმუნებული გახლდა, რომ ადარკვითარი შიში ამ ფატიგის მიმართ აღარ ქმონდა. ხოლო ხანდახან სულმოკლეობა დარევედა ხელს, წარმოუდგებოდა: აცრემლებული მავსტრო... მაგა პარის მშვენიერ განს თორმეტი გყვია მოხვედროდა... შეძრწუნებოდა, ისიც, რომ თვლები არ აახვევინა, აღარ აღაფრთოვანებდა. მერე საკუთარ თავზე გადაქმონდა, გინდაც სხვა ყოფილიყოს, სხვა და არა თვითონ, საოცრად ეცოდებოდა - ჯერ ხომ ახალგამარდა და ცხოვრებაში არაფერი უნახავს. ვერა და ვერ აღწევდა თავს დამირგუნველი სურათებიდან, რომლებიც თითქოს კუვიდან მძიმედ ექაჩებოდნენ მღვრიე ჭაობში, წურბელებივით ეკვროდნენ კისერზე, სხეულზე და განსაცმელზე და ის ინდიფერენტული განწყობა, რომელსაც დროდაროდ აღწევდა, კვლავ მისდევნებოდა, დასაუჯებელი ხლებოდა. ეს იყო ესკალატორი, მაგრამ განჩერებული ჩანდა. ამ რაღაც დიდი დაწესებულების დიასახლისი - მშვენიერი ქვრივი ქალი ხშირად აღი-ჩამოდიოდა კიბეზე, კოჭვანამდე შექმინდისფერ კაბაში, მოდიმარი თვალებით. სტაგისტი ისეთი აღტაცებით და მოწიწებით, იმდენად გამტკრებული მისჩერებოდა ხოლმე, რომ ამსულელ-ჩამომსულელის ყურადღებას იპყრობდა. ერთი ირონიულად იღი-მებოდნენ, სხვანი გადიმიანებულნი რაღაცას ჩაიბურტყუნებდნენ. ეს არც დიასახლისის გამოპარვია. ერთხელ, როცა კიბეზე ჩამოდიოდა, მშრუნელობით გაეწოდა ჭურჭელი, სადაც ვიღაცისთვის და არა სტაგისტისთვის განკუთვნილი თბილი კისელი ესხა. ისე როგორ გაკლანდირდებოდა, კისელი თავის უღუფად მიეჩინა, მაგრამ დიასახლისის ღმობიერი მშერა, გამამხნეველები დიმილი თავგზას უხევედა, რაღაც მთლად შინაურად თვლიდა. თუმცა, არც იყო. ვისთვის მიეშვავებინა. გამოღვენიდა და ანამაღლ მიხვდა, რომ ეს ბალერინა იყო. გულს მოეფონა. სტაგისტს უკვირდა და სინდისის ქეჩხინა გაპკრავდა ხოლმე: ცხოვრებასთან მის ერთადერთ სისხლმარღვეულად დამაკემირებელ არსებაზე, სიყვარულის ერთადერთ კერამე - დეღამე არ ფიქრობდა; და თუ იგი იმეითად შეამჩნევდა მისკენ მოქუერულ დარ-

დად წამოსულ ღრუბელს და, ეგონა, იგი მოაქცევს მას საშინელ ავღარში - ერთი სულის შებერვით იცლებდა თავიდან. ამას არც ღიღად ჩაეძიებდა. ისე, შერეულ გავუღვლებდა თავში, ალბათ, სხვაგვარად ვერ გაუძლებდა ამ ურვას. ქრისტემ უკვე 12 წლისამ იცოდა - სულიერი მშობელი მიწიერებაში არ უნდა ეძებნა, ამის შესახებ სახარება მუსტგად მოგვითხრობს, როცა დაკარგული მცირეწლოვანი იესო გაბარში იბოვებს და განცვიფრებულმა აღედამისმა უთხრა: - „შვილო, ეს რა გვიყავი? აბა, მე და მამაშენი დაუღვივართ და გულშემოყრილი დაგვებთ შენ“, - გაღიმიანებულმა უპასუხა: - მერეა, რას შეძებთ? ნუთუ არ იცით, რომ მე მმართებს იქ ყოფნა, სადაც ყველაფერი ეკუთვნის მამაჩემს?“ მერე კიდევ, უკვე ქადაგების ეპოს, როცა გაბარში ესაუბრებოდა ხალხს, დედა და ძმები გარეთ იდგნენ და სიგყვის სათქმელად ეძებდნენ მას. მამინ ვიდაცამ უთხრა: „აბა, დედა შენი და ძმები შენი გარეთ ღვანან და სიგყვის სათქმელად გეძებენ შენ“ - იესომ გადარაჯებულმა ხაზგასმით იკითხა: - „ვინ არის დედა ჩემი ან ვინ არიან ძმები ჩემი?“ - მერე გაიშვირა ხელი თავისი მოწაფეებისაკენ: - „აბა, დედა ჩემი და ძმები ჩემი“ - და განმარტა: - „რადგან ვინც ყოფს ნებას მამის ჩემი შეციერისას, იგია მამც და დაც და დედაც ჩემი“. გალილევას კანაში ქორწილზე, როცა შექორწილუბს ღვინო შემოაკლდათ, მარიამმა, იცოდა რა შეიღის შებუნებრივი წარმოშავლობის შესახებ, თხოვა იესოს, უხერხული მღვთმარეობიდან დაეხსნა მასპინძელი და ღვინო გაეჩინა მათთვის. იესომ შეუსრულა დედას თხოვნა, პირველად მდახდინა სასწაული - წყალი ღვინოდ აქცია, ჭარბა მარიამს უსაყვედურა, რომ მისი შესაძლებლობები დროზე ადრე გააძედა, როცა მას ყველაფერი გათვლილი ჰქონდა, როდის რა გაეკეთებინა. ქადაგებასაც მამინ შეუდგა, როცა ითანე მთავის ამქვეყნიური ვალი მოხიბდა. ქრისტემ მოქმედების ვეგმას მუსტგად განმარტავს: - „ნუ გგონია თითქოს მოველი რჯულის, ვინდა წინასწარმეგყველთა გასაკუქმებლად, გასაკუქმებლად კი არ მოველი - აღსასრულეზლად, რადგანაც ჰემმარტიგად გეუბნებით თქვენ, სანამ არ გბაფა ცა და მიწა, ერთი ითვეც ან ერთი წერტილიც არ გბაფა რჯულისაგან, ვიდრე ყოველივე აღსრულდება“.

სტატიკის იმის ეჭვიც გაუჩნდა, ხომ არ შეთხზა თავისი ცხოვრება იესომ ბიბლიაზე დაყრდნობით, საკუთარი ცხოვრების რაციონალიზაციით და ღვთიური განმოგადებით; იმასაც უფიქრობდა, ყოველივე ამას მამა მაქარაიასა და ითანე ნათლისმცემლის სახლში ხომ არ ჩაეყარა საფუძველი, როგორც ეს მაცეტროს სარეისორო გეგმადან იკითხებოდა. მართლაც, ძნელი დასაჯერებელია, ისეთ ახლო ნათესავეებს და სულეირად ახლობედ აღამიანებს, როგორებიც წმინდა მარიამის და ელისაბედ მართლის ოჯახები იყვნენ, ერთმანეთი არ სცნობოდათ ან მჭიდრო ურთიერთობა არ ჰქონოდათ. სტატიკისმა ყურმოკვრით იცოდა, რომ მარტინ ლუთერი ქრისტეს რეფორმატორს უწოდებდა. ერთი შეხედვით, ეს ასეც გამოდებდა, როცა ქრისტე პირდაპირ გარდაქმნის მოსეს მცნებებს: „თვალი თვალის წინ, კბილი-კბილის წილის“ მაგიერად - ვინც შემოგკრავს მარჯვენა ყვრისაღლში, მიუშვირე მარცხენა და, თუ ვინმე გაიბულებს ერთ მიღის მანძილზე, გაყვე - გაყვე ორზე; მოყვასის გარდა, გიყვარდეს მტერი შენი, მაგრამ ამას ხომ სხვა წინასწარმეგყველებიც ამბობდნენ. ემეკიელს ეკუთვნის, მავალითადა, მშობრისაღლში პურის გაყოფის, შიშველისათვის საძისღის მიციმის შეგონება. იერემია ურწუნედა ყვრისაღლის მიშვერას: „თუნდა მიუშვიროს ლოყა მის მკემელს“ არც შაბათების დარღვევა წინასწარმეგყველისათვის ახალი ხილი: ღვით მეფე შაბათის ღვგამგამე უწინარესად სიკეთის ქინას ესწრაფვის. ითანე ნათლისმცემლის ქადაგებანი კი ქრისტეს მცნებების იმდენად იღუნგურია (მეორე ლოყის შემყერის, ორი ხელი განსაცემლის გაყოფის, ხენემი ხის დაწვის შესახებ), რომ შეროდეს, ვიდრე ვაზრეობისთვის უკვე გამზადებული ქრისტე არ მიუყვანეს, მკვდრეთით აღმდგარი ითანე ნათლისმცემელი ეგონა. საქმეც ის არის, რომ ქრისტემ ყველაფერ ამას თავი მოუყარა და თავისი ცხოვრებით აღასრულა სიგყვა. ითანე მახარობლის გადმოცემა - პირველად იყო სიგყვა, ალბათ, ამას გულისხმობს. მველი აღთქმის უფალი დაუფარავად აღიარებს: „მივეცი მათ უყარგისი წესები და სამართალი, რომლითაც ვერ იცოხლებებენ“. ამ განცხადებებს იესო საბოლოოდ უნდა დაერწმუნებინა საკუთარი მისისა, როგორც ჰემმარტიგების დაამკვიდრებლის, აუცილებლობაში.

პეტრე მოციქულმა, რომელმაც უპირატესად გაავრცო ქრისტიანობა წარმართებში, ასე გადაწყვიტა წინდაცვეთის საკითხი: „რად გინდათ მოწაფეებს ქედზე დაადგათ უღელი, რომლის გვირგვინი ვერც ჩვენ შევძლებით და ვერც თქვენმა მამებმა“. ე. ი. მოსეს რჯული შეურსულბელი აღმოჩნდა. ძველი აღთქმის ღმერთი და წინასწარმეტყველთა შეგონება დასჯის, ძალადობისა და შიშის გამოყენებით ცდილობს თვითღამკვიდრებას, ქრისტეს კი შემოაქვს მადლისა და სიყვარულის მტნებები. და შესაბამისად იცვლება სიმბოლიკა: წინდაცვეთის ნაცვლად - ჯვარცმა. სტაგისტი იმასაც ვარაუდობდა, რომ ქრისტეს ამქვეყნიური მოვლინება უღლის ერთგვარ მონანიებად შეიძლებოდა წარმოგვედგინა, მხოლოდმოდლის შეწირვის დიდ და საჩინო მაგალითად.

სტაგისტი კიდევ ერთხელ აიყვანეს დაკითხვაზე, ისევ ძველი შემადგენლობით - კეთილი და ფიცხი გამოშობილები დახვდნენ თითახში. დარწმუნდნენ თუ არა, რომ არათუ რაიმე ჩვენების მიცემას არ აპირებდა, არამედ, საერთოდ, ხმასაც აღარ იღებდა, აბჯერად აღარ უცემიათ, ხელებსა და ფეხებზე ბორკილები დაადეს, ერთი ოთახიდან მეორეში გასასვლელი კარი ნახევრად გამოადეს, შემოსასვლელიან მდგარი კარადიან ძალაყინი გამოათრევს, კარსა და კარადის თავზე შემოდეს და ზედ ფეხბორკილებით ღამურასავით თავდაყირა დაკიდეს. თითქოს მთელი ტანი თავზე ჩამოეკიდა, გონს ნაცნობა ნიშნადურის სუნმა მოიყვანა. კამერაში ისევ მარტო დატოვეს.

მონა-მორჩილი ქალი, რომლისგანაც არაფერც ეულს არ მოელოდა, უცებ ჰკუდიან ვადადის, იწვევს მისკენ. მას აკავებენ; ფიი მამაკაცად იქცევა, შემადგე გააფთრებულ ბურთსკილიან ცხოველად. რა კარგია, რომ აღნიანის ამტანობასთან შეფარდება თავისი საზღვარი აქვს, იმაზე მეტი საშინელება, გამოძახილს ვეღარ პოულობს, როგორც კი ტკივილი აუტანელი ხდებოდა, გონებას კარგავდა. საერთო საკანში ყოფისას სასიყვლილოდ გამოწვებული ყველა პატიმარი იმას ცდილობდა, დრო როგორმე გაეწეღა და მასაც ასეთი მოქცევა მართებულად მიანდა. ახლა უკვე იმას ნატრობდა, ჩქარა გამოეგანათ განაჩენი და ამ მოლოდინს ბოლო მოღებოდა, თუმცა იმასაც გრძობდა,

ასეთი გულძვირობა დიდხანს არ გასტანდა, რომ ეს სასოწარკვეთა ტანჯვა-წამების საპასუხო რეაქცია იყო და სადაღაც იმდელი გაიჭიატებდა. ასეთ მომენტებში შემდრკალ გულს ფარული სიამაყის ტალღა ვეფინებოდა. მთელ ქვეყანაზე დღეს მასზე მეტად წამებული, უბედური არაფინა. მშვიტ-მწყურვალი, ნაცემ-ნაგვემი, სიკვდილის მომლოდინე და, რაც მთავარია, უდანაშაულო, რაც ქრისტეს სიგვევს აგონებდა - თავის მხრიდან აღმოჩენილს ძველ აღთქმაში: „მოშობულეს თუ უმიმეზოდ“. ქრისტეს პირველი ამოცანა იყო, ერწმუნათ მისი. თავად არათუ თანამემამულეებს არ სჯეროდათ, რამაც ათქმევინა: „რაც ერთი წინასწარმეტყველი არ შეუწყნარებიათ თავის მამულში“... არც მის ძმებს სწამდათ მისი, რომლებიც უკვინებდნენ: „არაფინ აკეთებს რასმე ფარულად, არამედ თავის გამოჩენას ცდილობს, თუ ყოველივე მას აკეთებ, გამოუცხადე ქვეყანას შენი თავი“. როგორ მოხდა მისი ნაწილობრივი აღიარება? რას ეუბნებოდა ფარისეულებს, მწიგნობრებს, ურწმუნოებს? „არის რომ გწამებთ, მეც მოწამებდით, რადგან მან ჩემთვის დაწერა. გამოაკვლიეთ წერილნი, რადგან გგონიათ, რომ მით გაქვთ საუკუნო სიცოცხლე და ისინი არიან, რომლებიც მოწმობენ ჩემთვის. თუ მე ჩემთვის ვმოწმობ, ჩემი მოწმობა არ არის ჰუმარატი, სხვა არის ვინც მოწმობს ჩემთვის“. - ფიი თავის მიერ მოხდენილ სასწაულებს იმოწმებს, - იოანე ნათლისმცემელს, საკუთარ რწმენას. „ჩემი თავისთვისაც რომ მოწმობდეს, ჰუმარატი ჩემი მოწმობა, რადგან ვიცი, საიდან მოუსულარე და საით მივდივარ“. ყველა სიტყვა წინასწარმეტყველებისა უნდა შესრულდეს, ამიტომაც არ არის საჭიროლ ფიცი - ყოველი სიტყვა არის ფიცი. ყოველდღიურობა გემტკიცებს, რომ დაჯერების გარეშე ვერაფითარ წარმატებას ვერ მიაღწევ; ჩუბინმა წამებრად თუ დაკარგა რწმენა - მიზანში ვერ გაარტყამს. რაც უნდა სიამართლეს ლაპარაკობდეს კაცი, თუ შეყოყმანდა, ნაკლებად სჯერათ მისი. წარმოდგენიდან და დაჯერებიდან გამოდის რწმენა. დიდი ფსიქოლოგიური ომი ვადაიგანა. ხალხი მის წინასწარმეტყველად, მოძღვრად მიღებას ურიგდებოდა, ხოლო, როგორც კი გამოუცხდა თავი უღლის ძედ, სამარადეთო სიმბოლორებად დაასახელა ხორცი და სისხლი

თვისი, მიუღებელი აღმოჩნდა მრავალი მოწაფისთვისაც კი. და სიტყვებმა: „ჩემი ხორცია ჭეშმარიტი საჭმელი და ჩემი სისხლი ჭეშმარიტი სასმელი“ - შეაშინა და გაათონა ისინი: „შეკაცრია ეს სიტყვა, ვის შეუძლია მისი მოსმენა: ამის შემდეგ ბევრი მოწაფე ჩამოშორდა და აღარ მისდევდა მას“. იუდეულების განსაკუთრებული აღშოთება გამოიწვია ქრისტეს მიერ ღრის აღრევა, როცა მათ უთხრა: „მამათქვენს აბრაამს ენატრებოდა ეხილა ჩემი თავი, თლეს იხილა გახიარაო. - როგორ, 50 წლისაც არა ხარ და აბრაამი გინახავს? - აძრახდნენ იუდეულები. მიხვდა, რომ მათ ვერ გაიგეს, რა ჰქონდა მხედველობაში და ახსნა: აბრაამზე უწინარესი ვარო. - აი, მაშინ იუდეულებმა ქვებს დასტაცეს ხელი მის ჩასაქოლად. ვერ გაიგეს, რომ ქრისტესთვის აბრაამი ისევე ცოცხალია და უფრო მეტადაც, ვიდრე ისინი, რომ ღრო მისთვის არ არსებობს. უმთავრესად რატომ იწამეს ქრისტეს მოწაფეებმა?“ „კითხვა იესომ თორმეტს, თქვენც ხომ არ გინდათ წახსება? - ახლა კი ვიცი, რომ ყველაფერი იგი და არ გვირდება ვინემ გაითხოს, ამიგომაც გვწამს, რომ ღმერთისაკენ მოხვდები“. და რადგან თავად იცოდა, რაც იყო კაცში, იმავე ღრის ირწმუნეს, როგორც ღმერთი, რადგან მხოლოდ შემოქმედს შეუძლია იცოდეს თავისი შემოქმედების ნაყოფი. აქ სურდა სტაგისს, დაენახა მისი ორგვაროვნება, ორივე ბუნება ერთ ხატში. ის, რასაც დავით აღმაშენებელი ასე სხარტად გამოთქვამს: „ამისთვის სისხლთა ქალწულებრივთაგან ხორციანი ღმრთისანი, და ახალი შებავები ღმერთი და კაცი“. ქრისტე ინგერვდება, რა გავლენა მოახდინა ხალხზე მისმა ქადაგებებმა, კერძოდ, მისი ცნობის შესახებ. „რას ამბობს ხალხი, ვინ ვგონივარ მე?“ - ეკითხება მოწაფეებს. შოგს ითანე ნათლისმცემელი, შოგს ელია, შოგი კი ამბობს, რომ ერთი ძველი წინასწარმეტყველთაგანი აღდგაო. - მიუგეს მათ. და მთავარი ნიანი - „თქვენ თვითონ ვიდა გგონივართ მე?“ და აქ სტაგისს დაეით აღმაშენებლის აზრი ახსენდება: „ღმერთობაში კაცებრ მოქმედ იქნა ზემთა ღმერთთაი, რაითა კაცებრ უწყოდნის ვნებანი ჩვენნი და ღმერთიებრ იხსნოდეს ბრალთაგან“.

ხშირად სტაგისს მავსტრო აგონდებოდა; არ სურს, დარწმუნდეს, რომ გარდაიყვალა,

იქნებ უბრალოდ წამოაყრანტაღა პარტკომმა თუ ლომმა, აღარც ახსოვს. რომელმა თქვა, ისე ერთნაირად იყვნენ შემთხვეულნი. გამოძიებლებს არაფერი დაემოწმებიათ და არც უარუყვიათ, თუქნა მაშინ იგი დააპატიმრებულნი უნდა ჰყავდეთ. აქი პირველი დაკითხვისას უთხრეს, მავსტრომ ყველაფერი დაამტკიცაო. კითხვით ხომ ვერ შეეკითხება, განა ვეგვიან მართალს. მეუფე ისიც კი გაიფიქრა, საღოსობა ხომ არ დაეწყო, მაგრამ ამახ ცოდნა ესაჭიროებოდა. ერთი რამ უღავო იყო - თავისი გადაწყვეტილების - არაფრით ხმა არ ამოელო - შეეკლას არ ამარებდა, რადაც უნდა დასჯლოდა. სხვა მხრივ, სისუსტის შეგუებში მაინც ვერ მოიცილა. გონების თვალად დამოუკიდებლად, როგორც სხვა შეთვალყურე, ერთი და იგივე სურათებს მიშეკრებოდა. ხომ დასტვირდა თორმეტი გგვია, რათა მათა პარი მოუკლათ. აღბათობის დაიდა პროცენტი მის შემთხვევაშიც იქნება. არადა, რატომ, რისი გულნათისაი, ნუთუ არავინ იკითხავს, კი მაგრამ, რა დააშავა. მუგუშალი გაუგარეს კებალად თავში. აღშოთება გამოსავალს ვერ მოულობდა, საკუთარი უმწკობის შეგნებით დაუბრებული დიდი ხნით მხრწლოდა მწუხრში რჩებოდა. ისევე თავიდან უნდა დაეწყო ხოხვა, რათა წონასწორობის შემანარჩუნებელი მდგომარეობა დაებრუნებინა; იმდენად უბედურად და მარტოლმარტო მიანდა ამ ქვეყნიერებაზე თავი, რომ მხოლოდ ღმერთს უკავშირდებოდა მისი გონება, მის გარეშე სიცოცხლეს არაერთიარა ფუასი არ ჰქონდა. ნეტავ მავსტროს სარევისორო გეგმაში როგორი განსჯა იყო მოცემული ქრისტეს თვითაღქმის შესახებ. იესოს თავგანწირვა, მსხვერპლად ქცევა კაცთა ცოდვათა გამოსასყიდად, მისი კაცობოყვარეობა, ღვთის ტარებად ქცევა, განა მაშინ უფრო ფასეული არ არის, თუ არ იცის დანამდვილებით, რომ ღვთის შვილია? თუკი იგი ღმერთთა და ეს მან დანამდვილებით იცის, მაშინ სამსაათიანი ტანჯვა-წვალებთ არაფერია მისთვის, ხოლო თუ იცის, რომ კაცია და შეგნებულად, მიმანდასხულად უსადაგებს თავის ცხოვრებას წინასწარმეტყველთა მონაცემებს, ადამიანისათვის შვების მოსაბოვნებად აკეთებს ყველაფერ ამას - ადამიანური გაგებით - განა უფრო დიდი სულიერი აზოვანება არაა? კაცისთვის უდიდეს სიმწელეს წარმოადგენდა, მიეღწა

იმისთვის, რასაც ქადაგებდა და მან, როგორც აღამაანში, შესძლო ბუნსრულებინა ეს უპოვარობა, სიმდაბლე, სიმშვიდე, სიყვარული, მოთმინება, განჯვითა და შეურაცხყოფით მიღებული სიკვდილი და თუგინდ ეს ღვთიური მისტიფიკაცია.

მერე და მერე სიკვდილის დახჯის წარმოდგენები უფრო გაბრაშებებს იწვევდნენ საკუთარ თავზე, ვიდრე თრგუნავდნენ. ოღონდ დაბევილი განი, ნეკნები და თავის ტკივილი აწუხებდა, ძილს უგეხავდა; ერთი და იგივე სურათებში რაღაც დაშაშვებულ მოტივებს უშედეგოდ ეძებდა. ბეთანია. შუალამე. გეთსემანე. „მწუხარება ჩემი სული, ვიდრე სიკვდილამდე“ - უთხრა პეტრესა და ზებედეს ორ ძეს: „იყავით აქ და იფიზილეთ ჩემთან ერთად“... ქრისტე მიწიერი ცხოვრებიდან მოახლოებულ წასვლას წუხს. ცოტამე განშორდა მოწაფეებს, პირქვე დაეხზო, ლოკულობდა და ამბობდა: „მამაო ჩემო! თუკი შესაძლოა ამდღეს ეს სასმისი“... ეს ცხოვრება არც ისე ადვილი დასაბოლობი ყოფილა. სულ მარტო რჩება, აღარაფინა მის ვეგრდით, ერთგული მოწაფეებიც კი, გულგრილნი თუ არა, არც ჯეროვან თანალობობას იჩენენ. ასეთ მნიშვნელოვან ვითარებაში, იმის მაგივრად, შემოთვთებული დალოდებობენ მოძღვარს, უღარდელად დაიბინეს. ქრისტე კი მეორედვე შესისთვის უფალს და კვლავ თავის უნებლიე სისუსტეს პასუხისმგებლობის მოხსნით ამართლებს: „... თუ შესაძლოა ამდღეს ეს სასმისი, თუმცა არა როგორც მე მნებავს, არამედ როგორც შენ“. შესამედვად განშორდა მოწაფეებს, ისევ ილოცა და ამბობდა: „მამაო ჩემო! თუ კი შესაძლებელია ამდღეს ეს სასმისი, რათა არ შეგსვა იგი, დე იფოს ნება შენი. მამაო, მისხენ ამ საათისაგან, მაგრამ წვორედ ამისათვის მოვედი ამ საათის“. და ბოლოს - „მე ეძლია ქვეყანა“. მისი ღვაწლისა და მარტვილობის ღვაწაზრი: „მამაო მართალო! ქვეყანამ ვერ გიცნო შენ, ხოლო მე გიცანი შენ და მათაც სენეს, რომ შენ მომაკლინე“. და აპა, ასრულებს იგი მაქარიალ წინასწარმეტყველის მიერ გაღმოცემულ ღვთის განგებულებას, იმოვა ჩოჩორი და გამარჯვებული შედის იერუსალიმში; კურთხეულია, ვინც მოდის უფლის სახელით, მეუფე ისრაელისა! ოსანა! ეგებება ხალხი პალმის რგობით, ფინანდამდ უფენენ საკუთარ განსაკმელს გზაზე. ორი ღღის შემდეგ

ბროლქეული იგივე ხალხის ნაწილი გაბროტებული ყვორის: წაიყვა, წაიყვა, ჯვარს აციე იგი! მთელი რიგი ბიბლიის ამბების ცალკეული ფრაგმენტები სიმპლორებდალ შეფხდა: იაკობის სიმშარი - კიბე ღვთისმშობელს დაუკაემირდა; ისაკის - მხოლოდმოთლის მაგალითი ქრისტეს არქტიკადა იქცა. მოსეს ღროის უდაბნოში ძელზე დაკიული გველირვალი იესოს ჯვარტმას მოასწავებდა. იონა წინასწარმეტყველის საში ღღის ყოფნა ვეშაპის მქეელში და შემდეგ გაშოსელა ქრისტეს დაფლვას და აღდგომას ასახივებდა. კონკრეტულად აღწერა მაქარიამ წინასწარმეტყველებაში ქრისტეს გამარჯვებით შესვლა იერუსალიმში. მეუფე დავით წინასწარმეტყველმა ჯვარტმის შემდეგ იერუსალიმის ტაძრის დაზღვევა განჭვრიტა. ახლა კი ჯვარზე გაკრულ ქრისტეს სიმწრის ოფლი ასხამს. ღროდაღრო თითქოს გავარჯარებული რკინის ნაჭკრს მჭეღღის გრღემლი ხეღებაო. და მაინც. საბუნდეროდ, ყვეღაფერი ისე სრულღება, გინდაღ საუკუნეების მიღმიღან დავითი რევისლორღღეს. „გამოიფიტა ჩემი ძალა, ვითარცა თიხა, ენა სასანე მიმეკრა და მიმიყვანა სიკვდილის პირას, ბოროტობა სროვა წრედ შემოშერტვა ჩემი ხელ-ფეხის გასაკმირავად... მთელი ჩემი ძეღვის დათივღება, ისინი მიჭვრიტეს ნიშნის შოგებით, შემუსერის ღროს შლანძღავენ, წყურვილის ღროს მასვეს ძმარი, ჩემს სამოსელს ინაწიღებენ. ერთ-ერთობა მეომარმა კვარტის დაღლო ხეღ: მოიცა! მოკიღა მაჯაში ხეღი ჩასპანღმა ტანის ელიოშმა - ნუ დახეუ! ეგ ნაკერი არ არის, თიღადან ბოლომღე ნაქსოღა“. „მამ რა ექნაო?“ ყოყმანით გაკეურებს სხეებს მეომარი. „აღსრულღეს როგორც წინასწარმეტყველი ამბობს წერიღში: ჩემს კვარტზე იყარეს წიღ“, ენახოთ, ვის შეხეღება. შეუქმღნენ, შეიკრბენ მეომრები, იყარეს წიღი. „ჩემიამ“ ყვორის გახარებული ელიოში. კვარტის გულში იკრავს და ვარბის. „სად არის ღმერთი შენი“, ეუნებება ხალხი, დახინიან წინამღღერბიცი; „სხეები ისხნა და თივის სხნა კი არ შეუძლია, თუ ქრისტეა, ისრაელის მეუფე, დე ჩამოვითენ ჯვარტები და ვიწამებთ მას“. იესოს ჯვარტის დეღამი-სის, ღვიღის მარიამის, კლეოპასი და მარიამ მაგღაღინელიღან ოღნაე მოშორებით სტაგისტი ხეღავს. გინდაე აუღარში ბეღურბი-ივით ერთიმეორებს მიკრულ შავოსან ქაღებს

- ქუშას ცოლს იონას, რომელმაც იონა ნათლისმცემლის მოკვებით ითავი გადაშალა და მის დაქალს შუშანას. ისინი მთელი ამ სასტიკი ბრბოს ჯინაზე, მოელან ქრისტეს მიერ აღვლენილ სასწაულს და ერეკლადღადვრთლები ვერ მიხვდნარან, რაღას უცდის ქრისტე, რაღას აყოვნებს? და მართლაც, რაგომ არ მიმართავს ამ უბრალო, მაგრამ რელიგიის ყველაზე ეფექტურ საშუალებას - სასწაულს? იქნებ იმისთვის, რომ, გინდა თუ არა, აღსრულდეს წერილის სიმბოლიკა, კერძოდ, ვეშაპის მუცელში იონაზე ყოფნა. ან იქნებ, იმიგომ, რომ რწმენას თვალნათლივობა არ ესაჭიროება, შესაძლოა, თვით იესო გადის გამოცდის ბოლო ეტაპს - უნდა გარდაიყვალოს, დაიფლას, სხვაგვარად განჯვა ბუტაფორიული გამოჯვა. თუ ეს საშივე მიმზე ერთად მოქმედებს?! ყველაფერი ისე მიედინება, როგორც წერილშია, დარჩა სულ ორიოდ სიგყვის აღსრულება და საბოლოოდ დამტკიცლება, რომ სწორი არჩევანი გააკეთა - მას სძლია ქვეყანას! და უცე... თავზარდამცემი ქრისტეს დაღადისი: „ელი, ელი, ლამა საბაქთანა“ - „ღმერთო ჩემო, ღმერთო ჩემო, რაგომ მიმაგოვე მე...“ რა არის ეს, დავითის ცისკრის ამოსვლის ფსალმუნის თავისთავადი ამოტივტივება? თუ იესოს ადამიანური ბუნების სასოწარკვეთაა? თუ... კვლავ და კვლავ უბრუნდება სტაგისტა ბიბლიის ერთიან ნაკადში ჩაიბრული სიმბოლიკების სიგყვად ქვეყის ლოგიკას და კვლავ დაქმნა ღამა მის წინაშე.

დიდი ხანია, სტაგისტი აღარ გაპყავთ დასაკითხად. რასაკვირველია, მას ასე ურჩევნია, დაელოდოს თავის აღსახრულს და ჯობს, ეს მოხდეს, რაც შეიძლება ძალე. რაა მისი სიცოცხლე, იმ 25 წლიდან, რაც ამ ქვეყანაზე გაატარა, თუ დროს დაფარქმევი მოვლენების თანმიმდევრობას, როგორც ეს გამოძიებულს წამოსცდა, მაშინ ერთ წელსაც ვერ შეეკრები ცხოვრებად და ეს არის ყველაფერი? ანტიოქიის მბრძანებელ ჯალაის ცეცხლში შეგდებული ელეგარო პასუხობს: „ გინდაც არ იყოს ჩვენი რჯული ღვთიური, როგორც შენ გგონია და ჩვენც შეცდომით მიგვანდეს იგი ღვთიურად, მაშინაც კი უღირსობა იქნებოდეს ჩვენი მხრიდან ღვთისმოსაობის გუქმება“. და არა მხოლოდ უღირსობა... თუ არსებობს ქვეყნიერებაზე ღმერთი - იგი მხოლოდ ქრისტეა, ძე ღმრთისა. განა ვინმეში

უკეთესად წარმოჩნდა უფლის სიკეთე? სხვა რაში ნახავდა ადამიანი შეებას? და თუ არა, მაშ, რაგომ არ მიიღებდა მას თავის წილში შეილაღ?

რევისორი აბაზანიდან გამოვიდა. პეროლიდას უკვე ჩახიხნოდა. რესტორნიდან აღგზნებულ გამოიყვანა, ეცყობა, მანქანიტ მგზავრობაში და მერე ცხელა წყალა მთადუნა. ისიფერი გამჭვირვალე პენუარი შესხნოდა, გულმკერდი შეშიშვლებული ჰქონდა, მარცხენა ძუძუს კერტი დაბეროდა, გორმერიდან წამოსული სინათლე აღმურივით ეღებოდა სახეზე. ბაფთად გამოფსკენილი მგრნობიარე ტუჩები ოღნავ დასცილებოღნენ ერთიმეორეს. რევისორმა მოურიდებლად ბოლომდე გადასწია თხელი საბანი და ჩამოთლილ ფეხებზე შეაჩერა მჭერა. ჰეროლიდა შეიშუმნა. ხშირად ტუბებოდა მისი სინიშვლის ხილვით და თავდაპირველად ერთგული აღტკინებით უბრუოდა თავი: თანდათანობით პროპორციები, გამოკვეთილი, შადლიე შედგმული თქოები, მოგრძო ყელი, გლუვი მხრენის ჩარჩოში ჩასმული ორი მკერივად პარხილი თქუ, ეშმაკურად აფუქუნებული წაღისფერი ძაღლები მშვიდ აღფრთოვანებიდან რადაც სინანულის თუ გაურკვეველი უკმარობის გრნობას, თავის თავის უკმაყოფილებას იწვევდა. დღეს ქალაქგარეთ რესტორანში პრემიერის აღსანიშნავი ბანკეტი შედგა. დრამატურგმა სექსუალის მთელი შემადგენლობა და თეატრის ხელმძღვანელობა დაპატივა. სცენის მუშებსა და ტექნიკურ პერსონალს გრადიციულად წარმოღგენის დამთავრების შემდეგ კულისებში გაუმალეს სუერა. შუაღამე გადასულ იყო, როცა რესტორნის დღ დარბაზში დადილი, მშვიერი, მაგრამ ბედნიერი სახეებით მოფუსუსე მსახიობები გამოჩნდნენ, რომლებიც საფუკელიანად ეწყობოდნენ მაგილებთან და ხუმრობით იმუქებოდნენ რესტორანში არსებული მთელი საშველ-სახმელის მარაგის განჩანაგებით. პრემიერამ წარმატებით ჩაიარა. პირველ წარმოღგენაზე, საერთოდ, ჩასაფრებულებს კეთილმოსურნეები სჭარბობდნენ. დარბაზში ხომ ნათესავ-ახლობლებითა და მეგობრებით ივსება ხოლმე, მაგრამ მაინც, თუ დაღვამე გაიმარჯვა, ეს პრემიერამვე იგრძნობდა. ყველაზე მთავარი ის გახლდათ, რომ რევისორმა მთავრობის ნლობა გაამართლა, მიულოცეს და დღად კმაყოფ-

ოღნი დაემშვიდობნენ. ის უსიამოვნებები, რაც ამ ხუთი თვის განმავლობაში შეხვდა, მაესტროს სიჯიუტის გამო, ვითომც არ არსებობდა, არაფის ერთი სიტყვაც არ წამოსცდენია და არც ქარბაგმულად გადაუკრაფიო რამე, პირიქით, ფაქტობრივად, თეატრის ხელმძღვანელობა ჩააბარეს. ვიდრე რეორგანიზაცია მოხდებოდა, რაც აუცილებელ ღონისძიებად ჩაიწერა მთავრობის დადგენილებაში, ღირექტორად დროებით დანიშნული დასის გამგის მავივრად, ასევე დროებით კულტურის განყოფილებიდან ვილაც ახალგაზრდა მუშაკი გამოგზავნეს და მისი მუერვეობა დააკისრეს. პარტკომი კი ისევ პარტკომად დარჩა. სექტაკლის ჩაბარებას კულტურის მინისტრიც დაესწრო, გარჩევამაც წარმოადგინა უმაღლესი შეფასება მისცა. რეისორი თავს კი აჯერებდა, რომ მართლაც კარგი რამ გამოუვიდა, მაგრამ სადაც გულის კუნჭულში იყო, მაინცდამაინც დიდი ვერაფერი შეიღო ვახლდა. თვით პეისა სოციალისტური მელოდრამა, კომუნისტური სენტიმენტებით, კომკავშირით და სახაზინო ენთუზიაზმით, მოწინავე მუშებით და, რაღა თქმა უნდა, სასიყვარულო წყვილით, ცხოვრებისეული დეტალებით, იაფუასიანი, მაგრამ მყურებლისთვის სახალისო გამონათქვამებით, დიდი წილი ცეკვა-სიმღერით შუსტად ის გამოდგა, რაც იდეოლოგიის მამების მოთხოვნებს პასუხობდა და რასაც მაყურებელს ვყოლებოდა. ამ დაღვმით რეისორმა ერთგვარი მონანიების დემონსტრაცია მოახდინა, მადლიერების გრძნობა გამოხატა, დაუფასა ხელმძღვანელობას, რომ არა მარტო პასუხი არ აგებინეს მაესტროს თავკარბანობის გამო, არამედ არსად არ დაუბარებიათ, არც საყველური გამოთქვებით მაშინ, როცა პარტკომი და ლომი ჩეკაში არბენინეს. ასე რომ, რეისორი სულაც არ იყო უკმაყოფილო, მით უმეტეს - პეროდიკლამაც თაფი გამოიჩინა: სილაშაშით, პლასტიკურობით გამოირჩეოდა, მშენიერად იცეკვა და იმღერა კიდევ. პარტკომის მსახიობური ამბიციები ნახევრად დაკმაყოფილდა. სექტაკლში პარტკომის როლი მიიღო, რასაკვირველია, მას ერჩია, სხვა რამ რომანტიკული პერსონაჟი ჯინესხი-იერბინა, მაგრამ, ჯერ ერთი, პეისაში ახუთი გზირი არ არსებობდა, მეორეც - ხმაშაღლა ხომ არ ვააცხადებდა - პარტკომის როლი არ მომწონსო. ჩეკაში კარგა მაგრამ შემო-

ნებულმა და მოწადინებულმა, იმდენად რეალურად ასახა, უფროც, გადმოიგანა სენსაზე თავისი სახე, რომ დაუჯერებელი და ყალბი გამოჩნდა, როგორც ყოველთვის ხდება, როცა ცხოვრებისეული სიმართლე ხელოვნების რანგს ვერ აღწევს. თუმცა ამას ვერც თვითონ ამჩნევდა და სხვებიც ყურადღებას არ აქცევდნენ, ვინაიდან მიზეზებში ჩადრმავება სულ სხვა საშიშ სფეროში ამთავოვინებდა კრიტიკოსს თავს. კერძოდ, ცხოვრებისეული სიყალბე სენსაზე რთოვრებზე შემდგარივით წარმოჩნდა. ერთი სიტყვით, თუ მიესას ხარვეები ქქონდა, სამაგიეროდ, ასე იყო თუ ისე, წარმოდგენამ გაიმარჯვა. ეს ის სექტაკლი გამოდგა, რომელმაც მოხსნა რეისორის კარიერისა და პირადი ცხოვრების მწვევე პრობლემები. და მაინც, მყუდროდ ვერ გრძნობდა თავს. რესტორანში მისთვის ვითომდა საგანგებოდ გამოყოფილ მაგიდასთან დრამატურგი, ლომი და ერთი ენაღაკერევილი შინაბერა თეატრმოდნე მოხვდნენ. ყველა მაგიდიდან ულოცავდნენ გამარჯვებას, შოგი სიტყვით, შოგიც - უხმოდ, ჭიქების აწვეით თავ-თავიანი მაგიდებიდან, შოგიც ერთგულებს დასამტკიცებლად სუფრასთან მიდიოდა და სიყვარულს უხსნიდა. ლომი სულ პეროდიკლამისთან ცეკვადა, თეატრმოდნე კი დაუოკებელი ენერჯით ლაპარაკობდა და ლაპარაკობდა - სექტაკლში სტანისლაესკის მეთოდის „ფიმიკური მოქმედების“ გამოყენების შესახებ, მოქალაქეობრივი შიშბიციის არსებობაზე, რეისორის ისეთი შთაბეჭდილება შეექმნა, რომ პეროდიკლამს სილაშაშით, ელევანტურობითა და სილალით დაბოღმილი თეატრმოდნე მასზე იყრიდა ჯავრს. პეროდიკლამს დღევანდელი ქვევა რესტორანში პირდაპირ გამოწვევას წააგავდა. ლომთან მეგობრობის ახალ გლასს ხელოვნური ელფერი დაკრავდა. ცეკვის შემდეგ მაგიდაზე დაბრუნებულების გაბრწყინებული სახეები დაუფარავ სიაშოვნებას გამოხატავდნენ. ერთი სული ქქონდა, სილა გაეწნა ერთისავე და მეორისთვისაც. პეროდიკლამა მის უსიყვარულს ღიმე ყურადღებას არ აქცევდა, იქნებ თამაშობდა, ვითომც არაფერს ამჩნევდა, თუმცაღა იყო მომუნგი, სილა, გაუფანტა მისი გადმიანება, ერთ ცეკვაზე მიიპატივა კიდევ, რამედან ირონიული დიმილი უპასუხა. დრამატურგი რაღაც იდიოტურ ანეკდოტს ყვებოდა ამ-

კარად რევისორის გასახალისებლად, თუმცა მის მეტი არაფერი ფხუკუნებდა სიცილის ნაცვლად. რევისორი კი აქეთ-იქით იცქირებოდა გაფანტულ მშენიერ. მაესტროს ნათქვამი გაახსენდა, სასიყვარულო სამკუთხედის უპირატესობა მწვერვალის შეცვლის სიმარტივეშიაო. - „ისიც იყო რა...“ - რაღაცაში აღნაშაულებდა და ბრახობდა მის თავქარიანობაზე. გყუილტურალოდ შეეწირა ამ სარევისორო გეგმას... მსახიობებს ღვინო მოეციდათ, თუ თავიდან შეხმატებელი მღეროდნენ, მერე აირია სუფრა, ვინ ცეკვავდა, ვინ მღეროდა, ვინ ყვროდა, ზოგიც გადაღლილი წასასვლელად ემზადებოდა და სხევებსაც აგულიანებდა, ვითომც მძლონი ეცოდებოდათ, რომელიც ავტობუსში მთელუმარე, მათ ელოდებოდა. გამთენიას რესტორანში უსამოვნო ამბავი გაერეკვდა, ჯგუფ-ჯგუფად შეაქუჩა და დაჩქარა მათი დაშლა. რადიოში უკანასკნელ ცნობაში ოფიციალურად გამოუცხადებიათ, ბალერინა გრაფიკულად დაიდუპაო. რას ნიშნავდა ეს ტრაგიკული დაღუპვა, ვერაფერი ახსნა. ვიღაცამ სარწმუნო წყაროები დაიმოწმა - თავი მოიკლაო. „მე ყოველთვის ვამბობდი“, - თქვა ყველას გასაკონად ღოშმა, - „თავში ყველაფერი რიგზე არ ჰქონდა“. მუველანი აიშალნენ. ზოგიერთებმა სუფრაზე შემორჩენილი გაუხსნელი ღვინის ბოთლები ჩაიგინა ჯიბეებში. მსახიობები ავტობუსისაკენ გაემურნენ. დრამატურგისა და თეატრმცოდნის წასაყვანად მოსულმა ტაქსის მძღოლმა მოიგანა ამბავი, რომ მის მუშობელს თავისი თვალით უნახავს სადარბაზოს კიბის მეხუთე სართულის ფანჯრიდან გადმოფრენილი ქალი. ისიც ითქვა, მგონი გაბარცვის მიზნით მოკლესო. ყველას ერთი რა? აკვირებდა, დღისით ეს როგორ მოხდა, თანაც რა უნდოდა ბალერინას ციხის მიმდებარე გერმანო-რიასთანო.

მანქანაში რევისორი მთელი გზა ვაბუკუელი იჯდა საჭესთან, ელოდა, პეროლიად რადაცნაირად თავს ვაიმართლებდა, მაგრამ სასტუმროში ისე დაბრუნდნენ, ხმაც არ ამოუღია. ყვაილების რამდენიმე თაიგული, რომელიც თეატრში ორივეს მართვეს, ახლა მანქანის უკანა სავარძელში ყვარა, არც მოუკითხავს. მოსვლისთანავე ამბაზანაში ისეთი შეუვალ სახით შევიდა. ვინღაც, რევისორს ჰქონდა რამე მოსწონიანი. აზრმა

გაპკრა, ხომ არ წასულიყო დაულოდინებლად, ყოველგვარი ახსნა-განმარტების გარეშე, იქნებ სულაც მიეგოვებინა აქაურობა. ეს ორი წელი ყოყმანსა და გაურკვევლობაში გააბა. პეროლიადა ხან აფხრო, თავივება ქალად ეჩვენებოდა, ხან უნჯარობით გამოჩრჩეულ პიროვნებად, ხან შედმეგად ანგარიშისან პრაქტიკოსად. ადამიანებთან ურთიერთობას იოლად ამყარებდა, ერთ-ორ დღეში შეედლო, ახლო მეგობრად გაეახლა სრულიად უცნობი ვინმე და ასევე ერთბაშად ჩამოსცილებოდა, მგრად დაეგოვებინა. მამაკაცებს პირველდღიდანვე შენობით მიმართავდა და ასევე საპასუხო ვაშილარობას ჩვეულებრივ აშბა მიიჩნევდა. ეს რევისორს სასტიკად აღნიშნებდა, მისი აზრით, ასეთი თავისუფალი ქცევა მამაკაცებთან ახლო ურთიერთობის პრაქტიკით ყალიბდება. მისი საყვედურები ამის გამო კამათისა და უსამოვნებებს იწვევდა. თუმცა ბოლოს და ბოლოს პეროლიადა შემწყხარებულურად უთმობდა და მაინც ეჭვი რჩებოდა, რომ შეუგნებელ ადამიანად გამოიყურებოდა მის თვალში. მხოლოდ რევისორის პიროვნება და მისი ინტერესებიც ცხოვრება არ აკმაყოფილებდა. უფრო მეტიც, ხანდახან სხვა ახლად გაცნობილ მამაკაცს მეტ ყურადღებას უთმობდა, საუბარსა თუ აზრთა ვაცვლა-გამოცვლაში მეტ მონღომებას იჩენდა. დღევანდელმა საღამომ კი აღაშფოთა რევისორი, ისიც, რომ ახლა უდარდელად ძილს მისცემოდა, პროტესტად, მისი პიროვნების უგულბელებოფად ჩათვალა; იცოდა, რომ ეცეკვა უყვარს, ხოლო პარტნიორების განურჩევლობა, ასევე, მათ კავშირს შედაპირულ იერს აძლევდა. რესტორანში უსირცხვილოდ ღაშმა და მოურიდებელი ჩანდა, ეგყობა, ნაკლებ ანგარიშს უწევდა მას, რომ რევისორი წინაუკომბის გრძნობით მიშტერებოდა მის თავისუფალ მოძრაობებს, მუხლგემოთ აჭრილ შავ კაბაში გავლვარებულ ბარძაყებს, გადაშენქილ-ღამოლთ მოძრაგ გუნებს, რაც გულსაც უკლავდა და აცოფებდა, რომ ამ მუგურთან სიამოვნებდა ეცეკვა. გახსენდა, გაცნობისთანავე, პირველ დღეს მისი თანდასწრებით, ვითომ გახუმრება: - „გაშინებდნენ, ხომ ჩემით, მე არცთუ ისე საშიში ვარ“. - „მეც ასე ვფიქრობდი“, - რომ აუბა მხარი სიცილით პეროლიადამ. რა იყო ეს? მამინევი არ

მოეწონა თვითდაჯერებული იდიოკური შეკითხვა და არანაკლებად პირველი ვაცნობისათვის შეუფერებელი პასუხი - „მეც ასე ვფიქრობდა“ - როდეს ფიქრობდა ან რაგომ იყო სამიში - ის, ან უშიშარი - ეს? ახლა უცებ ისიც გაახსენდა, ამ რამდენიმე დღის წინ, როცა თეატრს გასვლითი სპექტაკლი ჰქონდა რაიონში, პეროდიადამ აიჩემა, გინდა თუ არა, მეც წავეყვები, სოლიდობას გამოვიჩინო, მაშინ ყურადღება არ მიაქცია, მაგრამ ლომს რაღა უნდოდა, ისიც ხომ არ მონაწილეობდა სპექტაკლში. მართალია, დროზე და იმ დღესვე დაბრუნდნენ, მაგრამ წაყვენ კი საერთოდ, არ დაინტერესებულა. როცა სხვათა შორის პკითხა, სპექტაკლმა როგორ ჩაიარაო, რაღაც მიკბულ-მოკბულად უპასუხა და ნაჩქარევად დაუმტკა, ლომი ნამდვილად დიდ პატივს გეცემს და უყვარხარო. ეს უადგილო ადგილას, მესამე პირში გადმოცემული ისევარული რაში დასჭირდა?! პეროდიადა ისევ შეისმუნა, საბნისაკენ წაიღო ხელი დასაფარებლად. შპორებით გაახილა თვალი. - „დავიღალე“, - წაიზურხულა. - „რაც შენ იცეკვე...“ - „დავიბნინო“, თქვა და გადაბრუნება მოინდომა. მხარზე იდაყვი დააჭირა, - „აა, მტკივა“ - საიდან დაეწყო, არ იცოდა, სურდა ესაუბრაო, მისგან მოესმინა რაღაც დასაბუთებული, ეჭვის გასაქარწყლებელი, დამაწყნარებელი. იმითაც გულდაწყვეტილი იყო, რომ პრემიერის შემდეგ მხოლოდ ორად ორი კმაყოფილების გამოძახებულ სიტყვებში შემოიხარგლნენ, კოლისებში და რესტორანში გასაგებია, გარჩევა-საუბრების, შთაბეჭდილებების დეტალურად გამოარების დრო არ გამოინახებოდა, მაგრამ ახლა ნუთუ არ დაინტერესებს მისი აზრი, ორი წლის უსაქმობის შემდეგ პირველად გამოვიდა სცენაზე.

უქანსო ღმილი თუ ორბროვანი ირონია გამოკრია მის ბაგეებს. რეჟისორს ფიზიკური ტკივილის მიყენება მოუნდა. პენუარში შეუკერა ხელი, ხავერდოვან გიტკელ წელზე მულაგი შემოაჭლო, ძლიერად მოიბნა. - „აა, მტკივა“, წითელი ბიკინები გამოზნექილ გავაგე გადაჭიმოდა. ორი წლის წინანდელი პირველი სიახლოვის ასეთივე მომენტი მოაგონდა. შემდეგ თავში რამდენიმე კითხვა და დასურათებული აზრი წარმოუღია. თუ ისინი რაიონში არ ყოფილან, მამ, სად უნდა წასულიყვნენ? რა, ქუჩაში იწანწალებდნენ?

რეჟისორი ნამყოფია მის „ხავერდში“, როგორც ლომი უწოდებდა ოროთახიან ბინას. სამინებელი ოთახი საგანგებოდ აქვს მოწყობილი, ფართო საწოლი გადაზნექილი საყარძლებითა და სარკეებით. „დღეს არა... არ გვინდა დღეს“, - ასე დაგებული ხმით ჩაილაპარაკა მის გულმკერდზე მიკრულმა, როგორც მასთან პირველი შეხვედრისას. მან კი, ალბათ, ხელები შეუკრო წელი, კაბა წამოხნა, ლამაზად გადაჭყრილი ბიკინები დალანდა და მოულოდნელად უბუსპალგერო, მკვრივ ქალიშვილურ მკერდს წააწყდა. რეჟისორი სასწრაფოდ ხდის წითელ ბიკინებს. ქითქათა ბარძაყებს გადაუშლის, ძუძუებს კერტებს უკოცის. პეროდიადა მოხერხებულად ეწყობა, თვალებს მშვენიერებით კატანავით ნაბაგვს, თმა ჩამოშლია, ხელი მოძრაობისას ართმაგული თამბაქოსა და ახლად ნაბანავები სხეულის სურნელი ქროლავს - რესტორნიდან შემოსრინილა, დაბუღებულ სადღაც თმაში, ყურებსა თუ საფეთქელთან; კიდევ კარგი, თმა არ გადაიბანა. ცეკვის დროს ამ იონქარმა სურნელმა ბავშვობის ბედნიერი დღეები მოაგონა პეროდიადას, როცა მისი დეიდაშვილი, 20-25 წლის ცისფერთვალე ვაჟიკი ახლად დაუთოებულ მაისურში გამოწყობილი, ძლიერ მკლავებში აიგაგებდა და კისერში აკოცებდა 5-6 წლის გოგონას, უჩვეულო ერუანტელი უვლიდა მამის განში. დღეს, როცა ლომმა მოფარებულ ადგილას დრო იხელთა და ენა აუსვა ყელზე, სწორედ იმ სასუკარმა ერუანტელმა აუჩქროლა გული; ცეკვა-ცეკვით მიეკრო მას, რეჟისორი ბიძკებს უმაგებს, მარცხენა ძუძუსთვის ჩაუვლია ხელი, საამოდ უჭერს და თვალებს სუჭავს. ლომი მთელი განით ჩაუდგებოდა წინ, ამხელა მასით ისე შემოტავდა, განძრევასაც კი ვერ შეძლებდა. საწოლ ოთახში წაიღებდა და სარკეებთან გადააქანებდა. პეროდიადა დანებებულია, ხმას აღარ დებს, ხანდახან თუ ჩაიკვნესებს - „ამისი ენა კისერზე“, - ითხვავს პეროდიადს. რეჟისორი აყოვნებს, ჯერ ვერ შესურნელებს სურვლს, აღარაფერი გაეგება, სულ ძლიერად და სწრაფად იმიდავს, ღრმად აღწევს მის წინ, ახლა პეროდიადაც იმ წერტილზე, სადაც რეჟისორი, და ბოლოს ყელზე სველი ენის ენერგული და გუჩქნის ჩაკონება... ორივენი უარსდელი მიყვებიან უსასრულობას. „რა სისულელეა ეჭვიანობა“, -

ურკვევა ბურანიდან რეისორი. „ყველაფერი სისულელეა“, - ტკბილად დიძის პეროდიდა. ძილის წინ კი ხინჯად ამოტივტივდება გულძვირი ვარაუდი, იქნებ ასევე განთავისუფლებული და უკვე მომინაურებული იწვა ლოთიან...

რამდენიმე დღის შემდეგ მაინც ვერ მოითმინა და წაიბუღუნა: - „არ დავიანხო გლობო ჩვენიან, რა უნდა რომ დაღის?“ - „ისე, გყვილა, შენი მეგობრია“. - „გყვილად არაიენ არსად დაღის“, - არ მოეწონა პეროდიადის პასუხი, თუმცა ეს არ გამოდგა მთავარი. მთავარი ის გახლდათ, რომ ამის შემდეგ ლოში მართლაც აღარ გამოჩენილა, რა, ეს თავისთავად მოხდა? პეროდიადის გარდა ვინ შეატყობინებდა? საქმეს უკვე სერიოზული პირი უხანდა. სარეველში ისინი მარტო აღარ იყვნენ. რევისორს სარკეებში არეული შიშველი გადაჭლობილი სხეულები ელანდებოდა და მისკენ მიცილებული პეროდიადის და ლომის მშერა. პეროდიად რაღაც სასოწარკვეთილი სიამოუნებით ეკეროდა რევისორს, თითქოს მასთან სამუდამო შეწყობებს ლამობდა და მამს ვიღაც სასტიკად რწინადალმდეგებოდა. თავის მხრივ, რევისორი ეწინა უსახელო გრძნობით აფორფლილი ბურჯგინდა მის სხეულს... თეატრში ხმა გავრეკლდა, ვითომ ბალკონიან დიდი ჩეისის გამო მოკლეს ჩეკაში და შერე გადმოავდეს ფანჯრიდან. „ამბობენ, საყვარელს მორგებში დაჰყვიროდა და დახერეგამე ესწრებოდა, ეკყოლა, მართლაც არ იყო ნორმალური“, - უთხრა პეროდიადამ რევისორს. მოულოდნელად რევისორი გაბრაზდა: „აყოლიხარ ამ ჭორებს, მშვენიერი და უჭკვიანესი ქალი იყო. რომ აღარაფერი ვთქვათ მის დიდ ნიჭიერებაზე. ამას მომურნეები და ისეთი კრეცინები იგონებენ, როგორც ლომი და პარტკომია. ასეთი მოცეკვავეები ას წელიწადში ერთხელ იბადებიან. თუ მის საყვარელზე საუბარი - არაიენ საქმე არ არის ეს, გაუხივარი, თავისუფალი ახალგაზრდა ქალი მონსატერში უნდა წასულიყო! სხვათა კი არ მალავდა თავის საქციელს.“ - ყვიროდა რევისორი. შერე თეატრმა სეზონი დახურა, მსახიობები და გეჟნეკური პერსონალი შემოღობილად დაითხოვეს. რევისორი რეპეტიციებისაშთ თავისუფალი იყო, მხოლოდ დროდადრო ხედვობდა დაცარიელებულ თეატრში დირექტორს და მომავალი სეზონის მომზად-

ებაზე მსჯელობდნენ. სამაგიეროდ, თეატრალური ინსტიტუტის მისაღებ კომისიაში მიიწვიეს და ხანდახან იქაც ესწრებოდა გამოცდებს, ასე, რომ, განრივი არეული ჰქონდა და მეროდიდა გადამიანებული საყვედრობდა, აღარ იყოლა, როდის ნაუცბათელი საუკმე მოეშალებინა ან როდემდე დალოდებოდა, რომ რესტორანში ხასადილოდ ჩასულიყვნენ. - „ამ რამდენიმე დღის წინ ლომის მანქანაში იყევი?“, ყახიდად იკითხა ერთხელ რევისორმა. - „გუშინწინ მალამბიაში შეეხვდა და დედაჩემთან მიმაცილა, დიდი მოკითხვა შემოვიოვალა“. - რევისორი ლოგინზე წამოჯდა. „შერე ახლა შეუბნები?“ - „დამაიწყდა“, - ეს ამკარა სინურეს ჰგავდა. ასეთ შემთხვევაში ან უნდა ამდგარიყო და გასელოდა იქაურობას, ან ბოლომდე სიმართლეში გარკვევა იყო საჭირო. ჯერ ვერსადაც ვერ წავილოდა, ამისთვის მზად არ ვრწმობდა თავს. არც ის იყოლა, როგორ ჩასწვდომოდა მის სიტყვებს. გაბაწყვიტა, კიდე უფრო ხელჩასაკიდ საბაბს დალოდებოდა. დღეები გადიოდა. გაურკვეველობა აუტანელი გამოდგა. გულში რაღაც ხიწვიით ჩაჭვდილიყო, წიწწინადა, შიგადაშიგ გამოურწყავ იარასავით ხერდა, ტკება. მხოლოდ სარეველზე ხდებოდა განმუხტვა: სეჟსუალურ ურთიერთობათა ინტენსივობაში - საყვარელო წარმოდგენათა აღრევა და სანუკვარი განთავისუფლება, ფილოსოფიური მიმკვებლობა, შემდეგ ისევე ცხოვრება იწყებოდა თავისი ყოველდღიურობით და თანდათანობით ისევე დღეებობდა გადამიანება, ურთიერთობათა გარკვევის საკითხი კვლავ მტკიცებულებას და დაკონკრეტებას ითხოვდა. პირდაპირი ლაპარაკი არაფერს მოიგანდა, შიტი უმეტეს, რომ სათქმელიც არაფერი ჰქონდა. ის ხომ უკვე უთხრა, რაგონ თავის დროზე არ შეატყობინე მისი მოკითხვის შესახებო. აბა, სხვა რაზე შეიძლებოდა მიდაეება? მსოფლიო დრამატურგებში არსებული ორმოცი მომთაბარე სიუვეტისა არ იყოს, იქნებ ერთ-ერთი ანეკლოტი გამოიყენებინა - ქმრის მივლინებაში წასვლის გათამაშება და იქვე მოულოდნელად დაბრუნება; რაც უნდა ბანალური ყოფილიყო ეს სიუვეტი, ხშირად თავის მიმანს აღწევდა როგორც ანეკლოტი, ასევე ცხოვრებაში. მართალია, დამამცირებელი, მძაბირი იქნებოდა, მაგრამ განა შინაგანი თვალთვალა უფრო დინსეული რამეა? არაფ-

რით სურდა, ჩაჰყოლოდა ძირამდე აზრს და მისთვის სახელი დაერქვია. წარმოდგენილი სურათების ახსნა, რომლებიც ასე მტკივნეულ აღტკინებას ანიჭებდა და იმავდროულად უთავბოლოდ მომღვაწეებულ ენებათაღლევაში ძირაყდა - ამის განსჯა, სიგყვით მისი ვამოხატვა, რაღაც გამოუთქმელი საიდუმლოს ხელყოფად მიაჩნდა. ჯერ ეს სურათები და წარმოდგენები შიშინ განმოვადლებულ და, ამდენად, უცხო სფეროს მიეკუთვნებოდა, მისგან სახელდებული და დამოუკიდებელ არსებობას შეიძენდა, ქმედების შესაძლებლობა მიეცემოდა, უკვე კონკრეტულ მოვლენა გახლდებოდა. ამიგომ არის ხოლმე, რომ დაუსახლებელ შვეროდებს თვით დამნაშავევ არ თელის ცოლვად. ერთ ძილვაგახილ დამეს პეროდიადს გამოუცხადა, რომ გასტროლების თაობაზე მოხალაპარაკებლად გამოიძახეს და რამდენიმე დღით უნდა გაემგზავროს მოსკოვში. რეჟისორი კიდეც სადღაც იმეს არ ვარგავდა, რომ ამ კომიკურ წამოწყებას სულ უბრალოდ მოეღებოდა ბოლო - პეროდიად წაყვანას სთხოვდა, თუმცა პასუხი მოიმზადა, რომ შესაძლოა, მეორე დღესვე დაბრუნდეს, თუ ყველაფერი რიგზე იქნება და არ დირდა ერთი დღის გულისათვის ამხელა გზა, თანაც იყოდა, რომ პეროდიადს სასტიკად ემინოდა თვითმფრინავით მგზავრობა. საუბედუროდ, ამ რჩევისა და მტკიცების მოგანა ადარ დასჭირვებია. პეროდიადამ წაყოლის არავითარი სურვილი არ გამოავლინა. ამან კიდევ უფრო ვაუდრმაგა ეჭვი და გაღიზიანებულმა თქვა: - „გაცილება არ არის საჭირო, სამინისტროში ვარ შესასვლელი, საბუთები მაქვს გასაფორმებული“. - აქ კი პეროდიადამ თითქმის შეიწყაბაო, აუცილებლად მოიწლიმა გაცილება, ისიც მიაყოლა, შენ რაღაცას მიხალავო, ვითომც. წაიუჭვიანა კიდევ. სხვა დროს მისი ასეთი ეშმაკური სცენები ახალისებდა რეჟისორს, ახლა გაბრაზება ძლივს დამალა. შეთანხმდნენ, რომ პეროდიად 6 საათისთვის აეროპორტში მიაკითხავდა. თვითმფრინავი 7 საათზე გადიოდა. პეროდიად დღით ჩვეულებრივზე ადრე ადგა. რეჟისორის გამგზავრების თადარიგს შეუდგა. ამ ორ წლიწადში ისინი სულ რამდენჯერმე ხანმოკლე დროით იყვნენ უერთმანეთოდ. დაცილება და შეხვედრა თავისთავად ლოგინის რიგულად აღინიშნებოდა. დღეს პეროდიად რაღაც გაურ-

ბოდა ამ გრადიციას, რეჟისორი კი ფეხს იორვედა, საწოლიდან არ დგებოდა და, როცა ამან უკვე გარკვეული მნიშვნელობა მიიღო, პეროდიად შეუწვა და ხარჭიერად მოიხადა ვალი. ამან უფრო დაარწმუნა მიღებული გადაწყვეტილების მართებულობაში. დროის მოსალავად თეატრში შეიარა. დირექტორი საამშენებლო გრესის ინჟინერთან თათბირობდა, საზაფხულო არღაღვებვის გამოყენების მომზემებით თეატრის რემონტის გეგმისა. ანუ ხარჯთადრიცხვის პირობებს ეცნობოდა. რეჟისორს გუნებაში გაეცინა, ყველა ახალი დირექტორი ე. წ. რემონტით იწყებს თავის მოღვაწეობას, ხელის მოსათობი სიტუაცია იქმნება ხოლმე. თეატრს მართლაც ჭირდებოდა შეკეთება, კულისების გაგანიერება, განათების სისტემის შეცვლა, დარბაზში სავარძლების გამოცვლა და არა მხოლოდ ყოიეს გადაღებვა, ფასადის მოპირკეთება. მაგრამ ამის შესაძლებლობა დირექტორიდან დირექტორამდე არ ჩანდა, თუმცა, რაც ასე წერილ-წერილად იხარჯებოდა, გაცილებით მეტი ჯდებოდა, ვიდრე ერთი საფუძვლიანი რემონტი. ამაზე ახლა ადარ დირდა საუბარი და არც გუნება-განწყობაზე იყო. ცოტა ხანს მოუსმინა დირექტორის ყალბი პათოსით შეჯერებული თეატრის პატრიოტის მოწოდებებს მშენებლების მიმართ, უსიტყვოდ დატოვა ისინი და თავისი ოთახისკენ გაემშურა. გაახსენდა, რომ თავის სეიფში დიდი ხანია ინახავდა პისგოლეტს, რომეფიც მისმა თაყვანისმცემელმა სახელდრომ აჩუქა ერთ-ერთი პრეზიერის შემდეგ ბანკეტზე. გადავიწყებულაც ქქონდა მისი არსებობა და ახლა გაახსენდა. პისგოლეტი აღვიღებ დახედა. შეატრიალ-შემოატრიალა ხელში, ახსნა ჩამკეტი, გადასწრა ამომღლები, სამიზნიდან ლულას გახედა, პატარა პარკიდან ვამნები ამოიღო, ცარიელი მჭიდი შეაგსო, კვლავ შეატრიალ-შემოატრიალა, გყვია პირში მისცა. რაში სჭირდებოდა? და მინც, ყოველი შემთხვევისათვის, სამგზავროდ ჩალაგებულ ხელჩანთაში ჩაღო. ამან მის გადაწყვეტილებას უფრო სერიოზული ელფერი მისცა და საკუთარ თვალში კომედიური ვითარება დრამატგიმით ვამგზავ. 6 საათისათვის აეროპორტის შესასვლელ კარებთან ელოდა პეროდიადს. აზრები გადაწყვეტილებები, გრძნობები ერთმანეთს ენაცვებოდა. დღეს საბოლოოდ უნდა გარკვეულიყო ყველაფერი

და გადაწყვეტილება აღსრულებულიყო. ნუთუ ორივემ იმიტომ მიიტოვა ოჯახი, რომ ახალ უბედურებას შეფეთებოდნენ. თუმცა რა, მას ხომ ქმრის გარდა კიდევ ჰყავდა ვიღაც უღირსი, როგორც თვითონ ამბობდა, და ვისი დასახელებაც არ სურდა, იქნებ კიდევ სხვაიც... ეს ჯანდაბას, მაგრამ ახლა, როცა თითქოს ნამძელი გრძნობაა ნაპოვნი, ესეც იმავე ფასეულობის რიგს მიეკუთვნება?! ვიდრე ეს ეჭვიანი ვითარება შეიქმნებოდა, მასაც ხომ აქეთ-იქით გაგურნობდნენ თვალთ. მართალია, იშვიათად, მაგრამ მაინც სინანული გაჰქარავდა ხოლმე: იქნებ არ ღირდა ასე ღრმად შეგოვება. ამ აზრს იქვე ბუნებრივ აზრს უპირისპირებდა: ჩვეულებრივი, ნორმალური ურთიერთობა დაწყარდა მათ შორის, თაფლობის თვე ოდესმე ხომ უნდა დამთავრებულიყო. მწარედ ეცინებოდა, რომ ახალმა მდგომარეობამ ააფორიქა. ძნელია, ასეთ ეჭვიანობაში გამოუტყველ თავს და ის მორარული ცინიკური აზრები აღიარო, ვითომც მსუბუქი გადახვევები ოჯახს ამყარებს. მასე-გრძო დიდი ინტუიციით გამოიძრეოდა. როლებიც განაწილების მის უცვლელ პრინციპს როლსა და მსახიობის ბუნებაში საერთო მარცვლის არსებობა შეადგენდა. რატომ აირჩია პეროდიადას როლზე და თქვა იღვალურიყო? ერთ რამეს ნამძელია აგყოვდა, ქმარს საკმაოდ დაუნდობლად იგონებდა, რაღაც სიბინძურესაც სწამებდა და არც შვილზე იკლავდა თავს მაინცდამაინც. უწინ ამას მის საამებლად, მისი ერთადერთობის დემონსტრაციად მიიჩნევდა, რაც თავმოყვარეობას ესალბუნებოდა და რასაც მხოლოდ გადაშეგებულ ხაზგასმად თვლიდა. ახლა კი აშკარა თავის გასასამარდლებელ გულქვაობად და მიუტევებელ თავკერძობად შეიძლება აღქმულიყო. მამ ყველაფერი მოჩვენებითობა, სხვისი და თავის მოტყუება ყოფილი; და მაინც, საადანდაც იმედიანი დასკვნებიც მოდიოდნენ შმაშმარეულად, ჭმუნვას უმსუბუქებდნენ წაშით. არ არის გამორიცხული, რომ ყველაფერი ეს ეხვეწება, ეჭვიანობა რომაა, უკვე შეიძლება თავს გაუმზიოლს. არასოდეს იფიქრებდა, რომ ეჭვიანობა შეეძლო. სტუდენტობის დროს დაიკოლმეილდა, ცოლი თავგადაკლული ღება გამოდგა, ორი შეღიშელ გაჩენილი ქალ-ვაჟის მოვლას, პაგრონობას და აღზრდას უნდებოდა, მის მსუბუქ სასიყვარულო ისგორიებს, რომლე-

ბიც მისი პროუესის თანამდევ ბუნებრივი ამბავი იყო, ვერც ამჩნევდა თითქოს. სხვა ქალებთან ურთიერთობაში განხებრებული ყურადღების ცენტრად გრძნობდა ყოველთვის თავს და, პირიქით, მათი ეჭვიანობით თავმოტყუებული ხშირად სწორედ ამ მიზეზით წყვევდა ურთიერთობებს. პეროდიადასთან დაკავშირებამ თავიდანვე უჩვეულო მდგომარეობაში ჩააყენა. გრძნობდა, რომ პირველობა აღარ ეკუთვნოდა, რამაც საკუთარ თვალში ერთგვარად დაამყინა; აღუძრა მუდმივი უკმაყოფილების გრძნობა და ამ უკანასკნელი ვითარების გამო შურისძიებაში გადაზრდას ლამობდა. ის დაუსახელებელი, სურათებად გამოერთობილ წარმოდგენები, რომელნიც სარეცელზე ფილოსოფიურ შემწყნარებლობას იღებდა, საქმინი დამოკიდებულებით ჭკუას ურევდა. ახლაც, როცა კონკრეტულად წარმოიდგინა ყველაფერი, გულში რაღაც დამძერულად აუფეთქდა, წამოხანათა, აეროპორტის კარი მანქანებიანად თავდაყირა აბგერდა. გონს პეროდიადას ხედის შესებამ მოიყვანა: - „დავიფიანე? ცუდად ხომ არ ხარ?“ - „აბა, უძილო დამემომოქქება, ზგუეულად ჩამეყვინთა, რად გინდოდა, რომ მოხვედი?“ - ბევრი არაფერი ულაპარაკიათ, თითქოს ერთმანეთს ვერ უყურებდნენ თვალგეში, მსგავსად თავ-თავიანთ საქმეებზე აგვიანდებოდა ორივეს. პეროდიადამ გასასვლელ ჯიხურამდე მიაცილა - „დარეკე, როგორც კი ჩამოხვალ“, - მიამახა და თვალს მოეფარა. რევიზორი მოსაცდელში იჯდა და ითვლიდა, რამდენ დროს დაბარჯავდა პეროდიადა სახლში მისვლამდე. შეიძლება, პირდაპირ მასთან წავიდეს. იქნებ სულაც არაფერი ამის მსგავსი არ არსებობს და მხოლოდ მისი ავადმყოფური წარმოსახვის ბრალია. დროის გასაყვანად გამოეთები იყიდა, მაგრამ, რას კითხოვლობდა, არ ესმოდა. უკვე შეიძლება მოქმედება დაეწყოს. რამდენიმე გულეფონ-აგომომატი გამოიცივალა - არ მუშაობდნენ. „ალიო, ალიო“, - როგორც იქნა, ვაარჩია ლომის ხმა. ყურმილად ფრთხილად ჩამოკიდა. დერეფანში ბოლთის გემას მოჰყვა. ის წარმოდგენები, რომელიც ცოლი ხანში ეძალებოდა, მრავალჯერ გამეორებამ თითქმის სინამდვილედ აქცია; ეს უკვე არსებობდა, თავისთავად მარტო დასახელება აკლდა. ნიშნისგების, რაღაცის ვიდაცისთვის დამტკიცების სასამოვნო შეგრძნება შერე-

ოდა მის აღმოფხვრებას... უკვე შეიძლებოდა პეროლიადსთან სასტუმროში დარეკვა: გელფონი დაკავებას იძლეოდა. გარეთ გამოვარდა, ტაქსი აიყვანა. გზაში მეტად და შეტად აჩქარებდა მძღოლს, ერთი კვარტლის მახლოებით გააჩერებინა. მალაზიასთან კვლავ გელფონს მიაშურა. ახლა აღარავინ პასუხობდა, ნუთუ გაასწრო? არადა, ჯერჯერობით მოქმედების არავითარი კონკრეტული გეგმა არ დაუწვია. ტაქსი ლომის სახლიდან გაისტუმრა. ბინაში სინათლე ენთო. საღარბაშოში ხელნაწი პირველი სართულის კაბის ქვეშ აშლო. პისტოლეტი ამოიღო, ერთი შეყოფიანდა და მერე ქაშარში გაიარჯო, ლიფტს აღარ დაელოდა, აირბინა მესხეთე სართულზე. სადღაც იმედი ჰქაბებდა, იქნებ მაინც ყველაფერი მისი დაბადებული ფანჯრის შეღვევა. გულს ბაგაბუგი გაქაქნდა. ახლა დაბარაკს ეღვარ მოახერხებდა. სული მოითქვა, ვილაკის დაჭერას აყოფნებდა, კარს მიაყურადა, რაღაც შარბიშური ისმოდა. დარეკა, არავითარი პასუხი, კიდევ დარეკა უფრო მომთხოვნად. მოეჩვენა, იქიდან კარს ვიღაც მოაღება, თუმცა ჩამინუში არ ისმოდა. ისევ დარეკა და ისევ ლუმილი. ხომ არ აეგება ბრახუნი, ეღრიალა, გააღეთ კარი! შეეყარა მეშობლები?! არა! ჩავალ ქვემოთ გელფონ-აგეგმაგია, გაბალო გადაწყვეტილების შესრულება, ოდნავ გულზე მოეშვა. ჩაიბრბინა, დასარეკი ხურდა არ აღმოაჩნდა, მომობლე არ შეიძლებოდა. ვაითო სიკვამცია შეეცვლიყო. როგორც იქნა, ახალგაზრდა გამელელმა გოგონამ მისცა მონება. რიყხვები გაურბოდნენ, ხელები უკანკალვდა, ყურმილი აიღეს, ხოლო არც იქიდან, არც აქედან ხმას არც ერთი იღებდა. დაკიდა, ახლა უკნამდელიად საჭკვეო აღარაფერი. რა ქნას, როგორმე შეაღწიოს ბინაში? კი, მაგრამ როგორ? დაელოდოს, ვიდრე გამოვა? რა იგი, მანამდე რამე გაუთვალისწინებული არ მოიმოქმედონ ანდა ამდენი მოთმენა არ გინდა?! ნიშნისგების მომენტი, უნისძიების აქტი, რომელიც ბუცილებლად ჰქნდა აღსრულდეს, უსახურად დაფარფაგება და მიმანდასახულ მოქმედებას უშლიდა ხელს. კლიკ! ნუთუ რკინის რამდენიმე სანტიმეტრი უნდა გახდეს ბოროტების საფარი და სიმატოლის გამქარწყლებელი? ანამაღად გაახსენდა, რომ ლომის კარის კლიკე ამხსლებილანინა და, თუ ენიან გადასატრია-

ლებლებზე არ არის გადარამული, ერთი ძლიერი დარტყმით შეიძლება შეგვება. თითქოს მათრახა გადაკრესო, სწრაფად აირბინა კიბე, ჭკურუგანაში შეიხვდა, ბინაში სინათლე დაეწრდილათ, დააყურადა, არაფერი ისმოდა. თუმცა ვერც ვერაფერს გაიგებდა, ისე უშხულა ყურებში. წამოღება, გასაქანისთვის უკან დაიწია, რაც ძალი და ღონე ჰქონდა, მხრით ეგაკა კარს და ეგრევე შეეარდა პატარა პოლში, თავი ძლიერ შეიკავა, რომ არ დაეარდნილიყო. ოთახის ხარახასთან შორგებში თავით ფეხამდე დათვივით ბანჯგვლიანი ღომი გაშეშებულიყო, მერევე ოთახის ღია კარიდან პეროლიადა დაიღანდა. სასწრაფოდ კაბას იცვამდა. რევისორმა რაღაც მხეველად წაიხრიალა და პისტოლეტის სახსლეს დააჭირა თითი. მიყოლებით ორჯერ გაეარდა და საძინებელ ოთახში სარკე ჩამოიფშენა. ღომი იქვე მდგარ სკამზე ჩაიკეცა, პეროლიადა ისტერიკული ყვირილით რევისორისკენ გამოექანა მუხლებში ჩასავარდნად. რევისორმა არ მიუშვა, ძლიერად ჰკრა ხელი, იატაკზე გადაყირავა. - „ამ მოქლა, არ მოქლა გეხევეწები!“ - უკვე პირველი შოკიდან თავდაღწეული ნელა ემუღარებოდა. რევისორმა შემომგერეული კარი მიხურა. „ჩაიცივით!“ - პისტოლეტით ანიშნა ორივეს. თვითონ აღარ იცოდა, რა გაგრძელება მოჰყვებოდა მის მოქმედებებს. მაგიდაზე ხილი, ყველი, შავი ლენით და ნახევრად გტხელი შამპანური იდგა. ვითომ პირველად ხვდებოდა ერთმანეთს? - გაუელვა თავში. ღომი ფერწასული, დამუნჯებული პიეამოს იცვამდა და ხელი ვერაფრით გეყარა სახელოში. - „კაბა უკულმა გაცეია!“ - სარკასტულად ჩაიციინა რევისორმა. პეროლიადა უკვე გონს მოსულიყო, მიმხედარებოდა, რომ ქარიშხალმა გადაიარა და, თუ ყველაფერს მორჩილად შეასრულებდა, იქნებ გადარჩენილიყო. კაბაზე დაიხვდა, საძინებელ ოთახში დააპირა გადაცემა. - „არა! აქ გადაიციე!“ - ბრძანა რევისორმა. პეროლიადამ თუილი ღომისკენ გააპარა, ნელა გადაიძრო, მხოლოდ ფეხებზე შემორჩენოდა შავი „ჩულქები“ და შავი პრეტელეტი კრიადა გავამე რევისორი მიუახლოვდა, მკერივი მკერიდი აღი-ჩაღოდა. - „რამ შვენიერი ძუძუები აქვს, არა?“ - შეეკითხა ღომს და მარცხენა ხელი კერტებზე გადაუსვა, თითქოს რაღაც მოსწმინდო. მაგიდას მიუჯდა,

წინ პისტოლეტი დაიღო. - „ჩემზე რას ჭორაობდი?“ - უფრო დროის მოსაგებად იკითხა. - „არაფერს, ძალიან უყვარხარ“. - „ჰმ! - კელაე სარკასტულად ჩაიფინა რეჟისორმა, - „მე უყვარვარ და შენ გაძლევს“. - „არა, მე ვამბობ, გეუფიები, დღეს პირველად შეეხვდი“. - „ხა! ხა! ხა!“ - უცნაურად იცინოდა რეჟისორი, - „შე უნამუსო, თუ აღარ გინდოდი, ვინ გიშლიდა, დაეცილებულიყავით!“ - „არა, არა! არ მიხდოდა შენთან დაცილება“, - გაჯიუტებულ ბავშვივით ჩაილაპარაკა. შამპანური თითქმის აღარ დარჩენილიყო, შავი ღვინო ჭიქაში ესხა, ბითლიც ნახევარზე მტივ დაეცალათ. - „არაყი არ გაქვს?“ - „როგორ არა“ - გაეხარდა ლომს. - „მოიტგა!“ - ლომი დაუყურდა, ორი ბოთლი არაყი მოარბენინა სამზარეულოდან, მერე რაღაც ქილები, კონსერვები გამოალაგა. რეჟისორმა ჩაის ჭიქა ააგისო და სულმოუთქეულად გადაამკრა. გულ-ღვიძლში სითბომ მაინც ვერ დაისადგურა - იქნებ ცეცხლიდან ცეცხლი ვერ გამოარჩია. კიდევ დაისხა და კიდევ გადაამკრა. პეროლიადა და ლომი შიშით შესიქეროდნენ. „მთაყოლე რამე“ - თქვა ლომმა. რეჟისორმა უკებ მოწყვეტილად ჩარგო თავი მკლავებში სიჩქმე ჩამოვარდა, შემდეგ გაურკვეველი ბურღული თუ ხროტიგინა გაისმა. ლომმა რაღაც მოძრაობა გააკეთა, რეჟისორმა თავი ასწია, თვალები თითქოს გადმოტრიალებული ქონდა, დაწილებული და გაფართოებული. - „დალიე!“ - უბრძანა. იდაყვითან მიგოვებული პისტოლეტი ისევ ხელში დაიკავა. ლომმა დახსნისთანავე გადაამკრა. - „შენც!“ - უთხრა პეროლიადას - „მე ნუ, მე ხომ არ ესეამ“. - „შამპანური გიყვარს, ვიცე“. პეროლიადამ დაისხა დარჩენილი და ყლუპ-ყლუპად მორჩილად დალია. - „გამოდის, ყველაფერი შეიხმულია. მხოლოდ გამოთქმელ შეიხმულს აქვს სიცოცხლის უნარი“ - აძრახდა რეჟისორი, მერე სარკასტულად, ნაძალადევადა გადაიხარხარა. - „მე და შენ დღეს დილით ხომ ვისიაშოვნეთ, ჰა? დღესვე შენ ამხსითან იყავი. რო არის ეს, რა განსხვავებაა? დრო? დრო ხომ პირობითობაა. დღეს დილიდან შენ იყავი სახლში, შემდეგ აეროპორტში და შემდეგ აქ. მამასადამე, თუ იმ დროს, რაც შენ აეროპორტში წახვლას და აქ მოსვლას მოანდომე, გამოვრიცხავი - ჩვენ ერთ სიბრტყეზე მოვუქცევით, ჩვენ თითქმის ერთდროულად ვყოფილვართ

ერთად“. - ისევ ნაძალადევადა გადაიხარხარა. დაისხა არაყი, ოდნავ მოსვა და ლომს დაუდგა: - „დალიე კიდევ“ - უბრძანა. ლომს არაყი მოკილებოდა, უფრო გამბედავად გამოიყურებოდა. „მე აღარ დაველვ, გვეყოფა, რა ვინდა ჩემგან?“ - „დალიე!“ - გაიმბორა რეჟისორმა და პისტოლეტი ნახევრად გამტეხვით ჩაარტყა თავში. - „ვაი!“ - იტაცა ორივე ხელი ლომმა, მერე ნახჭარეველ აიღო ჭიქა და გადაამკრა. რეჟისორი პეროლიადას მიუბრუნდა: - „შენ ისედაც მთვრალი იქნები. პოდა, იმას ვამბობდი, დღეს ჩვენ საბივენი ხომ ერთად ვიყავით, არა? მაშ, ახლაც ვაგამქორთო, მთლი აქ!“ - მოქანა თავისკენ. - „გაიმძე!“ - „არ ვინდა!“ - ატირდა პეროლიადა. „გაიმძე-მეთქი!“ - და წამოხადა კაბა. „შენც ვაიხადე!“ - პისტოლეტი მიუღობდა ლომს. პეროლიადა წამოტიტელებული იჯდა, რეჟისორმა თითქმის შემოიხია პურანგი და შარვალი, მიიჭრა პეროლიადასთან, წაბორძიკა, შეჩერდა, თითქოს პირველად ხელავსო, ახევ-დახედა, ბოლომდე გადაბარო კაბა, მუქუები კონველსიურად დაუბურჯგნა. - „მთლი!“ - უხმო ლომს. - „არ ვინდა!“ შეეხვეწა პეროლიადა. ხელის კვრითა და ბღღარძუნ-ბღღარძუნით შეიყარნენ ნახევრად ჩაბნელებულ საძინებელ ოთახში. ჩამოტვივრულ სარკეში შიშველი ფეხები იგრძობოდნენ. სხვა სარკიდან პეროლიადას და ლომის ნაცნობად მიცეცებული თვალები შეეჩება... საძინებელ ოთახში ბნელოდა, ისეთი სიჩქმე სუყვედა, გინდაც ბინა უკაცრიელი ვახდა. მეყსეულად რეჟისორის ლახნი წამოიხრება, სააბაზანოზე ვედარ მიადწია და გული აერია. თვალშეჩვეულმა განსაცემელი აკრიფა, სწრაფად ჩაიყვა, იატაკზე დაგდებული პისტოლეტი უშველად აიღო, ჩაიღო ჯიბეში, ის ორი ხმაგაკეხილი, გაუნძრევილად იწვა ლოვინზე. რეჟისორი ვარეთ გამოვიდა. ქუჩაში კანგიკუნტად მოძრაობდნენ მოქალაქეები. უწყლობისგან დაუშხალული მიწა ელო თითქოს გულის მაგიერ. ტკივილით თავი უსკდებოდა, ამდენი არაყი მიდღეშნი არ დაულებია, საით წახულიყო, არ იცოდა; როგორ შეიძლება, ასე ერთბაშად გამოტომარგო დარჩე, წასასვლელი არსად გქონდეს. ვერც სასტუმროში, ვერც სახლში ვერ მივიღოდა. ის კი არა, თეატრში ახლა რა პოშიციას დაიკავენდა, ვერ წარმოვგინა, ამათთან ერთად ხომ ვედარ იქნებოდა. რა

გმით და რამდენ ხანში მიაღწია თეატრის შესასვლელს, ვერ იცოდა. კარებში ცალკე მორიგე და ცალკე შეხანძრე თვლებდნენ სკამებზე, თავისი ოთახის მაგიერ მახსტროს ყოფილი კაბინეტის გასაღები აიღო, სადაც მოზრდილ დივანზე შეიძლებოდა მოსვენება. მახსტრო მაინც ყოფილიყო ცოცხალი. სამკუთხედის მწვერვალის შეცვლისთვის უბრალო გადაბრუნება კმარა... და მაინც, გული მოსდიოდა იმის თაქარაბობაზე. მისი ოთახი უკვე რეჟისორს ეკუთვნოდა, მაგრამ რაღაც უშლიდა ხელს იქ მუშაობაში, იშვიათად შედიოდა და ისევ თავის ოთახში იჯდა ხოლმე. თავის ტკივილმა ჯერ კიდევ ქუჩაში, პაერზე ხეგაილის დროს გაუარა. სინათლე ჩააქრო, დივანზე მიწვა. უხერხულად გაჩრილმა პისკოლეტმა თავი შეახსენა. კარგი იყო მდინარეში გადაეშვა. არ გაახსენდა. ახლა დაეშარა თავისი ოთახის გასაღების აღება. ძილი არ ეკარებოდა. გრძნობათა სიჭარბე და წინაუკმობა ერთ სახელად ვერ ლაგდებოდა, ათეულ-ღარეული ფიქრებიდან ერთი კითხვა გამონაბირდა: რატომ იმოქმედა ყველაფერმა ამან ასე დამთრგუნველად, რა გაცხადა ისეთი, რაც ფიქრებსა და წარმოსახვებში აქამდე არ ყოფილიყო?! დაძინებით ვერ დაითინებდა. აბჯა, სინათლე აანთო, იქნებ რამე წაეკითხა და ყურადღება გადაეცანა; მახსტრო როცა გარდაიცვალა, ამბობდნენ, რომ სახლში ჩხრეკა ჩაუგარეს. მაშინ მახსტროს დაეთარი სარეჟისორო გეგმით ელისაბედი გადმოსცა, მანაც აქ, კარაღის დია უჯრაში ჩაბო, თუ მოაკითხავდნენ, რომ გადაშალულად არ ჩათვლილიყო, მაგრამ არავის დასჭირვებია და ახლა იქნებ გადაეთვალთვლებინა. ისე გარდაიცვალა, ვერც გაუგო რა უნდოდა... იოანე ნათლისმცემელი... დმერთი...

დაეთარი ადგილზე დახვდა. გადაშალა, კითხვა დაიწყო.

ტიბერიუს კეისარს რომში ცხოვრების შიში დაეწყო მას შემდეგ, რაც ერთ ვაჟი-შვილი - გერმანიუსს, დალუქულს სირიაში, მეორე - დრუგუსი მიჰყვა რომში, როცა სეიანის გადაგრილების მცდელობას, რაშიც მის რძალსა და შვილიშვილებსაც ეღებოდათ ბრალი, საპასუხო სასტიკი შურისძიება მოჰყვა. ტიბერიუსი უნებურად კაპრამე გადასახლდა და აღარასოდეს ჩამოსულა იმპერიის დედაქალაქში. ყოველი მხრიდან შიდალი

კაპანებითა და ღრმა მღვით დაეკლ კაპრამე გემით მისვლა მხოლოდ ერთ ვიწრო კონცხთან შეიძლებოდა, რომელიც საიმედოდ იყო გამაგრებული. უკვე მოხუცმა, მაგრამ ჯერ კიდევ ჭარმაგმა მამაკაცმა სახელმწიფო საქმეები ბედის ანაბარად მიაგლო და რაღაც სასოწარკვეთილებით ამატვეყნიო სიამოვნებებს დაეწაფა. დროსგარება სახელმწიფო რანგში აიყვანა და სიამოვნებათა გამწესებლის თანამდებობაც კი შემოიღო, რომლის განმკარგავადღაც რომელიც მხედარი ტიტუს ცერონის პრისკუსი დანიშნა. პრისკუსმა, გაითვალისწინა რა იმპერატორის ბუნებრივი მდრეკილებანი, სიამოვნებათა რიგში მთავარი ყურადღება მიაქცია ღვინისა და ქაღების საკითხს. ხაზინიდან დიდი თანხები მოიხვეთა თუ არა, კუნძული კაპრი ევენერასი და ბახუსის სამფლობელოდ გადააქცია, სადაც მღვინეებსა და გვერებს შორის სიღამაშით გამორჩეული ახალგაზრდა ქალები ნიშნებსა და ვაჟები პანების ასახიერებდნენ; ფლიგის გამუდმებულ პანგებზე, როგორც კი კეისარი ან მისი სკუმრები გამოჩნდებოდნენ, ღრეობისა და სასიყვარულო სცენების პანგომიმას ასრულებდნენ. ტიბერიუსის თორმეტ ვილა „იომი“ საძინებელი ოთახები სექსუალური აქტების ამსახველი ძვირფასი ფორწერული სურათებით მოართვევინა. სექსუალურად დამზადებულ თაროებზე სახელგანთქული ელეფანტიდას სახელმძღვანელო წიგნები მოათავსა, სადაც დარიგებებს, რჩევებს, ასწა-განმარგებებს გრავირეკული ნიმუშებიც ერთვოდა. დილით ტიბერიუსმა, ვიდრე მწვანე მარმარილოს აბანოში სურნელოვან ცხელ და მერე ცივ მეთის აბაზანებს მიიღებდა, მასაჟისტ მონა ქალისაგან შეიგყო, რომ კუნძულს გემი მოადგა და პრისკუსი ვიღაც სტუმრებთან ერთად ჩამოვიდა. ტიბერიუსმა მასთან მოყრილი გოგო-ბიჭები, რომლებთანაც ე. წ. სპრინტიების სეანსი უნდა შეესრულებინათ, სასწრაფოდ დაითხოვა. ბოლო ხანებში მათდამა ინტერესი დაეკარგა. იცოდა, რომ ეს კენგად დაწვევლებული ქალ-ვაჟები მის გამოსაწვევად ირჯებოდნენ და არა თავისი ბუნებრივი მოთხოვნების დასაკმაყოფილებლად, უფრო თამაშობდნენ, ვიდრე ნამდვილი სექსუალური აქტის მონაწილენი იყვნენ. ტიბერიუსი კარგ ხასიათზე დადგა, როცა

გავიგო, პრისკუსმა რომის ერთ-ერთი წარჩინებული ოჯახის მატრონა ჩამოუყვანა ქმართან ერთად. ქმარი რომის პრეფექტობას პირდებოდნენ სენატში თურმე - თუ გიბერიუსის თანხმობა იქნებოდა. პრისკუსმა კი ურჩია, შენმა ცოლმა თხოვოს და კეისარი უარს ვერ ეტყვის ამისთანა ლამაზ ქალსო. მას შემდეგ, რაც გიბერიუსმა საბოლოოდ აიყრუა გული იმპერიის ბედ-იღბალზე, სამოგალობრივი ცხოვრება უმსგავსებლათა უაზრო ჭიდილად ეჩვენებოდა და აღამიანის სიცოცხლე უბედურებების შემავროებელ ჭურჭლად. კაპრიანს რომს ისე ვახსენებოდა, როგორც ლოთიების კომპანიაში მერკანტილურად განწყობილი ფხიშელი კაცი. ახლა, როცა უკვირდებოდა თავის ცხოვრებას, კეისრად გახდომამ მას უბედურების მეტი არაფერი მოუტანა. მაშინაცვალმა, ლეთაებრივმა ავგუსტუსმა შემკვიდრად რომ გამოაცხადა, ამასი დედამისს, იულიას სვებდა ბრალს. მისი დაუოკებელი პატივმოყვარეობის მსხვერპლად მიაჩნდა თავი. იულია დღენიდაგ სულ იმას მეცადინეობდა, ავგუსტუსის სიკვდილის შემდეგ ძალაუფლება შეენარჩუნებინა, რის ყველაზე კარგ საშუალებასაც საკუთარი შეილის შემკვიდრულ შემხადება წარმოადგენდა. იმედოვნებდა, რომ უნებისყოფო გიბერიუსი, რომელსაც რატომღაც ასეთად თვლიდა, მისი დამჯერე იქნებოდა. ვერ მიაბრთვეს; გიბერიუსმა, როგორც კი გაიძიებრა სომიციება, დედამისი სახელმწიფო საქმეებს ჩამოაცილა და მალე გადაახახლა კიდეც. ისე გარდაიცვალა, არც მოუნახულებია და არც ნუშგის დაკრძალვას დასწრებია. გიბერიუსს თუ რამე ახსენდებოდა კეთილად, ბავშვობის ის პერიოდი იყო, როცა, მიუხედავად მიძიმე ცხოვრებისა, ოღონდა დამოუკიდებლობას ანიჭებდა, მოზრდილად თავის შვიტრძნების უპირატესობა დამტინავ დამოკიდებულებას უმყარებდა იმ ბავშვებისადმი, რომელნიც მშობლების გაღამეგებულ მურვეობით მურრაცყოფილნი იყვნენ მის წინაშე. ასევე, არც შედაახახლა ლაღად გაგარებულ ახალგაზრდობის მცირე მონაკევის ემდუროდა, როცა ანტიკურ და ტროულ თამაშებზე ხან განმკარგულებლად ირჩევდნენ, ხან რამშის მეთაურად. მერე, როცა ავგუსტუსის გერი გახდა, მის დავალებებს ასრულებდა, ვლადიკორების ბრძოლებს აწყობდა დიდი ფუფუნებით, რასაკვირ-

ველია, დელისა და მაშინაცვლის ხარზე, ამან უკვე სახამინო განწყობა შეუქმნა, მით უმეტეს, რომ გლადიატოროთა ბრძოლები არასოდეს ხილავდა. სამოქალაქო მოღვაწეობას როცა მოჰკიდა ხელი, გამორჩეულ შედეგსაც მიადწია. რამდენჯერმე სენატის წინაშე ბრწყინვალედ წარდგა მიწისძვრით დაზარალებული ქალაქების მხარდასაჭერად, მეფე არქელასის დასაცავად და სხვადასხვა პრობლემებთან დაკავშირებით. ერთხელ თვით ავგუსტუსის ჭკერი ფანიუს ცეპიონი, რომელმაც შეთქმულება მოუწყო კეისარს, სასამართლოში მისცა. სანამ სამხედრო სამსახურს შეუდგებოდა, სახელმწიფო საქმეების მოგვარებაში მუკივე ხასიათი აღმოაჩნდა და რადიკალური ღონისძიებების გაგარებას მშვენიერად გაართვა თავი. განსაკუთრებული გამჭრიახობა გამოიჩინა რომში პურის შემოშიდვის საქმეში. სამოქალაქო ომის გამო მრავალრიცხოვანი ბრძოლები დათარეუმოდნენ ვეყვანაში, კოლეგიების სახელწოდებას ამოფარებულნი ძარცვავდნენ როგორც მგზავრებსა და ვაჭრებს, ასევე მოსახლეობას. ცალკეული ბეერი ყაჩაღიე აძირწოდა მუიარაღებული, ვითომდა თავის დასაცავად. წესრიგისა და კნონიერების აღსადგენად კეისარმა დამატებით ყარაულები გამოწყო, რომელთაც შემამუღეთა ერგასტულები უნდა გამოეყენებინათ ბაშებად. მაგრამ ისეთი აბრუნდი მოხდა, რომ სწორედ მათ დაიწყეს კანონის სახელით მგზავრების მოტაცება. მოგონილი ბრალდებების გასაქარწყლებლად გამოსასყიდის გამოძალვა. გიბერიუსმა მოკლე ხანში დაშალა ეს ბანდები, ყარაულები გადაახალისა და ერგასტულები დანიშნულებისდაგვარად აამოქმედა. სამხედრო სამსახური ჯარის გრიბუნად დაიწყო. სულ მალე წარმატება წარმატებამე მოიპოვა. სომხეთის მეფე გიგრანს მან დაუბრუნა სამეფო და თავის ხელითვე დაადგა დიადემე. გერმანიაში ორმოცი ათასი გყვე აიყვანა, გალია ბარბაროსების თვლასხმიდან ისხნა. დამორჩილა ალმაიური ტომები. ამ გამარჯვებებისათვის საბრძოლო ეგლით და ოვაციით შევიდა რომში, სატრიუმფო აღკამუღობით დაჯილდოვდა, რაც მანამდე არავისთვის მიენიჭებინათ. კვესტორის, პრეტორისა და კონსულის თანამდებობები დაიკავა ვიდაზე ადრე. ამ პერიოდში შეუყვარდა დიდსულნი რომელის, მარკუს აგრიპას მშვენიერი ასული

აგრაფინა და ცოლად მოიყვანა იგი. მიუხედავად იმისა, რომ ეს გამარჯვებები საკმარისზე მეტი გახლდათ, რათა თვითკმაყოფილი ყოფილიყო, წარსული ცხოვრების გასსენებისას უკვე სიკვდილთან მიახლოებულ ბერიკაცს ელვის სისწრაფით გამჭრალი მხოლოდ აგრაფინასთან გატარებული დღეები მიაჩნდა ნამშობელი სიცოცხლე. ახლაც კი ხშირად ანიშნებოდა, ვითომც ორივენი ისევ ახალგაზრდები იყვნენ, ისევე ის განწყობა ეუფლებოდა, აღარაფრით სურდა ხოლმე გაღვიძება. ერთხელ ამფორით ხელში წარუდგა, „შიგ ყურძნის წვენი ასხია“ - უთხრა დიმილთი, - „არც კი ვიცი, დაღვინდა კია“. ეს სიტყვები მათი ურთიერთობის რაღაც საკრალურ ვითარებაზე მიანიშნებდა გიბერიუსს, მაგრამ რაზე - ვერ ამოეცნო და ვერ გაეხსენებინა. აგრაფინამ გაუჩინა ვაჟი დრუშუსი და მეორე ბავშვმედაც ფეხშიძემდ იყო, როცა ავგუსტუსმა და დედამისმა გააჩილეს და ავგუსტუსის ასული იულია მირთეს. გიბერიუსი კინაღამ გადაყვა ამ ამბავს, საშინლად იგანჯებოდა, ავაღ გახდა, არაფერ იყოფა, რა მოუვიდა, ვიდრე აგრაფინასთან შემთხვევით შეხვედრისას აჩერებულაულმა თავი ვერ შეიკავა და საჯაროდ გაამელდა თავისი გრძნობა. აგრაფინა სასწრაფოდ აზინიუს გლუსს მიათხოვეს და გიბერიუსის თვალს მოაცილეს. გიბერიუსის აქტიურობა და წარმატებულმა სახელმწიფო მოღვაწეობამ იგი იმპერატორს მეორე კაცად აქცია. ასეთი თავბრუდამხვევი კარიერის შეინჯა მისმა არაჩვეულებრივმა საქციელმა ყველა გაათოცა. იგი ხელაუდა, რომ დედამისის ხელმძღვანელობით იხლართებოდა ინტრიგები, რათა კეისარს გიბერიუსი თავის მემკვიდრედ დაეკანონებინა, როცა, წესით, ამისი უფლება ავგუსტუსის წამომრდილ შვილიშვილებს ეკუთვნოდათ. გიბერიუსს არაერთხელ სურვილი არ გააჩნდა დედამისის ინტრიგებში მთავარ მოქმედ გმირად ჩართულიყო. ამავე პერიოდს განეკუთვნებოდა მისი ცხოვრების ერთი გაუხნაურებული ისტორია. ერთხელ, ვათყვალისწინებულ დროს შინ დაბრუნებულმა საკუთარ ცოლს იულიას პროვინციიდან ჩამოსულ ლეგატთან შეუსწრო. ეს მისთვის დიდი მოულოდნელობა გამოდგა. იულია ჯერ კიდევ პირველი ქმრის ხელში ვარსყვებოდა გიბერიუსს, მერე კი, როცა ცოლი გახდა, სულ იმას ეფიქებოდა, ბავშვობიდან მხოლოდ

შენ მიყვარდი, მამაჩემმა ძალით გამათხოვო. თავსდატყვილმა ამ დაღატაკა წინსუკობით აღსაქვ გრძნობით აღუძრა. ერთი მხრივ, გაუხარდა - საუფუფიანი მიზეზი ეძლეოდა განქორწინებისათვის, მეორე მხრივ, სასტიკად შეურაცხყოფილი დარჩა. თავდაჯერებულის, საკუთარ თავში მოგყუბულის, აბუეგის სასაცილო როლში მოუხდა ყოფნა. თავმოყვარეობის შელახვის მიზეზი სხვის თვალში განა იულიას ავხირობა იქნებოდა; როგორც შეძავეს სწევვით თავის გასამართლებლად, იულიაც, ალბათ, ქმრის მამაკაცურ ნაკლოვანებამე შეაგანინებდა ეჭვს საზოგადოებას. უცებ, ამ მის სახლში შემოპარულ მამაკაცთან რაღაც შეჯიბრში გამარჯვებულად გამოსვლა და ამით კიდევ ერთხელ იულიას გამგყუნება მოუნდა. ორივე ოთახში ჰყავდა ჩაკეტილი, არ იყოფა, რა ემოქმედა. იულია უკვე გონს მოსულიყო, კისრულობდა, რომ იმრუმა და პატივბას ითხოვდა. ასეთ შემთხვევაში გრადიციის გათვალისწინებით შეიძლებოდა, მოღალატე ცოლი ახლო ნათესავეების სასამართლოსთვის გადაეცა, მაგრამ საქმე ეხებოდა კეისრის ასულს და მისი ოჯახის შერცხვენას. ამის შემდეგ, ბუნებრივია, მხოლოდ მგრად შეეძლო დასცილებოდა მათ, რაც ყველაფერთან ერთად გამოიწვევდა დედამისის გაუგებელ პროტესტს, საყოველთაო ლაჟის დასხმას. შეიძლებოდა კუროს მოკვლა, ხოლო იმპერატორის პროვინციის ლეგატის სიცოცხლის ხელყოფას სათანადო ახსნა-განმარტება დასჭირდებოდა სენატში და, უკეთეს შემთხვევაში, მისი დიდებისა და პოპულარობის დაცემა, აგელანას კომედიის პერსონაჟის - გოგონებულ ქმრის სახელის დამკვიდრებას გამოიწვევდა. ყველაზე უფრო ის აციფებდა, რომ სწორედ იმ დილას შედგა იულიასთან სარეკლის მოვალეობის აღსრულება და არც ეს დანიავებული ლეგატი დირდა იმად, რომ მასზე გიბერიუსის გაცვლა შეიძლებოდა. და მამის შეაგლო იულია და მისი კურო საწოდ ოთახში, გამძვინვარებულა უბრძანა ლეგატს, მასთან ერთად გაეუკაციურებინა მისი ცოლი. მეორე დღეს სახელმწიფო საქმეებით დაღლილობა და დასვენების აუკლებლობა მოიმიზეზა. ვერც დღის თხროვა-მუდარამ, ვერც შექარამ, ვერც მამინაცვლის ჩივილმა სენატში, ჩემს მიტოვებას აპირებსო, ვერც მის მიერ მოგზავნილმა

ხალხმა ვერ გადააფიქრებინეს მიღებული გადაწყვეტილება. ბოლოს, როცა შეიგყო, რომ სერიოზულ წინააღმდეგობას უშვადებდნენ, სასიკვდილო შიმშილობა გამოაცხადა. მესუთე დღეს, როგორც იქნა, მიიღონებართვა გამგზავრებულიყო დასასვენებლად. ყველას გასაკვირად, მარტო გადაიხვეწა ის, რომ ოჯახს არც დამშვილობდნენ. როგორც ითქვა, აქ არა მხოლოდ მოძულეული ცოლის ფაქტორი მოქმედებდა, იგი შეგნებულად გაურბოდა ძალაუფლებისთვის ბრძოლაში მონაწილეობას. საცხოვრებლად კუნძული როდოსი ამოირჩია, რომელმაც კერ კიდევ სომხეთიდან დაბრუნებული თავის სუფთა ჰაერითა და სილამაზით მოხიბლა. როდოსზე გიბერისუი სიაშოვნებით გადაღევა უბრალო მოქალაქის ცხოვრებაში: სიერობდა შიკრიკებისა და ლიქტორის ვარეშე, ესწრებოდა გემნამის ლექციებს, ადგილობრივი და ჩამოსული ბერძნების ფილოსოფიურ დისკუსიებს, მონაწილეობდა ბერძნული და ლათინური მჭევრმეგველების შეჯიბრებებში, ჰქონდა ჩვეულებრივი სახლი და არაფრით გამოირჩეოდა კუნძულის მკვიდრითაგან. მალე შეიგყო, რომ იულიას მრუმობის აშბავი ავეგუსტუსს არ გამოჰპარვია და მისი სახელით განქორწინება გამოაცხადებინა. ცხადია, ვახუარდა, მაგრამ მაინც საჭიროდ ჩათვალა, დღესღოვნება გამოიონა და მამის წინაშე დაიცვა მისი ქალიშვილი. კეისარს წერილი გაუგზავნა, სადაც იულიას უტოვებდა ქონების იმ ნაწილს, რომელიც მას კანონით ეკუთვნოდა. თვითონ კი განაგრძობდა უბრალო მოქალაქის ცხოვრებით ყოფას. პატიციის ჩვეულებად ცხოვრების წესი დაივიწყა, აღარც სხენზე ჯიროთობდა და აღარც იარაღით ვარჯიშობდა. ტოვის ნაცვლად ბერძნულ ჰლამიდაში და სანდლებში დადიოდა. და თუ თავდაპირველად ხალხი ამას მეფურ თავმდალობას მიაწერდა და სახლომინად აღიქვამდა, მერე და მერე, როცა დარწმუნდა, რომ გიბერისუი ნამდვილად აღარ დაუბრუნდებოდა თავის მაღალ მდგომარეობას და სახელმწიფო მართვამიც მონაწილეობას აღარ მიიღებდა, განისაზღვრნენ, თანდათანობით ყურადღებას აღარ აქციენდნენ, პატივისცემა დაკარგეს, მანამდე მიუწვდომლის ანაზღად მათ ნებასურვილის არეში მოხვედრის გამო, რადაც მოლოდინის ვაჭობილების სანაცვლოდ შური-

სგების ვნებით აღვიხსნენ. და ბოლოს სროგორც საერთოდ ხდება-ხოლმე - ხალხმა ეს აგნოე შეიძულა, იმდენად, რომ მის სოცოხლეს საურთხეც კი შეექმნა. აშჯერად იკადრდა და დედის გავლენა გამოიყენა. რვა წლის ნებაყოფლობითი გადასახლების შემდეგ დაბრუნდა რომში იმ პირობით, რომ სახელმწიფო საქმეებში არ ჩაერეოდა. მართლაც, ორ წელიწადმე მუი მუეენაგის ბაღებში სახელმწიფო და საზოგადოებრივი საქმეებიდან თავისუფალი სრულ სიმშვიდეში ცხოვრობდა, ხოლო როცა კეისარის მეგვიდრე შვილიშვილები გაიუსი და ლუციუსი მოულოდნელად გარდაიცვალნენ, ყველა ის წინასწარმეგველება, რომელიც ბავშვობიდან თანდევდა გიბერისუს, ახდა და იგი კეისარის ერთადერთი მეგვიდრე, სამ წელიწადში კი ავეგუსტუსის ანდერძის სასუქველმე თავისდაუნებურად რომის იმპერიის კეისარი გახდა. ბევრს შიანხდა, როცა პირველხანობის სენაგს უარს ეუბნებოდა მისი კეისრად დამტკიცების მოთხოვნაზე, თავუატეს იდგისო, მოცე იმასაც იგვსლებოდა, რუსე კომედიას თამაშობს, ძალაუფლებას რომ არ იღებს. მაგრამ შექმნევა მისმა modus vivendi-მ დაამტკიცა, რომ დიდი სიხარული პიროვნული გაბატონება არ მიუღია. თავიდანე უარი თქვა იმპერატორის წოლებაზე, აკრძალა მისადმი პირადი ერთგულების ფიცის დადება. „სამშობლოს მამის“ ტიტულის უმადლესი პატივი არ გაიკარა. ხელმწიფედ მის მოხსენიება გაბატონება „მე ხელმწიფე მონებისათვის ვარო. როცა ავეგუსტის კვალბაზე წელიწადის ერთ-ერთი თვისთვის, კერძოდ, სექტემბრისთვის მისი სახელის გიბერისუს დარქმევა შესთავაზეს - გააიილიცა, ცამეტი კეისარი რომ გყოლოდათ, მამის რას იშამდიოთ. ავეგუსტოსის სახელს, მეგვიდრებით მიღებულს, მხოლოდ მეფეებისა და მმართველების წერილებში მოიხსენიებდა. მასზე, როგორც კეისარზე, გამოთქმულ შეურაცხყოფას დღესლუოვნად იომენდა, როცა კეისრობამდე ამას არავის აშაგებდა - მაინც აშობდნენ, თავს ეკატუნებო - მლიქვნელები, რომლებითაც სასე იყო ელიტა და საბოლოო ჯამში ლიქნი ყველაზე გამწვე ძალად ითვლებოდა კარიერის კეთილდღეობისათვის, ჰირივით სძაგდა, მაგრამ უნდა აეგანა. იძულებული ხდებოდა, უდირს სენატორებს ფარისევლური პატივისცემით

მოპყრობდა. ერთხელ, როცა კონსულმა პაგერიუსმა შეძახილით: დიდხანს აპირებ, კეისარო სახელმწიფოს უთავოდ დატოვებასო, საჯაროდ დაამცირა, ვერ შოითმინა და შეუვია. შემინებული პაგერიუსი ფეხებში ჩაუვარდა და პატივს სთხოვა. ასეთი ურცხვი და უკედურესად საპირისპირო საქციელი იმდენად მოულოდნელი გამოვლიდა მისთვის, ისე შეაქებუნა, რომ უკან-უკან დახვეისას გულაღმა გადაეარდა, რამაც სენატორების დაინება და სიცილი გამოიწვია. ნამცხვარისა და შემწვარ-მოსხრაკული კერძებით ქუჩაში გრადიციული კონტროლის აღდგენამ ერთი-ორად გამარტა ფარული ღუქები. კორუფციის შემლდვის მიზნით დღეობაზე, დღესასწაულებზე ან სხვა რამ მოგონილ რიტუალებზე საჩუქრების მითმევა აიკრძალა. საჩუქრების გაცვლის უფლება მხოლოდ საახალწლოდ დართო, მაშინ, როცა გრადიციულად ადამიანები ბედნიერ ახალ წელს უსურვებდნენ ერთმანეთს. მაგრამ რა ვინდა, ამანაც თანდათანობით საყოველთაო ქრთამის სახე მიიღო, როცა ქრთამის მომლოდინე მოხელე ას სესტერციუმად დირებული საჩუქრის ნაცვლად ასი ათასი ან, სულაც, მილიონად ფასეულ ძღვენს მიიღებდა საპასუხოდ. გლადიატორთა ბრძოლების მოშლა სურდა, მაგრამ ვერ მოახერხა და იმით დაკმაყოფილდა, რომ მათი რიცხვი შეამცირა, ესეც საერთოდ სანახაობების შემცირების ფონზე გამოუვიდა და თებერგემიც მიაყოლეს შედ. ერთხელ სენატში გადაწყვეტილების გამოტანის დროს სამართლიან უმცირესობას მიემხრო, მაგრამ არავის მიუბაძავს მისთვის. ეკ ი არადა, მისალმების დროს პირზე კოცნა აკრძალა მწეობრივი და პიგიფურით თვალსაზრისით, სამაგიეროდ, გაუკუღმართებული სექსი და პომპიუსქალიმში ჩვეულებრივ ამაღლ გადაიქცა. ერთი სიგყვირი, რაც ემართებოდა, ის ეძალეობდა. დიდიდან საღამომდის თავისი ბუნების წინააღმდეგ მოქმედებდა და საბოლოოდ სამოგადოების მდაბალი მწეობის ამაღლების ნაცვლად თვითონ აღმოჩნდა უმწეობის ჭაობში. განსაკუთრებით გაბოროტდა, როცა გაიყო შეილის - დრუმუსის მოწამელის ამბავი, მანამდე ავადმყოფობით გარდაცვლილად რომ მიიჩნებოდა. ისედაც აფორიაქებულ სულს კიდევ მეტად მისი გაუთავებელი ლანდღვა-ვინება უმღერევდა.

ტიბერიუსმა, ის-ის იყო, გარეკა გოგონა ბიჭები, ტუნიაზე ქაშარი შეიფსკენა, რაც ახალგაზრდობიდან შემორჩენილი ჩვეულება გახლდათ, აწიშობისა და პეწის ნიშანი, როცა სასტუმრო ოთახში საქმიანი ნაბიჯით პრისკუსი შემოვიდა. მას გაბრწყინებული სახით ჯერ კიდევ როდოსის განდგევილობის დროთიანდელი ბერძენი რიტორი მოჰყვებოდა, მისი ძველი მეგობარი.

ტიბერიუსი სიხარულით შეხვდა ძველ მეგობარს, პრისკუსს კი, მის მიერ ჩამოყვანილი ცოლ-ქმრის შესახებ, ჯერ მხოლოდ მათი შესაფერი დაბინაება დაევალა, თვითონ მეგობართან განმარტოება მოინდომა. მეგობარმა შესთავაზა, მღვის ნაპირზე, ლამაზ პეიზაჟში, მწვანე კონცხის ფიორდთან შემდგარიყო მათი საუბარი... ტიბერიუსმა სასტუმრო ოთახი აშუბინა, შეცივება მოიმეცა. ხილის, მსუბუქი საუშმისა და წითელი ლვინის მოგანა ბრძანა. ტყავის ეგვიპტურ საუარტელთან მოიატაგეა შეგობარი, პირისპირ დასხდნენ, მოიგონეს ერთად გატარებული წლები და მათი ძველადჩვეული პაექრობის ყაიდაზე წამოიწყეს დილოგა ვითარბე:

- მაინც ვერ ვამიგია, რატომ მიატოვე რომი და სახელმწიფო საქმეები?

- მოასწარი თუ არა, ვენერას მღვიმეები და ბაღელი დაგეთვალეურება?

- პო, ნაწლობრივ მოეკარი თვალი გათახსირებულ გოგო-ბიჭებს.

ტიბერიუსმა ჩაიციანა.

- ეგენი იმ მხეცებზე უარესნი არიან, რომელნიც ჩემი ბრძანებით გაამარავლეს მაგ ბაღებში.

- შეკითხვაზე არ მიპასუხე.

- გუშინ ფრიალ საგულსხმო და დასანანი რამ ვიხილე. საგანგებოდ შემორაგული ბაღის ერთ მონაკვეთში ვზრდიდი გველს, ისე მყავდა შეჩვეული, რომ საკვედს ჩემი ხელიდან იღებდა, ულამაზესი სიჭრელისა და უძლიერესი კუნთის პატრონი იყო. რამდენიმე ხანი არ მიმიკითხავს და გუშინ ჭინჭველებისაგან დაჭმული მისი ჩონჩხიდა დაჩხვდა.

- ეს იმიტომ მოხდა, ალბათ, რომ უმოძრაოდ გყავდა გამოკეცილი. სწორედ ამ შემთხვევაზე უნდა გაგახსენოს: ძალაუფლება, ო, კეისარო, ჩემგან რა ვესწავლება, მოითხოვს ფართო ასპარეზს.

- მაშ, ისიც მიიხარ, მეგობარი, თვით ძალაუფლება რაში ესაჭიროება ადამიანს?

- ეს იმაზეა დამოკიდებული, თუ ვინ როგორ მოიხმარს.

- აი, აქ არის სობოროგის წყარო, როცა ძალაუფლების სუბიექტა შესაძლებელია შეინახოს იქვე სიკეთედ ან ბოროტებად. ძალაუფლება შენთვის და ძალაუფლება ჩემთვის ორსაბა იანუსია.

- მერე და ვინ გიშლის მის კეთილად გამოყენებას?

- დაახ, მე მხურს სიკეთე. გარნა რას შეიგავს ყველაზე ადამგებული სიკეთე?

- უმაღლეს სიკეთედ მსხვერპლის გაღება იგულისხმება.

- ფიციავ პერკულესს, შენ მართალი ხარ. მაშ, ესეე მითხარი, ეს ძალაუფლების რომელი სახეა, „ჩემთვის“ თუ „შენთვის“.

- ცხადია, „შენთვის“.

- მაშასადამე, მე პიროვნულად მსხვერპლად ვეგები.

- რაღა თქმა უნდა.

- ნუ დაივიწყებ ამას, მეგობარო, ახლა კი მოჰყევ, ძალაუფლება „ჩემთვის“ რაღას ნიშნავს.

- უპირველესად, კერძო პიროვნულ მოთხოვნებთან დაკმაყოფილებას.

- ფიცის გარეშე გეთანხმები. ახლა გავიხსენოთ ჩემი მმართველობის უხანგრძლივესი პერიოდი, როცა მე არა მხოლოდ ყველა პატივზე, ტიტულებზე, პრივილეგიებზე უარი ვთქვი და ლამის იმავე მეტად მოკრძალებულად ვიქცეოდი, ვიდრე ჩვეულებრივი მოქალაქე, ის დრო, როცა მე იმპერიაში მშვიდობის შენარჩუნებაზე ვზრუნავდი, სენაგს ყოველნაირად ანგარიშს ვუწევდი - ჩემს თავს მსახურად და მათ ბაკონებად მოვიხსენებდი. კონსტაბლის დამოკიდებულებას არ ვებუდავდი, რომელი მოქალაქეებსა და უბრალო ადამიანებს სამართალს არ ვუკარგავდი. რას ვიღებდი სანაყლოდ, როცა იმპერიის ინტერესებიდან გამომდინარე, გულწრფელად დავაყენე საკითხი სენატი ვერმანეკუსისთვის, რომელმაც გერმანიაში გამოიჩინა თავი, მმართველობის რომელიმე სფერო - ან პროვინციები, ან ჯარი, ან რომი და იგაღია მიეცათ, რამეთუ მე მარტო და, საერთოდ, ერთ ადამიანს არ ძალუხს მთელი სახელმწიფოს მართვა-მეთქი. იმაში დამაღანსაშაულებს, ეშინია, გერმანიკუსმა ძალაუფლება ხელში არ ჩაივადოსო, თუ ეგ ჰქონდა განზრახული, განა ვერე უფრო ადვილად

არ დაეუფლებოდა?! რა შეურაცხყოფას არ მაყენებდნენ: თავს იკატუნებსო, კომედიას თამაშობსო; როგორ არ მზანძღავდნენ, რა მეტსახელები არ მომაკერეს - ლოთიო, ვაციო, ხან მაიმუნიო, ხან სისხლში მოშლილი გალახიო, არადა, მაშინ ჯერ კიდევ ქათამიყ არ დამეკლა. იყო თუ არა, მეგობარო, ასე?

- კი, გახლათ მასე.

- გამოდის, ჩემი მსხვერპლგალებით კეთილი სახელიც კი ვერ დავიმკვიდრე. ახლა ისიც გაიხსენე, როდესაც ძალაუფლება ჩემთვის უშუალოდა, მაშინ რაღა მივიღე? გადამემტრა დედა, მომიკლეს შვილები, წააქვბეს და დამალუქინეს შვილიშვილები. წამართვის საყვარელი მეუღლე და შემაჩვენეს, ბოდიშს მოგხდია, კახა ქალი! იქნებ მე ვერუბო, მეგობარო, მითხარი რამე, რაზე დაღუმი?!

- ჰო, ვერე იყო.

- მაშ, მეტი რაღაა კაცის ცხოვრება, რა ჭირად მინდა ძალაუფლება, თუ ის ვიღარდო, ვინ შეავსებს მხედართა დეკურციებს ან პრეფექტად ერთი მექრთამე როგორ შეიცვლება, თუცინდ, მაპატიე და, ამ ოღრამით, შენთან რომ იმგზავრა და დღეს თავისი ცოლი ჩამომიყვანა იმის საფასურად, რომ თანმხობა მიეცე პრეფექტობაზე. ხოლო ადამიანს შეუძლია სქესი არაბუნებრივი დანიშნულებისთვის გამოიყენოს, მხოლოდ მას შეუძლია, სხვა რაღაც აზრი ჩააყოლოს გასამრავლებლად ბოძებულ მიზილულობას. ამიგომ ვითხარი, პირუცყვზე უარესები არიან ის გიგლიკანა გოგო-ბიჭები-მეთქი.

- არც ის გაღეღეებს, რას იგყვის შენზე მემატიანე, შთამომავლობა?

- შთამომავლობა ჩემი თითქმის ამოწყდა. მომავალი თაობები კი, როგორც ახლა, მეტწილად ნაძირალებით შეივსება. მემატიანე რაც არის, შენ კარგად უწვი - ქალაჩუნა აქილევსი გმირად აქციეს, ათასობით ჭეშმარიტი გმირი კი ისე ეღუპება, ვერავინ გაიგებს მათ შესახებ ვერაფერს. ყრმობაში ჩემმა მასწავლებელმა გადარეგლა მაიამბო: იუღვამი ყოფილა ასეთი თემი - რეკებაანთი, ვინმე იონადაბ რეკების ძის შთამომავალი, რომელსაც თავისი მოდგმისთვის უანდერძებია, არ დაღიონ, არ ააშენონ სახლები და დათესონ. ნურაფერს იქონიებთ, დედამძის მურგზე მდგმურებად ხართო. ისინივ ასრულებენ მის ანდერძს თურმე.

- იყო დრო, პოეტი იმიტომ დასდევდა ბრალს, რომ გრაველიაში ავაშენონის გაციხება გაბედა.

- რაღაბის კიდე მჭეროდა მაშინ.

- ნუ სყოლა ღმერთებს.

- რომელ ღმერთებს, მეგობარო, ჩვენგან-ვე შექმნილს?

- ერთი პირობა მფარველად ვენერას მიიხვედდი და გამრის აგებას გინდოდა მისთვის.

- პოდა, იმიტომაც მისი ბალები გავაშენე ამ ჩემს კუბულზე. - თქვა ირონიული ღიმილით გიბერიუსმა, მეერ დაფიქრდა და შეეკითხა: - თუ გახსოვს, გვესმა-იუპიტერმა, ხარად ქვეულმა ვეროპა რომ შლეაში შეიგყუა და გაიტაცა, როგორ იქყოლა მოტაცებული?

- არ მახსოვს, როგორ?

- კაბის კალთას იწვევდა, წყალში არ დამისველდესო, - კვლავ ჩაიყინა გიბერიუსმა.

- მერე რა მოხდა?

- ამაში ჩანს, რომ ადამიანის მოგონილია ეგ ყველაფერი.

- მაშ, გამოდის, არაფერი არსებობს და მარტონი ვართ ამ ქვეყანაზე?

- ბედისწერა და ასტროლოგია! დანარჩენს ვერასოდეს გავიგებთ, რაც უნდა ვიმტვრიოთ თავი.

- ნელ-ნელა სულ მეტ და მეტ ცოდნას მივიღებ და გაბრკევეა ჭეშმარიტება.

- ცოდნა უცოდინრობის კარია. თავი მოგვაქვს ენითა და აზროვნებითა. ფრინველები მშესა და ვარსკვლავებზე უზუსტესი მათემატიკური და ასტროლოგიური გავლით მიფრინავენ შეუცდომლად ათასობით უტყუარებით; წეროს რაში სჭირდება არეოპაგის კამათები და პლატონის დიალოგები. მათ თავისი პლატონიც, პითაგორაც და სოკრატეც შეავლათ.

- არეოპაგში დიდი ამბავი მოხდა ამჯერად. ვინმე პავლე, რომელიც რომაელ მოქალაქედ ასაღებს თავს, ცოცხალი ღმერთის გამოჩენის მტკიცებით წარსდგა ათენელთა და უცხოელთა წინაშე. ღმერთის განკაცებისა და შემდგომ კაცის შეცად ამაღლების შესახებ იქადაგა.

- პო, გამოვიდა, იუდეაში დასაჯეს ეგ თვითმარქვა. ადამიანი ყველაფერს საკუთარი ბიოლოგიური ორგანიზაციით ხსნის და

სამყაროს ასევე ანაწევრებს, აძლევს განმარტებას და, თუ რამ ახალს შექმნის, ასევე, გამომდინარე თავისი არსიდან. მიუხედავად იმისა, რომ ღმერთის დივის სხვადასხვაგვარი პერსონიფიკირება ხდება სხვადასხვა ხალხებში, ჯერ ერთი - ღმობინირებს ადამიანის ხატს, მეორე, სხვა ფორმებიც ადამიანის გონებით მსჯელობენ. ქვეყნიერებაზე სხვა გონიერი მოაზროვნე არსება რომ იყოს, ალბათ, სხვაგვარად განვითარდებოდა ცივილიზაცია.

- პოდა, ეს პაელები მოწმობს მისი ახალი მოძღვრების შესახებ.

- რაო, რა მინდაო?

- უკვდავების მონიჭებას, საკუთარ სიცოცხლეს გვიმრდება.

გიბერიუსს სიცილი წასკდა: საცოდავი ადამიანი, ვერ შეგუება საკუთარი გაქრობის აუცილებლობას.

- ბუნებრივია, დარდობს, - ჩაილაპარაკა მისი უაღვიფრე მხიარულებით დაბნეულმა მეგობარმა.

- რატომ იმას აღარ დარდობს, როცა არ არსებობდა? ეგ იუდეველნი რომიდან გყუილუბრალოდ არ გამისახლებია, ფესვების მღრღნელი ვერთაგვებია. დიდ იმპერიებს მათ დაუნგრის საფუძველი: ეგვიპტეში, ბაბილონში.

მახსოვს, მაშინ ეგვიპტელებიც მიაყოლეს, მათ რას ერჩოდო?

- რას ვერჩოდო? ის აღარ გახსოვს იმიტომ, რომ რომელიც რომაელი მაგრონა რომ გაუპატიურა?

- მერე, ეგვიპტელები რა შუაში იყვნენ?

- რატომ მაინცდამაინც მათ გამარში მოხდა ეს ამბავი, რატომ ვენერას გამარში არა? იმიტომ სიყვარულის ღმერთია, როგორც ჩვენი აფროდიტა და ვენერა, მაგრამ შურისმაძიებელია, იგივე იშგარი, რომელიც თავის საყვარლებს ჰკლავდა. აი, ამ ძალადობის გამარში იბოვა თავშესაფარი მოძალადემ. იუდეველების გასახლებისთვის კი უკეთესი საბაბი და მომენგი ვერც მოიძებნებოდა მღელვარების დასამშვიდებლად. ასეთ ვითარებაში ხალხი მოითხოვს მსხვერპლს; ვინ არის იგი, დანაშავეა თუ არა, ამას მნიშვნელობა არა აქვს. გინდა თუ არა, ვაღიფრებული ხარ, ხალხს აუსრულო გულისწადილი.

ღვინო და ხილი შემოიგანეს. ტიბერიუსმა საკუთარი ხელით დაასხა წითელი ღვინო ორ სასმისში, ერთი სტუმარს მიაწოდა. მეორედან ოდნავ მოსვა ჭაშნიკად, მოწონების დასტურად თავი დააქნია კმაყოფილებით.

- წყალს გავუვრე, - მოითხოვა მეგობარმა და წყლის ამფორას მოიკადა ხელი

- მე აღარ ვვრე, ცოცხა ღრე ღამრჩა, - კვლავ გაიცინა ტიბერიუსმა. მოსვა ღვინო და საუბარს დაუბრუნდა.

- ჰოდა, როგორ გახდებით უკვდავნი, ეგვომ მნიშვნელოვანი საკითხის პასუხი საინტერესოა, - ირონიულად გაიღიმა ტიბერიუსმა.

- მონიანიოთ, რაც შეეციოდავთ ცხოვრებაში, მონიათლოთ და მისი მოძღვრება უნდა იწამოთ.

ტიბერიუსმა კვლავ გაიცინა.

- მერე აღარ შესვლავენ?

- რასაკვირველია.

- და როგორ მოხდება ეგ, ადამიანის ქმედება ყოველ ნაბიჯზე ცდომილებითაა სავსე, მან ხომ არ იცის მსოფლიო წესრიგის მოქმედების უსასრულო კანონები, ამიგომაც ერევა გმა-კვალი.

- ჰოდა, სწორედ მაგ ორიენტირის იძლევა თურმე.

- ტიბერიუსმა გაიღიმა.

- თვითონ, მას შემდეგ, რაც ჯვარზე გააკრეს, - აღმდგარა.

- როგორ აღმდგარა?

- გაცოცხლებულა.

- ესე იგი, კარგად ვერ მიუხსნავალიათ.

- არამარტო თვითონ აღდგა, მან სამი დღის დასაფლავებული მკვდარიც გააცოცხლა თურმე.

- ეგ დონისეს ზღაპრის ჯგერძელებაა.

- ამის მრავალი მოწმე არსებობს.

- ესე იგი, ღმერთი ვარო, არა? როცა ეგვიპტის ფარაონები ან ალექსანდრე მაკედონელი, ან აღმოსავლეთის დესპოტები ღმერთებად აცხადებენ თავს, ან, თუცინდ, როცა აფგუსტუსს აღმერთებს ხალხი, - გასაგებია, ისინი მსოფლიო მკერობლებს წარმოადგენენ. რაც კი შეიძლება ამქვეყნიურ ცხოვრებაში არსებობდეს, იმის განმკარგავად ითვლებიან. ერთი ამ უბედურ სიბერესა და სიკვდილს ვერ მოერვნენ.

- ჰოდა, ქრისტემ სწორედ სიკვდილზე გაიმარჯვა.

- არ დაიჯერო, მეგობარო.

- მან ბევრთაგანი დაარწმუნა რაღაც სასწაულების მეშვეობით, აგრეთვე, თავისი სიგყვის ძალმოსილებით. იმ პავლესი კი, რომელიც ქრისტეს მოციქულობაზე დებს თავს, მისი ქადაგებისა თვით დონისე არეონაგელმა არწმუნა და მას დეთანხმა რამდენიმე ათეული წარჩინებულიც.

- ვფიცავ პერკულუსს, მართლაც ადამიანზე მეტს უნდა წარმოადგენდეს, დაიბალო არა ოლიმპზე ან სასახლეში, არამედ გომურში და ღმერთი ვარო გაიძახოდეს!

ცოცხალი ღმერთის შემდეგ ტიბერიუსი წამოღდა, მივიდა სარკმელთან, გახედა ზეცას, სწრაფად შემობრუნდა და თქვა - იღრუბლება. მხრები ისე შეათამაშა, თითქოს გააეროლა და განაგრძო: ჭეშმარიტად დეთაუბრივი იღვავა, უნეტარესი და უმშვენიერესი მისტიკაიცა! ცოცხალი ღმერთი - ადამიანი დაცუნეულობს დედამიწაზე!

რეჟისორმა ცოცხალი კითხვა შეწყვიტა, დამგმელის თვალთ გადაბთვადიერა წაკითხული. რა თქმა უნდა, აქ სათამაშო მასალა ჰპარბად მოიძიებოდა, ისევე აიღო ხელში დავთარი. ახალ თავს „აგელანას კომედია“ ერქვა. აქ უკვე, ალბათ, სუთონ ღრმადგერვია დაიწყებოდა; რად უნდოდა საწყალ მავსტროს, ნათლისმცემლის როლზე რომ გაანაწილა, - მწარედ ჩაიცინა. - ჯოდა, ტიბერიუსი მიყვება. დალილობას თავისი გაჭიწინდა - თვალზე ეწვობდა, ცნობისმოყვარეობამ სძლია და კითხვა განაგრძო.

ამუთიებარი გადაჭედლია მაყურებელი. დამთავრდა გრაველის წარმოდგენა. ახლა უნდა დაიწყო აგელანას კომედია. ახალი წარმოდგენის დაწყებამდე მოწვეულია და ბისონით შემოსილი, ზოგიც მოქსოვილ მკვანებში გამოწყობილი ქალები ძვირფასი საყურეებით, სამაჯურებით, მჯილებით შემკულნი, ზოგიც ფეხებზე ოქროს რგოლების ეღარუნით ამთავრებულნი სეირნობას და იკავებდნენ თავ-თავიანთ ადგილებს; ქორი იწყებს გალობას, სენატორები წითელარმიან თეთრ გოგებში ორქესტრაში თავსდებიან. პროტაგონისტი გამოდის ორქესტრის წინ და აცხადებს: სენატორო მაშეუო! რომაელებო! ვესტალის მსახურო ქალწულებო, უნდა მოვგიტყვიო, თუ რამ აქ წარმოდგენილი თქვენს კეთილშობილ მშერას შეურაცხყოფს, მაგრამ, მოგესვენებოთ, ეს არის აგელ-

ანას კომედია და ჩვენ ყველაფერი გვეპატიება. დღევანდელი კომედია-ეს-ესაა თქვენს მიერ ნანახი გრაგვიდის გაღაბრუნებული პირია, სარჩულია და ეწოდება მას იგივე სახელი, რაც გრაგვიდის - „წყალდიობა“. აგლანას წაიყვანს ათენელი სახელგანთქმული მიმი კალიპიდოსი მეტსახელად მაიმი. მაყურებელი ღრიანტებით, სტვენით და ტაშით ხელება სკენება იორქსკრისაკენ წამოსულ მსახიობს. კალიპიდოსი იღებს ამპარგანულ გამოშვებულს. ე. წ. აუქციური მოქმედებით, ანუ საგნების გარეშე - წარმოღვევით იმიტაციას აკეთებს და დიდი მოწიწებით თავზე გვირგვინს იტემა. მისი სხეულის მოძრაობა, მისრა-მოხრა და კონფიგურაცია სრულ შთაბეჭდილებას გოყებს, რომ იგი ერთი საფეხურით ამაყად ადის და ჯდება ტახტზე. ქორო მოკლე სადღესასწაულს მიმნს ასრულებს. მეფეს ერთ ხელში თითქოს სკიპტრა უჭირავს სათუთად, მეორეში - მტკიცედ - კვერთხი. ქორო თანდათანობით უმატებს სიმღერის ტემპს, რომელიც საგანგაშო და ქაოსურ პანგებში გადაიშრდება, ქორო გვაგყობინებს, რომ ქვეყანაში წყალდიობა იწყება. ქორო ფრთხილი დისკანციით მიდრეკილია გვირგვინოსანისკენ. პროტაგონისტი რეჟიგაციით აცნობს მბრძანებულს, რომ შიშავრი მდინარე მალე გადმოვა რუსხმულიდან და წალეკავს ქალაქს. კალაპოტის გასამაგრებლად ხალხი არ არის მკამარისი და იქნებ სასახლის დაცვის ნაწილი მოეხმაროს მოსახლეობას. გვირგვინოსანი მკაცრ გამოშვებულს იღებს და, როგორც ქოროს ვაი-ვიმიდან ვიგით, გასკა ბრძანება - პირიქით, სასახლის გლავანის წინ საჩქაროდ აგდოს მიწაყრულები და ამისათვის მოსახლეობა უნდა დაეხმაროს სასახლის დაცვას. ქორო მისთვის მიჩნეულ ადივლას ბრუნდება. სიმღერას ემატება შემსრულებლების სმები, რომელნიც მოგვითხრობენ, რომ წყალდიობა მაგულ-ობის, სასახლის ირგვლივ მიწაყრულები კეთდება, მაგრამ ჯობს, სასახლიდან გავი-დნენ იმიტომ, რომ, თუ წვიმამ არ გადაიღო, გლავანი ვერ გაუტლებს, მისი გასამაგრებული მასალა კი არ არის. გვირგვინოსანი უფრო მრისხანე გამოშვებულს იღებს. ქორო იგოობინება, რომ ტახტზე მჯდომმა ბრძანა, დაშალონ მოსახლეობის სახლები გლავანის გასამაგრებლად. ქორო კვლავ

მიშნარეულ მიდრეკილია მბრძანებლისაკენ და მოახსენებს, იქნებ მაინც დაეგოვებინა სასახლე, თავსება არ წყდება, ქარიშხალი ახლოვდება და წყალი სასახლეში შემოაღწევს. მბრძანებელი უარზეა, სკიპტრითა და კვერთხით ხელში ფოფხდება მეშოთა სართულზე, დვარცოფი ძლიერდება; დაიბორა ქალაქი, მოიშალა სასახლის მიწაყრუები. ქორო კვლავ მიდრეკილია მბრძანებლისაკენ, თხოვს, კიდე არის შანსი აქედან გახვლისა. გვირგვინოსანი გულში ჩაკრული სკიპტრით და ჩაბღუჯული კვერთხით ხელში აბობ-დება კოშკზე. კალიპიდოსი ისე მოძრაობს, რომ სრული ილუმინა იქმნება, იგი მიბობღავს სულ მეშოთ და მეშოთ, ხან ჩამოცურდება, ხან შეყოვნდება, ძნელია მოძრაობა დაკავებული ხელებით და, მიუხედავად ყველა ამ უხერხულობისა, სკიპტრსა და კვერთხს ერთი წუთითაც არ უშვებს ხელს. წყალმა შემოაღწია სასახლეში - პირველი სართული დაფარა, ქორო იფანტება, სიჩუმე დგება. წყალი ნელ-ნელა მაგულობს, როცა კოშკამდე აღწევს - მბრძანებელი სკიპტრითა და კვერთხით ხელში გადაეშვება, ამ დროს დევს ექს მახინა, როგორც აშვე კრანი, იტაციებს მას სკენედან - სათამაშოს ჩაფრენილი პაგარა ბავშვივით ინსინგივით გულში ჩახუტებული, ფეხების ქნევითა და გლნკობით უჩინარდება. მაყურებელი იცინის, ტაშს უკრავს.

პროტაგონისგს გამოაქვს ფეხიანი დაფა, მედ დიდი ასოებით წერია: „ზღვა“, დგამს პროსენიუმის ერთ კუთხეში. პროტაგონისტი ატახლებს: „კალიპიდოსი პლატზე“. გამოდის კალიპიდოსი, გაყურებს ზღვას, მერე ახედავს მშვს და იწყებს გახლას. გადაიძრობს მოსახლას, ტუნკას, რჩება მოგრძობ ნიფხავში, ონაერულ მშერას სკეორცნის ქოროს, რომელიც ჯერ კიდე სკენეს სიდრმეში დგას და მხოლოდ დიდინთ პქმნის მუსიკალურ ფონს. კალიპიდოსი გამოუცნობი მხიარული მიმიკით რადავას ჩაღბობს. მერე მოსახლას დაახვევს, თავზე ჩამოიფხატებს, გულადმა წვება, ორივე ხელს თავქვეშ აშობიდებს. მისი ნიფხავი საინტერესო ადგომლს უსაშველოდ გამობერილია. ქორო, რომელიც ქალების ჯგუფს განასახიერებს, თუმცა მამაკაცები არიან, ვაკვირვებულს მღერის და ფაციფუცობს: ისინი რადაც ცეკვისმაგვარი მისრა-მხობრით თანდათანობით იკრიბებიან, შეჯგუ-

ფლებიან, გაიშლებიან, კვლავ შეიკვრებიან, მუსიკალურ პაუზებში ერთმანეთის ენერჯულ-ებიან, ფუკუნობენ, კალიპლოსისაკენ ხელებს იშვრენ. ის კი არხეინად მზეს მიფიცხებდა, სიმღერა გვაგყობინებს, რომ ქალებს პირდაპირ კლავთ ცნობისმოყვარობა, ერთგვარი აღტკინებით სურთ, მიიპყრონ ამ გიგანტიმძით გამორჩეული მამაკაცის ყურადღება. უცებ კალიპლოსი დგება, ვითომც ვერც ამჩნევს ქოროს დაინტერესებას, გადაიძრობს თავზე ჩაბოფხაგულ ხლამიდას, ჩაიყოფს ნიფხავეში ხელს, ამოიღებს იქიდან კარგა მომრდილ მოკაუჭებულ ჯოხს და მოისერის ზღვაში. ქორო აქოთქოთიღება, წყველაკრულვით გამოეკიდება, შეძახილებით „შე მაიმუნო!“ - ცდილობენ დაეწიონ, კალიპლოსი გარბის, გარბის, მაგრამ ადვილზე დღას, ქორო ნელ-ნელა ეფარება თვალს. აი, ახლა ჩვენ რომ თქვენი დეკორაციები მოგვცა, ეუნებება რეისოროს, ჩემი სიბოლის საპირისპირო მხარეს გაბაყურებდით და, რაც უფრო სწრაფად მოხდებოდა ეს, მით სწრაფად გავიქცეოდი მე - თუმცა ადგილიდან ფეხს ჩვენ ვერ მოვიცვლიდით. რეისორო იატაკზე დაგვარდნილი დავთარის ხმაურმა გამოაფხიშლა, აღება დაემარა, გადაბრუნდა და მაიმუნს გამოეკიდა.

კილოგი

ახალგაზრდობაში ჩრდილოეთის ერთ-ერთი უმკაცრესი რეჟიმის ბანაკში, თვალუწვდენელ, ქათქათა თოვლიან გრამალებში ჩაკარგული რუხი ფერის ბეტონის ყუთში ვისხედით 12 „შავი“ ადამიანი. ჩვენ უარს ვამბობდით მონური სამუშაოს შესრულებაზე. მოვითხოვდით ადამიანურ მოპყრობას და არ ვემორჩილებოდით ლაგერის „სიქსოგურ“ კანონებს, რაც გულიხსმობდა თანამოძმის დასმენას, ჯალათებთან თანამშრომლობას და ამ ბემლობის უმწეო სამყაროში პიროვნების მოტეხას, მის ჩერად ქექვას, რასაც ფარისებურად გამოსწორებას უწოდებდნენ. ჩვენ, მშვიერ-მწყურვალნი და შეცივ-ნულნი, წლობით საქონელივით ვეგარეთ ცემენტის იატაკზე. დროდადრო სათითაოდ გავყავდით და გვეკამოძიერად „შთამაგონებელ საუბრებს“ გვიგარებდნენ უწიგნური, ხერხე, „აღმშრდლები“. დიალოგი შეკითხ-

ვით იწყებოდა: „არ ააბრებ გამოსწორებას?“ მერე ბილწიხეცვაობაში გადაიზრდებოდა და მთავრდებოდა ხელბორკილების ჩახსიხლიანებაშდე შოჭერთი ან ე. წ. „დასამშვიდებელი პერანავით“ გათოკვით. ასე გადიოდა თვეები. უმეტესობას ჭლექი მქონდა შეყრილი, მკურნალობაზე ოცნებაც კი სახაცილო იყო.

ერთხელ საკანში წიხლების რტყმევითა და ვინებით შემოგვივდეს პატიმარი, რომელსაც დაკონკილი და გაშიპული ანაფორას-დაგვარი რამ ემოსა. ზეღამხეღვლმა რკინის კარი მოიჯახუნა და მიამახა: „მანდ ამოგადგმეეინებენ ენას“. თორმეტევე შემოეკვით და დავინტერესდით, ვინ იყო და როგორ მოხვდა ჩვენთან. საქმე ის ვახლდა, რომ ორმოცდაათი ათასი პატიმრიდან, რომლებიც უხტა-მქონის ლაგერებში იმყოფებოდა და ოთხი ათასი „შავიდან“ კანონგარეშეთა რიცხვში მხოლოდ ჩვენ თორმეტნიღა შემოვრჩით, რომლებსაც არ სურდათ „გამოსწორების გზაზე დაღგობა“ - რაც აღმისიტრაციის სგანდარტული დასკვნა-გამთიქმა იყო. ახლად შემოვღებულისგან ვერაფერი გავიგეთ. იგი, უბრალოდ, არ გვეცემა პასუხს, არ იღებდა ხმას. მის გაწაბებულ, მაგრამ მშვიდ სახეზე, ისიც ვერ ამოკითხებოდა, ესმოდა თუ არა ჩვენი შეკითხვები, ყვირილი, საუბარი. ერთი პირობა იღვა საკანში ვაუჩოტრეულად, გვაკვირდებოდა თუ სადღაც ფიქრებში დანიქმულიყო, ვერ მიხედებოდი. მერე ჯიბიდან ხილაბანდად დაკეცილი შავი ნაჭერი ამოიღო, თვალბეზე წაიკრა და კუთხეში მიჯდა. ათასი სიმულანტი, „მასგირშკი“, აგროვანტი გვენახა, ყველა თავისებურად ერეკებოდა - თავს შევლოდა, ვის როგორ შეუძლო. დღეები არაფრით განსხვავდებოდნენ ერთმანეთისაგან. ყველაზე დიდი სიახლე ზაფხულის შემდეგ ეს შემომგებული პატიმარი უნდა გამომდგარიყო, მოყოლია რამე, გაგვეგო, რა ხდება სადღაც მაინც, თუვინდ იქვე ლაგერში - ჩვენგან ასი მეგრის დამორტებით, მაგრამ, რა ვინდა, ახალი მგზავერი პირ-უტყვი გამოიღვა. მისი ყოფნა-არყოფნა მალე დაეოქცეოდა და მხოლოდ დილილობით, შავი გაღახისმაგვარი პურის მიღებისას გვიხსენდებოდა. ჩვენ ისევე ჩვენი ზაფხულის გმირის უკვე ათასჯერ გამეორებულ წარუმატებელი გაქცევის ამბისთვის უნდა გვეგლო ყური და ისიც ცდილობდა რაღაც-რადღაც ვითარება ახლებური წვრილ-

მანებით შეემკო: ხან გაიგა როგორ ეცლებოდა ფეხებიდან და გოგირდიან ჭაობში იძირებოდა, ხან დაბურთხალი ციყვის გაფრენაზე ამხვილებდა ყურადღებას, ხან როგორ მოეჩვენა უღრან გვეში ჰაერში გამოკიდებული აბლაბუდას ქსელები ლაგერის მავთულხლართებდა. ყველაზე უფრო მაინც იმაზე სწყდებოდა გული, დაჭერის შემდეგ მკედარტყილი როცა დააბრუნეს ლაგერში, ამდენი ხნის ნაშიშმილებს, ნაცემ-ნაგვემს სახლიდან გამოგზავნილი ამანათი არ მისცეს. უკვე ხანშიშესული გახლდათ და მისი გამწვარებული შეძახილი: „დედიკომ გამომიგზავნა ამანათი“, - ყველას სიცილს ვერცხდა. იგი ვერაფრით ეგუებოდა იმას, რომ ყოველივე ფორმადობის დაუცველად და ე. ა. კანონის დარღვევით ოთხასი გრამი პურის ნაცულად (რაც სამუშაოზე გაუსვლელ პაკიმარს ეკუთვნოდა), სამას გრამს გვაძლევდნენ - საკარცერო ნორმას. ამიტომაც ყოველდღე პურის მიღებისას, რიგორიკულად გასძახოდა დერეფანს: „საქმე პურში როდია, მაგრამ რაგომ სამასი?“ ჩვენ ამაზეც ვიცინოდით, ის კი მოგვიბრუნდებოდა და დაქინებით გვიხსნიდა: გაიგეთ! უკვე ვირებო, ჩვენ ცოცხალი კანონი ვართ.

ყინვა ულ უფრო და უფრო ძლიერ-

დებოდა. გაუსაძლისი ხდებოდა ცემენტის იაკაკე ულოგინოდ გდება. გადავწყვიტეთ, ან დაეხოცილიყავით, ან ვინმესთვის მიგვეწვინა ხმა. სასიკვდილო მიმშლილობა გამოვაცხადეთ. ჩვენდა გასაკვირად, ანაფორიანმაც (როგორადაც მისი სამოსი მოგვეჩვენა) არ მიიღო პური. არც არაფერი გვასუსხა, როცა ხელებით შევეკითხეთ, ვუყვირეთ: შენ რაღამე არ იღებ, შენ ამ დღეებში წაგიყვანენ ჩვენგან. შესაშინებლად ხარ შემოგდებული. თვალებს ბაეშეური მიაშიგობით ბლიგავდა. მეათე დღეს, როცა იგი უგრძობლად გამოგული გაიგანეს, მაშინდა მოგვაკითხა უფროსობამ. „კეთილი ნება“ გამოიჩინა - თივა შემოგვიყარეს იაკაკე გასაფენად. შემდეგ კი ჩვენი პირადი საქმეები გააფორმეს და, როგორც გამოუსწორებელი კონტინგენტი, „დაკეტილ ციხეში“ გადასაყვანად მოგვაგზავნა. მიმშლილობის გაგრძელებას აშრი აღარ ჰქონდა; როგორც სამოთხეში მოხვედრას, ისე ველოდით „დაკეტილ ციხეში“ გამგზავრებას. ერთ მშვენიერ დღეს კარის ღრუბში შემოცურებული დაკეტილი ქა. აღდი აფრთხილდა: „ღმერთმა დაგლოცოთ, ბიჭებო - თქვენი მცნაბეჭე“.

05.05 99

თბილისი, I იმლაკორი

დასასრული

ვაჟა ხორნაული

ბელისწერა

ეს კოშკი მე ავაგე
და ველარ ვავლივარ
და გარეთაც არავინაა
მისი მძიმე
კარის გამლები.

მარადიული მარით რეკავს

სამყაროს ათბობს და ალაპაზებს
მისი სიმღერა თუ მისი სევდა...
სიყვარულისგან დაბრმავებული
აღამიანი ყველაფერს ხედავს.

სულ სხვაა ფერი და სურნელება
მის სინათლეში გაბრდილი ვარდის...
სიყვარულისგან მუხლმოკეტილი
აღამიანი მწვერვალზე ადის.

ისაა ოქრო ზესკნელ-ქვესკნელის,
მლაპრის მტრედი და საშოთხის შეელი.
სიყვარულისგან ძილგაგეხილი
აღამიანი სამყაროს შეენის.

ბელნიერია, ვინც შეიყვარებს,
ვისაც უყვარს და ვისაც უყვარდა.
სიყვარულისგან გზაბნეული
აღამიანი მივა უფალთან.

გვბრალეობოდეს, ვინც ვერ იგემებს
მისეულ ნექტარს, შხამსა თუ ეკალს...
სიყვარულისგან მოკლული გული
მარადიული მარით რეკავს.

ვაჟასთან ყოფნისას

რ. ბ.ს.

„ვერ მააწონებთ კარგს ყმასა,
რაც არ უჯდება ჭკვეშია!“ -
ამ ელვის გაღმომქნეველი
ღმერთის გულში და თვალშია,
სასუფეველშიც ოფლსა ღვრის,
ოქროს ყანების მკაშია...

ბრძენი - დარდლაუმრეგელი
იქაც საფიხნოს თავშია!

* * *

რია არ უხდება ქვეყანას?
პირველ: სიბერე ქალისა.
მეორე: კაცის ლაჩრობა,
ქანგი ხმლისა და ფარისა.
მესამე: მთების ობლობა,
დაჭაობება ბარისა.
მეოთხე: მიწის ღალაგი,
ხნულში წაქცევა ხარისა.
მეხუთე: ნაგაძრალეზე
აბიზინება მწვეანისა.
მეექვსე: უქმი სიცოცხლე,
ერთ წამში წამლა კვალისა.
მეშვიდე: (უბედურება!)
მიზეზი ცოდვა-ბრალისა -
უსიყვარულო სიკვდილი -
მგზავრი უმზეო ღამისა.

ჟიქრში სამღერო.

შეუღლეს

სიყვარულისას ვიამბობთ,
 ვით ერთადერთი ღვთისასა, -
 უცხო მწვერულზე ავიყვანს,
 სიღრმეს იხილავ ცისასა,
 პორიზონტებზე გატარებს,
 ნექტარს შევასმევს მზისასა,
 გაგახდის სალოცავადა
 ნათებას ქალის ხმისასა,
 იმის ჩრდილსა და ღიმილსა,
 სუნსა და სითბოს თმისასა.

წაქეულს წამოგაყენებს,
 კარებს ვაგილებს დღისასა,
 კამკამა მხეფებს გაპკურებს
 უკვდავებისა წყლისასა.

ღრო მოვა... თვითონ მოგიძღვნის
 ყვავილებს სიკვდილისასა
 და შენთან ერთად გაპკეება
 ბილიკებს სამოთხისასა.

გულში იებად ჩაგრჩება

ესაა ჩემი სიცოცხლე,
 ბედისწერა და რჯული -
 ყოველთვის ისე მოგელი,
 ვით მზიან წვიმას ხნული,
 ვით სითბოს გაზაფხულისას
 გზა თოვლში ჩაყინული.
 გულში იებად ჩაგრჩება
 სიყვებე ჩემგან თქმული:
 „თუ გიდალაგო, სახელი
 ჩემიმე ყოფილა კრული,
 ქვესკნელში ვიგანჯებოდე
 მესკნელში დაკარგული“.

ესაა ჩემი სიცოცხლე,
 ბედისწერა და რჯული.

მიწის სიცოცხლედ ქვეულო

ტკივილო მოურჩენელო,
 სიგყვის ნათება - დედილო,
 მიწის სიცოცხლედ ქვეულო,
 ბალახის ფესვებს შემრდილო,
 წვიმად ქვეულა ჩემი ხმა,
 რომ გულზე ჩამოფედინოს.

გულს მოყვები და დაგეძებთ

სადა ხარ... რომელ მხარეში
 ძილშიც მღიმარე პირითა,
 სამოთხისნისლა თვალებით,
 წყაროს ხმით, თმითა ხშირითა,
 მკერდითა ჯიშინითა,
 ზედ ნამისწვეთა მძივითა,
 ოცი სანთელა თითითა,
 ოცდათორმეტი კბილითა -
 ერთუთში გადამავალი
 უსპეგაკესი სხივითა...

გულს მოყვები და დაგეძებთ,
 მოგჯერ ჩუმადა ვგირითა.
 სად ხარობს გზა და მდინარე
 შენი შუქით და ჩრდილითა,
 „უკვდავებისა წყარო,
 ნადენო ოქროს მილითა“.

წუთისოფელი

ამქვეყნად ერთხელ მოდიან
 კაცი, წვიმა და ყანაო...

მეც, როგორც ცელის სალესი,
 გავცელები თანდათანო.
 შემოდგომის მზე რა უცებ
 გადმოგვეფინა, ქალაო -
 სიყვარულისთვის შობილო,
 ხმაგკბილო, ისთვალაო.
 ხელიდან გამოგვეცელები,
 ხოლო გულიდან არაო...

ერთხელ მოდიან ამქვეყნად
 კაცი, წვიმა და ყანაო.

* * *

ნეტავ სულ ერთად გვამყოფა,
 ვით მინდვრის ყვავილებით,
 სულ ერთ სიერცეში გვაფრინა,
 სანამ დაგვეცივა ფრთებით,
 ან ერთი ნავით გვაკურა,
 შემოგვაგარა მღვებით,
 ან სადღაც მზისფერ კუნძულზე,
 შემოგვეხარჯოს წლებით...

სულ ბოლოს ერთ სამარეში
 დაადნო ჩვენი ძელებით.

* * *

ის თავდახრილი გამოვიდა
და კარის სახელურს
ისეთი განჯვით შეუშვა ხელი,
როგორც მარჯვენას მეგობრისას,
რომელსაც უკვე
ველარასოდეს იხილავდა.

გულმა თქვა...

გულმა თქვა ასგან დაჭრილმა,
სიტბოთი უფალს ვგავარო,
კოშკი ვარ სიყვარულისა,
გმაჯვარედინზე ვღვავარო,
ბედნიერების მახვილის
მარადიული ფხა ვარო,
ყვაეილის გადასარჩენად
ცხრა მთას გადაღმა წავალო.

საგალობელი

შავით და თეთრით ნაქარგო
ნისლის ყდიანო რვეულო,
ფურცლებზე ეკალასხულო,
დარდო გულს შემოფრქვეულო,
ეუდაის გამხარებულო,
კარგის წამებას ჩვეულო,
მოგისთვის დასაფიცარო
და მოგისთვისაც წყეულო.
ხან ჭირხლო ვამაფხულისა,
ხან ცეცხლო თოვლში რხეულო,
ხან სიხარულის გამძრო,
ხან კოშკო ჩამოქცეულო,
ბურუსო ყვაეილოვანო,
სამყაროს შემოხვეულო,
ნათებაჲ ქვესკნელისა
შესკნელში ამოღწეულო,
მახვილო სიყვარულისა,
უულისგან გადმოქნეულო -
წუთისოფელო, ლამაზო,
მძღვეულო, შოგჯერ ძლეულო,
ხან ლხინო ერთი წამისა,
ხან განჯვავ ათასწლეულო!

სამოთხემედაც ლამაზი

რის გახტი!
რა საყარძელი! -
ემივარ ხავსიან ქვაზეო, -

ბუნებისაგან გამოთილი
უმშენიერეს სკამზეო,
როგორც გვირგვინი უფლისა,
ბურა მშენის თავზეო,
თვალი ცით, ფიქრი სიმშვიდით,
გული მშითაჲ საესეო...
სამოთხემედაც ლამაზი
გარშემო მოჩანს სამზეო.

საკართანო

ეს გაუმარჯოს საწუთროს -
უცნაურს, დრუბლიანასა,
იმის გმებსა და ბილიკებს
უეკლო-ეკლიანასა,
ძმას - ძმების გადაძრწენელსა,
ქვეყნისთვის დარდიანასა,
მგერს - ნამდვილს, ჩვენსა საფერსა,
ჩვენსავით უშიშარასა,
ლამაზად გამცინებელსა,
კაცურად მარიანასა,
შურვიდან რომ არ ჩაგარგყამს
შხამში გაღესილ დანასა!

ეს გაუმარჯოს სიცოცხლეს -
შმისფერსა, უფლისთვალასა,
სიკვდილს - ყველასთან მიმსულელსა,
სიცოცხლის გყუპისცალასა!..

ეს გაუმარჯოს სიყვარულს -
ცისა და მიწის ღალასა,
იმის ჩრდილსა და ნათებას,
იმის ვენახს და ყანასა,
იმის სანთელს და საკმეველს,
გუმბათებს გაუმბარავსა,
საგანჯველს ნექტარგარეულს,
სიხარულს ცრემლიანასა,
იმის უხილაჲ მწვერვალებს,
სამოთხის თოვლიანასა,
სასწაულს დაუსრულებელს,
ღმერთის და კაცის ძალასა!

ვინ იცის...

ჩემი დღეების და ღამეების
ეკლიანი ჯაჭვი გრძელდება.
გრძელდება და თანდათან მძიმდება.
ვინ იცის,
რომელ ნაპირთან გაიფლევებს
მისი რგოლი უკანასკნელი.

მურმან ცეცხლაძე

***

ვეწევი თუთუნს
და არეულ ფიქრებს ვალაგებ,
მრუშე სივრცეში
სიგარეგი დაციცნათელობს,
დარდის ბორკილი -
ასე მძიმე - თუ ვერ დავაგდე
ჯაერით შეჭმული
სხვაე ბევრი ჰყავს ჩემს საქართველოს...

***

მომენატრა ალივაკის ვაკე,
ნათელვარას კაკლები და ჩერო...
კაპარჭვანი - ჯადოსნური სარკე,
გუდასახო და ფინჯანაწვერო...
კოგაჯვარის კაპანი და მუნხარი,
მისი წყარო - ღვთის ცრემლივით კამკამა,
საწუმპარას კარწახი და უღრანი,
კონხაუბის მშის ალმურის თაკარა...
მომენატრა იღუპალი ტაგი,
ფრთხილად - აქ ხომ ბაყბაყდეებს სძინავთ,
ნაქერალში ქარი ქარავს ქათიბს,
ნაფლაგებში ცას უმღერის ცირა.
მომენატრა საგველეთი, ქელ-ქელი,
რიყეული, ნიგზობი და ჭიები,
ვირიკურდნის შურმუხტოვალა ფერდები,
ფიცნათალში ფიცნათქვაში ბიჭები.
მომენატრა ჩიდილების სიო,
გამართი და ჯაგი-ჯუგას ჭალა,
სული თქვენი გრფობით ამივსია,
მონატრება გულს ჭვალეით ჭვალავს.
მომენატრა ალივაკის ვაკე,
ჩემი ჩაო, ჩაკიდული ხევი...
კიდევ შენი სიყვარული სავე
კისკისის ხმა - გამაფხულის ხმებში.

* * *

ნიჟარის ფსკერი
 შღვის შორეულ სიმღერას მალავს
 და მარგალიტის
 ნიჟარაში იკეთებს ბუდეს...
 ო, ამ იდუმალ
 საოცრებათა ამ ციხე-ქალაქს
 გვერდს ნუ აუქცევთ
 ყური მიუგდეთ...

* * *

ქ-ს
 შენთვის ცხოვრება ზღაპარია
 ფერად ტიგრებით,
 ფერებს ეძიებ ოცნებებშიც,
 ფიქრშიც, სიგვევებშიც,
 დაგბედებია სიყვარული და მაღლი ცისა,
 დიდ ტკივილს ხშირად გაგიქარვებს
 სიკეთე ციდა.
 ბედნიერიც ხარ, უბედურიც,
 სულელიც, ბრძენიც,
 ფარისველიც, მებაზობიც,
 ძლეულიც, მძღვეიც.
 საეალს გიწალდავს ორი სიცოცხლე
 ავგაროშვით
 და სანთილივით იწვის საწუთრო -
 სფინქსის პროფილი.

* * *

დაიცალა გრძნობის ბოლო ფიალა,
 ბოლო ნაგვრაც გუშინ გაეაჩუქე,
 გამოუმრა სისხლი გულის იარას,
 აწი შეეღა გვიანია უკვე.
 არა, არ ვთხოვთ შებრალებას არავის,
 ეს სიკვდილზე საზარია ახწილ...
 მე გავეყვები მოგვითა ყვითელ ქარაგანს,
 თამბისებს უღაბნოში გავეცლი.
 მსურს სამუშის გამოცვალო კვეთება,
 შევეუშვირო მკერდი მზის ხეაგს მდაღველს
 და, როდესაც სულმითლად დავიფერფლები,
 ფენიქსივით ხელმეორედ აღვსდგე!..

* * *

ქალი, რომელიც მე უარყვავი,
 იღგა და ჰგავდა მოწყვეტილ ყვავილს,
 იღგა, დარდობდა ჩემს გამო იქნებ
 და იცალებდა აბეზარ ფიქრებს...
 მე კი ვუმშერდი შორიდან მალვით
 და მიგოვებულს მე უფრო ვგავდი.

მიხეილ ქელივიძე

ვაპირებ ცხოვრებას...

(ავტობიოგრაფიული ნარკვევი)

ნაჰოის ბაღონი

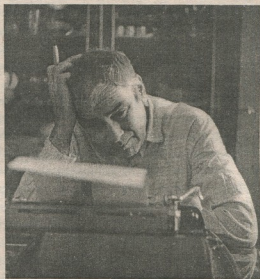
ომი, თბილისელებისთვის უმთავრესად მიმშილი და გაჭირვება იყო. ბავშვობიდან ნაცნობი ჩვენი ქალაქის იერს თეთრი მოლუბით ჯვარედინად გადახაზული ფანჯრები და მოქალაქეთა გრძელი რიგები აუშნობდა.

რიგები ყველგან იდგა: მაღაზიებთან, სასაბავშვოებთან, ჯიხურებთან... საქონელი და სურსათი ტალონებზე იყიდებოდა: პური, საპონი, ნავთი... ჰოდა, ამ ნავთის თაობაზე მინდა ვიამბოთ. თითო ტალონზე ორ ლიგრს იძლეოდნენ (ეს იყო თვითი „ნორმა“) და სარდაფებთან, სადაც ნავთი იყიდებოდა, განსაკუთრებით ბევრი ხალხი ირეოდა...

ჩვენ მაშინ „ვორონცოვის“ ძველ უბანში ვცხოვრობდით.

რიყის ქვით მოკირწყლული ვიწრო ქუჩები, რკინის ჭიშკრები და აიენიანი სახლები, რომელთა შორის აქ-იქ ღამაბუფასადიანი „ასაბნიაკები“ ჩამდგარიყვნენ თავიანთი ბნელი სადარბაზოებით, თუჯის მოაჯირიანი კიბუებით და მოზაიკური იატაკით, სადაც ჩემთვის გაუგებარი და იღუპალი სიტყვა „SALVE“ ეწერა...

ქუჩის ოღროჩოდრო გროტუარზე, კედლის ძირში (ფუხით მოსიარულეთათვის რომ არ შეეშალათ ხელი) ხალხი ჩამწყრივებულიყო და მათი რიგი უზარმაზარ მახრჩობელა გველს ჰგავდა. ამ მახრჩობელას პირდაღებული თავი ნავთის სარდაფის ჩასასვლელში ჩაეყო, განი მოსაზღვრე ქუჩებში გართხმულიყო, კუდი კი მთელ კვარტალს შემოგმასნოდა და, ღმერთმა იცის, სად თავდებოდა! ალაბა-ალა, რიგში, აღამიანთა ადგილი

ნავთის ბიღონებს ეკავა ან სხვა სახის ნიშანი იღო, - დაეჩვენებოდა კონსერვის კოლოფი, ქვა ან აგური; ზედ ცარცით, ისევე, როგორც რიგში მღვთმი მოქალაქის ხელისგულზე ან მაჯაზე ქიმიური ფანქრით (რომ არ წამლიყო!), რიგითი ნომერი ეწერა. რიგი საშინლად ხმაურობდა. ის ხმაური და ღრიანცელი, - ომისდროინდელი თბილისის განუყრელი ნიშანი, - სამუდამოდ შერჩა მესხიერებას...

იმ დღეს ჩვენ ქუჩაზე ნავთის რიგში ერთი სანდომიანი სახის ქალი იდგა. მოხუცი არ იყო, თუმცა თმა მთლად გასჭაღარავებოდა და გარეგნობით მუსიკისა ან უცხო ენის მასწავლებელს ჰგავდა. იგი, ეგყობა, კარგა ხანია ჩამდგარიყო რიგში, ნავთის მოლოდინში ღამეც გაეთია და ამიგომ დღისით ახალგაზრდა ბიჭი, მისი შვილი, ენაცვლებოდა ხოლმე. ყმაწვილი მოირბენდა, მორიდებით

რალაცას წასჩურჩულებდა დედას, შინ გაისტუმრებდა და მის ადგილს დაიკავებდა. იქვე ცხოვრობდნენ, ნავთის წერგის პირდაპირ...

შუაღლე გადასული იყო, როცა დედა-შვილის ჯერმა სარდაფამდე მიაღწია. ამ დროს რიგში ყმაწვილი იდგა. სწორედ ის ჩაიხდა სარდაფში, თავისი კოთხელი ნავთის ულუფა მიიღო, გამოვიდა გართული და, ნავთის ქვითრებს რომ დახედა, გახარებული სახლისკენ გაიქცა. „დედა, დედა! - მიაძახა კარშივე დედას. - შენავთეს ტალონის მოხევა დაავიწყდა, ხვალაც შეგვიძლია ნავთის აღება!“ ქალი ხელსაჭმით იყო ვართული. თავი ასწია, შეხედა ბიჭს და სახე გაუფითრდა: „ახლავე წადი და ტალონი მოახევიე! შენ რა, მისი მოგყუება გინდოდა? გრცხვენოდეს, შვილო, შენგან არ მოველოდი ამას!“

გაწილებულმა ბიჭმა ბიღონი დალო და სარდაფისკენ გასწია.

მახრჩობელა გველი უფრო გასიებულიყო, თავი მთლად სარდაფში ჰქონდა შეყოფილი და კარში ჭუჭურუგანაც არ დატოვებინა შიგ შესასვლელად... ხელმეორედ მოსული ყმაწვილი რომ დაინახეს, ხალხი აყაყანდა: სად მიძვრებო? ვაჟი იფიცებოდა, ნავთისთვის არ მოესულვარ, შენავთეს რაღაც მინდა ვუთხრაო... მაგრამ ვინ უხმენდა! აყალმაყალზე სარდაფიდან შენავთემ გამოიხედა და გაბრაზებულმა იკითხა რა გაყვირებო? შენავთის დანახვამე ბიჭმა ხელი ასწია, ქვითარი დაანახა და დაიძახა: „ტალონის მოხევა დაგავიწყდა!“ ამის თქმა იყო და სამარისებული სიჩუმი ჩამოვარდა. ხალხი გაიწ-გამოიწია და ბიჭი ვაბატარა. შენავთე სარდაფის ჩასასვლელში იდგა, თუნუქის ჩამჩა ეჭირა ხელში, უჭურვდა ბიჭს და ხმას არ იღებდა. ცოტა ხნის შემდეგ ჩუმად იკითხა: „ვინ გამოგგზავნა?“ დედაჩემმაო, - უპასუხა ბიჭმა. შენავთემ ჩამჩა ძირს დაანარცხა და განწირული ხმით დაიყვირა: - „დედაშენი რა, ქრისკვა? - მერმე გაოფლილ შუბლზე ხელი გადაისვა და თქვა: - წადი, შენი ბიღონი მომიგანეო... სანამ ბიჭი ბიღონს მოაბრუნებდა, მენავთე სარდაფის ჩასასვლელში იდგა ჩაფიქრებული. მის გარშემო შემოკრებილი ხალხიც დუმდა. მერე შენავთემ ბიჭს კიდევ ერთი ულუფა ნავთი ჩაუსხა, ტალონი მოხია და მხარზე ხელის დაკვრით გაისტუმრა ყმაწვილი...

ისღა დამჩენია, დაუემატო, რომ ის ქალი დედაჩემი იყო, ბიჭი კი მე გახლდით, თბი-

ლისის უნივერსიტეტის პირველი კურსის სტუდენტი...

საპაპალყოფოში

დედას ბევრი მაგალითი მოუცია ჩემთვის: სიკეთის, დიდსულოვნების, სიბრძნის, სიმტკიცის, თავგანწირვის, ერთგულების და სხვა-რულის... სამწუხაროდ, დიდახან არ უცოცხლია: 42 წლის ასაკში გარდაიცვალა. უკანასკნელ წუთებში მის გვერდით მარტო მე ვიყავი და, რაც მაშინ ვნახე და განვიცადე, ამ პატივს მითხრობამე:

...გრძელი და გაყინული დერეფნის ხელი-კისფერ კედლებს ლაქებივით აჩნდა ელნათურების ყვითელი შუქი. დერეფნის ბოლოში, მაგიდასთან, მოწყალეების და იჯდა. კარს „იმოლაგორო“ ეწერა. სხვა ოთახებს ციფრებით ცნობდნენ: „პირველი“, „მეორე“, „მესამე“ და „მეოთხე“ პალატები; „ქალთა ქირურგიული განყოფილება“, „მორიგე ექიმის კაბინეტი“, „საოპერაციო“, „საორღინაგორო“ და სხვა. წარწერა ბევრი იყო...

ღორა ერქვა მოწყალეების დას. ჭუჭყიანი თეთრი ხალათი კოჭამდე წვდებოდა. ამ ხალათს ღამით, მორიგობის დროს იცვამდა, რადგან ამ დროს ყველას ეძინა და განქოთხავი არავინ იყო. ეძინა მორიგე ექიმსაც. მოგჯერ თვითონ დორასაც, როცა წასაკითხი არაფერი ჰქონდა. მაგრამ კითხვას მაინც ძილი სჯობდა. ვესტიბულის კუთხეში ძველისძველი, გყავგაბადპრობილი სავარძელი ეგულეობდა, იქ არავინ შეაწუხებდა. ვესტიბულამდე არც ავადმყოფების ხმა აღწევდა. ერთი სიგყვით, უკეთეს დასასვენებელ ადგილს საავადმყოფოში ვერ ნახავდით... „რა ჭირვეული ხალხია ეს ავადმყოფები!“ - იტყვოდა ხოლმე ქვითინი, ღორას მეგობარი. ისინი შეკლვით მორიგეობდნენ: დღისით - ქვითინი, ღამით - ღორა. ხანდახან პირიქით.

მაგრამ ეს ერთი კვირაა, ღორას სამაჯერ მოუხდა ზედმედ ღამის გათევა... იქ, დერეფნის ბოლოში, კარია. კარს „იმოლაგორო“ აწერია. მას შემდეგ: რაც ის ქალი საერთო პალატაში „იმოლაგოროში“ გადაიყვანეს, ღორას ერთი გვერდის წაკითხვაც ვერ მოუსწრია. ძილზე ხომ ღაპარაკიც ვერმეტყობ! დამემო რამდენჯერმე უხდება ქაუფურის შემხამუნება, შეხევა, გადახევა, კომპრესიები, მასაჟი და კიდევ ათასი რამ!... „ღასწყველოს

ღმერთმა ყველა გაჭირვებული და ავადმყოფი!" - ფიქრობს ღორა და სასოწარკვეთით ელაპყვება „თეოს“ უკანასკნელ სტრეიქონებს. არაფერი ჩადის თავში. იცის, საცაა გივიით გამოვარდება ის ბიჭი, დედას რომ უვლის და... „ღორა! მოდი, შენი ჭირიშე, მგონი ისევე ცუდად არის!“ სულელი! ცუდად იქნება, მა რა! თითქოს ღორა ღმერთი იყოს! მაგ ქალს აღარაფერი ეშველებაო, თქვა პროფესორმა და ღორაც ასე ფიქრობს... „თმაგამლილი თეო ოთახიდან გამოვარდა და იყვირა: „მამა! მამა!“ ყაფიანმა სწრაფად მოიხედა... „ღორა! მოდი, შენი ჭირიშე...“ ესმის ღორას და ხელად ავიწყლება წაკითხული. შლამგვინით დგება და „იმოლაგორისკენ“ მიდის. „ის ბიჭი“ (ღორამ არც იცის მისი სახელი) კარებში დგას. მაღალია, შავვერემანია, თვრამეტე-ცხრამეტი წლისაა. უდილობისაგან სახე გაფითორებულია... „ღორა, გენაცუაღო... ტკივილი აწუხებს, პანგაპონს ხომ არ გაუკუეთებ?“ „მმ, წამლის სახელიც რომ უსწავლია...“ ფიქრობს გულმოსული ღორა და ავადმყოფთან შედის.

ოთახი პაგარაა, ისეთი პაგარა, ერთი საწოლი ძლივს ეგევა. საწოლთან ტაბურეტია, მაგიდის მაგიერობას რომ ასრულებს. ელნათურა გადამწვარა და სახთელი ანთია. კედლებზე, იატაკზე და ავადმყოფის საბანზე ყვითელი ლაქებია. ღორას უმარმაზარი ჩრდილი ავადმყოფსა და ჰერს ეფენება. სინ-ნელეში ძლივს მოჩანს ბალიშში ღრმად ჩაფლული თავის ქალა, ფართოდ გახეილი თვალებით. ავადმყოფი რაღაცას ჩურჩულებს, წყლიდან ამოყვანილი თევზებით პირს ადებს და რაღაცის თქმას ცდილობს. ღორა საწოდისკენ იხრება. „არაფინ, არაფინ იცის... მხოლოდ ის მიხედა... საშვილოსნოო, მე კი ნაწლავებია... აი, აქ...“ ღორას არ ესმის რუსული, გარდა ამისა, თეოს ამბავიც დარჩა დაუმთავრებელი. „ნება რა მოხდება მერე? შეხვდება თუ არა თეო თავის საყვარელს?“ „როდის გაუკუეთე უკანასკნელა ნემსი?“ - ეკითხება ღორა კარებში გაშემებულ ვაჟს. „დიდი ხანია... კიდევ გაუკუეთოთ რა, ძალიან წვალობს!“ შეიღის ხმაში მუდარაა და უძივლობა. „რა მენადლეება, გაუკუეთებ“. ფიქრობს ღორა და გადის იმოლაგორიდან...

„ბა-აჰ!“ - გაისმის ვესტიბიულში კედლის საათის რეკვა. ღამის ორი საათია.

აქ ჩემი მოთხრობა თავდება და სინაპლენი-

ლეს უთმობს ადგილს... დედაჩემი ჯერ ცოცხალია. ღორა ნემსის მოსაგანად წავიდა. მე საწოლთან ვზივარ და უკვე ვიცი, რომ ეს უკანასკნელი ნემსიც დედას არ უშველობს... და უცებ დედა ლოვინიდან წამოიწია, დასუსტებული ხელი მხარზე დამადო და მითხრა: „მოიცა... რაღაც უნდა გითხრა... კარგად მომიხიდე და დაიმახსოვრე...“ იგი სულს დაუფავს, ნაწვევებ-ნაწვევებად წარმო-თქვამს სიგვევებს. რაღაც ძალიან მნიშვნელოვანი უნდა მითხრას, რაღაც ისეთი, რისი თქმაც სიკვდილამდე უნდა მოასწროს... მაგრამ ამ დროს კარი იღება და პალატაში მოხუცი პროფესორი შემოდის. მე კარისკენ მურგმეტეკვით ვზივარ და ვერ ვხედავ, დედას კი მის დანახვამე მშერა უშემდება, თავის სათქმელს ივიწყებს და... „არა გრცხვინია, ბიჭო, უფროსი შემოვიდა, შენ კი მისარ... ალექსი, სკამი დაუთმე...“ - ეს მისი უკანასკნელი სიტყვებია.

ჩემი იყავ, უხმოდ ჭირთა მთქენი და შენ ისე განელე შარა დღეთა, რომ სიკვდილიც ვერ შენიშნე შენი, ჩვენზე მრუნვას აყოლილო, დედაც... საავადმყოფოდან რომ გამოვედიო, პროფესორმა მამამო: „სანამ დედაშე...“ იმოლაგორში გადაიყვანდნენ, საერთო პალატაში იწვა. ოპერაციის შემდეგ სამინელი ტკივილები აწუხებდა და, თუმცა უხმოდ ითქმნდა, ჩვენს მაინც სპეციალური აპარატით დამოზარებობას აუქმებდნენ. იქვე, დედაშენის გვერდით, ვიდაც ქალი იწვა, რომელსაც აგრეთვე ტკივილი აწუხებდა, მაგრამ ის სულ კენესოდა და მოითხოვდა, გამაყენებელი აპარატი მისთვისაც გაეკეთებინათ, მაგრამ ასეთი ხელსაწყო საავადმყოფოში მხოლოდ ერთი იყო... და იცი, დედაშენმა რა ქნა? ექთანს დაუძახა და უთხრა, იმ ქალს, ეგვობა, ჩემზე მეტად უჭირს და ჩემი აპარატი მისა გაუკეთეთო... დედაშენს აპარატი მოუხსნეს, იმ ქალს გაუკეთეს, ის დამშვიდა, დედაშენი კი ტკივილისგან შოკში ჩაყარდა და ძლივს მოეასულიერეთ...“

მსოფრების გაკვეთილი

იმ „უმაღლეს სასწავლებელში“ რასაც ცხოვრება ჰქვია, ჩემი მშობლების გარდა სხვა მასწავლებლებიც მყავდნენ და ზოგი

მათგანი მინდა გავიხსენო...

ჩარგალში ვიყავი, ვეპა-ფშაველას იუბილემე. მოსკოვიდან ჩამოსული ახალგაზრდა კაცი, სიმონ ჩიქოვანმა, - მწერალთა კავშირის მამინდელმა თავმჯდომარემ, - თავისი მანქანით წამიყვანა (ბაგონ სიმონზე კიდევ მექნება საუბარი)...

საშვიმო მიგინვი გვიან დამთავრდა. ბანკებზე კარგად მოვიხსინე, გვარიანადაც დაფთვერი და, როცა მანქანიანი თბილისელი სტუმრები მიმოიფანტნენ, „ადგილობრივ მოსახლეობასთან“ ერთად შარას გავყევი,

თიანეთში არავის ვინცობდი. ნახვამ კაცს, მოგესხენებათ, ლაპარაკის სადერდელი აეშლება, ამიგომ გზაზე გამოფენილი ხალხის ხან ერთ ჯგუფს მივეგმასნებოდი, ხან მეორეს, თან გაფაციცებით ვუსმენდი მათ საუბარს, ყველაფერი მაინტერესებდა...

ერთ ჯგუფში ჩოხა-ახალუხში გამოწყობილმა მოხუცმა მიიპყრო ჩემი ყურადღება. განდაბალი კაცი იყო, მაგრამ იმ სიგრძე ხანჯალი და ხმალი ეყიდა, თან ისე ამაყად მიბაძეობდა ახალგაზრდებს შორის და მოსწრებულად „კაფიოდა“, დაეინტერესდი, წამოფეწვი და გვერდში ამოვუდექი. არ ვიციოდი, რით დამეწყო საუბარი და პირველივე, რაც თავში მომივიდა, წამოვუყარანგაღე: რა ღამაში გოგოები გაყავთ-მეთი თიანეთში! მოხუცი შეჩერდა, ამომხედა და მშვიდად მკითხა: შენ დედამკედარი ხომ არ ხარ, შეილოო? მე გაგშგერდი: საიდან იცი-მეთი? ეგრე რომ თქვი, იმიტომა გკითხეო. ვინა ხარ და სადაურიო? ჩაეებლაუკე იმ მოხუცს და აღარ მოვეუხეი. ვუთხარი, ვინც ვიყავი, საიდან ჩამოვედი, ღამის მთელი ჩემი ბიოგრაფია მოვეუყევი და შევატყევი, მისი სიმპათია თუ არა, ყურადღება მაინც დაეიმსახურე. ყოველ შემთხვევაში, მოხუცმა თავის სახლში წამიყვანა და ღამე გამათვეინა. დარიბულად ცხოვრობდნენ ისა და მისი დედაბერი: რიყის ქვით ნაგები, ძველი შენობა (ეგყობა, ყოფილი მარანი) ალაგ-ალაგ დაზარული იყო, კრამიტებმაცეცილი სახურავიც შეკეთებას მოითხოვდა, ოთახშიც სინესკის სუნე იდგა, მაგრამ გულუხვად გამამასპინძლდნენ: ერთოკერები შემეწვეს, ეპიგაურეც დასამოყვინეს და ბოლოს ჩემი თხოვნით ლოგინი ავიგანზე გამიმძალეს - ისეთი სუფთა, რომ განსამებულ მეწარსა და საბანს სულ ვაშლის სურნელი

აუდიოდა!..

ღილით დარე მასპინძელი დოქთი ხელში თავზე დამადგა: მოდი, პირი დაიბანეო. მერე ჯიბიდან ავტობუსის ბილეთი ამოიღო: თბილისის მანქანა ერთ საათში გავა, ვისაუშმით და გაგაცილებო. თან ისიც მკითხა: ჩემი სტუმარი ბრძანდები და კიდევ რითი ვასიამოვნოო?.. სროლა მინდა-მეთი. „რას უნდა ესროლო, შეილო?“ გაუკვირდა გლხის „ნიშნში ვისერი“. მოხუცს გაუღმა, ძველი ჩაგუნგებული სანადირო თოფი გამომიტანა და გამასროლინა. ამის შემდეგ სურფას მიუესხელით. ისევე გადაეკარი ეპიგაური, წუხანდელ ხასიათზე დაღვლეო და ავჭვიკილი... ამ დროს კვლავად დაკვირვებულ ხანჯალს მოვკარი თვალი. შეიძლება ვნახო-მეთი? ნახეო. ჩამოგესხენი იარაღი და, მოვერცხლილი ქარქაშიდან ხანჯალი რომ ამოვიღე, ოთახი თითქოს ვანათდა: ისეთი ღამაში გავდიოდა ხუთდარიან, ძველებურ ფოლასს! არც დაფიქრებულვარ, უმაღვე ვოჯახე ჩემს მასპინძელს: ეს ხანჯალი მაჩუქე-მეთი! მოხუცს სახეზე ჩრდილმა გადაუარა, ერთხანს ჩუმად იყო, ჭიქას ხელში ატრიალებდა და ფიქრობდა. ბიჭო მითხრა: „ნება ეგ სიტყვა არ გეთქვა, ბებო, და რაც ვინდა, გაგკეთებინა... შე დოლოცილო, გუშინდელს აქეთია აქ ხარ, ჩემთან ვეძინა, ერთად პური ვჭამეთ, რაზე არ ვილაპარაკეთ და ჩემი სახელი ერთხელ არ გკითხავს! ასა ამ მამაპაპურ ხანჯალსა მოხუცი?.. იყოღ, ეგ ხანჯალი უკვე შენია, რაკი მოხოვე, მაგრამ წუღანდელივით ქუჩაში კი არ გამოუმენაურო, ჩამოდი ჩემთან და წაიღე!.. აქაურები პაპა ნიკოს მოგასწავლის!“.

რასაკვირველია, თიანეთში აღარ ჩაესულვარ და ის „ჩემი ხანჯალი“ დღესაც პაპა ნიკოს სტუმართმოყვარე ქოხის კვლავზე ჰკიდა!..

ერთი მეტად მნიშვნელოვანი „ცხოვრების გაკვეთილი“ უნივერსიტეტის პროფესორმა, ბნ გრიგოლ კიკნაძემაც მომცა... მე მაშინ ფილოსოფიის ფაკულტეტზე ვსწავლობდი, ბატონი გრიგოლი კი ლექციებს ვილოლოგებს უკითხავდა, რომელთა შორის არა ერთი და ორი თავყანისმცემელი მყავდა. ძალიან მოსწონდათ (განსაკუთრებით გოგონებს!) ჩემი ლირიკული ლექსები და ხშირად მკვი-

თხებდნენ უნივერსიტეტის ემოსი ან დერეფანში...

ბატონ გრიგოლს თავის სტუდენტობთან ახლო ურთიერთობა ჰქონდა. ისინი პროფესორს არამარტო აუდიტორიაში ხვდებოდნენ, მასთან სახლშიც დადიოდნენ და ერთხელ მეც წამიყვანეს... მანამდე კი ყური გამოუჭადეს ჩემი ქება-დიდებათ, ძალიან განათლებული ყმაწვილიაო, „გენიალურ“ ლექსებს წერსო, თან ხატავსო, თავისი ლექსები შეპირად იცისო, - მოკლედ „ფენომენიაო“. იმდენი რამ უთხრეს, ბატონი გრიგოლი დაინტერესდა „ჩემი ფენომენით“ და თვითონვე სოსოვა სტუდენტებს: შინ მომიყვანეთო.

სინამდვილეში კი რას წარმოვადგენდი? იმდენს არაფერს. ჩემი გოლებისაგან განათლებით მართლა გამოვივრჩედი - ბევრს ვკითხოვლობდი ქართულადაც და რუსულადაც, უნივერსიტეტში პირველსავე კურსზე, „სტალინურ სტიპენდიაზე“ წარმადგინეს, რაც შეეხება ჩემს პოეტობას... ერთი ლამაზი გოგონა არ მეგულვებოდა თბილისში, მასზე ლექსი რომ არ დამეწერა! პოემიის მთავარ დაწინაურებულ მშენებელი სქეის ფიმიკური ღირსებების აღწერა და ქება-დიდება მიმართა და ამას იქით არაფერს მინდევრესებდა! ვუმღერდი „ჭროლა თუთისფერ თვალებს“, „რიყის ქვებითი მკვრივი, ამბოურეულ ტუპუებს“, „აივნის რიკულებითი ჩამოქნილ წვივებს“ და მთელ ქართულ პოეზიაში ყველაზე მეტად ვაჭა-ფშაველას და სიმონ ჩიქოვანის სტრიქონები მომწონდა: „საამო არის საცქერლად დიაცის უბესავითა“ და „ქალი გვიდან აივნისაკენ მუხამბაზითი წაიღებს თქმოს...“

მოკლედ, „სექსუალური საზრუნავით“ შეპყრობილი ყმაწვილი ვახლდით - ასეთი იყო მაშინ ჩემი პოეტური „კრედ“! ჩემს ახალგაზრდა მსმენელებსაც სწორედ ამგვარი საგრუფალო ლექსები მოსწონდათ. თითქმის ყოველ საღამოს, ჩვენ ბიჭები და გოგოები, საოპერო თეატრში ვიკრიბებოდით და, მე მგონი იმ შენობაში არც ერთი სვეტი, არც ერთი კუნჭული არ დარჩენილა, სადაც თქვენს მონა-მორჩილს თავისი ლექსები არ წაეკითხოს!.. მაღლობა დემთოს, რომ იმ ბიჭებსა და გოგოებს ჩემი უმწიფარი „ეკამერისები“ მოსწონდათ, რადგან ეს იყო ჩემთვის ერთადერთი გამამხნეველები სტიმული იმისთვის, რომ მეწერა, მეწერა და, ბოლოს,

როგორც ნათქვამია, მწერალი თუ არ ვახდებოდი, „წერას მაინც ვისწავლიდი“!

ბატონმა გრიგოლმა ცალკე თოხანში გამიყვანა და მითხრა: ჩემი სტუდენტები მეტ-მეტად ვაჭავენ, წამიკითხე შენი ლექსებიო... ყველაფერი წავეკირე, რაც მახსოვდა. ყურადღებით მისმენდა, ჭკვიანი მგერა ჩემთვის არ მოუცილებია. როცა ჩაცხრა ჩემს მიერ თოხანში ქარბუქითი დაყენებული „ჭროლა თვალებს“, „მკვრივი ტუპუებს“, „მარწყვივითი ტუჩებს“ და „რიკულებითი ჩამოქნილი წვივების“ კორიანგელი, მითხრა: ჩემო შიშა, შენ ლექსის წერა გციონდა და შესაძლოა მართლაც პოეტი გამოიხვიდე... მაგრამ, აბა თვალკერილი შენს ნაწერს და ფხიზლად შეაფასე... თითქმის ყველა ლექსში, რაც მოვისმინე, გრძნობადამშვეული კაცის თვალით უყურებ ქალს, მომხმარებლის თვალით! მე შენზე ბევრად უფროსი ვარ, ოჯახიც მყავს, მაგრამ ქუჩაში ლამაზ გოგონას რომ დავიხეხავ, რა დასამალია და მაჯისცემა მიჩქარდება, თვალსაც ვაგაყოლებ ხოლმე. ეს მამაკაცის ბუნებრივი მოთხოვნებია და ამისი არც მრცხვენია. მაგრამ შენგან განსხვავებით, ქალში, მისი ფიმიკური ღირსებების გარდა, ვედილობ, სხვა, უფრო მეტი დაინახო, რადგან ქალიც ხომ ადამიანია? შენ მხოლოდ ლამაზ თვალებს, მკერდს, განის მიმოხრას, რიკულებითი ჩამოქნილ წვივებს ამჩნევ, ამას მეც ვხედავ, მეც ეს მალეღვებს, მაგრამ, შენგან განსხვავებით, მე იმასაც ვხედავ, რომ ეს ქალიშვილი, რომელმაც გუშის სკოლა დაამთავრა, ეცყომა ღარიბი ოჯახიდან არის, შესაძლოა, საკუთარი ფეხსაცმელიც კი არ გააჩნია და თავისი უფროსი დეი და ღელის დიდი მოშის ფეხსაცმელი აცვია, ეშინია, ფეხიდან არ გატყვეს, ფეხის თითებს ღანჩას აჭერს და ამიკომაკ აქვს ასეთი ლამაზად დაკუნთული წვივები!.. მაშინ ბატონ გრიგოლის სიგყვივი უფროსი კაცის ჩვეულებრივ ჭკუა-ღარიგებად მომეჩვენა, მაგრამ გავიდა ხანი, გავიზარდე, საკუთარი ჭირ-ვარაამე გამოვეცი, სხვისიც ვაგიზარე, ჩემს პოემიას უფრო სერიოზული მიზანი გაუნდა და მივხვდი, რასაც გულისხმობდა ბატონი გრიგოლი. თურმე მართლაც „მომხმარებლის თვალთ“ ვუყურებდი მშენებელი სქეის წარმომადგენლებს და ჩემი ვადაჭარბებული ინტერესი მათი ფიმიკური ღირსებებისადმი სწორედ ამით იყო გამოწვეული...

ასაკმა და ცხოვრების გამოცდილებამ ჩემში „ღამაში ქალის“ სახე, საყვარელი არსების ხაგით შეეცალა და განსხვავებული ლექსიე მოითხოვა, თუნდაც - ასეთი: „სულ მენატრები, მაშინაც კი, როცა ვართ ერთად, /და ჩემს გარშემო და ჩემს გვერდით შენა ხარ მარტო/. მუდამ და ყველგან - ძილშიც, ცხადშიც, უშენოდ, შენთან/ სულ განუწყვეტლივ მენატრები და შენზე ვდარდობ...“

თურმე ქალი, რომელიც მოგწონს და შენად გინდა გაიხალო, ბრუნვას და დარდსაც მოითხოვს შენგან!..

გრძელო კინაძის გაკვეთილი რომ არა, რა დამაწერინებდა ოდესღაც „შიშველი მუხლებისა „და „ძუძუს კერტების“ მაღიღებელ პოეტს ასეთ სტრიქონებს:

საჩუქარი ხარ ბედისა? რა ხარ?
თუ სასჯელი ხარ მაცდური ბედის?
და შენ იმიტომ მოხვედი ახლა,
როცა თავლება ჩემი ცხოვრება,
რომ კიდევ უფრო გამწარდეს ჩემთვის
წუთისოფელთან გამოთხოვება?!

.....

კიდევ ერთი ცხოვრების გაკვეთილი მაგონდება - რომანტიკული გაკვეთილი. ნურაინ დაიკვებნის, თითქოს ცოდავ არ ჩაუღვინა. მეც ბევრჯერ შემეძიღვას. რა გაეწყობა, ადამიანი ვარ და „არაფერი ადამიანური ჩემთვის უცხო არ არის“. მით უმეტეს, გრძობათა სფეროში...

ღამაში ღელაკატები ყოველთვის მომწონდა, ყოველთვის ველოდობდი მათთან დაახლოებას. მოსკოვში ცხოვრების დროს ერთი ებრაელი ჟურნალისტი გავიცანი. ძალიან ღამაში ახალგაზრდა ცოლი ჰყავდა, ციბირიდან ჩამოყვანილი (ეს ქალი მისი პირველი ცოლი იყო, მეორეს და შექაბდა არ ვიცნობდი). ინგა ერქვა. ბიბლიურ ევას ჰგავდა. გრძელი ნაწნავი ღამის წელამდე სწვდებოდა. თვალები ჰქონდა ცისფერი და შეურყენელი, გან-ფეხი ხომ... მოკლეა, ისეთი იყო, რომის პაპსაც შეაქვდნაღა!.. მისი ქმარი კი, ცნობილი ჟურნალისტი, მოსკოვის კალმოსანთა შორის გაქნილ დონ-ჟუანად და ქალეის მუსუსად თივლებოდა, თუმცა მელოცი იყო, შეუხედავიც და, მე მგონი, ასეთი „მიჯი“ თაყისი ცინიკური მჭევრმეყვე-ვიდით უფრო შეიქმნა, ვიდრე მამაკაცური დირსებებით... ერთი შეხედვით, ცოლ-ქმარი შესმატკბილებულად ცხოვრობდა. შეძლე-

ბული ჟურნალისტი სოფელ მეუღლეს არაფერს აკლებდა, კარგად აცმევდა, მწერალთა პრესტიჟულ სამოგალოებში გამოჰყავდა, საკუთარი შავი „ვოლგით“ დაბასირნებდა, მაგრამ სინამდვილეში, როგორც გამოირკვა, საქმე სხვაგვარად იყო: ქმარი ცოლს დალაგობდა, თან იშვიტიად კი არა, რეგულბრულად! მეუღლეს სახლში ტოვებდა ან საღმე გასატუმრებდა, თვითონ კი საყვარლებთან დროს ატარებდა. ინგა ყველაფერს ხელებოდა, მით უმეტეს, რომ შენ დაბრუნებულს არა ერთხელ აღმოუჩენია პომადით გასერილი სიგარეტის ნამწვები და პირსახოციები... ყოველივე ეს თვითონვე მაიბო, უფრო სწორად, შემომჩივდა, როცა ჩვენ ქალაქგარეთ, მოსკოვის მწერალთა შემოქმედებით სახლში შევხვდით. მე და ჟურნალისტი, ორიენი იქ ვისვენებდით. მისი ცოლიც იქ გავიცანი და ძალიან დავახლოვდით. არ ვიცი, ქალის სიმარტოვისა და მოწყვნილობის გამო მოხდა ეს თუ მართლაც მოვეწონე, საქმე იქამდე მივიდა, რომ ჩვენს ფიზიკურ დაახლოებას აღარაფერი აკლდა...

იმ დღეს ქმარი ქალაქგარეთ წავიდა, ინგა კი მოსკოვში დარჩა. მეც, რასაკვირველია, აქ ველოდებოდი: წინასწარ შეთანხმებული ვიყავით, რომ ამ საღამოს მის სახლში შევხვდებოდით. ქალმა მითხრა: ჩემი ქმარი დღამდე შინ არ მოვა, მთელი დამე ჩვენს განკარგულებაში იქნებაო... და მეც ეს მიხლოდა!

შუაღამე გადავიდა, ჩვენ უკვე სრულ განცრომაში ვიყავით, როცა მოულოდნელად კარზე დააკაკუნეს. „გულმა რეჩხი მიყო“, რომ ვითხრაო, სწორი არ იქნება, „რეჩხი“ “კი არა, ჩემმა გულმა ელვის სისწრაფით მთელი სხეული მიორბინა და ბოლოს საღლაც ყანყრაგოში გამეჩხირა! გონს რომ მოვედი, პირველი ჩემი საზრუნავი იყო, სწრაფად ტანზე ჩამეცვა და ადამიანური იერი მიმელო. თუ მომკლავს ბარემ კოტურად მოვეკდე-მეთქი, - ვიფიქრე და თოიანში ჯარსახავი დაგერიადი. ინგა კი მშვიდად ადგა, შიშველ ტანზე სააბაზანო ხალათი წამოიხსნა, სარკეში ჩახედეკაც მოასწრო და დერეფნისკენ გაემართა, საიდანაც კარზე გამაყრუებელი ბრახუნა და ქმრის ყვირილი ისმოდა...

გაიხსაკუნა კლიტე და კარი გაიღო. ალაბო, გინახავთ (ტელევიზორში მაინც) ესპანური კორიდა, როცა გამმეინვარებული

ხარი არენაზე შემორბის, სადაც მას გორუ-
აღორი ელოდება?! სწორედ ასეთ ხარს გა-
და ეურნალისტი, როცა ოთახში შემოიჭრა
(ახლა რომ შავონღება, ასე მგონია, მის მე-
ლოც თავს რქებიც კი ამშვენივდა).

განსხვავებით ქართული ქმრისგან, რომ-
ელიც, ალბათ, იქვე გაათავებდა ცოლის საყ-
ვარულს, ეურნალისტს ჩემკენ არც გამო-
უხედავს - ცოლს ეცა და მასთან „ურთიერ-
თობის გარკვევა“ დაიწყო. უყურადღებოდ
დარჩენილი ერთხანს ვუცდიდი, ჩემთვის რო-
დის მოცილიდნენ, მერმე მოეგრიადლი და
კარისკენ გავემართე. ქმარი გამომეღვენა,
მაგრამ კიბეზე ბნელოდა, ეცეკობა, შეეშინდა:
ამ გიჟა ქართულმა არაფერი დამაწიოსო
და ისევ შინ შებრუნდა, რომ მეუღლესთან
„ურთიერთობის გარკვევა“ გაეგრძელებინა!.

გვიანი ღამე იყო. გრანსპორტი არ მუშ-
აობდა, ტაქსის ფულიც არ მქონდა. ფეხით
მივიდიდი და ვფიქრობდი. და უნებ გამახ-
სენდა ინგას სიტყვები, კარგა ხნის წინათ,
ჩვენი „რომანის“ დასაწყისში რომ მიიხრა
(მაშინ ამას ყურადღება არ მივაქციე, ახლა
კი მისი ნათქვამის შინაარსი უნებ გაეხადდა
ჩემს გონებაში)... მახსოვს, აივანზე ბანქოს
ეთანამოებლი, ცალ ხელში კარგი მკვირა,
მეორე ხელი კი შავიანს ქვეშ ქელის მუხლ-
ებზე მუღო. ინგა თავის ოჯახურ გასაჭირს
მიზიარებდა, მოლაღატე ქმარს აუკად ასხე-
ნებდა და ბოლოს თქვა: „მე მას დავემუქრე-
იცოლე, სამაგიეროს გაღაგისბი-მეთქი! ო,
რა მწარედ გაღაგისბი! შენ სხვა ქალებში
ლაძერები და მე არ ვიცი, ვისთან მღაღატობ,
მე კი ისე ვიშამ, რომ შენ გეცოდინება, ვისთან
გღაღატა!“.

მაშინ ყურადღება არ მივაქციე ამ ფრაზას,
ახლა კი მიხვდი რა სიუქტაქლის მონაწილე
გამხადეს. იმ ღამით ინგამ წინასწარ იცოდა,
რომ ქმარი შინ დაბრუნდებოდა და აკი თავზე
ღამაყენა კიდევ! ესეც ჩემთვის კარგი გაკვე-
თილი იყო!

ქართული კინოსტუდია დაღესტნის მაღა-
ლმითან აულში ფილმს იღებდა. ფილმისთვის
13-14 წლის გოგონა დასჭირდათ და
რეჟისორმა ჩემი უმცროსი ქალიშვილი, ნაგო
ამოირჩია. მაშინ ჩვენ მოსკოვში ვცხოვრო-
ბოდი. ჩამოყვავანე ნაგო და მამა-შვილმა
ერთ მარტოვლა დღებაერთად, ვინმე ქიფთი-
ნასთან დავიდეთ ბინა. თითქმის მთელი შაფ-

ხული იქ გავატარეთ... საკვირველი ქალი
იყო ქიფთინა - თთარაანთ ქერივის დაღე-
სტნური განსახიერება! ოთხი ვაჟიშვილი
ჰყავდა და ოთხივე სამაქრო ომში დაულუკა.
ერთი შვილიშვილმა დარჩენილა, პატარა
გოგო, და იმას შრდიდა. ვერ გაიფიქრა, ვინ
ვის უვლიდა: ბებია შვილიშვილს თუ პირი-
ქით... ქიფთინა დარე მასწავლებლობდა, და-
წყებით კლასებში რუსულს ასწავლიდა, ახლა
კი პენსიანზე გავსული, სახლიდან ფეხს არ
იცივლიდა. შემზობლებთანაც არავითარი კავ-
შირი არ მქონდა. თუ დაელაპარაკებოდა
ვინმეს, მარტო შვილიშვილსა და შოგჯერ
მეც, როცა აუცილებელი იყო... აი, ეგეთი
ქალი გახლდათ ქიფთინა ზალოვა, ვისაც
აულში ყველა იცნობდა და პატავს სცემდა
(თუნდაც იმიტომ, რომ იქაური მოსახლეების
ნახეყარზე მეტი „ზალოვის“ ვეარს ატარ-
ებდა)...

ერთხელ ჩვენს რეჟისორს ფილმისთვის
დაღესტნური ჭეღური ხელოვნების ნიმუშები
დასჭირდა (როგორც ვიცი, დაღესტანი ამ
მხრივ განთქმულია) და თანამშრომლებს
დაბავალა, შევეროვებინათ აულში, რაც კი
მოიპოვებოდა: ვერცხლის სამაჯურები, ყელ-
საბამები, საყურეები, ქაშრები, ჭურჭლები,
ავრეთვე იარაღი - ხმლები, ხანჯლები და ა.
შ. ყოველივე ამას ფილმში გადაიღებდნენ
და მოსახლეობას დაუბრუნებდნენ, თანაც
ფულს გადაუხდიდნენ... რეჟისორის წარგ-
მავნილები ჩვენთანაც მოვიდნენ და ქიფთი-
ნამ, ჩემი შუამავლობის წყალობით, ვერც-
ხლის პორტსიგარი გაატანა... ძალიან ლამაზი
და ორიგინალური ნაკეთობა იყო, მე ვი-
ცყოდი, მეთვრამეტე საუკუნის დაღესტნური
საიუველირო ხელოვნების შედეგია. ასეთი
რამ მხოლოდ მუშუქებში მინახავს!.

რეჟისორმა, როგორც განათლებულმა
კაცმა, სიძველის ფასი კარგად იცოდა, დაი-
ნახა თუ არა პორტსიგარი, ქიფთინას შეუ-
თვალა: ეს ნივთი მომყიდე და რამდენსაც
ვინდა გადაგიხდიო. მეც იქ ვიყავი, როცა
მისი სურვილი ქიფთინას გადასცეს. ქალმა
გაიდიმა და მოკლედ უკახუხა: პორტსიგარი
პაპიჩემის დანატოვარია და არ იყიდებაო...
რეჟისორმა მეორედ და მესამედც მოუგზავნა
ხალხი, რაღაც ასტრონომიულ თანხას დაჰ-
პირდა, მაგრამ ჩემი სახლის პატრონი ხულ
იმას ვაიძახოდა: პაპიჩემის სახსოვარია და
ვერ გავყიდიო. მაშინ გაგულსებულმა რეჟის-

ორმა თავის თანამშრომლებს დაავალა, ქიფთინასთვის გადაეტათ, თითქოს პორტსიგარი დაიკარგა და კინოგაგუფი შობდა არის, აუნაზღაუროს პაგროს მისი საფასური! ეს რომ გავიგე, იმავე საღამოს ვურჩიე ქიფთინას პორტსიგარი მინ წამოვღო.

გავიდა დრო. ფილმის გადაღება გაჭიანურდა, ჩემს შვილს სკოლამ აგვიანდებოდა, ნერვიულად და ბოლოს ავად გახდა. შუალაშისას ცხვირიდან სისხლი წასკდა. რა არ ვიღონე, შუბლზე ცივ ტილოსაც ვაფენდი, ნესტოებში ბაშბის ქულებსაც ვეჩრიდი, მაგრამ სისხლდენა ვერ იქნა და ვერ შევაჩერე! წვეთ-წვეთად კი არა, ნაკადად მოედინებოდა სისხლი და, არ ვიცოდი, რა შექნა!... ჩვენს აურზაურზე ქიფთინას გაელეობა. ოთახში შემოვიდა, მაგრამ, აბა, რას მიშველიდა? სოფელში ექიმი არ ჰყავდათ, მანქანაც არ იყო, არც ტელეფონი, რომ რაიონული ცენტრიდან სასწრაფო დახმარება გამოემეძახა... ერთადერთი, რაც შემიძლო, ჩემს შვილს ვეფერებოდი და მასთან ერთად ვტიროდი, ქიფთინა კი, ბუსკავით, ტაბურეტზე წამოძვადარიყო და თავისი ჭკუით მამშვიდებდა: არაფერია, მიშა, იდინოს, ეგ ცუდი სისხლია, რაც მეგი გამოვა უკეთესიაო... მოკლედ ვიღუპებოდი! ამასობაში უკანასკნელი სანთელიც ჩაქრა და სრულ სიბნელეში აღმოვჩნდი. მაგრამ შე მაინც მოვასწარი: სველი პირსახოცის კუთხეები (უკვე მერამდენედ!) ნესტოებში შევტენე ბაეშვს, გულში ჩავიკარი და... აღარ მახსოვს, მგონი, ვლოცულობდი, მაგრამ სისხლდენა შეწყდა და ჩვენ ორივეს ჩაგვეძინა.

მეორე დღეს დიდიანვე ნაცნობ შოფერს შევეუთანხმდი, ბარგი ჩავალაგე და მახაჩყალაში გასამგზავრებლად მოვექმნა. გამომშვიდობება არავისთან მინდოდა...

ამ სამზადისში რომ ვიყავი, ოთახში ქიფთინა შემოვიდა. რაღაც უცნაური, მისთვის შეუფერებელი საბეიშო გამომგეგუვდა ელო სახეზე, სკამზე ჩამოჯდა და მითხრა: მიშა, შენ, მგონი მოგეწონა ის პორტსიგარიო? სწორედ ამ დროს ჩემოდანს თასმებს ვუჭერდი, თან ნატოს ჭკუას ვარიგებდი, რა უნდა ჩაეცვა, რომ გზაში არ გაცივებულიყო, ამიტომ ანგარიშმიუცემლად ვუპასუხე: „ძალიან ძვირფასი რამეა, გაუფრთხილდი... ეგეთ ნაკეთობას მუზეუმში თუ ნახავ... მაგ შენს პორტსიგარს, რომ იცოდე, ფასი არ აქვს, მილიონ

ნიც რომ მოგეცენ, არ გაყიდო!!! ქიფთინამ აიკეცა ქვედა კაბის კალთა, საიდანაც ამოაძვრინა პორტსიგარი და გამომიწოდა: „აილე... წუხელ ჩემი თვალით ვნახე, როგორი მამა ყოფილხარ... გამომართვი, სახსოვრად გქონდეს.“

მთავრობის ოთხი ჯილდო მაქვს მიღებული, მათ შორის, „დირსების ორდენიც“, მაგრამ ასეთი ძვირფასი საჩუქარი არც მანამდე, არც მერე ჩემთვის არავის უბოძებია!

თბილისიდან მოსკოვში უბინაოს გამოწაველი (ეს უკვე გაიმაშობი). მოსკოვიდან თბილისში რომ დავბრუნდი, ბინა ისევ არ მქონდა და სხვის კარზე ვცხოვრობდი იმ იმედით, რომ ჩემი ერთოთახიანი კოოპერატიული ბინა მალე აშენდებოდა. დიდი არაფერი იყო, მაგრამ ის „ჩემი“ საკუთარი ბუნავი იქნებოდა და ცოლ-შვილთან ერთად იქ დამოუკიდებლად ვიცხოვრებდი...

ბოლოს, როგორც იქნა, ჩვენი სახლის მშენებლობა დამთავრდა და ჩემი კუთვნილი „აპარტამენტების“ სანახავად მივედი. ვნახე, მაგრამ რა ვნახე! „ბინას“ კარი არ მქონდა, კარის მავივრად მუყათ იყო აფარებული. შიგნით არც იატაკი დაეგოთ, არც კარფანჯრების ჩარჩოები ჩაესვათ (მინებს ვილა ჩივის!), კედლებიც კი არ შეეღესა! განსაკუთრებით დაშინებულად ოთახის შუაგულში მძლ... თბილისში, ექსკრემენტების გროვა (მშენებლები, ეგყობა, ჩემს „ბინას“ საინაფარემოდაც იყენებდნენ).. მოკლედ, თავის მოკვლა მომიხდა! სად წავსულიყავი, რა შექნა? უფლი არ მქონდა, არადა, დღე-ღამე ბავშვის დაბადებას ველოდი (ცოლი უკვე სამშობიაროში იწვა). გაუფრთხილავებულ, უკარფანჯრო და უიატაკო სახლში ჩვილს ხომ ვერ მოვიყვანდი?! ვინ უნდა დამხმარებოდა? მთავრობა? მთავრობას ჩემთვის სად ექალა?! ერთადერთი აღაშინა, დახმარების ხელი რომ გამომიწოდა, ოთარ ნოღია იყო (ღმერთმა გაანათლოს მისი სული), ვინც სამსახურში მიმიღო და თითქმის სამი წლის განმავლობაში საკმაოდ კარგ ხელფასს მაძლევდა, მაშინ, როდესაც თბილისში ჩაწერილიც კი არ ვიყავი და პასპორტის მიხედვით მოსკოვის მაცხოვრებლად ვითვლებოდი! (ასეთი საქციელი ცეკას „ნომენკლატურული“ მუშაკის მხრით, ვისაც წამაღუწუმ აკონტროლებდნენ, გპირობას უდრიდა!); მაგრამ

საბედნიეროდ, ოთარი მარგო არ აღმოჩნდა, „ცხოვრების გაკვეთილი“ დაუფიქრებია სანდრო გულერჯიძემაც მომცა...

ძალიან ლამაზი და მომხიბვლელი ყმაწვილი იყო - ცნობილი კალათბურთელი. ქუჩაში რომ გაივლიდა, შეუმჩნეველი არავის დარჩებოდა, განსაკუთრებით, მანდილოსნებს. მაგრამ ქალებს რომ თავი დაგანებოთ, ეს ბიჭი, ეგეობა, პარტიულმა ხელმძღვანელებმაც შეამჩნიეს და „დააწინაურეს“, მით უმეტეს, რომ კარგი სპეციალისტი იყო - ინჟინერი და მშენებელი... მოწყვიტეს სპორტსაც, სამშენებლო პრაქტიკასაც და მინისტრად დანიშნეს. მერმე კი ცეკაპიე გადამიყვანეს და... ერთი სიტყვით „კაბინეტის კაცად“ აქციეს! მაგრამ სანდრო სრულებით არ შეეცვლილა: ისეთივე დარჩა, როგორც მას მეგობრები და ნათესავები იცნობდნენ. ლაღი და თავისუფალი, ცოტა დარდიმანიდი, მაგრამ უადრესად საქმიანი და, რაც მთავარია, პატიოსანი. განსხვავებით სხვა „ხელმძღვანელი ამხანაგებისგან“, სანდრო კაბინეტში ტელეფონის ყურმილს ყოველთვის თვითონ იღებდა და „რეფერენტების“ და „პირადი მდივნების“ მურგს მოფარებული არ ემაღლებოდა მოსახლეობას (სხვათა შორის, ალბათ, ისიც უნდა ვთქვა, რომ შორეულ ნათესავად მერგებოდა: ჩემი სიძის, ერთ დროს განთქმული განმწივრჯიშის, დიმიტრი ახვლედიანის დის შვილი იყო...).

მოსკოვში ცხოვრების დროს სანდროს ხშირად ვხვდებოდი. ჩემთან სახლშიც ყოფილა. განსვენებულ ჩემ მეუღლესაც იცნობდა... მაგრამ თბილისში ჩემი ჩამოსვლის შემდეგ მისი „დაწინაურების“ ამბავი რომ გავიგე, რადაცნობილად შეღვევლობიდა დაშეკარგა. ქუჩაში ვეღარ ვხვდებოდი, წიქს სიძესთანაც იშვიათად დადიოდა, სამინისტროში დარეკვა კი შერიდებოდა, რადგან „ჩემი სანდრიკა“ უკვე „ამხანაგ გულერჯიძედ“ იწოდებოდა... მოულოდნელად თვითონ დამირეკა და მიითხრა: მგონი, რაღაც გაგჭირვება ბინის თაობაზე და წავიღე, ვნახოთ, იქნებ შემიძლია დაგესმარო? მიველით და ვნახეთ. მე ვუთხარი: აი, სანდრო... ერთადერთი, რაც შევქელი, რკინის კარი დაკვიდე, უკანასკნელი ფული ამაში მივეცი... მიგინთ ბინაში არაფერია, ჭერისა და კედლების გარდა...“

მე კარი გასაღებით ვგავლე და ბინაში შევედი. სანდრომ სასწრაფოდ ცხირსახოცი

ამოიღო და ცხვირზე აიფარა. მე კი განვაგრძე: „ერთ თვეში მედიკო და ბავშვი სამშობიაროდან უნდა გამოვიყვანო... თუ შევიძლია, მხოლოდ იმით დამეხმარე, რომ ლოჯია შევქნო, თორემ მაშინარი მიღის და გაიცივლებიან... დანარჩენს თვითონ გავაკეთებ, წიგნის პონორარს დაველოდები და...“ სანდრომ აღარ დამამთავრებინა: „რისი გამკეთებელი ხარ, მიშიკ? გასაღები მოიტა და ერთი თვე აქ აღარ გამოჩნდე, მე თვითონ დაგირეკავ, როცა საჭირო იქნება“.

სანდრო წავიდა. მე, მართლაც, აღარ მივსულვარ ბინაში, ამასობაში პატარა გიორგიც განსდა და მეცა და მედიკოსაც ახალი სამუშაოები გავეჩინა. სამივენი სიღერს შევეკრალეთ და სანდროს ტელეფონის მარს ველოდებოდით. ბოლოს დარეკა: „ბინა აღარ გჭირდება? აქა ვარ, შენს სახლთან, მოდი და ჩაიბარე“. მე ისე დავიბენი, ღამის ფლოსტების ამარა გავვარდი ქუჩაში, გავაჩერე მანქანა და ორ წუთში ჩემ სახლთან გავჩნდი. სანდრო, იმ სასწაულმოქმედი „პარუნ აღრამიდივით“, გაღიმებული სახით კართან შელოდებოდა. თვითონ გამიღო რკინის კარი და წინ გამატარა... თვალებს არ დაუჯერე, მეგობარ, სხვაგან მოხვდი, - უცხოეთის რომელიმე სასტუმროს კომპორტულ ნომერში! იატაკზე პარკები ეგო, კედლებზე ღამაში შალერი გაეკრათ, ლოჯიის შემჩნული ფანჯრებიდან მშის შუქი იღვრებოდა და, თქვენ წარმოიდგინეთ, ჭერში ჭაღაც კი ეკიდა! სანდრომ შუქი ჩართო და ოთახი გაანათა: ყველაფერი სისუფთავით ბრწყინავდა: სამჭარეულოც, სააბაზანოც, გულეტეც...

მადლობის თქმა ვერ მოვახერხე, შუა ოთახში უღონოდ იატაკზე დავეშვი და სანდროს ეუთხარი: სიცოცხლის მეტი არაფერი მაქვს, თუ დაგჭირდება, მოდი და წაიღე-მეთქი!.. სანდრომ გამიღიმა, დაიჭიო! გასაღები გადმომივლო და წავიდა.

სანდრომ გარდაიცვალა... ახლა ჩემს ბინაში კედლდან მისი სურათი მიღიმის და ეს დიმილია, ჩემს სსოუნაში არასდროს რომ არ წაიშლება...

...
„ცხოვრების გაკვეთილებს“ რომ ვისვენებ, გზადავმა უფრო და უფრო მიპყრობს უკმარისობის გრძნობა. ალბათ, თავის დროზე თუთორსა და შავს კარგად ვერ ვანსხვავებდი და

ამიგომ მოგიერთი რამ, რაც მოგონების ღირსია, დამავიწყდა. არადა, კარგი მახსოვს, ცუდი მახსოვს და, თუ ასეა, ერთი „ცუდი გაკვეთილი“ გავივსენოთ...

იმ კაცის სახელს არ ვიყვი, „მელექსე“ დავარქვათ, საკმარისია ისიც, რომ ჩემი გოლია, ჩემსავით პოეტია და თან ცნობილი... მაშინ მე მოსკოვში ქართულ მწერლობას ვემსახურებოდი, თვალყურს ვადევნებდი ჩემი კოლეგების წიგნების რუსულად თარგმნას, დაბეჭდვას... საკავშირო სახელის მოხვეჭას ყველა ცდილობდა, ამიგომ ქართველ მწერალთა შორის მოსკოვში წიგნის გამოცემის მსურველი ბევრი იყო... ჩვეულებრივად ასე ხდებოდა: ქართველი მწერალი მოსკოვის გამოძიებლობაში აგზავნიდა თავის წიგნსა და განცხადებას ამ წიგნის გამოცემის თაობაზე. წიგნზე რეცენზია იწერებოდა და მოწონების შემთხვევაში გეგმაში შექმნიდათ. მერმე ავგორთან ხელშეკრულებას დებდნენ, ქართული ტექსტის ბჭარული კეთლებოდა და ნაწარმოებს, - ლექსები იყო თუ პროზა - რუსი მწერლები თარგმნიდნენ. ამის შემდეგ წიგნი სტამბაში იგზავნებოდა, ხოლო მის ავტორს საქართველოში ფულს ურიცხავდნენ (საკმაოდ დიდ თანხას, რაც გირჩაზე იყო დამოკიდებული)...

მე ამას დაწვრილებით იმიგომ ვყვები, რომ მკითხველისთვის გასაგები გახდეს ის, რასაც შემდეგ მოგახსენებთ.

ერთხელ თბილისიდან ჩამოსულმა მწერლებმა შემაგვობინეს, რომ „მელექსე“ მძიმედ ავად გახდა, საავადმყოფოში დააწვიეს და ოპერაციას ელოდებოდა, რამაც მისი ყოფნა-არყოფნის საკითხი უნდა გადაწყვიტოს. ის „მელექსე“ ჩემი მეგობარი არ იყო, მაგრამ ძალიან მეუწუხდი. მისმა ზღვომარეობამ კიდევ უფრო იმიგომ დამაბოლხა, რომ თბილისელებმა თქვეს: მისი ოჯახი ხელმოკლეობას განიცდის და სახსრები არ აქვთ, რომ ავადმყოფი სამკურნალო სადმე მოსკოვში ან ჩეხოსლოვაკიაში წაიყვანონ, სადაც თბილისელ ექიმებზე უკეთესი სპეციალისტები არიან და მკურნალობის ახალი მეთოდებიც გააჩნიათ... რა შექნა? რითი დაეხმარებოდი გაჭირვებაში ჩავარდნილ კოლეგას? ბევრი არ მიფიქრია: გამოძიებლობა „სოვეტსკი პისაგლეს“ ღირუქტორთან კაბინეტში შევედი და ეუთხარი: „ჩემთან, მწერალთა კავშირში, თქვენს სახელზე განცხადება მოვიდა

ცნობილი ქართველი პოეტისგან („მელექსეს“ სახელი და გვარი ვუთხარი) იგი თავისი ლექსების კრებულის გამოცემას ითხოვს. საკვირველია, რომ ამ დიდებული პოეტის ნაწარმოებებს დღემდე არ იყინოს ჩუმი მკითხველი!“ და ღირუქტორს მაგიდაზე ჩემი ხელით დაწერილი ვითომ „მელექსის“ განცხადება დავუდე. მერე „მელექსის“ ლექსების ქართული კრებულიც დავანახე, ჩემი საკუთარი ბიბლიოთეკიდან წამოღებული... თქი ბაკონო, - თქვა ღირუქტორმა, - რაკი თქვენ შუამდგომლობთ... გადაეცით მისი წიგნი რედაქციას, სასწრაფოდ გაუგზავნონ რეცენზენტს“. „რეცენზიასაც მე თვითონ დავწერ და, თუ გნებავთ, ბჭკარულებსაც გავაკეთებ...“ და ღირუქტორი ყველაფერზე დამთანხმდა, რადგან ქართული ლიტერატურის ოფიციალური წარმომადგენელი ვიყავი და ჩემს სიგვეს წონა ჰქონდა...

და დაგრიალდა როგორც იყვიან კარუსელი: ბჭკარულებიც გაკეთდა, თარგმანებიც, ხელშეკრულებაც გაფორმა, რომელსაც „მელექსეს“ მაგივრად ხელი მე მოვაწერე და წიგნიც უკვე იბეჭდებოდა, როცა გამოძიებლობის ბუღალტერიამ, ჩემი თანდასწრებით, „მელექსეს“ თბილისში პონორარი გადაურიცხა...

პასუხად წერილი მომივიდა (სამწუხაროდ, ის წერილი დამეკარგა). „მელექსე“ მწერდა, რომ მას უკვე „იმედი არ ჰქონდა თუ ქართველთა შორის კეთილშობილი ადამიანი მოიძებნებოდა“, რომ მწერლებზე უფრო „ჩათლახი და შურიანი“ ხალხი არ არსებობს, რომ მას, სანამ პირში სული უდგას, „ბრასდროს დაავიწყდება ჩემი სიკეთე“, რომ „ჩემი მოულოდნელი დახმარების წყალობით იგი, შესაძლოა, ფეხზე აღდგეს“ და სხვა და სხვა... გავიდა დრო, მე თბილისში დავბრუნდი და, „მელექსეს“ რომ შევხვდი, პირველი და ერთადერთი, რაც მითხრა: მოსკოვში ძალიან ცუდი წიგნი გამომიცეს და, შე კაცო, იქ არ იყავი, რაკომ არ მიხედო?..

ნათქვამია, კეთილი საქუთროლი არასდროს დაუსკელი არ რჩება. ამ უფრო სხვანაირად ვიგყოლი: „ვირო, მადლიო...“

და მაინც კარგია, რომ ჩემი ურთიერთობა „მელექსისთან“ (ანუ, როგორც მე მას ვეძახი, „ჭადარა ჩოლკიან მელასთან“) ნაცნობობის სამღვრებს არ გასცილებია!

მამაჩემი

ისევე წვიმს გულის გამაწყალებულად...
გარედან ისმის ქვაფენილებზე
დაცემული წყლის ცივი გლაშუნი -
იგი დახურულ ფანჯრებშივე აგანს...

მოხუცი კაცი ღვას ფანჯარასთან,
მას მხრებზე პალგო აქვს მოხურული
და იგი ისმენს წვეთების რახუნს
თუნუქის წითელ სახურავეებზე.

მოხუცი ხედავს: ქუჩა მილიანად
მოფენილია სველი ფოთლებით,
ღია ყვითელი და მოწითალო
ყოველ ხის ძირას ფოთლები ყრია
და გახვეული ფოთლების ალში
გამავეებულან გოგები ხისა...

და კაცი ფიქრობს: რა საამოა
მისი ოთახის მშრალი სიწუმი,
და მყუდროება ბამბისმაგვარი,
რასაც თან ახლავს ასე ნაცნობი
ნაფტალინის და სიძველის სუნია...

მარტოა კაცი და მის კედლიდან
უხმოლ დასცქერის ორი სურათი:
ჩაფიქრებული სახე ცოლისა,
რომელიც უკვე გარდაიცვალა
და მეთენებე თვალები შეილის,
ვინც ახლა ძლიერ შორსაა მისგან...

გარეთ კი გულის გამაწყალებულად
წვიმს... და ეს წვიმა აღარ თაველებ!

ასეთი იყო მამაჩემი თბილისიდან ჩემი
წასვლის შემდეგ... მიძიმედ გახიცილდა სიბე-
რესა და მარტოობას. მეუღლე გარდაეცვალა,
უფროსი შვილი ომში მოუკლეს, მეც მოსკო-
ვში გადავსახლდი, მარტო ჩემი დაიკო და
მისი პაგარა შვილი ღარჩნენ მის გვერდით.
სახლიდან თითქმის არ გადადიოდა ოდესღაც
ენერგიული, მშრომელი კაცი. თავის პენსიას
ჯერდებოდა და პაგარა სახდროს მწყემ-
სავდა: აჭმევდა, ასმევდა, აძინებდა, გარეთ
ასეირნებდა... ჩემმა დამ მიაშპო, თურქი ჩემი
ძმის დაღუპვის ცნობა სულ მუდამ გულის-
ჯიბებში უღო და არ იმორებდა... ღვინოს
რომ დაღევდა, ამოიღებდა გაყვითლებულ,

გაცრეცილ ქალაღს, დახედავდა და ოხვროს
ისევე ჯიბეში ჩააბრუნებდა...

მართალია, მე თბილისში ხშირად ჩამო-
ვდიოდი, მაგრამ სკოლისა და ბავშვობის
მეგობრები ჯერ კიდევ ცოცხლები მყავდნენ
და მთელ დროს მათთან ვაგარებდი, იშ-
ვითად შევირბენდი მამასთან, ისიც მამინ,
როცა ან ტაქსის ფული დამაკლდებოდა, ან
სიგარეტი გამითავედებოდა. არასდროს უარი
არ უთქვამს, თვითონ თუ ქესაგად იყო,
მეზობლებს გამოართმევდა. არადა, რა
ქონდა საწყალს?! მხოლოდ პენსია, რო-
მელიც ჩემი დის, მუსიკის მასწავლებლის
ხელფასთან ერთად, მათი პაგარა ოჯახის
ბიუჯეტს შეადგენდა. ხშირად მომხდარა,
ბავშვობისთვის რძის საყიდელი ფული არა
ქონიათ!... როგორ დამაიფიცებდა ის დღე,
როცა მამას სიგარეტის ფული ვთხოვე-
დერეფანში გამაიფანა და ჩუპად, ისე რომ
ჩემს დას არ დაენახა, უკანასკნელი სამაწი-
ვითანი ჯიბეში ჩაშიღო! მერე, როცა მამას
ვუთხარი, მამას ფული გამოვართვი-მეთქი,
გაიკვირვა: უყურე შენ, რძის ფული ვთხოვე
და არა შეჩქესო... როგორ მყვარებიხარ?!"

ერთხელაც, მახსოვს, ჩემს დასთან რომ
შევიბინე და ისევე გაქეცვას ვაპირებდი,
მამამ პიჯაკის კალთაში ხელი ჩამხრეო და
მითხრა: „ცოგა ხანს მოიცადე, შეილო, დაჯ-
ექი, დამელაპარაკე, სიმარტოვისგან მთლად
გამოვყრუდი!“ შემრცხვა და გადაეწყვიტე-
მამა გამეხალისებინა, თუნდაც აბანოში წაპ-
ყვანა, რადგან გოგირილიანი წყალი ძალიან
ყვარდა, ბავშვობაში მე და ჩემ მამას სულ
იქ დაგვაგარებდა...

ჩემს ბედად იმ დღეს რედაქციაში პო-
ნორარი მომცეს. მამას კარგა მექსიკე უქეი-
რავე, მოხუცი დასაღეს, დასაანეს, მასაყეი
გაკუეთეს და ჩვენ ორივენი ნასიამოვნები
შინ წამოვედით. გზაში მამას ენა არ გაუჩე-
რებია, ძალიან აღვზნებული ჩანდა. გაიხსენა
თავისი ახალგაზრდობა, პეტერბურგში გაგა-
რებული წლები, თბილისელი მეგობრები და
თანამშრომლები, რომელითა უმრავლესობა
30-იანი წლების რეპრესიებს შეეწირა. ომის-
დროინდელი ქერჩის გრაგელიც გაიხსენა,
რომლის მონაწილე თვითონ იყო... ჩვენ
სახლს რომ ევახოლვდებოდით, კიკე გაჩ-
უმდა და ფიცის მიყვა, ეცემა, თუკ რაღ-
ვის ვახსენებას ცელიობდა ან ჩემთვის
ძალიან მნიშვნელოვანი რამ უნდოდა ეთქვა,

მაგრამ ვერ ბედავდა... რამდენჯერმე თავისთვის ჩაიხინა, დაიწყო კიდევ: „იცი რა, შვილო...“, მაგრამ აღარ გააგრძელა. „რა იყო, მამა? შენ რაღაც გაწუხებს?“ - ვკითხე და მამამ, როგორც იქნა, გაბედა: „პოლა, მეც ამ სიბერეში... არ გავეცინოს, მაგრამ შენსავე მგონი, პოეტო გავხდი!“ მოხუცმა არაბუნებრივად ჩაიხინა და მე გულში ვიფიქრე „ღმერთო, ნუთუ ამ ინჟინერმა კაცმა მართლა ლექსების წერა დაიწყო?“ მამა კი განაგრძობდა: „გუშინ გროლიეუსით რუსთაველზე გავედი და, „პიონერთა სასახლეს“ რომ ეძახიან, იქ სკამზე ჩამოვჯექი... დიდხანს ვიჯექი და ხალხს ვათვალისწინებდი, მაგრამ ერთმა ნაცნობამაც არ გამოიარა! წარმოგიდგენია, ერთი საათი ვიჯექი და არავინ... არავინ გამოჩნდა! სულ უცხო ხალხი დადის თბილისში!“ - მამას ისევ გაეცინა და მიეხვიდი, რომ ამ სიცილით გულსტკივილის დაფარვას ცდილობს, თან ჩემი შეწუხებაც არ უნდა თავისი „პოეტური“ განცდებით, რადგან ვიზნია, მწერალი შეიღის თვალში სახსაცილო არ გამოჩნდეს... „იცი, ბიჭო, რა გავიფიქრე? ჰაი გიდი-მეთქი, გოგი ქელივიძეც, ადრე შენს ქალაქში ყველა ვიცნობდა, ახლა კი ქუჩაში რომ წაიქცე და ფეხი გაჭიმო, კაციშვილი არ გაგიჩინებდა და არ იცყვის, ეს ხომ გოგი ქელივიძეაო! „ვრუშაველი“ ჩაგაგდებენ და შორეში გაგაქანებენ!“... მამა იყინოდა, სიცილისგან ცრემლიც კი მოაღვა თვალზე, მე კი... მართლა გირილი მინდოდა.

ამის შემდეგ მამას დიდხანს არ უცოცხლია. მისი უკანასკნელი გოგირდის აბანოც ის იყო და შეიღთან უკანასკნელი გულახდილი საუბარიც...

ასე განჩნდა ეს მეორე ლექსი მამაჩემზე, ღმერთმა რომ დამაწერინა:

ნაწვიმარია... მოაწმინდაზე თეთრი ნისლი წვეს, /ჯერ არ გამშრდება ქვაყვინთლზე სველი ლაქები, /ქუჩაში მიდის მამაჩემი - გოგი ქელივიძე/ ერთ ღროს ცნობილი ინჟინერი და ქალაქელი./ მას ძველმოდური გატრეცილი პალტო აცვია/ ჭადარა თავზე ქალაქური „კარგუმი“ ხურავს/ მიდის ქუჩაში მარტო-ხელა ბერიკაცი და /შვავს უცხო სახლში ალაბულად მოხვედრილ სტუმარს... /მახსოვს მოსკოვში გამოგზავნილ წერილში მწერდა/ „ვერა გავუკვ ვერაფერი ახალ ცხოვრებას, /გადავიღალე ჭიდაობით ავბედით წლებთან/ და ვგრძნობ აშკარად დასასრულის მოახლო-

ებას.../ თბილისში ვცხოვრობ და ქალაქურ ადამ-წესს ვნატრობ/ და აღარ მესმის: ვინ ვინ არის ან მე ვინა ვარ./ გუშინ, მთელი დღე რუსთაველზე ვიდექი მარტო/ და, იყი, ერთმა ნაცნობამაც არ გამოიარა! /ეცყობა, ჩემი დრო წასულა, არ ვარ საჭირო/ უკანასკნელი, ქალაქს შევერჩი, როგორც მძევალი/ და მის ქუჩებში, დღეს რომ საღამე ფეხი გაჭიმო, /არავინ იცყვის: ეს ხომ გოგი ქელივიძე არი!./ არადა, შვილო ნუ ჩამითვლი ამ სიცყვეს კვებნად/ დრო იყო ქალაქს ამშვენებდა ჩემი კაცობა.../ მამაჩემივით, რუსთაველზე მე ვდგავარ ეხლა/ და უცუდი, იქნებ გაიაროს ვინმე ნაცნობა?!

მე და მინჟურა

1925 წელს დავიბადა (ლენინის გარდაცვალებიდან ერთი წლის შემდეგ). სკოლაში 1931 წელს შევედი (ეს იყო ბოლშევიკური რეპრესიების დასაწყისი). სკოლა დავათმავრე 1941 წელს (როცა ომი დაიწყო). ლექსების პირველი წიგნი კი 1952 წელს გამოვიდა (ერთი წლით ადრე სტალინის გარდაცვალებამდე). ახლა როცა ამ ჩემს „მთავარ წიგნს“ ვწერ, 74 წლისა ვარ...

1925 წლიდან 1952 წლამდე, ჩემი დაბადებიდან პირველი წიგნის გამოსვლამდე, „პიროვნების კულტის“ (ანუ, როგორც რუსები ამბობენ, „სტალინშჩინის“) პირობებში ჩამოყალიბდი მოქალაქედ და პოეტად...

მე მაგონდება ბავშვობა ჩემი: დედა. ნაძვის ხე. ქუთურუშა. „ბრემი“. სკოლა. წიგნები. ისევ წიგნები. წაითხულ დღეთა ათასი გომი... მოულოდნელი *ოცდაჩვიდმეტი* და მეორე - *ომი*.

ამ გამარტივებულ, სქემამდე დაყვანილ ლექსში ჩემი ბავშვობისა და სიყრმის ნიშანსევეტებია ჩამოთვლილი: დედა - პირველი სასწაული, საახალწლო ნაძვის ხე - პირველი სიხარული, ქუთურუშა - პირველი განსაცდელი და ბრემის სურათებიანი „ცხოველთა სამყარო“ (პირველი წიგნი, რომელსაც მხოლოდ ვათვალისწინებდი). მერმე იყო სკოლა, წიგნები, ისევ წიგნები, ე. ი. სულიერი საზრდო, რომლის მაღლი სიბერემდე გამყვავ; ამის შემდეგ კი დაღვა ჩემთვის მოულოდნელი

ოცდანიშნული წელი თავისი შიშით, მწუხარებით, რეპრესიებით და ბოლოს დაიწყო ომი, რამაც წერტილი დაუსვა ჩემს ბავშვობასა და ყრმობას!..

ჩვენს ემში ერთადერთ ორსართულიან სახლში ჩვენ ვცხოვრობდით და არ ვიცი, რაგომ, - იქნებ იმიგომ, რომ მეორე სართული გვეკავა ან იმიგომ, რომ ინტელიგენტები ვიყავით, ემში მცხოვრები რუსები, ქართველები და თათრები, „ბურჟუებს“ გვეძახებდნენ. მაშინ არ შესმოდა, რაგომ ვიყავით „ბურჟუები“ (ბინა ჩვეულებრივი გექონდა, არც შეძლებით გამოვიჩრდილოდი). მოგვიანებით კი, გავიგე, რომ თურმე იმ დროს, 30-იანი წლებში, ინდუსტრიალიზაციისა და კოლექტივიზაციის ხანაში, მუშურ-გლეხურ სახელმწიფოში, ჩვენ, „ინტელიგენტები“, ქვეყნის უკანონო შეილებად ვითვლებოდით...

აღბათ, მაშინვე, იმ „კლასობრივი ანტიგონიზმის“ გამო, რასაც ჩვენს მიმართ მეზობლები იჩენდნენ, ჩემში ობობასავით შიში ჩასახლდა და დროთა განმავლობაში ამ „ობობამ“ ფართოდ გაშალა თავისი ქსელი...

მასხოვს, სკოლიდან დაბრუნებული ფეხაკრებით მივიპარებოდი ჩვენი სახლის კიბეზე, რომლის ქვეშ მიწურ-იატაკიან სარდაფში ერთი აისორი ცხოვრობდა. იგი სულ კარგუმითა და გალიფე-შარვლით დადიოდა, გვიან დამით მიდიოდა სამსახურში, გათენებისას ბრუნდებოდა და, როგორც მეზობლები ამობდნენ, „იმ დაწესებულებაში“ მუშაობდა. აისორისას ყველას ეწონოდა, მე კი, პატარას რატომღაც მეგონა, რომ ეს კაცი მამაჩემს დაიჭერდა და თავისი სარდაფიდან ჩვენს ბინაში გადმოსახლებოდა... 1938 წელს მამა მართლაც დააპატიმრეს.

ლექსების წერა, ადრე დაიწყო, 14-15 წლის ასაკში. ჩემი პირველი სათავეებო პოეტიკი გალაკიონ ტაბიძე იყო. გატაკებით უკითხულობდი გიციანისა და პაოლოს აკრძალულ ლექსებს. ყველაზე მეტად კი „დეკადენტ“ ტერენტი გრანელი მომწონდა, რომლის პატარა წიგნი მოხუცმა ხარკომ ვარდოშვილმა მანუქა და მიიხრა: ეს არის, რასაც ლექსი ჰქვია. იკითხე და ისწავლეო... მაგრამ ჩემი „უნივერსიტეტების“ სია ამით არ ამოიწურება. რუსული ენა ბავშვობიდანვე ვიცოდი, ამგომ იმ ოსტატებს შორის, ვინც პოეზია შემაყვარა და ლექსის წერა დამაწყობინა, პუშკინი, ბლოკი, ესენინი, შეძვეცი, კი, ასაკში

რომ შევედი - გიუტჩევი, პასტერნაკი და ანა ახმატოვა იყვნენ. ამ ქართველმა და რუსმა პოეტებმა გააფართოვეს ჩემი თვალსაწიერი, დახვეწეს გემოვნება და, რაც მთავარია, სრულყოფისკენ სწრაფვის სურვილი ჩამინერგეს!..

სკოლაში საბჭოთა პოეზიის პროგრამა ძირითადად „დეკადენტური“ ლექსებისგან შედგებოდა. გალაკიონის „მერი“, „ვეფხურა“ ან „დედო ღვთისაჲ, მშო მარიამ!“ ჩვენთვის არავის უსწავლებია და, თუ მასწავლებელი გაკვრით ახსენებდა ამ შედეგებს, უმაღვე შეგვატყობინებდა მაშინდელი „წამყვანი“ კრიტიკოსების: ვლენგის, რადიანის, ჭილაიას და სხვათა შეხედულებებს გალაკიონის „დეკადენტური პირველი პერიოდისა“ და „საბჭოთა ხალხისთვის მიუღებელი პესიმინიზმის“ შესახებ... სამაგიეროდ, დღემდე მასხოვს „დროშები ჩქარა!“, „კოლექტივო, მხარამხარს!“ და უფროსი კლასის პროგრამაში შეტანილი პაროდიული ლექსი:

სტალინი ბეღადია და
მხატვარი უღიადესი,
ქარტიით გააღიდა
გმა ნაჭვილი და ნათესი...

პატივებს ვთხოვ გალაკიონის ნათელსულს ამ უკადრისი სტრიქონების გახსენებისთვის, მაგრამ, დემერო, რჯული, მათი ირონიული ბუნება მაშინაც ცხადი იყო ჩემთვის და ახლაც ეჭვს არ იწვევს! მაღლობს ვუთვლი ოსტატს, რომ მან ამ სტრიქონებით სახობგო პოეზიის უნაყოფობაც და პოეზიის, როგორც უკუდმართობასთან ბრძოლის იარაღის, უსაძვრო შესაძლებლობაც დამანახა! (დიდად საწყენია, რომ გალაკიონის მკვლევართა შორის არავის მიუხედავად ვერაღებია, თუ რა დიდი ადგილი უჭირავს მის შემოქმედლებაში დაფარული ირონიის და სარკამუს. გავიხსენით თუნდაც: „ყველაფერი არის ძლიერ კარგად, ყველაფერი ძლიერ ცუდად არის“ ან კიდევ: „არის ოჯახებიც, მაგრამ ეს არ არის საქართველო“ და სხვა)...

სანამ მწერლობა კავშირში მიმიღებდნენ, სკოლის ეკლდებში, მერმე კი უნივერსიტეტში და სამხატვრო აკადემიაში ისეთ ლექსებს ვწერდი, მათი საჯაროდ წაკითხვა სამიში იყო. იმ 30-იან და 40-იან წლებში ადამიანური ფიქრისა და გრძნობის გამოხატვა, (რასაც „სუბიექტივიზმი“ და „აპოლიტიკურობა“ ერქვა!) სახელმწიფო, პოლიტიკურ დანა-

შაულად ითვლებოდა. ყველაფერს ეჭვის თვალით უყურებდნენ, ყოველ სიტყვაში „კრამოლას“ ეძებდნენ (ცნობილია, როცა სტალინმა ერთხელ იკითხა: გერონტი ქიქოძე რას აკეთებსო და უპასუხეს: საკუთარს არააფერს წერს, მხოლოდ თარგმნისო; ხალხთა ბუღალმა წარბი შეიკრა და ჩაილაპარაკა: მამასა-ღამე, საბჭოთა ხელისუფლება არ მოსწონსო).

და მაინც, მიუხედავად სიძნელეებისა, მწერალთა კავშირში მიმიღეს. 1946 წლის ერთ მშვენიერ დღეს კავშირის მამინდელმა თავმჯდომარემ სიმონ ჩიქოვანმა (ინტელიგენციის დიდმა ქომაგმა) სამგორში წამიყვანა, იქაური არხის მშენებლობა მაჩვენა, რაღაც-რაღაცები მიამბო და ფაქტურად „შთაბავარა“ პირველად ჩემს ცხოვრებაში მოქალაქეობრივი პათოსით გამსჭვალული ლექსის დაწერა! მერმე ბაკონმა სიმონმა ეს ლექსი, „სამგორი“, ჩემს სხვა ლექსებთან ერთად „ლიტერატურულ საქართველოში“, გამოაქვეყნა და ამ ერთადერთი და პირველი საგამეოთა პუბლიკაციის საფუძველზე 21 წლის ბიჭი კავშირში მიმიღო!..

რაკი ლექსი „სამგორი“ ვახსენე, რამდენიმე სიტყვა ამგვარ „იდეურ“ ლექსებზე, ანუ „პარავოზებზე“ მინდა მოგახსენოთ. „პარავოზებს“ ჩვენ, ახალგაზრდები, ბუღალზე, პარტიამე, კომუნისტის მშენებლობაზე და სხვა ოფიციალურ თემებზე დაწერილ ლექსებს ვეძახდით! მათ გარეშე წიგნის გამოცემა ან პრესაში ლექსების გამოქვეყნება შეუძლებელი იყო. ასეთი ლექსი იმ დროს ერთგვარ „სავიზიტო ბარათს“ წარმოადგენდა, რომელიც მთავრობის თვალში პოეტის პოლიტიკურ „ლოიალობას“ ადასტურებდა... ცხადია, ან პირობებში გამოცემული წიგნი პირველი იქნა (1952 წელს) თითქმის მთლიანად „პარავოზებისგან“ შედგენილი: იმ უღლეური კრებულის გამოსვლამ მაშინვე მაფიქრებინა, რომ საბჭოთა კავშირში მწერლის „პირველი“ წიგნი ის კი არ არის, ყველაზე ადრე რომ გამოიცა; ცენზურის შეტყობილება „სიფხიმლის“ გამო მწერალი თავის „პირველ“ წიგნს შეიძლება მეორე, მესამე და მოგვიერ უკანასკნელი გამოცემის დროს ეღაროს! ამის დასტური ახლა, საჯაროობისა და დემოკრატიზაციის პირობებში ბევრია: პაოლოს, გიციანის, გერენგის გრანელის და თუნდაც ივივე გალაკტიონის (რუსეთში კი ბულგაკოვის, პლაგონოვის, სლუცკის და სხვთა) ფაქტო-

ბრივად ნამდვილი პირველი წიგნები მხოლოდ ახლა გამოდის...

„მე ჩონგური მისთვის მინდა, რომ სიმართლეს მსახურებდეს“, - უთქვამს პოეტს და ჩემს მრწამსზე ყოველთვის ეს იყო.

სიმართლის მსახურება კიმივე გვირთია, იგი ნიჭსა და გაბედულობას მოითხოვს. მწერალმა (თუ ის ნამდვილი მწერალია!) მკვლევარვით უნდა აღმოაჩინოს ცხოვრების წიაღში დამალული სიმართლე და, თავისი ნიჭის შესაბამისად, რა ძნელი და სასიფთოე უნდა იყოს, ხალხს უთხრას, მწერლის საქმე უპირატესად „აღმოჩენა“ და არა მხატვრული ფაქტობეზაა! მახსოვს, ჩემს ვითომ „პირველ“ წიგნში სულ 15 ლექსი შევიდა (მეტი „პარავოზი“ არ გამაჩნდა!), საწერი მაგიდა კი გამოტენილი მქონდა „უკრის პაკამრების“ ხელნაწერებით, რომელთა შორის ჩემთვის ყველაზე მეტად მნიშვნელოვანი სამი ლექსი იყო: „სევდიანი ბაღადა“, „მოგზაურობა „აღთქმულ ქვეყანაში“ და „ჩემი თაობა“...

რომაელ პოეტს იუვენალიუსს უთქვამს „ლექსს განრისხება ბაღებსო. მე კი მგონია, შთაგონების პირველი ბიძგი აკრძალული სიმართლის თქმის სურვილია...“

„სევდიანი ბაღადაში“ ასეთი აშმაკი გადმოცემული: პაკიმარს გამოძიებულმა დაკითხვის დროს - ძალით თუ მოგყუებით, - ყალბი ჩვენება დააწერინა. შეიგნო რა ეს, კაცმა თავი მოიკლა. უფრო სწორად, თავის თავში ის „მეორე“ მოჰკლა, ვინც სისუსტე გამოიჩინა და უშეგობა ჩაიბღინა... ამ ლექსს რომ ეწერდი, „ოცდაჩვიდმეტის“ ამბებზე ვფიქრობდი და თვალწინ ჩემი სათაყვანო ქართველ პოეტი პაოლო მედგა... დანარჩენი ორი ლექსი, უმჯობესია, თავად წაიკითხოთ:

მოგზაურობა „აღთქმულ ქვეყანაში“

ფანჯრები გირიან ირიბი ცრემლებით, ვიღაცა გულისჯავრს პაპიროსს აყოლებს. ღნავიან ბაღები და მატარებელი „აღთქმული ქვეყნისკენ“ ყველას

მიგვაქროლებს. დახუთულ ვაგონში ძნელია მგზავრობა და უკვე დაირღვა მგზავრების ერთობა: ვიღაცა არაყს სვამს, ვიღაცა ბარათს წერს,

ვიდაცა შემთხვევით ჩამოგვრჩა ბაქანზე და ყველა შეძლებისდაგვარად ერთობა! ვაგონის გამყოფნი (იციან, ვინცა ვართ!) მგზავრებს გვამშვიდებენ: ნუ ხართ!

მწყრალები!

აიმ მთას გავედებით თუ არა, იქიდან გამოჩნდებიანო, - ყველაფერს

ვიოქვართ! -

„აღთქმული მიწა-წყლის“ მათია

მწვერვალები!

მგზავრებს კი არ გვეოფნის შეგი

მთომინება,

რადგანაც პაერი საოცრად მძიძეა (ამასთან დლითი-დღე იმრღებ ხარჯები!) და უკვე ვიდაცა მწარედ ეცინება, და უკვე ვიდაცა ჩუმაღ იცინება და წვიმის ცრემლებით გირიან ფანჯრები...

ჩემი თაობა

ჩვენ ყოველ ღამის ვაილებით ოხვრით და ყოველ ოხვრას ღამილით ვამკობთ. გავვიტკბა ყოფნა ასე, ქედმოხრით, - არაფერს ვაბობთ!

მიეყვებით ქუჩებს კუსტად, დარცხვნით, არ ვიცით, რომელ ღმერთს ვუპიაროთ. ერთია ჩვენთვის - მარჯვნივ თუ მარცხნივ, ოღონდ ვიაროთ!

ვიაროთ! ქარი გავაპოთ მკერდით, უამინდობა ფიქრს შევადაროთ, ცას ჩამოვწყვიტოთ ვარსკვლავი ერთი და სიკვდილამდე უბით ვატაროთ!

ბუერი რამ მსურდა ამ ლექსებით მეთქვა! მათში ჩემი წუხილიც იყო, აღმუთლებაც უსამართლოდ დასჯილი ხალხის გამო, პროტესტი მოძალადეთა წინააღმდეგ და, რაც მთავარია, ყალბი ლომუნგებითა და ფუყე დაპირებებით გაბრუნებული ჩემი თაობის უკმაყოფილება. მსურდა გამოეხატა ყოველივე ის, რასაც სხვებიც ხელაღწინ, სხვებიც განიცდიდნენ, მაგრამ ხმამაღლა თქმას ვერ ბედავდნენ! დავწერე ეს ლექსები და... შემეშინდა! იმდენად შემეშინდა, მე თვითონვე გამოვეტახე განაჩენი ხელნაწერს და უჯრაში დავაშუქვედი (როგორც მაშინ შეგონა - სამუდამოდ!).

გავიდა დრო. გარდაიცვალა სგალინი.

ოდნავ განიმუხტა დაძმომებული პაერი, მაგრამ ხალხის ცხოვრება მაინცდამაინც არ შეცვლილა: ქვეყნის მართვის მბრძანებლურ-ბიუროკრატიული სტილი დარჩა. „ბელადომანია“ ხრუმუნოსასე შეეყვანა და დაიწყო ის, რასაც ახლა „ეოლუნგარიზმის“ პერიოდს უწოდებენ.

ამ დროს ლიგერატურაში რამდენიმე მართალი და მნიშვნელოვანი ნაწარმოები გამოჩნდა. მაგრამ ეს საფუძველს არ იძლეოდა მედმეტი სითამამისთვის (აქვე მინდა შევნიშნო, რომ ლიგერატურულ ამინდს საბჭოთა კავშირში რუსეთი ქმნიდა და ამიტომ მავალითები რუსული ლიგერატურიდან მომყავეს). თვით გვარდლოვსკიმაც კი ვერ შეძლო მაშინ თავისი დიდებული „გასილი გიორკინის“ მეორე ნაწილის გამოქვეყნება და შეეწირა „სოვი მირში“ რედაქტორულ მიღვაწეობას. ასეთივე ბედი ეწიათ ა. იაშინს, ე. გროსმანს, ელ. ლუდინცევს, ა. ბუკს... საკმაოდისია გავისხვნიოთ რომ სწორედ ამ ხანებში (60-იანი წლების ბოლოს) „დააპატიმრეს“ ვასილ გროსმანის რომანი „ცხოვრება და ბედისწერა“ და ეს ეპოქალური ნაწარმოები მხოლოდ ახლა, ამდენი წლის შემდეგ გამოქვეყნდა!

ყოველივე ამის მომსწრე (მაშინ მოსკოვში ცხოვრობდი), მეც, რასაკვირველია, ვერ ვბედავი ჩემი „უჯრის პატიმრების“ განთავისუფლებას, არადა, სწორედ ამ დროს გამოიმკვმოდა „საბჭოთა საქართველოში“ ჩემი კრებული მშადღებოდა, სადაც ჩემს საკუთარ ლექსებთან ერთად ფედერიკო გარსია ლორკას თარგმანების შეგანასაც ვაპირებდი და... იმდენად ძლიერი იყო ჩემში „უჯრაში დააპატიმრებული“ ლექსების ბუჭვის სურვილი, ისე ძლიერ მინდოდა შენახა გინოგრაფიული წესით აწყობილი ეს ჩემი „სულის ყივილი“, რომ აუღეკი და რედაქტორს გამოეუგვანე მოსკოვიდან, თან შევეუთავლე; ეს ლექსებიც თარგმანებია, მათი ავტორი თანამედროვე ესპანელი პოეტი ბლას დე ოგეროთა-მუიტი (ასეთი მწერალი მართლა არსებობდა ფრანკისტულ ესპანეთში, მაგრამ მე მის პოეზიას სრულებით არ ვიცნობდი)... წიგნი გამოვიდა. იმ ზანყოფილებაში, „ესპანური მოციგვი“ რომ ჰქვია, ლორკას თარგმანების გვერდით, „ბლას დე ოგეროს“ ავტორობით ჩემი საკუთარი ლექსებია დაბეჭდილი! ხოლო ესპანელი პოეტის სახელს

სქოლიოში ასეთი განმარტება აქვს: „ბლას დე ოტერო - ანტიფაშისტის პოეტი, ფრანკოს სისხლიანი რეჟიმის მსხვერპლი!“

მე უკვე ვახსენე „პარაოზები“, რომლებსაც პოეტები ორთქლშაფლებივით აბამდნენ ლექსების შემადგენლობას, რომ ისინი ჟურნალ-გამთვლებში ან წიგნებში „გაეთრიათ“. ცენტრის თვალის ასახვევად სხვა ხერხებსაც მიმართავდნენ: ე. წ. „ემოქს ენას“ ანუ ქარავაგულ ნათქვამს, ანდა სათაურს უცვლიდნენ ლექსს, რომ მასში ჩადებული ამრი შეენიღბათ.

ასეთ იღვთებს იყენებდნენ ჩვენი ნამღვილი პოეტები არა მარტო „პიროვნების კულტის“ წლებში, არამედ „ეოლუნტარიზმისა“ და „უძრობის“ ხანაშიც: მაგალითად მამაჩემის დაპატიმრებისთან დაკავშირებულ ლექსს თავდაპირველად „1937“ დავარქვი, მაგრამ როცა დაბეჭდვაზე მიდგა საქმე, იძულებული ვაყავი, ნამღვილი სათაური ნეიტრალური „შემოდგომის სიმღერით“ შემიცვალა...

ეს აღსარებაა და უნდა ვაღიარო, რომ ჩემდა სამარცხვინოდ, შემოქმედებითი ცხოვრების მანძილზე მეც არა ერთხელ ავეყოლივარ ჩემი დამფრთხალი „შინაზანი რედაქტორის“ (გვარდოვსკის ტერმინია) კარნახს და სხვადასხვაგვარი „კომპრომისები“ ჩამიდინა.

მოვიყვან რამდენიმე მაგალითს:

1. სამამულო ომზე დაწერილ ლექსს, სადაც უბორო მსხვერპლის ფასად მოპოვებული გამარჯვება გრადიკულ ფერებში მაქვს დახატული, წარწერა ფრანსისკო გოიას სურათზე“ დავარქვი... გოია, რასაკვირველია, არაფერ შეაშია, მაგრამ სხვანაირად ლექსი არ დაბეჭდებოდა.

2. პიროვნული თავისუფლების საღიღებელ მონოლოგს („ხელში კვერთხივით მიჭირავს ჯოხი, წელზე მარცხია სელის ბაწარი, მე ტყვეში მიღვას პაგარა ქოხი - თავისუფლების დანი გაძმარი“) სათაურად „პანი“ წაუქმდვარე და ბუნების წარმართულ ღვთაებას მივაწერე ჩემი ფიქრები და გრძნობები!

3. ჩემი უკმაყოფილება არსებულით, პირველ რიგში კი საკუთარი ხვედრით, ჩემი სინანული გატყურებული იმედების გამო არც ერთი ლექსში არ გამომითქვამს ისეთი პირდაპირობითა და სიმძაფრით, როგორც „ბარათამფილის მონოლოგში“! ალბათ,

იკითხა: რატომ მივაწერე ბარათამფილის ჩემი გულისნაღები? ეს კითხვა მაშინდელი ლიგურატურული გაზთვის რედაქტორს უნდა დავუსვით, რომელიც არავითარ შემთხვევაში არ დაბეჭდავდა ასეთ „პესიმისტურ“ ნაწარმოებს, მისი ლირიკული გმირი საბჭოთა აღამიანი, მიხედვით ქვლივიძე რომ ყოფილიყო! ცხონებულ ბარათამფილს კი დავჭვებოდა და სინანულიც ეპატიებოდა - ის ხომ ცარიზმის შავებულ ეპოქაში ცხოვრობდა და მას შეეძლო ეთქვა:

ვერ გადავაქციე ცხოვრებად სიცოცხლე და ცის ქვეშ ვერ ვნახე საჩემო ადგილი!..

4. რა დაამავა მეფის მთავრობის მიერ გაციმბირებულმა ჭოლა ლომთათიძემ, რომ მას მივაწერე რუსეთში ცხოვრებით გამოწვეული ჩემი ნოსტალგიური სევდა?

აქ ეა ჩვარსა მგავს - ფეხის ვასაწმენდს, რომ დაუვლიათ საღაღე კარებში.

ნუთუ ბუნება ასე ვასწავლეს იმ შენს დიდებულ ქართულ მხარეში? ნუთუ იმისთვის ფურცლავი საბას და გული სიგვეს ეშში დნებოდა, რომ თოვლის ქურქში ვახვეულ არბაგს შენი „მდრავსკეუჯგე“ არ დაჰკლებოდა?!

5. ან რატომ დავარქვი ერთ ლექსს „პიპების“ სიმღერა? სად არიან ჩვენში „პიპები“? არადა, ეს ლექსი ხომ ჩვენს სინამდვილეზეა დაწერილი იმ მომაკვინებელი „უძრობის“ წლებში, როცა ქვეყანას „მაღალია მემლიას“ ბელოვლათი ავტორი მართავდა:

წუთისოფელი... წუთისოფელი... მანქანას მართავს ცული შოფერი! აღარც კაცი და არც უფალი, არც უფლება აქვს და არც წოდება განწირულია დასალუპავად და აღარავინ არ ეცოდება!..

6. ან ეს რაა - ლექსების ციკლი საერთო სათაურით „უცხოეთის ცის ქვეშ“? განა მე კაპიტალისტურ ქვეყნებში მიცხოვრია? ანდა რატომ აქვს ლექსს „ფერწასული კაცები“ ასეთი ეპიგრაფი: „ამერიკის შეერთებულ შტატებში ფეოდალური ბიუროს აგენტების რაოდენობამ საგრძნობლად იმატა“-ო? განა ჩვენში ცოტანი იყვნენ „ფერწასული კაცები“,

„ღამღამობით რომ გულმოდგინედ წერდნენ ბარათებს და სადაც ჯერ არს, ვისაც ჯერ არს, აწვდიდნენ ცნობებს“?! ამ მწარე სიმაართლის თქმა მხოლოდ შენიღბული სახით შეიძლება.

7. ყველას გვახსოვს, რა მოხდა თბილისში 1956 წლის 9 მარტს. მთელი საქართველო შეძრა მტკვრის სანაპიროზე მომხდარმა ხოცვა-ჟლეტამ, მაგრამ ხმა არავის ამოუღია, ხალხს ისე ეჭირა თავი, თითქოს არაფერი მომხდარიყო!.. მე მაშინ ლექსი დავწერე, წარმოიდგინეთ, გამოვაქვეყნე კიდეც, მაგრამ... შოი, სირცხვილო! ლექსს „პუშკინის მონოლოგი“ დავარქვე და მეტი „ღამაჯერებლობისთვის“ პუშკინის ეპიგრაფიც წავუძმღვარე, სადაც „დეკაბრისტების“ დახვრეტამე იყო ლაპარაკი...

8. ლექსი „გაგრძელება იქნება“ 60-იან წლებში დავწერე. იქ ასეთი სტრიქონებია:

...და მიემღეება საკადრისი კეთილს და
ბოროტს,
და მოედება ბოლო ყოყმანს და გაორებას,
და საკმარისი აღმონნდება სტრიქონი
მხოლოდ,
ერთი მართალი, გაბედული სტრიქონი
მხოლოდ,
რომ გამართლება მონებას კაცის
ცხოვრებას!

სწორედ ეს ტაქტი ამოიღო ცენზურამ ჩემი ლექსიდან და მე აღვადგინე იგი მხოლოდ იმის შემდეგ, რაც „ამერიკის ხმამ“ რადიოში საქვეყნოდ გამოაცხადა, რომ საქართველოში ცენზურა სიგყვა „სიმართლეს“ ებრძვის იმ დროს, როცა სსრკ-ს ცენტრალურ გამგეთს „პრაგმა“ ჰქვია!

9. იოლი საქმეა ლექსის სათაურის შეცვლა ან უსათაურო ლექსის ქარაგმულად დასათაურება, მაგრამ ამ ხერხს შეუძლია არა მარტო ცენზორსაც აუხვიოს თვალი, არამედ მკითხველიც დააბნოს. ერთი ჩემი ლექსი მინდა გავიხსენო:

სულ დამნაშავედ რატომღაც მთელი და
გაშუერილი მაქვს შენკენ კისერი.
მე ვიცი ჩემთვის სიკეთე გინდა,
მაგრამ - როგორი? ნუთუ ისეთი,
უსახარულოდ რომ დამაბერებს,
ცხოვრების ხეზე შემახმობს კვირგად, -

არც გამაცინებს და არც მამღერებს
როგორც მინდა და როდესაც მინდა?!
მე კი მოკეთეს ისეთი ვინაგრი
(ამბს, მგონია, ყველა ინაგრებს!),
ვინც უკუყარი სულის სინათლით
თვალს კი არ მომჭრის, გზას გამინათებს;
ისეთი მივიღებ და შევიფერებ
უუნაბესი სულის ფერებით,
რომელიც არ „გამაბედნიერებს“
იძულებითი ბედნიერებით!

ეს ლექსი საბჭოთა ხელისუფლების დამორგუნველი ძალის წინააღმდეგ არის მიმართული, მოქალაქეთა ბედს რომ განაგებს, აქ დამონებული დამიანის პროტესტია გამოთქმული... თვითღან ლექსი უსათაურო იყო, ვფიქრობდი: მკითხველი ისედაც მიხვდება - ვის და რას ვუბნები. მაგრამ მე რე, როცა რედაქციაში მივიგანე, მეცისმეტი „სიფრთხილე“ გამოვიჩინე და ლექსს მიძღვნიით სათაური გავუკეთე „N-ს“ და უცებ ყველაფერი შეიკვალა: გამოვიდა ისე, თითქოს ვიღაც კონკრეტულ პიროვნებას (კერძოდ ქალს) ვგულსხმობდი, ვინც დამიმონა, თავის ნებაზე მათამაშებს და თან მარწმუნებს ბედნიერი ხარო!.. ამ ლექსს ახლა, ახალ წიგნში, „ჩემს ხელისუფალს“ ჰქვია.

10. სათაური განუყრელი ნაწილია ლექსისა და გავუნას ახდენს ნაწარმოების აღქმამე. საერთოდ, ხელოვნების ნაწარმოებში ყველა წვრილმანს მნიშვნელობა აქვს, ხშირად - გადააწყვეტიც. ეს კარგად იციან პოეტებმაც და მათი წიგნების „მედაზმედეველებამ“. ჩემს ლექსში „ავტოპორტრეტი“ ასეთი სტრიქონებია:

რა დროს ლექსებია, რა დროს ლაქლაქია,
როს თავზე გვექცევა დამპალი ყავარი?
დღეს კაცი ფასდება მარტოდენ საქმით
და
საქმეა, საქმეა, საქმეა მთავარი!

გამომცემლობაში, წიგნის გავლის რომელიც ეგამე, ერთ-ერთმა „მედაზმედეველმა“ სიგყვა „როს“ მაგვირად, „რომ“ ჩასვა და გამოვიდა, თითქოს მე ვამბობდე: ნუ ლაქლაქებთ იმაზე, რომ თავზე გვექცევა დამპალი ყავარი, როცა სინამდვილეში სულ სხვას ვამბობ: რა დროს ლაქლაქია, როდესაც თავზე დამპალი ყავარი გვექცევა-მეთქი!..

ჭკვიან და განათლებულ ადამიანთან, - ცენზორი იქნება თუ წიგნის რედაქტორი, - ყოველთვის სასიამოვნოა ურთიერთობა, მაგრამ... აღარ მახსოვს ახლა „კოლუნგარიზმის“ პერიოდში იყო თუ „უძრავობის ხანაში“, ერთ ჩემს კრებულში ასეთი მინიატურა შევიტანე: „ბოლო დროს ძახილის ნიშანი შევიძლე. ჩემი ნება რომ იყოს, გაგაუქმებდი, მაგრამ ამით რა შეიცვლება?“ დიდი არაფერი მითქვამს: ყალბი პათოსისა და მყვირალა ლოზუნგების წინააღმდეგ გავილაშქრე. წიგნი გააჩერეს, მინიატურის ამოღება მოითხოვეს. მივედი, სადაც საჭიროა და ვეკითხები ქვეყნის უსაფრთხოების სადარაჯოზე მდგარ მოხელეს: „რაგომ უნდა ამოვიღო?“ - იმიგომ, - მუუბნება ცენზორი, რომ თქვენი მინიატურა ისეთ შინაბეჭდილებას გოვებს, თითქოს თქვენ ჩვენი პროლეტარული ლოზუნგის „პროლეტარებო ყველა ქვეყნისა, შეერთდით!“-ის წინააღმდეგი ხართო! დიდება, შენდა ღმერთო!

ყველა დროისა და ეპოქის კარგი მწერალი ყოველთვის ცდილობდა, რაც შეიძლება მკაფიოდ და გასაგებად ეთქვა ის მთავარი, რისთვისაც იწერება ნაწარმოები. ჩვენი კარგი მწერლები კი წლების მანძილზე მთელ თავის ნიჭს და ენერგიას იმას ანდობდნენ, რაც შეიძლება საიმედოდ შეენიღბათ მთავარი სათქმელი. თან მიამიგდა სჯეროდათ: მკითხველი თვითონ გაშიფრავს ქარაგმას და მიხვდება, რისი თქმა (ან დამალვა) უნდოდა ავტორს!.. მაგრამ, საბუნდუნოდ, შენიღბება ყოველთვის საჭირო არ იყო - ცენზორებიც გყუდებოდნენ და მაშინ ასეთი სტრიქონებიც იბეჭდებოდა:

„დააკვირვებხართ, მეგობრებო, მელსართავ სახელს: /არსებით სახელს როგორ უცვლის ამრსა და სახეს?! წარმოთქვამს კაცი, მაგალითად: „რა მშვიდი მღვაჲ“, /სიგჳვა „მშვიდს“ შეეცვლით „მღელვარეთი“ და... უკვე სხვაჲ/ და უკვე ნაპირს ეხეთქება გალღა ველური /და გალღის ხმაში ისმის წყველა და საყვედური!.. ან, მაგალითად რომელიმე მოღვაწის სახელს /დაუმატებენ ჩვეულებრივ მელსართავ სახელს /და იგი, ვინაჲ „დედა-ენას“ კითხულობს ძნელად/ „განათლებლა“ და „სწავლულ“ კაცად იქცევა ხელათ!.. მელსართავ სახელს შეუძლია ყველაფრის შეცვლა, /მის ნება-სურვილს ექმნებით მეცა

და შენცა/ განუკითხავი მბრძანებელის უფლებით მოხილს, /მას არც სიმართლე, არც გყუილი ეუცხოება: /თუ მოისურვა, შეუძლია კალმის ერთ მოსმით/ გადააქციოს „სა-ამურად“ ჩვენი ცხოვრება!./ მაგრამ მთავარი „მელსართავი“ მაინც არ არი: /საქმე ისაა, ვის უკვრავს ხელში კალამი?“

ამ ლექსს „გრაზატიკული საკვირველებანი“ ჰქვია. ღმერთმა ქნას, სიმართლის თქმა პოეტს ბუნებრივ მოთხოვნილებად ექცეს, რადგან სიმართლე არსობის პურივით სჭირდება ადამიანს!

მე და მწერალთა კავშირი

უკვე ვიამბეთ, რა როლი ითამაშა საქართველოს მწერალთა კავშირმა მოსკოვში ჩემი დაფუძნების, სამსახურში ჩადგომის საკითხში. დროთა ვითარებაში კონსულტაციის მოვალეობა მაიძულებდა, - მინდოდა თუ არ მინდოდა, - კარგად გაეცნობოდი ჩვენს მწერლებს და მათ შემოქმედებას. ზოგიერთი მათგანი დაამიახლოვდა კიდეც, მაგრამ გადაჭრით შემძიდა ვიქვ: თბილისელ კოლეგებს შორის მეგობარი არასდროს მყოლია (თუ არ ჩათვლით ქუთაისელ ოთარ მამფორიას, მოსკოვში ლიგერატურულ კურსებზე რომ სწავლობდა და ვასტანგ ჯავახიძეს, რომელიც თბილისის გამომცემლობებში ჩემს წიგნებს მეურევობდა). დიდ პატივს ეცემდი ისეთ მწერლებს, როგორებიც არიან სიმონ ჩიქოვანი, გიორგი ლეონიძე, გერონტი ქიქოძე, ოთარ ჩხეიძე, ჭაბუა ამირეჯიბი, ოთარ კვიციანი, რემო ჭეიშვილი, მაგრამ ისინი ჩემი მეგობრები არ იყვნენ, - მათთან მხოლოდ მკითხველის ინტერესი, ლიგერატურის სიყვარული მაკავშირებდა...

ძალიან საინტერესო, რთული და წინააღმდეგობებით აღსავსე პიროვნება იყო ირაკლი აბაშიძე - პოეტი-აკადემიკოსი, საქართველოს მწერალთა კავშირის თავმჯდომარე („თავმჯდომარე“, თუნდაც იმ გაგებით, რომ მამინდლი გოგალიგარული რეჟიმის პირობებში, „თავს აჯდა“ ქართველ მწერლებს და ერთპიროვნულად განაგებდა მწერლობის საქმეს).

ჩემი ურთიერთობა, უფრო სწორად დამირსპირება ირაკლი აბაშიძესთან უნივერსიტეტში გაპარული პოეზიის სადამოს შემდეგ დაიწყო, სადაც ირაკლიმ თავისი ცნობილი

„ხმა კაგამონთან“ წაიკითხა. აბაშიძის პაგ-
როიტულმა ლექსმა აღაფრთოვანა სკულენ-
გები, ტაშისცემა დიდხანს არ წყდებოდა.
ამის შემდეგ მე გამოვედი და - არც ვაციე,
არც ვაცხელე. - ჩემი „აბსუხი ირაკლი აბა-
შიძის“ ვგლიჯე:

მამ, შენ ამბობ, რომ არ პყოლია მგრები
რუსთაველს,
არ გააქცივია სამშობლოდან
სულთაშუთავეს
და რომ მარტოდენ უიმედო ტრფობის
ბრაღია,
თუ ამ ქართველმა უცხოეთში სული
დალია?!

არა! ქართველთა გზა როდია ასე იოლი,
თვითმკვლელობაა დიდი საქმის ჩვენში
დაწყება...
სარკმელს გააღებს აძღვრული
გალაკტიონი
და ქვაფენილებს შურდულივით
დაენარცხება!

ისეთი ქარიშხალი აგყდა დარბაზში, შემე-
შინდა კიდევ. ტრიბუნიდან ჩამოსვლა არ
მაკალეს, ახალგაზრდები მომცივიდნენ და
ლამის ხელში ატარებულნი ჩემს ადგილზე
დამაბრუნეს. მერმე სხვებმა წაიკითხეს
ლექსები, მათ შორის მუხრანმაყ. იმასაც
დიდი წარმატება ერგო. მერმე ბანკეტი გა-
იმართა, სადაც ირაკლი აბაშიძე თამადაობდა,
ყველანი მხიარულობდნენ, მხოლოდ თამადა
იყო მოღუშული და დაეცინებოდა რაღაცას
ფიქრობდა... უცებ ადგა, წკაპი ხმაურით
გასწია და პირდაპირ ჩემკენ წამოვიდა. მე
მისგან მოშორებით, სუფრის ბოლოში ვიჯ-
ექი, ალექსი გომიამშვილის გვერდით. ალექსი-
მ გადმომჩურჩულა: ე, ბიჭო, მგონი შენთან
მოდის, ცუდადაა შენი საქმეო! ირაკლი მურგ-
იდან მომიახლოვდა, მხარზე ხელი დამადო
ისე მძიმედ, რომ მობრუნების საშუალება
არ მომცა და მითხრა: „მამ ჩემზე უკეთ
გცოდნია რუსთაველის ამბავი?“ არა, ირა-
კლი, - მშველად ვუპასუხე, თუმცა ველავდი.
- უბრალოდ, შენ შენი ამრი გაქვს, მე
ჩემებურად ვფიქრობ: რუსთაველი არავითარ
უიმედო სიყვარულს არ გადაუსუფავს, სახე-

ლმწიფო ინტრიგების მსხვერპლი ვახდა-მეო-
ქი. ირაკიმ ამითობრა, მერმე, ვითომ მე-
გობრულად, მაგრამ აშკარა მუქარით, კბილ-
ებში გამოსკრა: პაგ, შე თათართო! და
გამშორდა... ეს იყო პირველი „ხელთათმანის
დავლება“. ამას ჩვენი ხანგრძლივი დუელიც
მოჰყვა.

მე ვედილობ, ყველაფერი თანამიმედვერუ-
ლად გავიხსენო...

საქართველოს მწერალთა კავშირის თავ-
მჯდომარე მოსკოვში იმყოფებოდა. კარგ
გუნებაზე იყო. სამუშაო ბევრი არაფერი
ქონდა, ხელფასი, პრივილეგიები და უფლ-
ებები კი - განუსაზღვრელი. სასტუმრო „მო-
სკოვის“ ლექსში ცხოვრობდა და თავის ნე-
ბაზე დროს აგარებდა. სამუშაო დღის დამ-
თავრების შემდეგ ზოგჯერ ლიგერატორთა
კლუბში შევილიდა, ერთ ბოთლ ღვინოს
დალევდა ვინმესთან ერთად, თან ჩემგან
საჭირო ინფორმაციასაც მიიღებდა...

იმ დღეს ირაკლი ჩვეულებრივზე უფრო
ნასიამოვნები გამოიყურებოდა. მაგიდას რომ
მივუსხედით, ჩინებული სუფრა გაამლეგინა,
ერთი ბოთლი ნაცვლად სამი მოატანინა,
დარდმანდულად თვალი ჩამიკრა და მით-
ხრა: მოდი მე და შენ ქუთაისურად მოვილხ-
ინოთო! მეუ გამოვეცხადი, გავმხიარული,
ქუთაისურად რომ ვთქვათ, „ავგინგიცი“
და გადავწყვიტე, თავმჯდომარისთვის ჩემი
ბოლოდროინდელი სიხარული გამეზიარე-
ბინა. საქმე ის არის, რომ უბის ჯიბეში იგ-
ალიაში გამოცემული საკუთარი ლექსების
კრებული მეღო. ამოვიღე ეს წიგნი და
ირაკლის გავწოდე: „აი, ნახე... ახლახან
გამომიცხს“. ირაკიმ მეხედა, ჩემი გვარი
ამოიკითხა და... ვინმე სხვას რომ ვთქვა,
არაფრით დაგვიჯერებდა: გამაველა! დაიხ,
სწორედ გამაველა! ფერმკრთალ ლოყებზე
ჯერ სიწითლემ გადაურბინა, მერე სიწი-
თლეს სილურჯე შეემატა და ბოლოს სახე
მთლად იისფერი გაუხდა!..

სწრაფად ადგა და შევივლილი ხმით მით-
ხრა (თან ხელი მუცელზე მოისვია): ცუდად
ვარ, ალბათ, რაღაცამ მაწინა... სასტუმროში
წავალ, დავწვიმ, შენ, თუ გინდა, გაავრძე-
ლეო! ირაკიმ მაგიდაზე ფული დააგდო
და წავიდა... მეც, რასაკვირველია, მივატოვე
გაწყობილი სუფრა... დარწმუნებული ვიყავი,
ჩვენი დუელის მორიგი რაუნდი უახლოეს
ხანში შედგებოდა...

ამასობაში მოსკოვში ცხოვრება ჩემთვის სულ უფრო აუტანელი ხდებოდა. ბინაც მქონდა, კარგი ხელფასიც, სახელიც და პოპულარობაც, მაგრამ ჩემი ქართული მკითხველი არ მყავდა გვერდით და, რაც მთავარია, შვილები მირუსდებოდნენ!

ღმერთმა უწყის, რამდენი წერილი მივწერე საქართველოს მწერალთა კავშირს, პირადად ირაკლი აბაშიძეს: ვიხოვედი, ვეხვეწებოდი, ვემუდარებოდი, თბილისში დამაბრუნეთ-მეთქი, მხოლოდ რაიმე სამსახურიც მიმოვიძებნე, რომ ხელფასი მქონდეს და ოჯახი შევიხანხო... არავისგან პასუხი არ მიმიღია, - არც შეპირი, არც წერილობითი... რაში იყო საქმე? ნუთუ ისეთი უმაქნისი ვიყავი, რომ ჩემს ქვეყანას ვერაფერში გამოვიადგებოდი? ან იქნებ ვიღაცას ხელს არ აძლევდა ჩემი თბილისში დაბრუნება? რატომ? სასოწარკვეთილებამდე მისული ყველაფერში ირაკლი აბაშიძეს ვაღიანაშაულებდი: იგი საქართველოს თავკაცის ანუ. მეგავანაძის უახლოესი მეგობარი იყო, ყველაფერი მას ექვემდებარებოდა და თითოც არ გაუნძნევია, რომ დამხმარებოდა! მაინც რა კაცი იყო ირაკლი აბაშიძე? პოეტი, რომ იყო, ამაში ეჭვი არ შეპარებოდა. თან, ამავე დროს, მთავრობის ერთგული მსახურიც. შრომა და გარჯა არ უყვარდა; ერთადერთი, რაც შესანიშნავად იცოდა: შთაბეჭდილების მოხდენა! ამ ხელოვნებას შედმიწვევით ფლობდა! დროზე გაიყინებდა, დროზე გაიხუმრებდა, დროზე გაბრაზდებოდა... ერთი სიგვეითი, ყველაფერს თავის დროზე და სადაც საჭიროა, აკეთებდა. მომხიბლავმა, ნიჭიერმა და იუმორით აღსავსე ხონელმა კაცმა, მე მგონი, ამით გაიკეთა კარიერა - ოღონდ საზოგადოებრივი და არა ლიტერატურული, რადგან მართლაც ნიჭიერი პოეტი იყო... საქართველოს მთავრობისა და მწერალთა კავშირის ხელმძღვანელის თანამდებობები ეკავა და ორ სავარძელში ერთდროულად გამოვიძული... მწერლებისთვის არაფერს აკეთებდა! ლექსებსაც იშვიათად წერდა და თავის ნებაზე დროს აგარებდა! და კიდევ, როგორც ვითხარით, ხალხზე, საზოგადოებაზე, თავის უფროსებზე და ქვეშევრდომებზე შთაბეჭდილებას ახდენდა! ძირითადად ეს იყო მისი „ამჟღავნა“... მაამებლები და მლიქვნელები არასდროს დაჰკლებია, ბევრი ემაღლიერებოდნენ: მისი პროტექციით საქართველოში არა ერთი

მინისტრი და რაიკომის მდივანი დაინიშნა (და მათი წყალობით, მის ოჯახს და მას თვითონ არაფერი აკლდა), მაგრამ ირაკლი მაინც, პირველ ყოვლისა პოეტი იყო და ყველა თავის თანამდებობას, წოდებას და შემოსავალსაც ლექსის ერთი გამართული სტრიქონი ერჩია! (ამას გულწრფელად ვამბობ, რადგან არ მიყვარდა ეს ადამიანი, თვალყურს ვადევნებდი და ამიგომ კარგად შევისწავლე). მისი პოეტური შურიანობაც აქედან გამომდინარებოდა (გახსოვთ ეპიზოდი მოსკოვის ლიტერატურათა სახლში?). დიდიომატიც იყო, თუმცა თავის საზოგადოებრივ პრესტიჟს მაინცდამაინც არ უფრთხილდებოდა: ანუ. მეგავანაძესთან მეგობრობდა, მასთან ჰქამდა, სვამდა, სანადიროდ დადიოდა, მზრგეს უკან ჯ დასცინოდა და მეტსახელად „ყვარყვარე“ შეარქვა, რაც მთელმა საქართველოში იცოდა...

არ მიყვარდა-მეთქი ირ. აბაშიძე, მაგრამ სიპართლეს ვერსად გავექცევი: ნამდვილი პოეტი იყო, (მარტო უხინათლო მამაზე დაწერილი დღეისი რად ღირდა ან იგივე „ხმა კატამონთან?“)...

ბუდით განებიერებულ მწერლების თავმჯდომარეს მახვილ იუმორთან ერთად ცინიზმიც არ აკლდა. მწერალთა კავშირში, მისი კაბინეტის მოსაცდელ ოთახში მთხოვნელები არ ილტვიდნენ. მოდიოდნენ და მოდიოდნენ! ზოგს თანამდებობის მიღება სურდა, ზოგი „ვოლგის“ გამოყვანას თხოვდა, ზოგი უბედულეს სასწავლებელში შვილის მოწყობას, ზოგი ბინის მიღებას... ყველას რაღაც უნდოდა და ირაკლის შემწეობას თხოვდნენ. ისიც „საჭირო“ ხალხს ეხმარებოდა, იმათ კი, ვინც არაფერში გამოადგებოდა, ფუჭი დაპირებებით ისტუმრებდა. მაგრამ უარი რომ ეთქვა, ისე ეგყობა, მისთვის არც გააწილებდა და ნასიმოვანებს გაუშვებდა. ყველაზე ძლიერი მისი იარაღი - ოხუნჯობა - მუდამ მომარჯვებული ჰქონდა! ერთი სასიერო ამაზვს მკვებოდნენ... ირაკლის მდივანმა მოახსენა: დიდიდან ვიღაც კაცი გულვლებათ, უკვე შესამედ მოდის და თუ მიიღებთ? „ვინ არის?“ - იკითხა ირაკლიმ. მამისთვის ვარო... მომიცადოსო! - ბრძანა თავმჯდომარემ. მიიღებთ, ბატონო? - შეეკითხა მდივანი. „არა!“ - უპასუხა ირაკლიმ...

ხანში შესული ირაკლი მაინც ახალგაზრდულად გამოიყურებოდა (მხოლოდ ხმა უდ-

ალაგა, ძლივს გასაგონად ლაპარაკობდა). ერთხელ თურმე ვიღაც ქალს გაარმიყვებია, კაბინეტში დამიბარგოხვდა და, როცა „ისემე“ დაუწირო, ქალმა შეიკვია: რას შერებით, ბაგონო ირაკლი, ვინმემ რომ შეგიფოსო? „ნუ გეშინია, - დაამშვიდა ირაკლიმ, - ისე ვიზამ, შენ თვითონ ვერ გაიგვბ!“ სხვა შემთხვევაში ირაკლი მანქანის მაძიებელ ახალგაზრდას დაპირდა: „ვოლგას“ გამოგაყვანინებო, მისი თანდასწრებით მიწისგროსაკე დაურეკა და ელაპარაკა, ბიჭს კი უთხრა: წადი ამ კაცთან, ვისაც ახლა ველაპარაკე და ყველაფერს გაგიკეთებოს! ბიჭი წაივდა, მაგრამ ცოცა ხნის შემდეგ დაბრუნდა და მოახსენა: ის კაცი, თურმე, ერთი თვეა, საშღვრგარეთ იმყოფებაო! ირაკლის წარბივ არ შეუხრია: აბა, მე სად ველაპარაკეო!! მთხოვნელ იძენად დაიბნა, მაღლობის მეტი ველარაფერი უთხრა...

მოკლედ ასეთი კაცი იყო ჩვენი მწერლების „თავს მჯდომარე“ და განა ჩემთვის მოივლიდა? ფეხებზე ვეკიდეთ მეცა და ჩემნაირი გაჭირებული ხალხიც და სწორედ ამ გარემოებაში - გულარხინი ხელმძღვანელის უყურადღებობაში, - გამაგულისა და მე თვითონვე თავი დავარწმუნე იმაში, რომ ირაკლი აბაშიძე ჩემი პირველი მტერია!

ირაკლი აბაშიძეს კიდევ ერთი „დილაკურ“ თვისება სჭირდა, რაც განსაკუთრებით მალშიანებდა. მწერალთა კავშირიდან გამოსული თავის „ვოლგას“ რომ მიაშურებდა, გამაში შემთხვევით ვინმე დახეჩაყვებულ, ყველასთვის უცნობ ახალგაზრდა მწერალს თუ დაინახავდა, აუცილებლად გაუჩერდებოდა, ხელს ჩაბოართმევედა და ფარისევლური დაინტერესებით მოიკითხავდა მასაც, მის მშობლებსაც და ცოლ-შვილსაც... ერთი სიტყვით, წარმატებით ვითამაშებდა „ყურადღებიანი კაცის“ როლს, თუმცა სინამდვილეში, სულ არ დაინტერესებდა არც ის ახალგაზრდა, არც მისი მშობლები და ცოლ-შვილი!..

სწორედ ასევე, მეც აინუნში არ მაგდებდა (არადა, მე ხომ კარგა ხნის განსეულობაში მოსკოვში ქართველი მწერლების წარმომადგენელი ვიყავი, სადაც დიდ ანგარიშს მიწვედნენ ჩემი რუსი და ქართველი კოლეგები?!). ეგეობა, თბილისში რომ დაებრუნდი და ირაკლის ჩვეულებრივი „ქვეშევრდომი“ გავხდი, აღარაფერი უეიგნავებოდა არც ჩემი პიროვნება, არც ჩემი უბინაობა, არც

უპეშევრობა და არც უსასრობა...

ასეთი მოპყრობა, ჩემთვის, რასაკვირველია, შეურაცხყოფელი იყო და მეც ვალში არ დავრჩენილვარ!.. სადაც შემეძლო და როგორც შემეძლო, ჩემი მეგობრებისა და ნაცნობების წრეში (უფრო ხშირად, სუფრაზე), ავღებულად ვახსენებდი პოეგ-აკადემიკოსს. მან, რასაკვირველია, ეს იცოდა (დამზებლები ჩვენში არასდროს გამოლეულან) და აი, ერთხელაც მწერალთა კავშირში დამიბარა...

იგი თავის კაბინეტში იჯდა, ირგვლივ მთხოვნელები ეხვივნენ. ჩემს გამოჩენაზე ყველანი გაიკრიფნენ. ირაკლის დაჯლომა არ შეუთავაზებია, თავდახრილი რაბაც ქაღალდებს ათვალიერებდა, თან ხმადაბლა მელაპარაკებოდა (მისი სიტყვები და ხმის ინტონაცია კარგად მახსოვს): „ბიჭო... შენ, თურმე, რადაც-რადაცეებს ლ-ლაპარაკობ ჩ-ჩემზე... ხომ არ დ-დაგავიწყდა, ვინ ვარ?... იც-იცოდე, ენა დამოკლე, თ-თორემ ისე გავიხდი საქმეს, სულ კისრსგვხით ვარნობ აქედან! მოსკოვიც ვერ გიმველის, შ-შენცა და შენს ოჯახსაც ს-სამათხოვროდ გავგიხდით საქმეს!...“ ჯერ ყურს არ დავეჯერე, მერე თავში სისხლ ამივარდა, მაგრამ შევეკიდე, მშვილად მეპასუხა: „შენ ეგ შეგიძლია, ირაკლი... თუ, რა თქმა უნდა, იკადრებ, მაგრამ... შენი არ მემინია! თავისუფალი კაცი ვარ და, რასაც მინდა, იმას ველაპარაკობ. რისთვის გამომიძახე? ეს ვინღოდა გეთქვა?“ ირაკლი კიდევ რადაცას ამბობდა, აღარ ვუსმენდი. ბოლოს თვალის გამისწორად და ჩემი გავითრებული სახე რომ დაინახა, მიხვდა, ჩემს ჭკუაზე არ ვიყავი, კიდევ ცოცხეც და სამელნეს თავში გავუქანებო! მან მძიმედ ამოიოხრა (სწორედ ისე, როგორც უნივერსიტეტში გამართულ ბანკეტზე) და მიიხრა: წადი, ახლა... დანარჩენი მერე იყოსო... და მე მივხვდი: ამიერიდან მორიგი რაუნდისთვის უნდა მოვემზადო...

ორიოდე დღის შემდეგ ქუჩაში იოსებ ნონეშვილი შემხვდა, ჩვენი პარტორგი, და გამაფრთხილა: „თუ ძმა ხარ, ირაკლის მოეშვი, - შენზე გაცოფებულა! ამასწინათ დამიძახა და მიიხრა: ქვლივიძეს თავის დროზე ცოდვები ექნება ჩადენილი, ვადაქექე მისი პირადი საქმეები და, თუ რამე იპოვებ, მომიგანეო...“ იოსების გაფრთხილება უსაფრთხლო არ აღმოჩნდა. მწერალთა კავშირში რადაც ლ-

ნისიძეებს ვესწრებოდი. მითხრეს: ერთი კაცი გკითხულობსო. ვინ არის-მეთქი? „კაგებენკოაო“ - ღიმილით მიპასუხეს. უშიშროების თანამშრომელი აღმოჩნდა ჩვენი მწერლების „მეთვალყურე“. მან ცალკე ოთახში შემოვიყვანა, წითელი წიგნაკი დამანახა და საუბარი გამიბა (შევეცდები, მუსტად გადმოგვეთ ჩვენი დიალოგი, ოღონდ, თუ შეიძლება, იმ კაცს „სუკას“ დავარქმევ, რაც რუსულად უფრო ესადაგება მის პიროვნებასაც და საქმიანობასაც!

სუკა - გამარჯობათ, ბატონო მიხეილ! ჩვენს ორგანოებში თქვენ კარგად გიცნობენ, შესანიშნავი პოეტი ბრძანდებით და სულ ახლახან მოსკოვიდან ჩამოხვედით. სხვათა შორის, თქვენი ლექსები პირადად მეც მომწონს... ნებას თუ დამრთიავთ, ორიოდე შეკითხვას მოგვემთ.

მე - ბრძანეთ.

(მან ქაღალდი ამოიღო და ვიღაც უცხოელის გვარი დამისახელა)

სუკა - ასეთ კაცს იცნობ?

მე - არა, ვინ არის?

სუკა - ისრაელელი პროფესორია.

მე - არ ვიცნობ, პირველად მესმის მისი სახელი.

სუკა - კი, მაგრამ... მის უბის წიგნაკში თქვენი გვარი და გლეფონის ნომერი რომ აღმოჩნდა?

მე - საიდან იცით?

(სუკას ჩაეცინა).

სუკა - მაშ, არ იცნობთ. შეგიძლიათ ეს აღმიწეროთ?

(სუკას კარნახით დაუწერე, რომ იმ კაცს არ ვიცნობ).

სუკა - კეთილი მაინც, საინტერესოა, როგორ აღმოჩნდა მასთან თქვენი გვარი?

მე - არ ვიცი... თუმცა, მოიცათ... შარშან პოლონეთში ვიყავი, იქაური მწერლების ყრილობაზე. იქ ბევრი უცხოელი გაცივანია, მათ შორის, ალბათ ეგ პროფესორიც იქნებოდა. მოსკოვში მივიღივარო და ჩემი გლეფონი დაუგოვე... შემძლია წავიდე?

სუკა - მოითმინეთ, მოითმინეთ... ბატონ ირაკლი აბაშიძესთან რა ურთიერთობა გაქვთ? (მივხვდი, რომ ჩვენი წინამდებარე საუბარი მხოლოდ შესავალი იყო, მთავარი ახლა იწყებოდა).

მე - არაკაცია თქვენი ბატონი ირაკლი! რაო, თქვენც ხომ არ გემინიათ მისი?

სუკა - ო, რა ენა გაქვით, ბატონო მიხეილ, რა ენა გაქვით?! ყველაფრის თქმა როდი შეიძლება? ბატონი ირაკლი დიდი სახელმწიფო მოღვაწეა, პოეტი-აკადემიკოსი, ასეთი უპატივემულობა არ გეკადრებათ!..

მე - საფუძველი მაქვს და იმიტომ ვამბობ! სუკა - მაპატიეთ, მაგრამ თქვენ მოგჯერ ლექსებში აჭარბებთ, ზედმეტი მოვლით... დიახ, დიახ... ის როგორ თქვით: თვითშეკვლელობა დიდი საქმის ჩვენში დაწყებო? გალაკიონზე ბრძანეთ.

მე - განა მართალი არ არის? აბა, ვის დაუფასა დიდი საქმის წამოწყება საქართველოში? ილია ჭავჭავაძეს?

სუკა - ეგ წარსულში მოხდა, ახლა, საბჭოთა ქვეყანაში...

მე - ახლაც ასე! დიდ საქმეს რომ მოვიკიდება კაცი, თავი გადაღებული უნდა პქონდეს...

სუკა - კარგი, კარგი... ლექსებს მოვეუშვით! მე თქვენ იმისთვის შეგხვდით, ჩემო მიხეილ, რომ მეგობრული რჩევა მოგცეთ: თავი ვაანებეთ ირაკლი აბაშიძეს, ნუ ეჭიდავებით! დამიჯერეთ, ასე უკეთესი იქნება...

(ამით ამოიწურა ჩვენი საუბარი. ბოლოს, მე და „სუკა“ მეგობრებივით დავცილდით და ლამის გადავიკონეთ ერთმანეთი).

როგორ გვინიათ რა მოხდა ამის შემდეგ? ამის შემდეგ მოხდა ის, რომ სასწრაფოდ დაუწერე ლექსი „შემრჩება რამე?“ და „ნიანგში“ გამოვაქვეყნე, რათა ირაკლისთვის სამაგიერო გადამიხება! მაგრამ ვიდრე ამ ლექსს წაგაკითხებდეთ, განმარტებისთვის პატარა ინფორმაცია მინდა მოგაწოდოთ. საქმე ისაა, რომ ასეთი სახელწოდების ლექსი აბაშიძეს მართლაც აქვს, სადაც ავტორი უღარღელად გაბარებულ ცხოვრებას იხსენებს და ბოლოს გულისკვირვლით კითხულობს: შემრჩება რამე?... მე გამოვიყენე ამ ლექსის სათაურიც, სიგყვიერი მასალაც, ინტონაციაც და პაროლია შევქმენი:

გაუპაძლარი ვერ იქნა და ვერ შევლია - ვერ „ქინძმარაულს“, ვერ „გიაბანს“ და ვერ „თელიანს“;

ვერ შევლია პურისჭამას, მაღას
გადაპყვა,
ხელპყო ყოველი, რასაც სხვისთვის ელო
ყადაბა;
როცა გამოძდა, აქომინდა სუფრასთან
მიიმედ, -

არც თვითონ ჭამა, არც სუფრასთან მიუშვა ვინმე...
ახლა კითხულობს, კმაყოფილი, დღეა თუ დამე:
- „შემრჩება რამე?“

ამ ლექსის პუბლიკაციამ თბილისში დიდი აღაპითი გამოიწვია. შეურაცხყოფილ ლექსის ადრესატს ცეკას მდივანი აშხ. შუაგანაძე გამოუთქომაგა, „ნიანგის“ რედაქტორმა ნოდარ ღუმბაძემ ინფარქტი მოიმიზეზა და ლოგინში ჩაწვა, „ნიანგში“ ჩემს წინააღმდეგ პასკვილი გამოუქვეყნდა „ჯეებე ღუმბაძვას“ ხელმოწერით, სადაც საჯაროდ „პაღლევი“ მიწოდეს და ა. შ. მაგრამ ეს „უკვე სხვა ამბავია, და, თუ დამცალდა შემდეგ მოგიყვებით...“

მე ისევ ჩემს „მტერ-მოყვარე“ ირაკლის მინდა დავეზურუნდე...

გადიოდა დრო და ცხოვრება იცვლებოდა. საქართველოში ეროვნული მოძრაობის აღმავლობამ ჯერ სამოქალაქო ომი გამოიწვია, მერე მას კომუნისტური კერპების მსხვერველ მოჰყვა. კვარცხლბუკებიდან პანგა-პუნგით ცვობდნენ: ლენინი, სტალინი, კიროვი, ორჯონიკიძე, ძნელაძე... „ხელმძღვანელ“ ა ახანაგბეძემ“ შიგომეფს თავიანთი კაბინეტები და სავარძლები... მათ შორის, ირაკლი აბაშიძეც აღმოჩნდა: თანამდებობები და წოდებები ჩამოსცილდა და დარჩა მარტო პოეტის სახელი. ავადმყოფობდა და ბერდებოდა... დარღადრო ისევ კარგ ლექსებს წერდა და ერთხელაც გავეყრე და მოსკოვიდან დავეურეკე: შენი ახალი ლექსი წაგიკითხე და ძალიან მომეწონა-მეთქი. იმდენად მოულოდნელი იყო მისთვის ჩემი ხმის გაგონება, დაიბნა, არც მომსალმებდა, არც მაღლობა უთქვამს, მხოლოდ ეს კი თქვა: „გაგაშენა ღმერთმა, შიშა, შენს გარდა, არავის დაურეკავსო! მერე მოსკოვში შეხვდი... ამ ჩვენნი უკანასკნელი შეხვედრის შესახებ მხოლოდ ჩვენ ორმა ვიცით და, სანამ ცოცხალი ვარ, მინდა სხვებზეც გაიგონ...“

სასტუმრო „როსიდან“ გამოსული უკაცრიელ ქუჩას მივყვებოდი. უცებ შორიდან ჩემკენ მომავალი ირაკლი აბაშიძე დავინახე. მზიანი ამინდი იყო. პოეტს პიჯაკი დარდიშანაღლა მხრებზე წამოეხურა და ვაშლსა ჭამდა, ისე მაღაინად ჯამენდა, მომეჩვენა, თითქოს შორიდანაც გავიგონე მის კბილებში ვაშლის ხრამუნია... ქუჩის სივიწროვის გამო

გვერდს ვერ ავეუქცევი, თორემ დავიმალე-ბოდი, რადგან ამდენი ხნის მგრობისა თუ გაუგებრობის შემდეგ, არ ვიცოდი, რაზე უნდა გველაპარაკა, რა უნდა გვეთქვა ერთმანეთისთვის?

მაგრამ ირაკლიმ თვითონ გამაჩერა. მოულოდნელად მხარმე ხელი დამადო და მითხრა: „ბ-ბიჭო... რაგომ უნდა ვიყოთ მე და შენ მტრები, როცა ამ ქვეყანაზე ამდენი ჩინათლხია? რამდენჯერ მითქვამს ნელისთვის: ნახე, რა კარგი ლექსი და-დაუწერია ამ ოხერსს... ნეტა გამაგებინა, რა უნდა ჩემგან, რაგომ მ-მებრძვის? რა დავეუშავე?“

ურთიერთობის გამოარკვევის დრო არ იყო, თანაც აველელი და ეს ვუთხარი: ალბათ, ღირსეული მტერი მიხდოდა მყოლოდა და შენ ამოგირჩიე-მეთქი. იმ წამსვე მიხვდი, რომ ამ იაფუასიან, „სუფრულ“ გამოთქმას ირაკლი „არ ჭამდა“. იგი ჩემგან სხვას ელოდა და გულწრფელად დავინძე: „იცი, ირაკლი... მე თვითონაც არ ვიცი, რაზე გებრძოდი, მაგრამ ნამდვილად რომ გამჭირვებოდა, გეფიცები ყველაფერს, დასახმარებლად ისევ შენთან მოვიდოდი! დამიჯერე, მართლაც გეუბნები!“ ირაკლის სახე გაუნათდა: დამერთმა ნურაფერი გაგვიჭირვოსო მე და შენ, ჩემო მიხეილ, - ჩიი-ლაპარაკა და გზა განაგრძო...

მას შემდეგ აღარ მინახავს... იგი თბილისში გარდაიცვალა, მე ამ დროს მისკოვში ვიყავი... ირაკლი ახლა დიდუბის პანთეონში ასვენია და თავის მტერ-მოყვრებთან (მათ შორის, ჩემთანაც) შეხვედრას ელოდება...

„ჩვენი ლეხაპა“

მთელი ჩემი ცხოვრება (მას შემდეგ, რაც საქართველოდან წავედი) თბილისში დაბრუნებაზე ვოცნებობდი...

...როცა ოჯახში არ გაქვს სამშობლო და სამშობლოში არ გაქვს ოჯახი!

ჩემი ლექსის ეს სტრიქონები ვითომ აკაკი წერეთელს ეხება, სინამდვილეში კი ჩემმა დაწერილი! ცოლი და შვილები თამარილ და ნატო (ვაკლახ, უკვე „ვარუსებულები“) მოსკოვში მყავდა, მე კი, თბილისში ჩამოსული, სულ იმის ცდაში ვიყავი, როგორმე და-

უსახლებულიყავი, რომ ოჯახთან ერთად მე-ცხოვრა...

ჩემო პაგარა თამარ,
ჩემო პაგარა ნაცო,
თქვენი ქართული მამა
ცხოვრობს თბილისში მარგო...

„უბინაობა“ - წითელ (თუ სისხლიან?)
ზოლად გასდევს მთელ ჩემს ცხოვრებას.
სულთი ხორცამდე ქალაქელი კაცი თბილისში
ერთი პაგარა ბინის, თავშესაფრის, ბუნავის,
სოროს უქონლობას ლამის სიგიჟემდე მიეყ-
ყვანე! ეს „ხაგოვანი“ ფრაზა არ არის: მარ-
თოლა გაგიყვამდე მინდოდა „შინ დაბრუ-
ნება“ მაგრამ... ყველა ჩემი ცლა უშედეგოდ
მთაურდებოდა. ვისაც შეუძლო ჩემი დახმარ-
ება, არ მეხმარებოდა. ამიგომ იყო, რომ
წლების განმავლობაში ჯერ მოსკოვში, შემ-
დე თბილისშიც - სულ ფსიქონევროლოგების
პატიენტი ვიყავი. ახლა რომ ვიგონებ, რა
წამლებს არ მასმევდნენ ექიმები... ღმერთო
ჩემო! ყველაზე უწყინარი იმ ღერუსანგებში
„ელინიუმი“ აბები იყო, ათასობით რომ
ჩამიყლაპავს! მიკვირს, მართლა რომ არ
გავგიჟდი, არადა, ამის სიმპტომები იმდრო-
ინდელ ლექსებში უკვე შეინიშნებოდა:

ველარ გავიგე ამ ცხოვრების ვერც
ასავალი,
ვერც დასავალი, - გამოვდექი ბრიყვი,
უბირი...
გამომიწერეთ, პროფესორო, რამე
წამალი,
ისეთი, ჩემში ყოველგვარი ჩაკლას
სურვილი!

ნორმალური ახალგაზრდა კაცი ასეთ
სტრიქონებს არ დაწერდა!

მაგრამ დაუბრუნდეთ ჩემსა და ირაკლი
აბაშიძის ურთიერთობას...

„ნიანგში“ გამოქვეყნებულ ლექსებში, გარ-
და „შემრჩება რამე“ - სი, მწერლების თა-
ვმჯდომარეს ეს სტრიქონებიც ეხებოდა:

მე თქვენგან უკვე არაფერს ვითხოვ,
თქვენდამი ნდობა გაქრა ბოლივით.
მე მინდა მხოლოდ, ჩემს დღეში იყოთ,
ოთახის ძეხნას გადაყოლილი!
მინდა დაპარგოთ ეგ კაბინეტი,

გადაიხვეწოთ სულ სხვა მხარეში
და წლიდან წლამდე ძებნით იმედი
თქვენისთანების ჩაბქრალ თვალებში!
და მინდა გვაყვადო ცოლი და შვილი,
რომ იმათ ნახვას ეშურებოდეთ,
რომ განუწყვეტლო გოვედეთ თბილისს
და განუწყვეტლო უბრუნდებოდეთ!..
პაგარა კაცო, უამრო კაცო,
შენ არ გვეგონოს ლექსის ღირსი ხარ,
სხვებს მინდა შენი თავი გავაცნო,
რადგან მე ასე კარგად მიცნისხარ!
ეს შენ იყავი, მრავალჯერ ნაცად,
უგყუარ ხერხით რომ გამაწვალე.
შენ დამაგიწყე ლექსი და ნაცვლად
განცხადების წერა მასწავლე!
დამშვიდდი! წყველას არავის ვუთვლი!
მე გოცნებად ისიც ამყოფა,
რომ შენი ვიწრო, პაგარა შუბლი,
ჩემს დიდ ცხოვრებას გადაელობა!..

ალბათ, იკითხავე: როგორ მოხდა, რომ
„ნიანგის“ მთავარმა რედაქტორმა, ნოდარ
ღუმბაძემ („ჯვებე ღუმბაძე“) ასეთი რამ
დაბეჭდა? თავი გადადებული ჰქონდა? ირა-
კლი აბაშიძე ხომ მისივე „ნომენკლატურული
კლანის“ წარმომადგენელი ბრძანდებოდა,
- „ხელმძღვანელი ამხანაგი“, პოეტი-აკადემი-
კოსი, ექვას მღვინის, აბხ. შავანაძის დაახლ-
ებულე პირი?! საქმე ისაა, რომ მე მოვატყუე
ნოდარი! დიახ, შეცდომაში შევიყვანე! როცა
მკითხა: ვისზეა ეს ლექსები, ვუპასუხე, რომ
კონკრეტულად არავისზე, უბრალოდ, გაზუ-
ღუნული გიმი მყავს დახატული. თანაც ვითო-
ვე, რაც შეიძლება მალე დაბეჭდა ლექსები,
რადგან მოსკოვში ვაპირებდი დაბრუნებას
და ფული არ მქონდა. რედაქტორს, ეგვობა,
ირ. აბაშიძის ცნობილი ლექსი „შემრჩება
რამე“ არ მქონდა წაკითხული, ვერაფერს
მისვდა და ჩემი ლექსები სტამბაში გაგზავნა...

მამინაც ვიცოდი და ახლაც ვიცი, უსაქ-
ციელობა ჩავიდინე: ჩემი ამხანაგი ნოდარი
შეეძლოთ დაეხაჯათ და სამსახურიდან მოე-
ხსნათ, მაგრამ სხვანაირად ვერ მოვიქცეოდი,
რადგან, რაღაც უნდა დამჯდომოდა, ირა-
კლისთვის საშავიერო უნდა გადამეხადა,
არადა, რედაქტორისთვის სიმართლე რომ
მეთქვა, ლექსებს არავითარ შემთხვევაში
არ დამბეჭდავდნენ! მაგრამ ისიც ხომ უნდა
მეფიქრა წინასწარ, მერე როგორ მოვიქ-

ცეოლი, როცა სიმართლე გამოაშკარავდებოდა? ესეც ვიცი: მივიდოდი ნოდართან და, როგორც იცხვიან, „ლოყას მიუშუერდი“ - ცემით რომ გავეხეთქე, ხელს არ გავანძრევდი! ღირსი ვიყავი და იმიტომ: „უიმიკური გვემით“ გამოვისცილდა ჩემს დანაშაულს..

მოხდა სხვანაირად. ლექსები გამოქვეყნდა თუ არა, უკვე თვითმურიანებაში ვიჯექი და მოსკოვში ვბრუნდებოდი. თბილისში კი... ირაკლის აზხ. მთავანაძე გამოექომაგა, ნოდარმა სასწრაფოდ „ინფარქტი“ მოიმიზევა, თან, რასაკვირველია, მთავრობას აცნობა, რომ იგი შეცდომაში შეიყვანეს... შეცდომა აპატიეს (მით უმეტეს, რომ ჩემგან, „დისიდენტი“ პოეტისგან, ამაზე უარესსაც მოელოდნენ!), მაგრამ ნოდარმა წინასწარ თავი დამიზღვია და „ნიანგის“ მომღვეწი ნომერში პასკვილი გამოაქვეყნა სახელწოდებით: „პაღლაცი“ (ეს სიგყვა რუსულად იყო დაბეჭდილი), პასკვილს ხელს აწერდა „ჯეებე ლუმბაეა“...

რა ეწერა ამ პასკვილში? (ლექსი იმდენად უსუსურია, რომ გულს მირევის მისი გადმობეჭდვა, მხოლოდ შინაარსს გადმოცემთ): იქ ეწერა, რომ „მხატვარი ვერ გამოვედი და ამიტომ მწერალი ვახედი“, რომ „ინგრიჯანი“ ვარ, „უჯივო ჯიმის“, რომ „მოყვრის დანდობა არ ვიცი“, ძველსა და ახალ თაობებს ვებრძვი, ცუდი პოეტი ვარ და ჩემს ლექსებს თურმე „პოლონურიდან იგალიურად თარგმნიან“ (იგალიაში გამოცემული ჩემი წიგნიც დამაყვედრეს), რომ სამსახურის ძენაში არავეს ვინდობ („ვინც ვინდათ იგი მოსხენით და რედაქტორად მე დამნიშნეთ!“), რომ „გარეწრის მიზნები მაქვს“ და „ნამუსის ქული არ მხურავს“ რომ „საკუთარი მაშის საფლავს ვხნავ“ და მგონია, თითქოს „მშობულს ძეგლს ვუღვაგამე“ და ბოლოს ჩემი „პორტრეტი“ ასე მთავრდებოდა:

„ბინა თუ მართლა არა აქვს,
შენს მიწას მიაბარეო,
ცა-ფირუშ, ხმელეთ-მურმუხტო,
ჩვენო სამშობლო მხარეო!“
(„ნიანგი“ № 12 1966 წ.)

მასხოვს, ცოლ-შვილთან ერთად გაგრაში ვისვენებდი. ეს ბინური ლექსი რომ წავიკითხე, ისე მეწყინა, თავი ვერ შევიკავე და ავტირდი. ყველაზე საწყენი კი ის იყო, რომ დარწმუნებული ვიყავი: ჩემი კოლეგა და

ამხანაგი ნოდარი სინამდვილეში ასე არ ფიქრობდა! ეს სტრიქონები მას შიშმა დააწერინა, სამსახურის და თანამდებობის დაკარგვის შიშმა, რომელიც ადამიანს ყველაფერს ავიწყებს და იგი მარტო თავის გადაჩენაზე ფიქრობს! მართლაც, როგორ შეიძლება სინდისიერმა ქართველმა კაცმა მოელს საქართველოს მოუწოდოს: ეს კაცი, თუ ასე უნდა შენს მიწაზე ცხოვრება და ბინა არა აქვს, მოკალი და შენს მიწას მიაბარეო?..

ცრემლით საქმეს ვერ ვუშვავდი, რაღაც სხვა უნდა მეღონა. პირველ ყოვლისა, ლექსითვე უკასხუე „ჯეებე ლუმბაეას“ (პირველად აქ ვაქვეყნებ):

ისევე უსველონიმს ამოეფარე?
ეტყობა, შეგრცხვა თავის გამხელის.
თუ ასე იყო, ლექსს სათაურად
რად დააწერე შენი სახელი?

მერმე გადაეწყვიტე ღუელში გამოეწვია ნოდარი. (აბა, ჩხუბს ხომ არ დაეუწყებდი „ძველი“ თბილისელი ბიკვითი?). სანადირო თოფი მქონდა, იმასაც ეწებოდა, გავიდოდით სადმე ქალაქგარეთ და ვესროდით ერთმანეთს. მე უკვე სეკუნდანტიც მყავდა, - იქვე, გაგრამი, ჭაბ-ს მოველაპარაკე და დამთანხმდა (ის მთლიანად ჩემს მხარეზე იყო)... სამწუხაროდ, ვერც ჩემი საპასუხო ლექსი წაიკითხა ხალხმა და არც ღუელი შედგა... პროზაულად დამთავრდა ყველაფერი: ჩემს მოწინააღმდეგეს მართლა ინფარქტი დაემართა და, როცა საავადმყოფოში დააწვინეს, ფორთოსნები შევეუგბანე და მოკითხვა შევუთებლე... (როგორც გადმომიცეს, ძალიან გაბრაზებულია: ვითომ რა, ჩემზე უკეთესი კაცი-აო?! - უყვირია და ფორთოსნები ფანჯრიდან გადაუყრია)...

მწიგნობარის

ურთავლეხი ქვეშევრდომი ვარ
შენი ლექსისა და შენი კადობის...

სიმონ ჩიქოვანი მაშინ მწერალთა კავშირის ხელმძღვანელი იყო. მე, 17 წლის ყმაყვილს, „ახალგაზრდა პოეტს“ მეძახდნენ. საქართველოში ეს ახირებული წოდება არაფერს კარგს არ უქადაბა კაცს - არც მაშინ, არც

ახლა, ჩემს თავზე მოგასწავნებთ: ამხანაგები ლექსებს მიქებდნენ, მე, რასაკვირველია, მათ ვეთანხმებოდი, ქართველ მკითხველებს კი წარმოადგენაც არ ჰქონდათ ჩემი არსებობის შესახებ!

მძიმე დრო იყო. ომით განადგურებულ ქვეყანას სული ეხუთებოდა. მრავალ ოჯახთა შორის, ჩვენს ოჯახსაც უჭირდა.

წუხად დედა. მამა და ძმა ფრონტზე იყვნენ და დედას ის ადარდებდა, რომ ახალგაზრდა სკულნიცე შეილი, ჯარში წაყვანის შოლოდინში, ქუჩებში დავეხეტებოდი (ხან ფიზიკლი, ხან მთვრალი) და ოჯახში პურისა და მარგარინის შემომტანი არავინ იყო...

ხსოვნას შემორჩა დაღლილი, დარბიულად ჩაცმული ადამიანების გრძელი რიგები „ღახურულ გამანაწილებლებთან“ (ასე უწოდებდნენ მაღაზიებს, სადაც მოსამსახურენი იყვნენ მიმაგრებულნი). მახსოვს მწერალთა კავშირის კართან მწევანე „ვილისი“, რომელიც „მწერლების თავმჯდომარეს“ დააგარებდა. ისიც მახსოვს, როგორ იგირბო დედამ, როცა ფოსტალონის განისამოსში გამოწყობილმა ომის ურჩხულმა ჩვენს ბინაში შემოაღებდა და ძმის დაღუპვის ქაღალდი დაგოვა მაგიდაზე...

პატივმოყვარე ფიქრებს რაღაც განსაკუთრებული მომავლის შესახებ გულის სიღრმეში ვინახავდი და არავის ვუშვავებდი. ბეჭდავებ ვოცნებობდი, მაგრამ არა იმისთვის, რომ თავი შესახებობინა. ჩემი სამრუხავი უპირატესად ის იყო, ჩემს დაწერილ სტრიქონებში ჰონორარი მიმეღო და საკუთარი შრომით შეძენილი ფულით დედა და მცირეწლოვანი დაიკო გამეხარებინა...

ერთი ორჯერ გამბედალმა მოვიკრიბე, თავი შეეყვავე მწერალთა კავშირში, მაგრამ ერთმა სახელგანთქმულმა მწერალმა მრდილობიანი და მოვადი დარიგებებით გამომისტუმრა, თან ერთხელე კიდევ შემეხსენა: ახალგაზრდა ხარო, თითქოს ეს ჩემი დანაშაული ყოფილიყოს...

აი, ასეთ დროს შემოვიდა ჩემს ცხოვრებაში სიმონ ჩიქოვანი, ანუ „ბატონი სიმონი“, როგორც მას პატივისცემითა და სიყვარულით მიმართავდნენ მისი სიცოცხლის უკანასკნელ დღემდე ჩემი გოლები და ჩემზე უფროსები.

აღარ მახსოვს, ვინ მირჩია სიმონთან მისვლა. ის კი კარგად მახსოვს, რა ქარიშხალი

გრიალებდა ჩემს გულში, როცა გმირთა მოედანზე აღმართულ ნაცნობ შენობას მივეახლოვდი და თერთმეცხართულიანი კოშკის საღარბაშოსთან გაჩერებული მწევანე „ვილისი“ შევინძნე...

სანამ შევექვს სართულზე ავიდოდი, როგორც იცხვიან, ჩემი დამეშარდა. ფეხს ვითრევდი და მაინც მივდიოდი. მრცხვენობდა ჩემი საქციელის, ასე მეგონა, სამთხოვროდ ვიყავი მისული „დიდი თანამდებობის“ პირთან, რომელსაც, დარწმუნებული ვიყავი, არაფერში ემიგნავებოდა ჩემი ლიბერალური ნაცოლდევილარი და, უკეთეს შემთხვევაში, მიხედვითა რა ჩემს გაჭირვებულ მღვთმარობას (ეს ჩაემაშვეე მეტყობოდა!), მოწყალებას გაიღებდა და ერთ-ორ ლექსს დამიბეჭდავდა, ისიც იმისთვის, რომ თავიდან მოვეშორებინე და შეგი აღარ შეგეწუხებინა...

და მაინც შევაღე სიმონ ჩიქოვანის ოჯახის კარი!

ღერეფანში მისი მეუღლე მარიკა შემომეგება, პალტო (ბამრობაზე იაფად შექმნილი, ჯარისკაცური ფარაჯა) გახადა, ხანელი მკითხა და მისი გამამხნეველები დიმილი ოთახში შემიძღვა, სადაც ნაგო ვაჩნაძე, ელენე ახულებიანი და ვერიკო ანჯაფარიძე დაშხუნდნენ.

სიმონმა სტუმრებს ჩემი თავი წარუდგინა ისე უბრალოდ და ბუნებრივად, თითქოს მისი ძეული ნაცნობი და გოლიც ვყოფილიყავი (კარგად მახსოვს, ასე თქვა: პოეტი მიშა ქელივიძე, საშხატერო აკადემიაში სწავლობსო, სიტყვა „ახალგაზრდა“ არ უხსენებია), მერე ქალებთან შეწყვეტილი საუბარი განაგრძო და მივხვდი, რომ ამით სულის მოთქმა მაცალა, შემდეგ კი, შეუშინებლად მეც ჩამითრია საუბარში, რომელიც მხატვრობას ეხებოდა და... მოკლედ, ყველაფერი ვააკეთა ამ ღვთისნიერმა კაცმა, რომ გავშინაურებულიყავი და თავისუფლად მეგრძობო თავი!

ისე მოხდა, მე თვითონ ვითოვე მასპინძელს: თუ შეიძლება, ლექსებს წაგიკითხავით-მეთქი. წამოდი, ჩემს ოთახში გვივლითო, - შემომთავაზა სიმონმა და წამოდგა. მეც ავდექი, მაგრამ ნება არ ავმდგარიყავი: მაგდის ქვეშ გაკრიალებულ პარკებზე, ტალახიანი წყლის გუბე იდგა! (გარეთ თოვლი იყო და ჩემმა „სალადითურმა ბათინკებმა“ შიდალაგეს!). დარცხენილმა დიასახლისს გადაეხედე და სიმონს გაყვივი...

სავარძელში ღრმად ჩაშვადარი ჭერს მის-
ჩერებოდა და ყურადღებით მისმენდა. ბევრი
ლექსი წაიკითხო, თითქმის ყველაფერი, რაც
მხასოვდა. არაფერი უთქვამს, ღუძმა და
ფიქრობდა. მე კი...

აღბათ, ყველა დამწყებ მწერალს განუც-
დია ასეთი რამ: თითქმის სავსე ჭურჭელი
ვიყავი და უცებ დაეცილე! საოცარ დადლი-
ლობას ვგრძნობდი, აღარაფერი მინდოდა.
ისევ გამახსენდა, რომ „ამხელა“ კაცთან ვიყა-
ვი სტუმრად, კაცთან, ვისაც არაფერი აკლდა,
სახელმოხვეჭილი, ყოვლისშემძლე იყო და...
აი, ვუთქრობდი, - დამიწყებს ახლა ჭკუის
სწავლებას, ქედმაღლურად შეუძებს ან დაი-
წყნებს ლექსებს, მერე აუცილებლად ჩემს
ასაკს გადასწვდება, მეტყვის, რომ ბევრი
უნდა ვიკითხო, უფრო კარგად გავეცნო ჩვენს
საბჭოთა სინამდვილეს, მისაყვედურებს „ვიღ-
ეობას“, „სხილოს ძელის კომსში“ ჩაქეცვას,
„ინდივიდუალიზმს“, „კამერულობას“, „აპოლი-
ტიკურობას“ და, უშეაკმა იცის, კიდევ რას!
ასეთი დარიგებები არაერთხელ მსმენია
ტრბუნდინ და პრესაშიც ბევრი წაიკითხავს
(ამის მეტს რას წერდნენ ჩვენი „იდეური
მასწავლებლები“: ბესო ჟენგია, შალვა რაიფ-
ანი, სერგი ჭილაია და სხვანი...).

სიმონმა კი საწერი მაგიდის უკრა გამო-
აღო, ქაღალდის ფურცლები ამოიღო და
მითხრა: წუხელ ახალი ლექსები დავწერე,
ჯერ არავისთვის წამიკითხავს და მომისმინე,
შენი ამრი მინტერესებსო... ამის გაგონებაზე
სუნთქვა შემეკრა. ყელში მაღვლებების ცრე-
მლი მომაწვა და მივხვდი, რომ ეს იყო ყვე-
ლა შეფასებაზე უფრო დიდი და მაღალი -
მსჯავრიც, თანაგრძობაც, გამხნეებაც, გზის
დალოცვაც... და კიდევ მეტი - ეს იყო გაკეც-
თილი, პასუხი, რომელიც ამ კაცმა გასცა
ჩემს უნდობლობას, გულში რომ ვგაგარებდი...

მეორე დღესვე სიმონ ჩიქოვანმა მწერ-
აღთა კავშირში დამიბარა, აღრცევაზე ამ-
იყვანა და მისი რეკომენდაციით ყმაწვილურ
ლექსებში, რომლებიც ჯერ არ იყო გამოქე-
ცილებული, ავანსად პირველი „პონორარის“
მომეცა... იქვე, მწერალთა კავშირის საგაფრო
წერგში თეთრი პური, მარგარინი, შაქარი
ვიყიდე და შინ მივიტანე...

გაიხარა ოჯახმა.

ამას ნაბი ლექსების დაბეჭდვაც მოჰყვა.
მერევე ჩაგარა წიგნის გამოცემაც და ის
იყო - შევალე ქართული მწერლობის კარი...

ერთი უადრესად კეთილშობილი თვისება
ახასიათებდა ბაგონ სიმონს: თავის ნაწილობა
და მეგობარს ისე გაგაცნობდათ, თითქმის
ძვირფასი ნივთით გასაჩუქრებთო! არასდრ-
ოს არ შურდა, თავისი პირადი მეგობარი,
სხვისთვის „დაეთმო“ სამეგობროდ, თავისი
აღმოჩენა სხვისთვის გაემიარებინა... ასე დამ-
ახსლოდა მან (მოსკოვში ჩემი ცხოვრების
დროს) მიკოლა ბაგონს, მაქსიმ რილესის,
ალექსანდრ დოვჟენკოს, ბორის პასკერნაქსა
და ნიკოლოზ შაბლოცკის, გოესგონოვოვსა
და ირაკლი ანდრონიკოვს... ასე გამიყვანა
ამ დღემა მამულიშვილმა სულ ახალგაზრდა
კაცი იმ გზაზე, ხალხთა და ლიტერატურათა
ძმობის გზა რომ ეწოდება...

სიმონ ჩიქოვანს უნდა ვუბალოდე აგ-
რეთვე იმასაც (და ყველაზე მთავარი, აღბათ,
ეს არის), თუ დღეს ჩემს მოერძალებულ
ლიტერატურულ შრომას რაიმე საზოგადო-
ებრივი ელენაობა გააჩნია.

სიმონმა იცოდა ჩემი კახური ფესვების
შესახებ და ამიგომ, როდესაც სამგორში
ივრის წყალი მოვარდა, თავისი მწვანე „ვიღ-
ისით“ წამიყვანა არხის მშენებლობაზე და,
როგორც ვითხარით, პირველად დამაწერინა
არა „კონსტრუქციული“, არამედ ჭეშმარიტი
მოქალაქეობრივი პათოსით გამსჭვალული
ლექსი „სამგორი“, რომელიც ავგრ უკვე რამ-
დენი წელია ყველა ჩემს კრებულში შემატქს!

იქვე, სამგორში გავიცანი ხსენებული
„ვილისის“ მძღოლი, სიმონის მრავალი წლის
ერთგული თანამგზავრი - სამება, რომელმაც
ქვემოთ მოგახსენებთ...

ახლა ისევ ჩემს ოჯახს მივუბრუნდები.

ომის დამთავრების სიხარულს დღეაღნიშნის
მძიმე ავადმყოფობა მოჰყვა. კარგა ხნით
დავიცილდი სიმონს. დღეა ლოგინად ჩავარდა.
ერთადერთი მისი მომვლელი მე ვიყავი და
აბა, სად მქონდა ლექსებისა ან მეგობრებში
მისვლა-მოსვლის თავი...

მაღე გამოირკვა: დედას კიბო სჭირდა.
ოპერაციამ უშედეგოდ წაიარა და ავადმყოფს
რენტგენით უკურნალობა დაუნიშნეს. ეს კი
იმას ნიშნავდა, რომ დასუსტებული ქალი,
ვისაც სიარული არ შეეძლო, ყოველდღე
საავადმყოფოში უნდა მეგარებინა და სათა-
ნადო სეანსის ჩაგარების შემდეგ, ისევ შინ
მიმეყვანა. რა მექნა, არ ვიცოდი: მანქანა
არ მყავდა, არც ფული მქონდა, რომ ყოველ-
დღე მანქანა შექირავებინა...

და აი, ერთ დღეს მანქანის საძებრად ქუჩაში გამოვარდნილს, ჩემი სახლის კართან მწვანე „ვილისი“ დაზღვდა. სამება შინ შემყვა, ორივენი ღელაჩემს მხარში ამოუღუქვით, მანქანაში ჩავსვით და საავადმყოფოში წაიყვანეთ. სანამ ღელას მკურნალობდნენ, სამება ვერეთ მივდილა, მერე ღელაჩემი შინ მიიყვანა...

ასე, ორი კვირის განმავლობაში საქართველოს მწერალთა კავშირის თავმჯდომარის მანქანა ჯერ ღელაჩემს ემსახურებოდა, მერე თავის კანონიერ მფლობელს...

იმ წელს ღელაჩემი გარდაიცვალა... სწორედ იმ წელს მიმიღეს მწერალთა კავშირის წვერად... იმ წლიდან ვთვლი სიმონ ჩიქოვანს ჩემს სულიერ მამად...

სიმონ ჩიქოვანის დასაფლავების დღეს ხალხის აბობოქრებულ ზღვაში სამებასაც მოკვარი თვალი. თხუთმეტი წელი არ მენახა. იდგა ეს მუხრანელი კაცი და ბავშვივით ზღუქუნებდა. და მე გავიფიქრე მაშინ, რომ ბატონი სიმონის კუბოსთან შეკრებილ ჭირი-სუფალთა შორის, რომელთაგან ბევრს ესმოდა ვის ან რას ეთხოვებოდა, მხოლოდ მე და სამებამ ვიცოდით მიცვალებულის შესახებ ისეთი რამ, რაც სხვებმა არ იცოდნენ...

.....
 სიმონ ჩიქოვანზე ჩემი მოგონება სრული არ იქნება, თუ შოგი მეტად მნიშვნელოვანი ამბავიც არ გავიხსენებ.

სიმონსა და მარიკას არაჩვეულებრივი ცოლ-ქმრობა ჰქონდათ: იშვიათად შეშვევდრია ასეთი განუყრელი წყვილი: სულ ერთად იყვნენ, ერთ მოღაიანობას წარმოადგენდნენ. ცალკე ცხოვრება არც ერთს არ შეეძლო. ერთად მოგზაურობდნენ, მე მგონი, ერთნაირადაც ფიქრობდნენ და გრძნობდნენ, ყოველ შემთხვევაში, თავის ახალ ლექსებს სიმონი პირველად მარიკას უკითხავდა, ის იყო მათი რედაქტორიც და „ციხზორიც“! ტყუილად კი არ წერდა პოეტი:

ცოლს წაუკითხავ საეჭვო სტრიქონს,
 რომელიც თავის კურთხევას ელის...

ჩიქოვანებს შვილი არ ჰყავდათ და, ალბათ, აშანაც განაპირობა მათი საკვირველი ერთიანობა.

სამწუხაროდ, გრადიკული აღსასრულიც ერთნაირი ერგო ორივეს... სიმონს დაბეგო

სკირდა. მარიკა უვლიდა ქმარს, ინსულინის ნემსებსაც ის უკეთებდა და შეძლებისდაგვარად მღელვარებისგანაც იცავდა, მაგრამ... ცხოვრება უღმობელია და მგრძნობიარე პოეტი მღელვარებას ვერსად გაექცეოდა... ეურნალ „მნათობის“ რედაქტორი იყო, როცა გლავაკონის სიკვდილზე უშმდეგ აკადემიკოსობამ წარადგინეს. მოშინდნენ იმწამსვე გაჩნდნენ: იდეოლოგიური „ჩავარდნები“ აღმოუჩინეს და სამსახურიდან მოხსნეს. „მოსხნილი კაცი“ კი აკადემიკოსი ვერ გახდებოდა და... აკადემიკოსის წოდება სხვაზე მიიღო... უსამართლოდ დასჯილ სიმონს ავადმყოფობა გაურთულდა და მხედველობა წაერთვა... მე და ის მაშინ ერთად ვმუშაობდით კინოსტუდიის სასცენარო განყოფილებაში. სამსახურში არ დადიოდა და შინ ვუგზავნიდით სცენარებს - წასაკითხად და შესაფასებლად. მის სიბრძავეს თანამშრომლები ჯერ ვერ ვამჩნევდით (სცენარებს სახლში მარიკა უკითხავდა), მაგრამ ერთხელ ყველაფერი გაირკვა. საღადე ექვიკობლით, სიმონიც ჩვენი თან იყო, მზიარქული, გაზაბებული და, როცა მთელ ქალაქში მუქი ჩაქრა და სუფურამეც დაბნელდა, სრულ სიჩუმეში უყებ სიმონის ხმა გაისმა: რას განუშლით, რა მოხდა? ამ ფრაზამ ყველას თავმზარი დაგვარა: მიხვდით, რომ ბატონი სიმონი ვეღარაფერს ხედავდა! ამის შემდეგ, როცა შინ მივაკითხე მეგობარს, საწოლზე იჯდა მობუშული, საშინლად გამხდარი და მხოლოდ ხმაზე მიცნო. როგორა ხარ-მეთქი, ვკითხე და მიპასუხა: ვკვდებით, მიშა... იმიტომ კი არ ვკვდებით, რომ ავად ვარ, იმიტომ რომ ეს ცხოვრება ჩემისთანა კაცის სიცოცხლედ არ ღირებულაო...

მეგობრულ ოთახში კი მომაკვდავი მარიკა იწვა, მის მკერდს და ხერხემალს აეთვისებინა სიმონი მისდებოდა და სიარული ღადრ შეეძლო. წინა დღით მოსკოვიდან ჩამოსულ ექიმებს უთქვამთ: ორ კვირამე მეტხანს ვერ გასტანსო...

სიკვდილის წინ სიმონს თურმე ცოლისთვის დაუძახნია: მარიკა, მგონი ვკვდები და ხელი მომეციო... მარიკაც ამღვარა და მისულა... და პოი, საკვირველება: ამის შემდეგ კიდევ ნახვევარი წელიწადი იცოცხლა და მხოლოდ მაშინ გარდაიცვალა, როცა ქმარი დასასულავა და მისი ლიგერატურული მემკვიდრეობის საქმეები მოაგვარა... პირადად ჩემთვის უთქვამს: სიკვდილის უფლება ჯერ

არ მაქვს, სიმონის დანაბარები უნდა შევარსულო...

სიმონ ჩიქოვანი მოაწმინდავს დაასაფლავებს. რამდენად სწორია ეს გადაწყვეტილება, ისტორიამ განსაჯოს, მე კი გავჩუბდები, რადგან გლავაკტიონზე დაწერილი ჩემს ლექსში ასეთი სტრატეგიი არის: „მანინ ბოლო დროს მოთავე ასეა გახდა იოლი...“ მარიკამ კი სიმონის დასაფლავების დღეს შიამბო: „გუშინ ჩემთან ჩვენი თავმჯდომარე მოვიდა და მოთხრა: შთავირობას გადაწყვეტილება სიმონის შთაწმინდავს აიგანონ... ამერთმა დიდხანს გაცოცხლოს, ჩემო მარიკა, მაგრამ შენ და სიმონი ხომ მუდამ ერთად უნდა იყოთ? შენ კი შთაწმინდავს ვერ დაგასაფლავებენ. ამიტომ დამიწერე, რომ პირადად შენ, როგორც მისი მეუღლე, ამ გადაწყვეტილების წინააღმდეგი ხარო... ყურებს არ დავუქარი. „შენ რა უპასუხე? - კითხე. „მე ვუთხარი, სიმონი, სანამ ცოცხალი იყო, მე შეკუთვნილია. ახლა კი მძორია და საცა გინდათ, იქ წაიღეთ, ეგეთ ქაღალდს კი ვერ დაგიწერა-მეთქი!“

აი, ასეთი ვნებები აღელვებდა საზოგადოებას სიმონ ჩიქოვანის გარდაცვალების დღეებში. მაგრამ ამით არ ამოიწურება ჩემს ხსოვნაში აღბეჭდილი ფაქტები. მარიკამ, როგორც ვითხარით, კიდევ დიდხანს იცოცხლა და, როცა მისი აღსასრულის დღე დადგა, მოითხოვა, რომ მოსკოვში წაეყვანათ. რატომ? იმიტომ, რომ შთაწმინდავს, სიმონის გვერდით არ დასაფლავებდნენ, მოსკოვში კი, კრემატორიუმში მის ნეშტს დაწვავდნენ, საქართველოში ფერფლს ჩამოიგანდნენ და ქმრის საფლავს მოაყრიდნენ! ეს ანდერძი შეუსრულეს კიდევ: სიმონ ჩიქოვანის საუკუნო განსასვენებელს მისი უსაყვარლესი მეუღლის, ულიავას ქალის, მარიკა ჩიქოვანის ფერფლი აყრია...

ამის შემდეგ, მთელი იმ ხნის განმავლობაში, რაც მოსკოვში ვმსახურობდი, არაერთხელ მიეწერე საქართველოს მწერალთა კავშირს: სიმონის საფლავის ლოდზე, სადმე კუნჭულში, თუნდაც წერილი ასოებით, ამოეკეთათ: „აქ მისი უსაყვარლესი მეუღლის, მარიკა ჩიქოვანის ფერფლი ასვენია“, მაგრამ პასუხი არავინ გამცა!

ქალი მტრული

სიმონ ჩიქოვანის დაკრძალვისთან დაკავ-

შირებით უცნაური შემთხვევა მაგონდება...

მოწმინდულ ცაზე მზე ჩახჩახებდა, როცა სიმონი მწერალთა სასახლიდან გამოასვენეს და სამგლოვიარო პროცესია მოაწმინდისკენ დაიძრა. საგვირთო მანქანაზე დადგულ კუბოს აქეთ-იქით მე და გურამ ასათიანი ვეღვეით. მანქანას მღვა ხალხი მოჰყვებოდა. მანქანის ქუჩას რომ გავცდით და მოედნისკენ გადავუხეიეთ, მოულოდნელად ცა მოიქუფრა და კოცისპირულმა წვიმამ დასცხო. ასეთი წვიმა გამაფხულმეც იშვიათად იცის: კი არ წვიმდა, როგორც იცყვიან „ცა ფეხად ჩამოიღოდა“... თავსხმა ორთავი წუთს გაგრძელდა, მაგრამ ხალხი ერთბაშად დაიშალა. გურამ ასათიანი ჩამოხტა მანქანიდან და პარამზე მარტო მე და სიმონი დავრჩით. მივვალეულს მთელი განით ვადავუფარე, რომ არ დასველებულიყო, ჩემი თმებიდან ჩამონადენი წყალი მის სახეს ასველებდა, ასე ახლო (და ასე შორსაც!), ჩემს სიმონთან არასდროს ვყოფილვარ და ეს წუთები სამუდამოდ დამამახსოვრდა... წვიმა შეწყდა ისევე მოულოდნელად, როგორც დაიწყო. ხალხი კვლავ მოგროვდა და პროცესია რუსთაველის პროსპექტს გაუყვა. თებერტთან მანქანა ცოცხალი ხნით კიდევ შეჩერდა, მე ვისარგებლე შემთხვევით და ძირს ჩამოვედი. ისეთი ბოლო ვიყავი, ახლო არავინ შეკარებოდა. სულს ჭირისუფლებს შევეცილე და მითხრეს: წადი ჩვენიან სახლში, გამრი, თორემ გაცივდები. სასწრაფოდ ჩამსვეს მანქანაში და ჩიქოვანებთან მიმიყვანეს. იქ სამზარეულოში ღუმელთან დამხეხეს, გამათბეს, მაგრამ განისამოსის გაშრობა ვერ მოხერხდა და სიმონის ძველი კოსტუმი ჩამაცვეს... ასე, მივვალეულის კოსტუმში გამოწყობილი, ჭირის სუფრასთანაც ვიჯექი, სადაც ირაკლი აბაშიძე თამალობდა... ქელეხის წესი ყველამ იცის, ირაკლისავე არაფერი შემღია. ერთი ამოლოდ, გარდაცვლის ხსენებაზე, სულ „საწყალ სიმონს“ იძახდა, რამაც საშინლად გააღიმიანა პოეტი დავით გაჩეჩილაძე; იგი წამოხტა, ვინ არის შენი საწყალიო! მიიძახა თამაბას და ოთახიდან გავხრდა. მეც დადებ-პირე ორიოდე სიგყვა მუთქვა პოეტ-აკადემიკოსისთვის, სკამიდან წამოვიწვი, მაგრამ მარიკამ გამაჩერა: არ გაბელო, ეგ კაცი კიდევ დამჭირდება სიმონის საქმეების მოსაგვარებლადო... რაღა დამჩრჩნოდა? დავე-

ორჩილი, სწრაფად დაეთვერი და იქაურობა დაეგოეუ...

მამინ საბურთალოს „მასივი“ ვცხოვრობდი, თითქმის ქალაქის განაპირას. მარტო ვიყავი და ჩემს პაგარა ოთახში საწოლის, მაგიდისა და სკამის მეტი არაფერი იყო. შეულებავ კელეგებზე ჩემი მთერალი ფანგამის ნაყოფი - რაღაც „სივიეეებო“ ეხატა, რაც ექიმ-ფსიქიატრს თუ გამოადგებოდა ჩემი მამინდელი დიაგნოზის დასადგენად. მე თვითონ „ფრესკები“ ხელს არ მიშლიდა, ოთახში მხოლოდ მეძინა (ხან მარტო, ხან არა, დანარჩენ დროს კი ბავშვობის მეგობრებთან, ქუჩაში ან რესტორანში ვაგარებდი...)

იმ დამით მთერალი დაებრუნდი სახლში და ისღა მოვახერხე, აივნის კარი მიმეხურა. განგაუხდელად საწოლზე მივეგდე და იმწამსვე ჩამეძინა.

ადრე დილით, საათის ხუთი იქნებოდა, ჯერ კიდევ ბნელოდა, თითქოს ქარმა დაბერა ჩემს ოთახში - ფრთების ძლიერმა ფათქუნმა გამომადვიდა. გავახილე თვალი და რას ვხედავ: საწოლის გამირზე, ჩემს სასთუმალთან, მგრედი მის და ზემოდან დამეკერის! ჩვეულებრივი მგრედი იყო, ნაცრისფერი, მოწითალო თვალებითა და ფეხებით. ჯერ ვიფიქრე: გავვიკიდი-მეთქი და შელანდება, მაგრამ მერე მოვისაზრე რაშიც იყო საქმე და ცოგა დაემშვიდდი: აივნის კარი მთელი დღე ღია იყო, ეგყობა, მგრედი დღისით ოთახში შემოვრინდა, კარი რომ მივხურე ჩემთან დარჩა და მთელი დამე ჩემთან გაათია... უცნაური გრძნობა დამეუფლა. რატომღაც ვიფიქრე, ეს ჩვეულებრივი ფრინველი კი არ იყო, მთაწმინდიდან მოფრენილი სიმონის სული გამომეცხადა, მთელი დამე ჩემთან ვაგატარა და ჩემს გამოლევებებს დაელოდა, რომ სამუდამოდ გამომთხოვებოდა! ამაში კიდევ უფრო დავრწმუნდი, როცა მგრედი იტაკზე დაემუა და გაიარ-გამოიარა: იგი კოჭლობდა! (ბარათაშვილიც ხომ კოჭლი იყო!) განა არ შეიძლებოდა სიმონის სულს, რომელმაც არა-

ერთი შესანიშნავი სტრეიქონი უძღვნა ბარათაშვილს, მისი კოჭლობა გამოკყოლოდა?!..

ასე ვფიქრობდი და ამ ფიქრებს მგრედსაც ვუზიარებდი, ველაპარაკებოდი, როგორც სიმონს, რომელთანაც სასაფლაოზე გამოთხოვება ვერ შეეძელი... მერევე ავღექი და აივნის კარი გავაღე. მგრედი ერთხანს კიდევ სეირნობდა ჩემს ოთახში, ხან მომიახლოვებოდა, ხან დამშორდებოდა, პაგარა თავი გვერდზე ჰქონდა გადახრილი და თვალს არ მაცილებდა, ბოლოს ფრთა ფრთას შემოჰკრა და გაფრინდა...

დღესაც მჯერა, რომ იმ დამით გარდაცული იყო მეგობრის სული ჩემთან იყო...

(დასასრული შემდეგ ნომერში)

ბელა შალვაშვილი

ეგ შენი ხვედრი

ოპ, ეს ზაფხულიც წვიმამ წარეცხა,
ველარ გავიტოვე ბებური ძელები,
ცივი შრიალი ისმის გარედან
და კვლავ საკუთარ ცეცხლშელა ვიბები;
მოდის და მოდის ნიაღვარები, -
ერთგან ქექულა კიდეც მორევეა,
ჩაკეტილია ცივად კარები,
არ შემიძლია სევდის მორევა;
არადა, როდის გადაიღარებს,
შინც როდისღა გადაიკარებს...
პა, ატირებენ შორით ვიგარებს,
მომასმენინე, წვიმაც, იკმარე!
თორემ ეგ შენი ცივი ცრემლები
ჩემს ცხელ ცრემლთან რა შესადარი...
თუმცა, რას ვაბზობ, შემოვეყვები, -
იგინოს, წვიმაც, წვიმაც ქალია.
წვიმაც ქალია, მიწიდან ცაშლე
განაშოლგილი, ამო და ღბილი,
ვიდრე ჩაშოვა, ვადიგანს რამდენს, -
- თბილი და ცივი, ცივი და თბილი...
ეპ, წვიმაც, წვიმაც, ეგ შენი ხვედრიც,
რაღა დაემალო, გულისგულს მიწვავს, -
მეცაში მყოფი, აქვე, ჩემს გვერდით
რომ ენარცხები ცოლივან მიწას.

როცა ყოფა მაქვს ასეთი

უკუნი შუალამეა,
ღვას ლენობისთვის
ცხრაშეგი,
ყოფა მაქვს აი, ისეთი,
ჯოჯოხეთს გადაწამეგი.
აპა, ილევა სანთილი,
არ გაბაჩნია სხეაც, შეგი...
ვარ უპოვარი, ისეთი,
უპოვარს გადაწამეგი.
წკვარამია და შავეთი,
მე - ლობე-ყორუს ვეღები,
ჩანდეს რამ - შუქის მავგარი,
მეგონებოდა ეღემა.
ან რა აზრი აქვს, ახლა რომ
ღვას ლენობისთვის
ცხრაშეგი,
როცა ყოფა მაქვს ასეთი -
ჯოჯოხეთის გადაწამეგი.

ეს კრულა

შუალამე გადავიდა რა ხანია,
შუალამე - დაბზარული კრულით...
ეს კრულაც გულისგულზე ნახალია,
ეს კრულა - სიმშვიდემე უარი.
რა ვინდა და რას დაეძებ ამ დამეში,
უხილაყო, საით მეზმინაზე...
შენს ვეპამშიაც დაუწყია დარღს თარეში
და წრიალებ ამა დარღის ბრძანებით.
რა ვინდა და რას დაეძებ, შენ ხომ მაინც,
შენ ხომ მაინც ჩანხარ თავის უფალი...
რა წუხილით მიმაგებო უნდა აისს,
რა მიდამო აიკვლი მუღარიო;
შუალამე მიილია რა ხანია, -
გადაბმული ძახილით და კრულით...
ჩანს, რადაცას მიმანინებეს სახვლილოდ
ეს კრულა - ძილზე მტკიცე უარი.

საყვარელია ყველა პოეტი

თუნდაც მსხვერველი
ფრთების პაგრონი,
თუნდაც ძლიერი ფრთების,
საყვარელია ყველა პოეტი
თვისის მრუდ-სწორი გზებით.
შესაბრალოა ყველა პოეტი -
ოცნება კვებავს მშვიდით, -
მაინც ერთი რამ აერთიანებს
პაგარასა და ძლიერს -
სად ვინდა, იყოს, ძიების, აკროტოსს
აღამიანის სული...
და ეს ძიება კვლავაც ძიების
ვერაფრით უკლავს წყურვილს;
საყვარელია ყველა პოეტი -
მარადიული ბაემეი, -
ხნეუ და ჭბბუკუ კუბოს კარამდის
ვარსკვლავს ეწვდება ცაში...
შესაბრალოა მცირე პოეტი -
თავის მტკეპავი გზებით,
სივრცეში დაღად ვერ დალივილებს,
მაღე ეღლევა ფრთები;
საამაყოფა ყველა პოეტი -
დიდი თუ მცირე კვალით,
საყვარელია ყველა პოეტი

და, მითუმეტეს, ქალი...

შესაბრალოა დიდი პოეტი -
ჩაუქრობელი გზებით,
სივრცე არ ჰყოფნის სასაპარუზოდ,
ველარე ელლება ფრთებით...
ველარავისთან პოევებს საერთოს,
სხვებს, აღმატებულს ასმაგ, -
ისლა შთენია, ლაღი სხეული
გადმოანარცხოს ასფალტს...

საყვარელია ყველა პოეტი

სულს მალამოდ არგია

მესმის „აკა სი რქეიშო“, -
რა ლეთიური პანგია,
ამას, პანგი კი არადა,
უფრო ეთქმის მაგია.
დამაცხრება ეს მაგია,
მყისვე ამიყოლიებს...
ამა პანგზე ერთმანეთით
გავიმსჭვალეთ ორივე...
ეს პანგია, რომლისთვისაც
ქეყანაზე მოვედი;
ყურისწამლებს ვუფროხი სხვათა
სმათა - ქუჩა - მოედნის;
„მებდინაო“, - მოთქვამს პანგი,
პანგია თუ მაგია,
პანგია თუ მაგიაა,
სულს მალამოდ არგია.

* * *

ეს ღამეც მახრჩობს და
შედ სულზე მაწვება,
ღამეა, მწვაედება იარა,
ფარდა შეარხია სიგრილის
ნაწილმა,
ქარიშხლის შვილთაშვილმა -
ნიაჟმა.
ოჰ, ამ ნიაჟმაკ კი
ვერარა მიშველა,
მომელამუნა და წაივია,
ისევე უსამელო
ნაღველმა მიშველა,
ისევე ველაფერი
დაიწყო თიავიდან.
მაინც კარგია, რომ
არსებობს ნიაჟი,
წამით შეუძლია
წუხილის ძლევა,

იგია იჩქითად
მოძრევი იარის,
დარღვით გასენილზე
ღირიმბის ფრქვევა.

* * *

აჰა, დარღვება წამშალა ისე,
აღარე შემომრჩა გკიცილის ძალა,
როგორ მიყვარდა ყურება სკენ,
როგორ მხიბლავდა ფერადი ჭალა;
ახლა - თახსი და ცრემლების ღვარა
და გკიცილებით გვემული გვამი...
რომ შევევედრო „შეჩერდი, წამო!“
აღარსადა ჩანს ამგვარი წამი.
და ერთიანად დარღვება შთანთქა
სული, გონება, აზრი, სხეული,
ამ უმძიმესი დღეების აღქმით
ქარ დაბზარული და დარღვეული.

ღმერთო, ინებე!

საქართველოში დღეს რაიც ხდება,
რაც და როგორაც ხდება,
ვისთვის რა არის ეგე ყოველი,
ჩემთვის კი - ცეცხლის დება
ეჰ, საყვარელო ჩემო მამულო,
ვერცრა გავიგე ჩემო!
რა უმიზეზოდ ვეყვებოდათ,
რას მივიწვედი მემოთ...
დღეს რაიც ხდება, საზარელია,
გულის საკლავი მხოლოდ...
ღმერთო, ინებე! რათა არ გვექნეს
დღეის დღისებრი ბოლო!

მადონ ვალერიან სალიანს ვულოცავთ დამარების 75-ე წლისთავს, უჩუქრუემო ხანგაბძლივ სიღმდესოქს. „ცისქების“ მკითხვეოქს თთავაგზდმთ პთეცის ტამერნიმუ ლექცხს.

ვალერიან სალიანი

სვანების ლოცვა წმიდა გიორგის ხატთან

გვიმრავლე, სახიერო, ქულოსანი,
ბრიალა ლამპრების ამნთები...
გფიცავთ: არაა უნდო სვანი,
მხოლოდ მტერს არ ინლობს ამ მთების...
ღირს გვყავ სიმალღეთა მთებიერის,
გვიყმე, გვიმსახურე, შეგვეწიე;
ალარ ღაგვიმეხო ფრთები ერის,
ყველგან მფარველად და მშედ გეეწვიე...
თუ გვეკლავ, მოგვაკვდინე მამაცთ სვეღრით,
მეტად აღავლინე ლოცვა ჩვენი,
ხიფათს აგვარიდე, ამას გვეღრით,
წყლული მოგვირჩინე მოსარჩენი...
ღაღად ყავ შუარსთა საბრძანისში
მიწის ვეღრება და აჯა ჩვენი,
მშვიდობით გვაგარე ქარში, ნისლში,
გვენდე ღა ჩვენ ვიცით ღანარჩენი.
გაგვიდე, უფლის სანათელო,
გვიმრავლე კეთილი მოსარჩლენი.
იხსენი დეღა საქართველო,
ჭირი მოურჩინე მოსარჩენი!.

ნუ ჰკივის კვირიკეს გარი!..

გურამ თიქანაძის ხსენახს

გმინავენ თოვლიანი მთები,
ფეხშე დგახ უმგული ღა ცანი,
ღაპკიდეს არწივება ფრთები,
ჯიხეებმა ღანაყეს რქანი.

ძაძებით შეიმოსა აიღამა,
თეთნულდი, უშბა ღა მხელღა.
თვალეები ცრემლით ღანაშა
ღა გული ღამაფრა ეღღამ.

შეიძრა სვანეთის გეცა ბუკით,
შხარას შავი ნისლი ბურღახს.
შხარამ შეიწირა მშეჭაბუკი,
- ეაი, მიშგვა ლირღეს*, გურამ!

მავრამ ნუ ქვითინებს ღამარია,
ნუ ჰკივის კვირიკეს გარი...
კაი ყმის სახელი ღამპარია,
გურამ თიქანაძე - ღლაპარია!
ო, გურამს არ გეთქმის მკვღარი!

* ეაი, ჩემს ყოფას (სვან.)

ყინულის აკლამაში

მალა კვანჭინს

აფსაოს* დაუთოფე ოქროს ერკემალი,
აკივლდნენ დალები ბახაში, -
ყინვარს გადაუტყდა თეთრი ხერხემალი
და ჩარჩი ნაპრაღის ხახაში...

ელვა ღრუბლებზე ბაწარივით გაება, -
მზესაც ბრწყინვალება აკლდა მაშინ...
გარისხდა ნადირის მფარველი ღვთაება
და ჩაგვგა ყინულის აკლამაში...

გყვედ იქმენ. დარდი ხარ, ჯერ
გაუქარეველი,
მთებისკენ გახედვაც შემზარდა...
ყველაფერს ჰყოლია თავისი მფარველი,
შენს გარდა...

აედრის შემდეგ

მთებმა ფიფქებით აიესეს უბე,
ოქროს მკერდები გაიღამაზეს,
ჩაღბა აედარი. არ სძინავს ღრუბელს
აიღამაზე.
ცაში ამიღულ მწვერვალს ქარებმა
შემოახიეს ნისლის თაეშალი.
არც ღრუბლებია მთების კარებთან,
არც მტრის ღამუქარი.

ჯიხვი

ჯიხვი შევით არ იხედება, რადგან პეტინია,
რომ მასზე მალა ვერაფერს ძალუქს ახელა,
ამიტომ, თუ ვინდა, სათოფელ მოიხედოთ,
შეიღან უნდა მოექმე.

სკანი მონადირის ნათქვამი

ფრთხილად!
გაქუფრება მგერა მადლიანი, -
წადი, მერე მოძოვ ბალახს, მადიანო!

ქარაფს შეაფარე რქები ადლიანი,
მადლიანო!
მალა აიხედე,
ნაპრაღის საშოშია
კაცი, ჩათესლილი ჩრდილად. -
მტერი შემოდან უფრო საშიშია,
ფრთხილად!
ფრთხილად!
ფრთხილად!

გოდება დილეგში

კოშკი დილეგად მაქვს შინეული,
სემპრა მომენატრა თემისანი...
ღმერთო, განმინათლე იჭნეული
თვალნი გონებისა ჩემისანი!

ამხსენი ბორკილი და ხუნდები,
შემყარე ჩემი თამარ-ქალი...
ფარ-ხმალო, ნულარ გახუნდები,
მოვსნით უსამართლო საპართოალი!

მტერო, სისხლიანო, რისხვიანო,
რადა ჩემი ცოდვა აიკიდე?
ცოლი ხომ წამგვარე, რიჩქვიანო,
შეილიე ბალყარეთში გამყიდე.

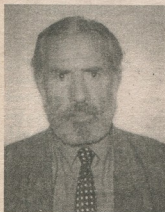
ო, რა უწყალოდ და ავად მაკვობთ,
გულში შხამი გიღულთ რიჩქვიანებს...
სული ვერ ამართოე, ავაზაკო,
სისხლიე ძველებურად მიჩქრიალებს...

აპა, ნათელმუქნა საცქერალი, -
შენს საფლავს ღორები ჩიჩქნიანო...
მოდის ძლევით სავსე დაჩქვლანი,
ღედა გეტირება, რიჩქვიანო!...

* ნადირთა მფარველი ღვთაება (სკან.)

ჯემალ დობორჯვინიძე

გამოსამშვიდობებელი
(სიმღერა)

ქ-ნ მარიამ ლელიანს

წუთისოფელმა დაქლიგა
სულის ვარდი და სარონი.
დაურიდებლად დაშრიგა
ჩემი სიცოცხლის წყარონი
და დამემუქრა დაშლითა,
გზაც შემიმოკლა სარონი,
თუმც ვარ მხცოვანი ბაეშვი და
ველე კლდე-ღრანკე და ხარონი,
მშეა ღრუბელთა თავშლითა,
ღროც მოდგა სააგდარონი.
ლეთას ნაპირთან ვარ მშვიდად,
ნავით გამიყვანს ქარონი,
გთხოვთ, გამაცილოთ ტაშითა,
რადგან ხარო უანგარონი!

ხერთვისო

(ექსპრომპტი)

ოჰ, როგორ მინდა, ხერთვისო,
გესიყვარულო, გეთვისო!
შენს ბილიქს ნატერფალეუბი
ამშვენებს თამარ მეფისო.
შენი სუნთქვა და ძახილი
მთელ საქართველოს ერთვისო,
შენ კაცი ვერ აგაგებდა,
ნახელავი ხარ ღმერთისო.

სადღერძელო

ღმერთმა ნუ ქნას, რომ შენ გახდე
ურცხე ურიცხეთა სათამაშო,
დარდი ცრემლად გამოხადე,
წრფელი ცრემლი არ დააშრო!

სიწრფელე და სიამაყე,
ამ გლახგულმა ინაკლისა,
სიმხნე მგერს შეაბარბაცებს
დავითის და ირაკლისა!

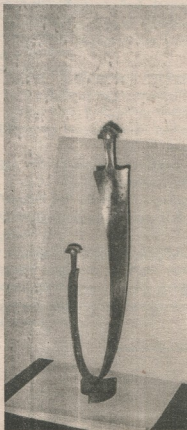
ამომშვედი, ამონათილი,
ამოქართლდი, ამოკახდი!
როგორც ღმერთი, შენ ხარ ერთი
და ქართველთა გულის ტახტი!

ამბოკარს და მაწანწალას,
შენი მიწა ესიმბრება,
ეინც იმეილე, გაგაწვალა,
ზოგი შეჭმას გეპირება.

გულადი ხარ, პურადი ხარ,
ნუ იქნები ყველას ტაბლა!
ვისაც უმასპინძლე დიდხანს,
დაგყინა და დაგამდაბლა.

დაგელოცოს ფუძე-კალთა,
ბუღელი და ჭურ-მარანი,
სიმხნე ვაჟთა, სითბო ქალთა,
გამძლეობა ამირანის!

საქართველოს მიწავ ძველო,
შენი ერი შენზე მღჭრის,
„იყოს შენი სადღერძელო,
შენი მრავალქამიერი!“

თამამ მეგრეველი ქამალ აბულა

ვინა თქვა, რომ ფასკუნჯი არსებობს...

(ძველი აღმოსავლური ბალადა)

პერსონაჟები:

ხელმწიფე
ვეზირი
ჯაბრაილი
ზორბეგი
ოქტაი
შადიმი
ხელმწიფის ასული
ლესტია

სემირა
ალიშა
მელფორა - ხელმწიფის ცოლები
მარსელა
ნაია

ლულა - ხელმწიფის პირველი ცოლი
ქოსა
მსგოვარი
მეველი
შადიმის დედა
I ჯარისკაცი
II ჯარისკაცი
III ჯარისკაცი
მეომრები და დარბაზის მეველი

პროლოგი

მოქმედება ხდება კუნძულზე, რომელიც ერთდროულად უნდა წარმოადგენდეს, როგორც აღმოსავლურ-მდიდრულ სასახლეს, ასევე აზიურ ლანდშაფტს, მისთვის დამახასიათებელი თემებითა და შეიშებით. მოკლე, სასახლე და აღმოსავლური ეგვიპტე ერთმანეთთან არის შერწყმული. მარცხნივ ხეა, სალოცავებსა თუ ოცნების სიმბოლოდ. პროლოგის დასაწყისში ამ სქესთან ბრმა მძიხუცი

გდია. შემოდის დედა-შვილი. შვილი შენიშნავს მძიხუს.

პაპი. დედა, ეს ვინ არის?

დედა. ეგ უსინათლო? ხელმწიფე იყო... მაგისი შიშით ზეტაც კი ძრწოდა. დრო იყო, ღმერთებს თავს უგოლებდა, დღეს კი მათხოვრის სამოსელი უფარავს სხულს. მიწა არ იღებს, ალბათ, სიკვდილსაც ეშინია მასთან შეხება...

პაპი. ცოლო.

დედა. ცოლო? ვინ იცის... დღეს ის, ცოლებისგან განწმენილი წარსულზე ნანობს. კო, დერეშია, მიდი, დაგლოცავს...

ვაჟი ბრმასთან მივა. ბრმა ვაჟს სახეზე უფათურებს ხელებს, ამ დროს გამოჩნდება შავებში ჩაქმული, მოტეხილი ლედა, ერთ დროს მისი მეუღლე. ივა ბრმას დიდი სიძულ-ვილით წყველის. ვაჟი ამ წამს გაეცლება დერეშს.

I მოქმედება

ლულა. წყევლიმე იყავ! ფუ! წყევლიმე იყავ! ფუ! სად ჩაისახე, რომელი ქალის წყევულ სამოში... ფუ! შხამით გამოზრ... ის არმად გერგო, რაც იბაგონე... შენ ერთს შეგეძლო ჩემი შევლა... სული წამებ. ამოგებდა, ცოცხლად დაღებო... (ლულა ვაჟის დღას გაპყავს. დერეში მიძიმედ წამოდგება და ხელჯოხს დაყრდნობილი კოჭლობით გავა).

ვაჟი შუა სიენაზე დაგდებულ წიგნს იღებს ხელში, შლის... ისმის ზღვის ხმაური. ვაჟი გადამული იწინით ხელში გადის.

ზღვის ნაპირას მამხალეებით ხელში ორი უცნობი გამოჩნდება. ისინი ფრთხილად იკვლევენ გზას ბუნელში. ზღვა დღავს, დრიაღებს, ელაქს, გრუხუნებს. ზორბეგი და ოქტაი ზღვის პირას შედგებიან. სიბნელეს თვალს აჩევენ. ზღვის გაპყურებენ.

აეგორები მალლობას უხდიან რეჟისორ გოგი ჩაქვავს პიესაზე მუშაობისას გაწეული დახმარებისათვის.

ოქტომბერი. რა ამინდია, დასწყევლოს ღმერთმა, შენ რასა ფიქრობ, გამოაღწევინ?

მორბეზი. აბა, რა გითხრა, ვერა ხედავ, მღვა როგორ დედავს, როგორ დრიალებს, თითქოს მსხვერპლს ითხოვს...

ოქტომბერი. რა ხდება, მართლაც... შეშინია, ამ ქარიშხალმა არ შეაღწეოს კლდეს ან ქარაფს, (წამოიწვევს, თითქოს წასვლას აპირებს).

მორბეზი. (ხელსა სტაყებს) შენ საით! აქ დაგელოდოთ, სხვა რა გზაა, უნდა გამოჩნდნენ.

ოქტომბერი. შენ იმედი გაქვს?

მორბეზი. ჩემი იმედი ჩემი მკლავებია, ფიცს ვერ გავტყვ.

ოქტომბერი. ეს წყველი ელვაც თითქოს განგებ ანათებს...

მორბეზი. ეგ არაფერი, რომც შენიშნონ, მეკორნევის ხომალდად ჩათვლიან. შესევეტე მოსცილული მყავს, შუქურაზე ყველა მთვრალია...

აგერ ისიც, ნაპირს მოაღვა.

ოქტომბერი. მადლობა ღმერთს, მშვიდობით გამოაღწეა...

მორბეზი. უნდა გავასწროთ, თენდება შამში...

მორბეზი. რას ჯაბრალი მცველებთან ერთად ისინი მორბევისა და ოქტომბერის პირისპირ აღმოჩნდებიან. შეკრებიან.

მორბეზი. ჯაბრალი!

ჯაბრალი. შენა ხარ, მორბევი?

მორბეზი. მე გახლავარ, ჩემო ბაგონო (გადახეხევიან).

ჯაბრალი. (შეივნიბს ოქტომბერს) ოქტომბერი!

ოქტომბერი. მუხლებში ჩაუვარდება. ჯაბრალი წამოაყენებს. (მორბევის) შენთან მივდივარო?

მორბეზი. ჩემი სახლის აღწვლას ნავის გროვალაა დარჩენილი. ვერ გამოიცირობ, მივალთ და ნახავ...

ოქტომბერი. (რომელიც მიდამოს მგერავდა). ჯარისკაცები!

ჯაბრალი და მისი მცველნი ხელს ხმალზე იტაცებ.

მორბეზი. (გამაფრთხილებლად) ჯაბრალი! (ანიშნებს, საით უნდა წავიდნენ).

ოქტომბერი. მე აქ დაგხვდები, გზა-კვალს ავუტრევი.

მორბეზი. ჩემს ნიშანს დაელოდე!

ოქტომბერი. ვიცი.

ჯაბრალი. მცველები და მორბევი სწრაფად გადიან. ოქტომბერი სახეზე თავსაბურავს ჩამოიფარებს.

მიწაზე ფეხს მოირთხავს და მათხოვრობას იწყებს. შემობრბინ ჯარისკაცები.

ოქტომბერი. მოწყალეობა მოიღვი, მოწყალეობა მოიღვი, კეთილო ხალხო!

III ჯარისკაცი. ერთი ამას შეხედე, რას აკეთებს აქ, ამ თავსმაში? ეი, შენ, მათხოვარო, რას აკეთებს აქ, ამ თავსმაში, ვერა ხედავ, ლამის ცა ჩამოიქცეს? (წახლსა ჰკრავს) პასუხს არ მაძლევს...

(ოქტომბერს ევლით წაუკვირს). შენ გუებნიბიან, მაწანწალავ, აქ ვინმეს ხომ არ გამოუვლია, თვალი არავისთვის მოგიკრავს?

II ჯარისკაცი. რომელი თვალი, შე, მართლა ბრძვილი? ვერა ხედავ, ბრძა!

ოქტომბერი. (თამაშობს ბრძმას). რომელი ხარ, რატომ მკლავ, რა გინდა?

ჯარისკაცები გამკვებით ურტყამენ ოქტომბერს. მიშეკლეთ, მკლავებს, დაშენძარეთ...

შემობრბინ პირველი ჯარისკაცი, მათი უკროსი.

I ჯარისკაცი. კარგი, შეეშვი, ეგ უთქვენილადე ჩაბადლებდა. აქეთ წასულან (ჯარისკაცები გარბიან).

ნაცემი ოქტომბერი მუხლებზე წამოაწვეს.

ოქტომბერი. მოწყალეობა მოიღვი, მოწყალეობა მოიღვი, კეთილო ხალხო! თქვენი დროც მოვა... ყაჩაღებო, მკვლელებო, მძარცველებო! ოქტომბერი გადის. მოქმედება გადადის შადიმის ბინაში.

ისმის კარზე კაკუნს.

შადიმსი. (ფრთხილად) მორბევი, შენა ხარ?

მორბეზი. (გამოჩნდება) მე ვარ...

შადიმსი. უფლისწული?

მორბეზი. აქ არის.

შადიმსი. დედა! (შერბის სხვა ოთახში დედის გასაფრთხილებლად).

შემოვა ჯაბრალი. მისი ორი მცველი კარებში ჩაღვება. საწინააღმდეგო მხრიდან შემოდის შადიმსი. მათი ავიღებენ ერთმანეთს შეხუტება. შადიმსი დაუხოქებს.

შადიმსი. ჯაბრალი, შენა? სსაწაულია, ცოცხალსა გხვავ.

ჯაბრალი. (წამოაყენებს). წამოდექ, შადიმსი (გადახეხევიან).

ჯაბრალი ძიძას შენიშნავს. შადიმსი თავს ანიშნებს, მისკენ წავა და დაუხოქებს. ძიძა მოეყურება, აკოცებს. მორბევი შადიმსს ანიშნებს, ამის დრო არაა.

შადიმსი. ჯაბრალი!

ჯაბრალი თავს ანიშნებს ძიძას. კაცები მუხლმორთხმულნი იტაცებენ დახსლებიან მოსალაპარაკებლად.

დედა გადის.

ჯაბრამილი. სასახლეში რა ხდება, შადიმ? შაქში. საღაევები მეფემ კახკებს გადაულტვა, ქურდსა და თაღლით ვაქკაყების ჰქვიათ სახელი.

შორაპში. პოდა, სასახლეს შენ მიხედავ! ჯაბრამილი. სამეფო კარზე დარჩა ვინმე ჩემი ერთგული?

შაქში. მოსიყვლილი მყავს ყველა, ვისაც ხმალი სჭერია.

ჯაბრამილი. სასულთნობები?

შორაპში. მალეშრობები უკვე ყველგან დაგზავნილია, ყველა შშად არის, ცხენოსანთა მთელი ლაშქარი, დიდი, აგატარა, ყრმაყ და მოხუციც...

შაქში. ველარ ითმენენ, ბრძოლა სწყურიათ.

ჯაბრამილი. იარაღი?

შორაპში. ყველაფერი გვაქვს, საჭურველიც და იარაღიც.

ჯაბრამილი. (მუქარით) მისი დრო იყო, ახლა უკვე ჩემი ჯერია.

შაქში. (არ მოეწონება, ხელსა სტაცებს) გდანებში შხოლოდ ბრბოს უყვარს.

შორაპში. სამუჭხაროდ, დღემდე ახეა.

ჯაბრამილი. ბრბო და ხალხი რას გაუყვია.

შაქში. გახსოვს, როგორ გიყვარდა სასახლის ბაღში ხეებზე ძროზა?

შორაპში. და ფასკუნჯების ბუდეების ჩამობა.

ჯაბრამილი. (შეცას ახედავს) ფასკუნჯები... ბავშვობაში ჩიტებს ფასკუნჯებს ვეძახდი.

შემოთუბული შემოვა ჯაბრამლის დედა, რომელსაც ჯაბრამლის მცველებიც შემოჰყვებიან.

დედა. ჯარისკაცები! ეს გადაიცივით! (მისცემს ჯალათის მოსახსამებს. გადის. მცველები მას მისდევენ. შორაპში და ჯაბრამილი სამოსს გადაიცვამენ და კუხებში მიდგებიან). შემოდიან ჯარისკაცები. ორნი კარებში ჩადებიან. პირველი კი შადიმს გამოძვევად ეკითხება.

I ჯარისკაცი. ვინ ხარ, რა გქვია?

შაქში. (ზურგს შეაქექებს) ჯერ გამარჯობა უნდა გეთქვა.

I ჯარისკაცი. არა მცალია სამაგისოდ, პასუხი გავიცი.

შაქში. (შემოტრიალდება) პირველად მხედავ? ჯალათი ვარ.

I ჯარისკაცი. ჯალათი?

შაქში. პოო, ჯალათი.

I ჯარისკაცი. ესენი ვინდა არიან?

შაქში. ჩემი მცველები.

I ჯარისკაცი. მცველები? (ხელს გასწევს, რომ ჯაბრამლს თავზე გადახადოს, მაგრამ შადიმს შეაჩერებს).

შაქში. მეფის ბრძანებით, ჯალათი ხელმეუბნეულია!

I ჯარისკაცი. (მოგყვება და უკვე როგორც თავისიანს) სიკვდილმისჯილი გამოგვექვა და იმას ვეძებთ, აქ სადღე გაქრა მისი კვალი...

შაქში. სიკვდილმისჯილი? ჯალათთან სტუმრად? თავისი ფეხით? არა მგონია.

ჯარისკაცებს გაეცინებათ.

I ჯარისკაცი. მაშ, არაფერი არ ვსმენია, ხმაური რაიმე... კაცის ლანდისთვის არ მოგიკრავს აქ სადღე თვალი?

შორაპში. მარტო გიყვები თუ ივლიან ამ წარღვანაში.

ჯარისკაცები კვლავ გაეცინებათ.

I ჯარისკაცი. კარგი, წავიდეთ (და შადიმს), შენ მალე საქმე გამოგიჩნდება.

ჯარისკაცები გადიან.

შორაპში. ამათ მხრებზე დგას და ჭკუაზე დღეს მეუის ტახტი (მოიხსნის ჯალათის მოსახსამს და მიშლით მოისვრის).

შაქში. (ჯაბრამლს) შენ არ გაიხდი?

ჯაბრამილი. არა, მე მომწონს სამოსი, მე ამით ვივლი.

შაქში. ჭკვიანურია, ჯალათის ვერვინ გავიკარებ.

ჯაბრამილი. საიდან შენთან ეს ჯალათის სამოსი, შადიმ?

შაქში. სამეფო კარზე მე ვითამაშობ ჯალათის შეიშვე.

ჯაბრამილი. შენ და ჯალათი? უცნაურია... შორაპში გარეთ არის გახული შადიმის დასაშვრად. ითახში შადიმის დედა შემოიხედავს.

შაქში. (ფიქრში წასული) ჯაბრამლ, რაღაღე მინდობა შეთქვა. (დედას გახედავს).

შორაპში. (შემობრბის) უნდა გავიდეთ, აღარა დირს აქ გაჩერება, ძაღლის ყნოსვა აქვთ, ვერა ნახეთ, მოგვაგნეს კიდევ.

ჯაბრამილი. ევ საუბარი სხვა დროისთვის გადავდოთ, შადიმ! (გადის).

შორაპში. აბა, შენ იცი! (გადის).

დედა-შვილი ჩაფიქრებულად გადახედავენ ერთმანეთს.

სამეფო სასახლე რამდენიმე შემოსახედილი. მეფის ტახტი. აღმოსავლური ხალხისეუ. მუთაქები, ბაღმუხები. გაბაღ ტკბილეულით. სკიფრი. შუკა ნახევარმთავართა და ვარსკვლავებით. მარჯვნივ, სა-

ღმე, ცეცხლოვანი კვიის გამოსახულება. მარცხნივ კი ნაგვისსხე, შეუვრადლებული.

ხელმწიფი. (შემოდის. დაღვრემილია, ჩაფიქრებული) ოთხი დამა, წვიმის, ასხამს დეარად... შენ კი აპობლი, მზე იქნებობ, გვალვა და სვეტი დაწვავსო მიწას.

ჰჰჰჰ. (ქვიშის საათით ხელში) კარგმა მიმტყუნა, ვარსკვლავებიც არ ჩანან ცაზე...

ხელმწიფი. კარგმა გიმტყუნა? თუ გონება, პრიყვულმა გინმა? იქნებ მზე ჩაქრა და საერთოდ აღარც გამოვა? (იჭექებს) ისევ იჭექა, ისევ გრგვინავს რატომღაც ზეცა, რაღაც ავს მამცნობს წინათგრძნობა, რაღაც მაწუხებს...

ჰჰჰჰ. გამოიდარებს, გული მიგრძნობს, ძალიან მალე.

ხელმწიფი. გული გიგრძნობს და გულს ენლობ? გულს ხომ რაღაც სურს, იმასა ფიქრობს, შითხარი, გვინი რას გიგრძნობს, თუ გაქვს? არ გადაიყრის ამ ღრულებს ზეცა?

ჰჰჰჰ. ზეცა მხოლოდ ცოდეგით ამინებს.

ხელმწიფი. (გამწარდება) შენ რომ ბავშვობის მეგობარი ჩემი არ იყო, მაგის თქმისათვის ენას ძირში ამოგაგუჯვადი.

ჰჰჰჰ. (შეშინებული) ამოსაგუჯვადი არის კიდე, მისწერებს სულ მუღამ.

ხელმწიფი. (ჩაფიქრდება) სად არიან ნება, აქამდე?

ჰჰჰჰ. ვინა, მევეო?

ხელმწიფი. ჯარისკაცები, სხვას ვის ვიკითხავ?

ჰჰჰჰ. უნდა გამოჩნდნენ სადაცაა.

ხელმწიფი. უკვინო თავებს დაათრევენ, გამორჩენაზე, წაღვებაზე ფიქრობენ მხოლოდ...

ჰჰჰჰ. შენვან ისწავლეს და რად გიკვირს, ომგამოუღილებს ძარცვა-გლეჯვაზე რომ ეჭიროთ სულ მუღამ თვალი?

შემოდის მეველი.

მეველი. მსგოვარია თქვენთან, მევეო.

ხელმწიფი. შემოუშვით, რაღას უყურებთ. მუხლებზე ფოფხვით შემოდის პირველი ჯარისკაცი.

(ხმას არ იღებს). თქვი, რას მიყურებ, ენა ხომ არ გადაგუჯვდა?

I ჯარისკაცი. ვერსად ვიპოვეთ, მოვიარეთ მთელი სამეფო.

ხელმწიფი. ეგ საწყენია, მაგრამ უფრო მეტად საწყენი ის, რომ საჭურისთ ერთი

კიდეც მიემატება!

სტაქვის ხელს ასობა და მოუჭერს. ჯარისკაცი სიმწრისგან იგრძობა.

I ჯარისკაცი. მაგას ნუ იბამთ, ხელმწიფეო, ბრალი არა მაქვს. ყველგან ვეძებთ, ცამ ან მიწამ ჩაყვდა იგი. დრო, დრო მჭირდება, სად წამიგა...

ხელმწიფი. (ხელს შეაწმენდს) თუმც არა მჯერა, მაინც გაძღვე ერთ დღეს და დამეს, თუ ისევ მარტო დაბრუნდები, კისერს წაგაღვი.

I ჯარისკაცი. (გაღის უკან ხოხვით) კარგი, მევეო, შევასრულებ მე შენს ბრძანებას (გაღის).

ხელმწიფი. (ჩაფიქრდება) ამათ იმეღვე ვერ დაერჩები, უნდა ვიღონო ალბათ რაიმე... მაგრამ რა, როგორ, რანაირად?

ჰჰჰჰ. მაგამე ადრე რომ გეფიქრა, სამეფო კარი ამდენ უეცესა და ბრიყვს კი არ შეიყარებდა. საიდან იცი, რომ ის სწორედ შენი მტერია, ვინც საიდუმლოდ წუხელ ჩვენიან შემოაღწია? იქნებ ლანდია, მოჩვენება...

ხელმწიფი. ერთი შენა ხარ! მოჩვენება, დამის ლანდები... ხორციელია, ხორციელი... ყველამ იხილა გემი, რომელმაც გამორიყა იგი ნაპირზე.

ჰჰჰჰ. რა მოხდა მერე... ხომალდები მღვად მიდი-მოდის, ხომ შეიძლება ვაჭარია ან მკვლეელი ვინმე საიდანმე გამოქეული...

ხელმწიფი. არა, ის არის, ამიწერეს ძალიან კარგად... ვინ გაბედავდა იმ გრივალში მღვიანს გამოსვლას?

ჰჰჰჰ. რე არა მჯერა, არა მჯერა...

ხელმწიფი. რატომ, ტუტუნო?

ჰჰჰჰ. (ფრთხილად) მრისხანებისას შენ ვერაინს გაგეკარება. არც შებრალდება, არც დანლობა შენ არ იცოდ... ღირდა კი იმად, რაც დალაგით ხელში ჩაიგდე?

ხელმწიფი. (დაინტერესდება) მიდი, ჩამოექვი!

ჰჰჰჰ. ვინც შენს გვერდით ღვას, ყველას თავის თოკი თან დააქვს, ჩამოსახრჩობად ყულფით ყელზე გამზადებული... (ნაწყენი) ვერ გაგეკარებ, როცა ირგვლივ ყველა გატლივ... არც დაინდე, არც ცოდვილი, არც უცოდველი: მევის ასულიც... მშვენიერი... თვით ანგელოზი...

ხელმწიფი. (წამოღვება. თუმცა განრისხებისაგან თავს შეიკავებ). კმარა... იმ წუთებს ნუ შავინებ... გული ბოლმისგან გასკდა, გათავდა...

ვაშირი. გული? ეგ სიტყვა მე პირველად გავიგე შენგან. გული თქვი მართლა? დავიჯრო თუ შემოვიძმა?

ხელმწიფი. ხმა ჩაიწყვიტე, თორემ ძალით ჩაგაწყვიტინებ!

ვაშირი. (შეშინებული) რატომ მიწყურები, მე ისა ვთქვი, რასაც შენ ფიქრობ.

მსკაღი. (შემოდის) ლულა გვახსლათ.

ხელმწიფი. (გამოურკვევია) შემოვიდეს.

უფირი სწრაფად გადის. ლულას შემოსვლამდე ხელმწიფე ისევ ფიქრებში წავა. ლულა შემოვა. ამხნეკს, ხელმწიფე მას არ უყურებს. შუა დარბაზში მუხლებზე ჩაჯდება.

ლულა. ჩემო ხელმწიფე!

ხელმწიფი. (ლულას წამოაყენებს) აღარც მახსოვლი, ლულა, შენც კი გადამახვიწყდი.

ლულა. (სინანულით) სამაგიეროდ, მე მახსოვხარ, არ მავიწყვლბო.

ხელმწიფი. (დარბაზს გამოხედავს) რა დროა მაინც, ხელ მტერზე ვფიქრობთ, მოყვასი კი არავის ვვახსოვს.

ლულა. (დარბაზისაკენ) მოკეთეს სანთლით ვერ იპოვე, გულით რომ გსურდეს... სულ მარტო დავარჩი... (ხელმწიფეს) შენც შეიყვალე, ვეღარა გცნობ, რა დაგეპართა?!

ხელმწიფი. რასა მისოვ, ლულა?

ლულა. ჩემს წილ სიყვარულს, მეტს არაფერს (მოისხნის თავსაბურავს).

ხელმწიფი. რა ლაბაში ხარ.

ლულა. მინდა, მჯეროდეს, რასაც ამბობ, მაგრამ არ ვიცი, გულში რა გიძეებს.

ხელმწიფი. გულში რა მიძეებს? (ისევ დაიბოღმება) ეგ მეც არ ვიცი... ბევრი რამ ხდება დღეს ჩემს გარშემო უცნაური, გაუგებარი.

ლულა. პარამახანაში ჩემი ყოფნა გახდა უკვე აუტანელი.

ხელმწიფი. ასე რად ღელავ, რამ შეგაშოთა?

ლულა. ჩემო ხელმწიფე, აღარ იციან როგორ მიმტრონ, რა მომიტრონ.

ხელმწიფი. (გაეცინება) მეცამ საოცარ სილამაზით დაგაჯილდოვა, რომ არა გმტრობდნენ. გასაკვირი ის იქნებოდა.

ლულა. გული ცუდს მიგრძობს, მემინია, ჩემს შეილს რამე არ აუტყვონ.

ხელმწიფი. ნუ გეშინია, მე აქა ვარ, რას გაბედავენ.

ლულა. ქალებს არ იცნობ, უკან ისინი არაფერზე არ დაიხვეწენ... შეილს მოგვიკლავენ...

ხელმწიფი. შეილს მომიკლავენ? (ჯერ დაეჭვდება, შემდეგ კი გაკვირვებით...) მეუ? ხელმწიფის?

მსკაღი. (შემოდის) მსტოვარია თქვენთან, მეფეო!

ხელმწიფი. შემოიყვანეთ, რაღას უცდით! შენ შედი, ლულა, ჩემს ოთახში, იქ დაშელოდე!

შემოდის შეშინებული მსტოვარი. ხმას ვერ იღებს.

ხელმწიფი. ვერაფერს გამჩნევ სასიკეთოს, მაგრამ მაინც თქვი, რაც სათქმელი მოგიტანია.

მსტოვარი. დაიხ, მეფეო, ეგ თქვენი ეჭვი სულაც არ არის უსაფუძვლო... უფრო მეტს გეტყვით, პო, მართალია, ვიდაც უცნობმა ჩვენს მიწაზე შემოაღწია, კვალს მივაგენით, სადაცაა დავიჭვრთ კიდეც.

ხელმწიფი. თუ მართალია, რასაც შენ ამბობ, მაშინ სად გაქრა, რით ვერ ნახეთ იგი აქამდე?

მსტოვარი. მას იფარავენ, ენდობიან, ხალხს უყვარს იგი...

ხელმწიფი. (განრისხებული) რაებს მიძქარავ... ხალხი ბრიყვია, ბრბო კი უეცი... სიყვარულისთვის ვის სცალია, რა დროს ეგ არის... წადით, შეიპყრეთ, მომითრიგეთ აქ ის უცნობი!..

მსტოვარი. მესმის, მეფეო! (გაბარდება).

ხელმწიფი. ნეტავ, ვინ არის ან რა უნდა, რისთვის მოსულა... ხალხს უყვარს, არა? თუ კი ასეა, სისხლს მიფუშვებ გმებზე ნიაღვრად, რომ წაითიაც ვერ ისვენებდნენ შესაფლავენი...

მუთაქებში ჩაყვანება და ტაშს შემოქრავს. აღმოსავლური მუსიკის ფონზე ეცეკვით შემოდინ მისი ცოლები. შუა ეცეკვის დროს ხელმწიფე წამოღება და თავისი ოთახისაკენ წავა, სადაც ლულა შევიდა. კორკიდან ცოლებს გაღმობდავს და ქისას გაღმობდავს. ქალები გამუქმდებიან. სემირა ქისას ფეხს გააქრავს და მეფის ოთახისაკენ წავა.

ქალბაი. (შეშინებული შემკველებენ) სემირა! (სემირა გამობრუნდება და ხელმწიფის მუთაქებში მოიკალათებს. სხვებიც მიუჩნობდებიან).

სამირბ. (დამარცვლით) დღეიდან აღარ ვემორჩილებით.

ქალბაი. ვისა?

სამირბ. ვისა და ქოსას.

ნაბი. რა დავვიშავა?

სამირბ. ძალიან ბევრი.

მეღმირბ. ეგ ანაწილებს ჩვენს საზუქრებს, ძვირფას ქვებს, ბეჭდებს.

მბრსპაბ. კარგს ლულას უთმობს, ნაყარ-ნუყარს იმეგებს ჩვენთვის.

პლიზბ. პოდა, ისიც მეღ არ გვეყურებს. ნამბ. ვინ, ლულა?

სამირბ. ლულაცა და ქოსაც. როდის მყოლია პარამხანას, ნეგაჲ, პაგრონი.

მეღმირბ. პარამხანისა რა მოგახსენით, მაგრამ აი, ლულას კი მართლაც პაგრონობს.

მეღმირბ. პოდა, იმანაც გადაგვაყოლა თავის ასულს.

პლიზბ. აქებს, აღიდებს. მბრსპაბ. ვედარ ჩემდება, შეჭამა გული.

ნამბ. ვინა, ლულამ? სამირბ. ორივემ, ორივემ.

მბრსპაბ. ასეა, ხმას არ გვაღებინებენ. პლიზბ. დაგვცინიან და ჭორებს გვიყრიან.

მეღმირბ. აკრძალული გვაქვს ღამის სუნთქვა...

მბრსპაბ. დაეცმინება. მეღმირბ. გვაქცევა, როგორც თავის მონებს...

პლიზბ. მთლად დაგვაშუნჯა. ნამბ. ვინა, ლულამ?

სამირბ. დიახ, ლულამ, ლულამ, რა გაგიკვირდა.

მბრსპაბ. მაინც თავისი გაიტანა მაგ გველმა...

ნამბ. ალბათ, იმიტომ, რომ მისი ქალიშვილი გახტის მემკვიდრეა.

მეღმირბ. რას იმამ, სიყვარული ბრმაა... სამირბ. სისხლს გავუშრობ, მაგ სიყვარულს შხამად შევარგებ!

ქალები დაფრთხებიან: ხოლო კუთხეში მდგარი სკიერი აიხლება და იქიდან თვათმოყოფილი ქოსა დამოინაგად ჩაიქირქილებს. ქალქუი შემინდებიან.

მეღმირბ. აქა ყოფილა დამალული. ნამბ. გვისმენდა თურმე.

მღსბ. დიახ, ვისმენდით, მქონდა კიდევ ამის უფლება.

სამირბ. (ბრძანებს) აქ მოათირეთ!

ქოსა უკან ჩაძვრება, მაგრამ ქალები ხელსა სტაცებენ და ამოათრევენ.

მეღმირბ. შე გაიძვერავ!

მბრსპაბ. უსინდისოვ!

პლიზბ. ფლილო! ნამბ. ორპირო!

მთიყვანენ და სამირას წინ დააწოქებენ. მბრსპაბ. აი, ყველაფრის ჩამწყობი და

აივანჩაენი. მღსბ. მე რას მემართლებით ნეგა, ის არ მვეყოფა, თქვენ რომ გიძლებით?

სემირა წაქეულ ქოსას ფეხს დააჭერს. სამირბ. სიგყვაც რომ დაგცდეს, მშეს დაგიბნელებ!

მღსბ. გასაგებია, სამარე ვარ!

სამირბ. რამდენს ართმევ ლულას ერთი ღამის თევამი?

მღსბ. რაში, რაში?

მღსბ. რაში და, ხელმწიფესთან ღამის თევამი...

მღსბ. ეეე... ააა...

სამირბ. მაგასაც ვნახავით. ვინ იქნება პირველი ცოლი.

მარსელა ქოსას თვალწინ ფულის ქისას აუხსრილებს. იწყება თამაში. ქალები ქისას ერთმანეთს უვლებენ, ქოსა კი ქისის ხელში ჩასაგდებად იწყებს წრაბლს. ქალები ხარხარებენ. ქოსას აწვებენ.

ხელმწიფე. რა ამბავია!

ქისას ქოსა მოგეხავს. შემინებული ქალები კი კუთხეში მიიყვებიან.

ხელმწიფე. ლულა!

შემოდის ლულა. ხელმწიფე ხელს უხეშად მოკიდებს და ცენტრისკენ მოისვრის.

შენც წადი!

ლულა მუხლებზე დაეცემა. ქალებს გაკვირების შეძახილები აღმოხდებათ.

ლულა. (გამწარებული ხელს ხელმწიფეს შეხედავს) მაღლობელი ვარ! (ქალებს გაეცინებათ. ლულა ახლა მათ უხეშდავს) მაღლობელი ვარ!

ქალბ. ოპ! (გვერდზე გაიხლებვენ).

ხელმწიფე გამს დაპრავს შემორობინ მცველები. ხელმწიფე ანიშნებს. მცველები ლულას წამოაყენებენ და ქალებისაკენ მოისვრიან. ქალებს გაკვირების ხმა აღმოხდებათ.

ხელმწიფე. ერთი სიგყვაც და თქვენს თავს ღომებს დაგაფლეთინებ! (ქალები ხმას გაკმენდენ) შერეკეთ ესენი პარამხანაში!

(მცველებს ქალები გაჰყავთ. ქოსა ჩაიქირქილებს) თვალს დაღვწე! (ქოსა თავის სკიერში ჩაძვრება. ხელმწიფე მარგო რჩება) ეს დროც საოცრად გაიწვლა, ჩემს მოთმინებას ბორკილები სჭირდება უკვე.

სამისსო თახით ხელში დარბაზში შემოდის ლესგია. თავის თასს ჩააყურებს და ნულა მდის მუგ დარბაზისაკენ. ხელმწიფე თვალს აყოლებს.

ლესგია მუხლებზე ჩაიხიქებს.

თასს ჩააყურებს.

ლესგია. (ყრულ) ვიცი, მვეყო, კარგ საქმეზე შენ არ მიბარებ, რაღაცა სდება საშინელი,

ენით უთქმელი.

ხელმწიფე. საიდან იცი, კუდიანო, რაებსა ბოდავ?

ლმსბმ. (ისევ ყრუდ, სინანულით. ხელებს მკერდზე დაიკრებს). წუხელის ღამით ძილში მიკოტი მესიზმრა. ხელში შეჭირა, სასახლეში დავაგარებდი... უეტე დამისხლგა, გამიფრინდა, შეიკრა კამარა და თავის გახტვას მიღეს ჩააფრინდა ბრჭყალებით... შენკენ იწვევდა, გაპკიოდა, წითულ ნოხს ბრდღუნებდა... ცუდად მენიშნა ეს, შეუფო, რა დაგიმალო...

ხელმწიფე. (დაეჭვებული) ვერ შემაშინებ, არა მჯერა სიზმრების ახსნის, სიზმრის კი არა, არც ის მჯერა, რაც ხდება ცხადში. შემომიყვანე ჩემი შვილი, ნურას გაუხმელ, მინდა, შეაფლეს ის აქ, ჩემს გვერდით.

ლმსბმ. (გაკვირვებული) ასე უცერად? რომ დატყვა შიგ მკერდში დანა, ამაზე მტკაღ ნამდვილად ვერ შემაძრწუნებდა. მან ხომ არ იცის თუ რა არის ღრო-ქამის ქროლა, რომ დღეს ღამე ცელის და სიციცხლეს მოსდევს სიკვდილი (წამოდგება, მიდის). ნება შენია, რა ექნა, ბრძანებას, ვიცი, უნდა დავემორჩილო.

ხელმწიფე. ეცადე, კარგად შეამზალო, ვიდრე მოიყვან.

ლმსბმ. (შეგრძობა) დარდი ნუ გაქვს, შენი შვილია... მალე მიხვდება, რას უშმაღებს წუთისოფელი.

ხელმწიფე. (ისევ შავბნელი ფიქრები წამოუვლის) ასე მგონია, რომ ხარმაყვენ საწამლავს ჩემთვის და მერე ძალით ჩამასხამენ ღია ხახაში... წყევლი ეშმა!

უკუსკელით გაღის თავის ოთახში.

ღარბაში გამომულებული ხანჯლით ხელში ჯალათის სამოსში გამოწყობილი ჯაბრაილი შემოდის. მკველავს გახტრეუნით მოჰყავთ თავზე ჩადრგა-დაფარებული ხელმწიფის ასული. მათ წინ ლესტია მოუძღვლი. ჯაბრაილი გახტვს უკან იმალება ისე, რომ ის ყველასა ხედავს, მას კი ვერ ამჩნევენ. ლესტია ხელმწიფის ასულს ჩადრს გადხდის. ის თვალს ახავს და განცეოფრებული ათეილიერებს ღარბაში.

ხელმწიფის ასული. რა ღამაზია ეს ღარბაში, რა შშვენირი. მე კი აქამდე არ მინახავს... რატომ, პა, რისთვის? რად არ მახვენე ეს სიღამაზე, მითხარი, რატომ?

ლმსბმ. რომ არ გაგეცნო მხეცი, რასაც ადამის შეილნი კაცს ეძახიან, ადამიანს, აი ამიტომ.

ხელმწიფის ასული. კარგი, ლესტიავე, ნუ მაშინებ!

ხელმწიფის ასულს სიღამაში მოჯადობული ჯაბრაილი სამალაყადან გაშლის და მისკენ მიდის. ხელმწიფის ასული მას შენიშნავს.

ეს ვინდა არის?

ლმსბმ. (შეშინდება) შენ ვინა ხარ, აქ რას აკეთებ?

ჯაბრაილი. (გამოერკვევა) მე ჯალათი ვარ.

ხელმწიფის ასული. ჯალათი?

ლმსბმ. (შიშით) აი, ბედი... მას პირველი ჯა-ლა-თი შეხვდა. ეს ყველაფერი მე მგონია ეულის ნიშანი.

ჯაბრაილი და ხელმწიფის ასული ერთმანეთს უშზერენ და ლესტიას გარშემო იწყებენ სვლას.

ხელმწიფის ასული. ვინ არის იგი ან რას ნიშნავს სიგყვა ჯალათი?

ლმსბმ. (საკუთარ თავს) შუამავალი სიკვდილსა და სიციცხლეს შორის, კაცი რომლისაც ეშინიათ და ეშიზღებათ.

ხელმწიფის ასული. (შეკრთება) ეშიზღებათ? რატომ? მინდა, შევხელო, მოიცილოს, უთხარ, ნიღაბი!

ლმსბმ. ჯერ მისი სახე არახოღეს არვის უნახავს.

ხელმწიფის ასული. მით უშზერეს, მე ვიქენბი მაშინ პირველი.

ლმსბმ. არა მგონია, ის თავის მოილაღეს უმალ ვიდრე სახეს გვიჩვენებს.

ხელმწიფის ასული. შენ მისრულებდი ყველა სურვილს, რასაც კი გოხოვდი.

ახლა ეს ერთიც შემიბრულე...

ლმსბმ. მე უბღური ვარ...

ჯაბრაილი. როგორც მე მივხვდი, მას ძე კაცი ჯერ არ უნახავს.

ლმსბმ. ღიახ, ასეა, განგარიღე ქვეყნის ჭუჭყს იგი.

ჯაბრაილი. მე შემიძლია მოვიცილო წუთით ნიღაბი, მაგრამ ჩვენ ორნი უნდა ვიყოთ აქ, სხვა არავინ...

ხელმწიფის ასული. ლესტიავე, გაღი ერთი წუთით, სულ ერთი წუთით...

ლმსბმ. მე გაფალ, შენ კი იხილავე ჯალათს, იმას, ვისითაც ამინებენ ბავშვებს ძიძები და ვინც ამქვეყნად ცხოვრობს მუღამ განზარტობით. არ შეგეშინდეს, შენთანა ვარ, აქვე, სულ ახლოს (გადის).

ჯაბრაილი. თქვენს თვისებებში უნდა იყოს რაღაც მეფური, თქვენ ითხოვთ იმას, რასაც სხვები ვერ გაბღდავენ.

ხელმწიფის ასული. (ხელი ნელა მიაქვს ჯაბრაილის სახესთან თავსაბურის მოსახღ-

ელად) პო, რამდენადაც მიპყრობს შიში თქვენი ხილვისა, იმდენად მინდა, თქვენს ციე სახეს თვალის შეგვაგლო.

ჯაბრაილი. ციეია, თუშტა მას ციეხლი სწავას შურისგებისა.

ხელმწიფის ასული. (თავსაბურს მოხდის. განციფურებული) თქვენ სულ არ ჰგავხართ იმას, ვისითაც დამით ძიძიბი აშინებენ პაგარა ბავშვებს. რა მემართება, რადაც ძალა მიზიდავს თქვენკენ, ერთ სული შაქეს, შოვიდე და შეგახოთ ხელი.

ჯაბრაილი. რად მაჯადოლებს მისი სახე, მისი თვალები, ნუთუ თვით შეცის ანგელოში გამოიმეხება?!

ხელმწიფის ასული. რადაც ნათელი ჩამედვარა სხეულში, მთუნთავს, რადაც შამინებს, მაგრამ ამ შიშს ტკიბილი აქვს გემო. ნება, ეს წუთი გაიზარდოს ასაქერ, ათასაქერ... ხომ აქ დარჩებით, ხომ არ წახევათ არსად, არასდროს?

ჯაბრაილი. დმერთო, რა ხმა აქვს, შარბათივით ჩამესმის ყურში. ასე ყვაიელი იბადება განთიადისას და ყოველიეკს სურნელებით ის თავბრუს ახვევს.

ხელმწიფის ასული. ვერსად გაგიშვებთ, თქვენ ჩემს გვერდით იქნებით მუდამ...

გადახრებიან ერთმანეთისკენ საკონცულად. ამ დროს ვაჟი გოგონას მკერდზე ავგაროშს შეინიშავს.

ჯაბრაილი. ეს ავგაროში თქვენ საიდან, ვინ მოგვით, როდის?

ხელმწიფის ასული. (ავგაროშს ხელის გულზე დაიდებს) დაბადებიდან მე თან დამაქვს ეს ავგაროში, ის თილისშაა ჩემი ბელის, ჩემი ვარსკვლავის.

ჯაბრაილი. (უკან დაიხვევს დაბნეული) ხელმწიფის ასული? ბუნების ძალნო, შეციურნო, მომეცით ძალა, რომ გავუძლო მე ამ ცდუნებას...

რა მემართება, ნუთუ გავხდი გრძნობების მონა.

ხელმწიფის ასული. რა გემართება, რა გაშინებს, რაგომ გარბიხარ? შენ ჯალათი ხარ, იყავ ჯალათი, ოლონდ ნუ წახვალ, დარჩი ჩემთან...

ჯაბრაილი. არ მაქვს უფლება შენთან ყოფნის, უნდა წავიდე... (მოიწყევებს მკერდიდან თავის თილისმას და მისკენ მოისურის) ეს კი შამამენს გადაეცი ჩემგან საჩუქრად... (გადადგამს კარისაკენ რამდენიმე ნაბიჯს

და მოგრიალდება) და ვერც ვერასდროს ვერ მიხილავ... (მოწყდება და გავარდება). ხელმწიფის ასული. ლესგია! (სასოწარკვეთილი დაპყრებს ვაჟის თილისმას. შემოვბა ლესგია. დახელავს თილისმას, შეკრთება, გაკვირდება) შამა! შამიკო!

ხელმწიფი. (შემობრბის. დაინახავს თავის ასულს) რა დაგემართა, რა მოხდა, შითხარ! ხელმწიფის ასული. ის წავიდა, შარგო დამტოვა.

ხელმწიფი. ვინ ის? ხელმწიფის ასული. წასვლისას შითხარ, რომ ვერ მნახავს ვედარასოლეს.

(აქვლის ვაჟის თილისმას) აი, ეს კი შენ დაგიტოვა...

ხელმწიფი. (დაპყრებს თილისმას გაკვირებული) ეს ხომ ისაა, მისი ნიშანი... აქ როგორ განჩა, რა უნდოდა, ვინ შემოუშვა... ახალგაზრდა?

ხელმწიფის ასული. ჩემი გოლია. ხელმწიფი. (შეგორგმანდება) ისა ყოვილა... (და ჩაიკეცება).

ხელმწიფის ასული. (მივარდება) შამა! შამიკო!

ხელმწიფი. (ძალას მოიკრებს) ლესგიავ, ჩქარა, გადაშალე ეს ქალბატონი! (შემინებული ხელმწიფის ასული ლესგიას დარბაზიდან გაჰყავს)

ეჟი, მკველნო, ჩქარა მღევარი... ცოცხალი, მკედარი, უნდა მომგვართო მე ის ჭაბუკი... ხაშინას დავეცი, გავამიდრებ, საშუოს მიეცემ, ვინც აქ მომიგანს მე იმის თავს თვალე-ბდახუჭულს...

I მოქმედების დასასრული

II მოქმედა

ლესგიას თავის ოთახში შეჰყავს ხელმწიფის ასული. ისინი დასაძინებლად ეშმალებიან. ლესგია ვარდის წყლითა ბანს ხელმწიფის ასულს ხელპირს.

ხელმწიფის ასული. რა ლამაზია თურმე სასახლე და თან რა ციეი...

მაგრამ შითხარი, რად მოხშილა შხოლოდ იმ ერთმა, ვისაც, ვიცე, რომ ვერ ვიხილავ ვედარასოლეს?

ლესგია. ქარის ბრალია. ხელმწიფის ასული. ქარის? რა ქარის? ლესგია. თავში რომ ვიქრის, სხვა რომელი

იქნება, ნეგაჲ?

ხელმწიფის ასული. (ოცნებობს) იქროლოს მერე, თუ ის ასე ტკბელი ქარია, ის ძლიერ მგანჯავს, მაგრამ განჯავაც რომ მიხარია? შითხარი, რატომ აძლიერებს ჩემს გრძნობას ისიც, რომ მაშინვე ეშუქება იმას სიკვდილით?

ლესტიბ. თუ ეშუქება, გააბაბს კიდევ ხელმწიფის ასული. გააბაბს?

ლესტიბ. დაქაჩული აქვს თავისი ბაღე, ყველგან ჰყავს თითო ჯაშუში მაინც...

ხელმწიფის ასული. ნუ, ნუ მაშინებ, ლესტიაჲ, ასე! მე ყველაფერი მომწონს და მიყვარს. ასე მგონია, ღრუბლებზე ვწვევარ და ფასკუნჯები მიმდევრე ნანას.

ლესტიბ. შენ ახლა როცა ღრუბლებზე წვეხარ და ფასკუნჯები ვიმდევრე ნანას, ქვევით, სასახლის ჯურღულში ვეფხვებს ელოდებიან სიკვდილმისჯილინი... მაშაშენს ატობობს ღომის ღრიალი და სისხლიანი მათი ღაშუბი...

ხელმწიფის ასული. (მკაცრად) გეყოფა! ჩემს ოცნებასთან, მსურს, მარგო დავრჩე!

ლესტიბ. (გაერიდება) თქვენ ყველას მხოლოდ მღაბრები გიყვართ, მაგრამ სიბართლის მოსმენა ვიჭირთ... მე დავიძინებ. შენ? შენ კი იფრინე ვერე ღრუბლებზე რწყვით.

ხელმწიფის ასული. (ჩერნულით) ლესტიაჲ, მოდი... (ლესტია მობრუნდება) ჩემი თილისმა რას ნიშნავს, იგი?

ლესტიბ. (ხელში იჭერს მის თილისმას) ეს ავეგარობი ბეღია შენი...

მუსტაფა ასეთი, მერეც ეალი, მთვარის ნამსხვრევი იმ ვაეკაცს დააქვს, ვინც უნდა გახდეს მეუღლე შენი...

ხელმწიფის ასული. ის ასე შეკრთა, როცა დახედა ამ ჩემს თილისმას... (პაუზა) ვინ არის იგი, არ იცი ვანა? შითხარი, შითხარ! ლესტიბ. აზრი არა აქვს ახლა ჩემს ღაქლაქს... (გავა).

ხელმწიფის ასული. რატომ მეგონა, რომ მართლაც რაშით, ფრთოსანი რაშით მეძებდა იგი, ვინც ასე მიყვარს... მიყვარს... მიყვარს... თუ დამეძინა, სჯობს დავიძინო, თორემ დამგანჯავ, მართლაც, ამ გრძნობამ... (იძინებს). მთვარის შუქი შერთალად ანათებს მის მძინარე სახეს.

ხელმწიფის ასულის ბუღარისაკენ ჩუქბა მოიპარება სემურა გამომეღებულ სიკვდილად ხელში. დაინახავს ჩაძინებულ ხელმწიფის ასულს და მისკენ წაჲ, ამ ღრობ ნაბიჯების ხმას გაიკონებს და უკან

გაბარდება. ბუღარში სწრაფად შემოდის ჯაბრალი, დაინახავს მძინარე გოგონას და ფეხაკრევით მიუახლოვდება. ეფერება. გოგონას გამოეღვიძება, წამოიკვივებს. ვაჲ ტუნებზე თიის მიაფარებს.

ჯაბრაბილი. სსუუ...

ხელმწიფის ასული. (გაღვიძება) ოჲ, ეს შენა ხარ? ვინ შემოგიშვა, აჲ როგორ განდი?

ჯაბრაბილი. ვერ მიგაგოვე.

ხელმწიფის ასული. იგი? შენს შემდეგ ყოველივემ დაკარგა აზრი.

ჯაბრაბილი. არც ჩემთვის იყო სასახლიდან წასვლა ადვილი, ასე მგონია, სიყვარულმა მახე დამიფო.

ხელმწიფის ასული. დღეს შენთან ყოფნა ხომ ჩემთვისაც აღმოჩენაა... თითქოს ერთბაშად ათახი მზე აენთო ცაზე.

ჯაბრაბილი. ჩემი სურვილი არის, ალბათ, ბევრად ძლიერი, მაგრამ მერწმუნე, გული ერთს მიიხოს, გონება კი სხვას მეუბნება...

ხელმწიფის ასული. რასა ვთხოვს გული, იქნებ შენდღეს მისი მალამო?

ჯაბრაბილი. აზრი არა აქვს ჩემს დარჩენას, უნდა წავიდე იქ, სადაც ასე მოუთმენლად მელიღვიან.

ხელმწიფის ასული. მეც წამიყვანე, მინდა, ვიყო მუდამ შენს გვერდით, შენს ჩრდილთან ვიდგე. ავისრულო ყველა წაღილი...

ჯაბრაბილი. ჯერ ვერ წაგვიყვან, ხელს ვერ ავიღებ განზრახვაზე, რაც ჩავიფიქრე... ეს იგივეა, უღალატო საკუთარ დედას ანდა ვაჲეკაცმა გადაიცივა ქალის სამოსი... მე დავბრუნდება...

ხელმწიფის ასული. გამაფხულობით ფასკუნჯები ბრუნდებიან, ისიც მღაბრებში...

ჯაბრაბილი. ფასკუნჯები? მეც დაებრუნდები.

ხელმწიფის ასული. მაშ, შემომიფიცე!

ჯაბრაბილი. ვფიცავ სიყვარულს, ამ მიძიე ეამს ყველა ტკივილს რომ მიმსუბუქებს... მაგრამ, ცხადია, ვერ ასცდები, რაც ვიწერია... (მიიკითგის კივილი) უკვე ღროა, ახლა კი წავალ...

ხელმწიფის ასული. გთხოვ, ნუ დამგოვებ, ვეღარ ვნახავ, ასე მგონია... (ჯაბრაბილი მოგრიალდება, გადაეხვევა და გავა) რომ არ დაბრუნდეს? არა, მოვა, ხომ შემომიფიცე, ნამდვილად მოვა... (პაუზა) მაშას რას ვეფცი, როცა მინახავს, თავს რით ვიმართლებ? რატომ სძულს იგი, ვინც მე მიყვარს, ვინც გულს მინათებს? სჯობს დავიძინო, მაგრამ

ვინა თქვა, რომ ფასკუნჯი არსებობს...

როგორ, თვალს რომ ვერ ვხვჭავ?
(თვალეებზე ხელს აიფარებს და ასე მის ჩანოქილი).

გამოჩნდებიან ხელმწიფის ცოლები. ისინი ხელმწიფის ასული ბულაბრისაკენ ბიროგი რხევით მოაცილებენ ჯალათის სამოსში გადაცმულ შადიმს. წინ სემპრა მოუძვლით. კარებს უჩვენებენ და თითონ იბალებიან. შადიმს გამოქვლებული მახვილი თნი ხელში ფრთხილად შემოვა და ხელმწიფის ასულს უკნიდან მიეპარება, აღმართავს მახვილს ჩასაქმებად, მაგრამ უკერად ხელმწიფის ასული მისკენ მიგრიალდება. შადიმს გაქეპდება, თითქოს ხელმწიფის ასულის სიღამზემ გაამეშაო. მახვილი ხელიდან გაუვარდება. ხელმწიფის ასული ხელებს დაუჭერს. მას იგი ჯაბრალი პერია.

ხელმწიფის ასული. (გაკვირებული და გახარებული) უკვე დაბრუნებ? ასე მალე? რა გეპართება? რატომ შეკრთი? ხომ თან წამოყვან? მაშინ გაიქცეო, გავიქცეო დროზე? შენთან ერთად ყველგან წამოვალ, თუნდაც ქვესკვლიში, ჯოჯოხეთში, წამოდი ჩქარა! (მას ძალით გაპყავს დაბნეული შადიმსი გარეთ, რომლის ხმალი იქვე რჩება. ხელმწიფის ცოლები შეიმობენ. ისმის მათი მხამიანი სიცილი).

სახალხში, თავგადაკარგული, გამწარებული ლულა შემორბის. მთორე მხრადან შემორბის ლესგია.

ლულა. ჩქარა, ლესგია, მგონი მომგაცეს. მითხარ, სად არი ჩემი შეილი, ეს მართალია? ლესტმბ. როგორ, აქ იყო, თავის ოთახში. (შერბიან ბულაბრში).

ლულა. აბა, სად არის? არც აქ არის. არ არის, ხედავ?

ლესტმბ. მართლაც, რა იქნა... ვაიმე, შეილი, ვინ დაშლუა, ვინ დაშაქცია?

დაინახავენ იაკაკე დაგეგული ხმალს. ლულა ფრთხილად იღებს ხმალს ხელში.

ლულა. მოუგაციათ... მართალი უთქვამთ, ამსრულეს მაინც შექარა.

გარემო ავსლებივით დაბორიალებენ ხელმწიფის ცოლები. შემორბის გავიქვული ხელმწიფე ლესგია იაკაკე ჩაიკეცება.

ლესტმბ. ჩემი ბრალია, ჩემი... დამძინებია მე უბედურს, დამცემია ძილქუში, მეყვე!

ხელმწიფე. რა ამაბავია, მითხარ, რა ხდება?

ლესტმბ. საშინელება, მოიგაცეს შენი ასული, რა სწრაფად ახდა წუხანდელი ჩემი სიმშარი...

ლულა. აკი ვამბობდი, გაფრთხილებდი, მიგრძნობდა გული! (აწვდის ხმალს).

ხელმწიფე. (დააბარავდება) ვინ გამბედა!

ლესტმბ. არ ვიცი, მეყვე, უბრძანე, რომ მომეკეთონ თავი.

ხელმწიფე. (განრისხებული) ხმა ჩაიწყე-იგე! (პაუზა) დაეწავე, დაეაგნრევე, გადავბეგავ ქალაქს მთლიანად, თუ არ მომიყვანთ ჩემს ქალიშვილს, თუ ვერ იპოვით.

ლესტმბ. ის უნდა იყოს, ვინც შემეკვდრე იყო ტახტისა...

ხელმწიფე. მომწყლით თავედან!

ლულა და ლესგია გარბიან.

როგორ გამასწრო... თუმცე სად წავა, სად გამექცევა? გველის წიწილას ჩანასახში უნდა გასრესა! ეპო, მეველნო, ჩქარა მღევაო, ცოცხლად შეიპყრეთ, მინდა, ენახო მისი ფრთხალი... (თვალეებამღვრული და შემინებული იმშირება აქეთ-იქით) ახლა ის დროა, ანდერძს წერდეს ჭკვიანი კაცი, ინანიებდეს ცოდვეს, რაც რამ ჩაუდენია. პერში თითქოს დაგრიალდა სიკვდილის სუნი, თითქოს ახლო სადღაც გვერდით, აქ ხუნთქავს, დაღის. ჩემი ნაცნობი, ახლობელი და ჩემი მეგერი. ის, ვინც პირველი გაიგონებს ჩემს ალსარებას. მოდის და სულში მიფათურებს შიმის საცეცებს. (გარბის, თითქოს სიკვდილს ემალება).

ამის მაიკრის კეფი. თითქოს ქარი უბრავეს, თითქოს დარბაბს არახუნებს და აჭრიალებს. აჩრდილებით კვლებედან გადმოღიან ხელმწიფის ცოლები. კვამლში გახვეული ქალები რაღაც რიგულის მსგავსი მუსიკისა და ცეკვის ფონზე თანამძღვრობით წარმოთქვამენ საკეთარ მინოლოგებს.

სამირბ. (ნატურის ხესთან) უკვე მოწმე ხარ ჩემი ცხოვრების, ოცნების ხე... დღესაც ჩამესმის სამეიბო ხმები დაფდაფითა, როცა მამაჩემს დაბრუნებულს მიძიო ომიდან ხალხი ყიფინით და სიმღერით ეგებებოდა. მე გვერდით ვყავდი, მეც ვტკეპბოდი დატკეპულად... რას ვიფიქრებდი, თუ აქ მხოლოდ სხვათა დიღების და აღმევეების ჩემი მოწმე აღმოჩნდებოდა. სიცოცხლე მდის უფერულად, უსიყვარულოდ... გთხოვ, სურვილთა ამისრულო, ხეო ოცნების.

ალმბ. მღვთა და ხმელთა თვითმყრობელის ასული ვიყავ, ბედნიერებით და სიმღერით გამარუებული, ვისაც მისანნი მპირლებოდნენ დელოულის გვირგვინს, დღეს აქ სასახლის დარბაზების მოჩვენებაა; უკვე ვიგებე სიტკობება ქორწინებისა... სხვისას არას გთხოვ, მსურს შეისმინო ჩემი ლოცვა, ჩემი ვედ-

რება.

მეღმირბო. თუ მამაჩემი ჩემს ერთ სიყვარულს ეცხვებს მისცემდა ქვეყნიერებას, ახლა მონა ვარ, სხვის სურვილებს ვემორჩილები. ვერ შევეგუე, ვერ დაუნებდი ამოცანას, ისევ და ისევ სიყვარული მინდა ნამდვილი. გთხოვ დამეხმარო, დამიხსენი ამ სამოთხიდან.

ნამბ. სემირამიდას ბალებს ჰგავდა ჩვენი საკულო. რძით მამაბუნდენ, წინ მივებდნენ ბიორფას ხალიხას... არც არასოდეს არ დამიდგამს ფეხი მიწაზე. არ დამკლებია ოქრო-ვერცხლი, თვალ-მარჯალიტი, ნუშის რტოებზე ქანაობდა ჩემი პაპაი და მეც სამყარო სამუდამოდ ჩემი მეგონა. დაბადებიდან შენ ვიწავე, შენ გემონები. არ შემიცოდავს, არა მქონდა ამის საბაბი. გადამარჩინე, გთხოვ სიყვარულს, პო, გვედრები...

მარსპაბ. ჩემს ხელს ითხოვდა თვით ასადი, მუჰამედ მულა, ვინც მუსრის ავლებდა მოლაღურდის ურიცხვ ურდოებს. ის, სიმამციტი და სიმიდრით სახელგანთქმული, ჩემს დანახვაზე თრთოდა, როგორც ფურცელი ვარდის... აქ კი ვერაფერს დღეს ვერ ამჩნევს ჩემს არსებობას. ვისაც რქმეოდა უნდა ხასა - დელოფალი. ლოცვას არ გაკლებ, გვედრები, ვადმოძებთ წყალობის თვალთ, თუ ჩემი სული შენს ხელთაა, გთხოვ, ამისრულო ოცნებები აუხდენელი... დამბრუნე ჩემი ბავშვობა...

ქალები ხებე სამკაულებსა პიკლებურ. თან ლოცვებს წერხლებურ. სკიორიდან ქოსა ამოქოფოს თავს. მუსბ. პარამხანამი!.. ჩქარა!

ქალები მორხილად გავლენ. ქოსა ჩაიქირქილებს და ისევ სკიერში ჩაბერება.

მეველებს შემოჰყავთ ვაკოჭილი, ნიკემი ჯაბრაილი. შემოიყვანენ და ძირს დაავლებენ.

I მესველი. აპა, გაები, შაღლიშვილო, გეგირა ყოფა!

შემორბიან ლულა და ლესგია.

II მესველი. იმალებოდა ეს აფთარი სახახლის ბაღში.

ლუკა. (სულთამხუთავივით დაადგება თავზე) მითხარ, სად არი ჩემი შეილი, სად გადაძალე?

ლესბიბი. თქვი, სად არი, ხმა ამოიღე!

ჯაბრაილი. თავის ოთახში, სად იქნება, სადაც დავგოვე!

ლუკა. მაინც მაგკეზე? თქვი, რა უყავ, რა ჩაიღინე?

ლესგია და ლულა ჯაბრაილს თოქს წაუჭერენ ყელში.

ჯაბრაილი. (ამოიბდავლებს) ლესგია!!! ლესგია ხელს უშვეს, თითქოს რაღაც გაახსენდაო, განსუ გაღვება.

ლუკა. (ლესგიას, დაეჭვებულები) შენ ამას იცნობ?

ლესბიბი. (გყვის) პირველად ვხედავ.

შემორბიან ხელშეწევ.

ხელშეწევი. მარცხ დამგოვეთ! (ყველა გადის. ხელშეწევი ცილიობს თავი მოთოქოს. იწყებს ჯაბრაილის გარშემო ბოლთის ცემას) შენი სახელი, თუ არ ვცდები, ჯაბრაილია. კარგად მახსოვხარ გოლთა შორის გამოჩენული. ეს მე ვიყავი, ვინც პირველად გაჩუქა კვიცი... როგორ მიყვარდა, ხმაზე ვცნობდი შენს არაბულას. ახლაც ჩამეხსის ყურში მისი შმაგი ჭიხინი... ერთმანეთს ჰგავდით, შენც და მასაც ერთად ვხედიდით. სიძელ მინდოდი, ჩემს ქალიშვილს დელოფლად ვზრდიდი. რა ნათლად ვხედავ თქვენს ნიშნობას, უმდიდრეს შეიშს, როცა ჩემს ასულს, სასახლეში ნებევრად მიმნარს, ალტაყებულმა ჩამოჰკიდე ყველზე თილისმა...

ჯაბრაილი. მე კი ის მახსოვს, მგლების ხროვა რომ დავგავსე, ქალთა კივილი, მწუხარება, ცრემლები მახსოვს, უძებლობა, უგმობობა, სასოწარკვეთა, მაშინ თვალები, მისი ცივი თვალები მახსოვს.

ხელშეწევი. (ცილიობს, სიბრამე დაიოქოს) კვიციისთვის არა. შენთვის უნდა ამომეღო თურმე ლაგამი. როგორ მოვეგყუევი, ვერ გიციანი ჩემი გვიარის მოსისხლე მგერი. ის მაინც მიითხარ, ცოცხალია?

ჯაბრაილი. ცოცხალი? როგორ? ნუთუ მართლა დაეარგე შეილი?

ხელშეწევი. რას მოხოვ საჩაცელოდ.

ჯაბრაილი. (შიმღით) არაფერი არ მინდა შენი!

ხელშეწევი. თქვი, ნუ მიმბლავ, მე ყველაფერს დავიძობ ამისთვის... აპა, წაიღე ჩემი ტახტი, ჩემი გვირგვინი.

ჯაბრაილი. შენი ტახტი? (პაუზა) ტახტი კი არა, თვით სიცოცხლევ არაფრად მიღირს.

ხელშეწევი. არაფრად გიღირს? შენ იმ წლებში ხარ, როცა ასე უყვართ სიცოცხლე...

ჯაბრაილი. მაგრამ უმისოდ რა ფახი აქვს ამქვეყნად ყოფნას... უბრამე, რომ ამხსნან ხუნდები!

ხელშეწევი. (ცივად) ხუნდები აგხსნა?

ჯაბრაილი. მენდე, თორემ ახლა ჩემს მეტი, ალბათ, არ არის ქვეყანაზე მისი მშველელი.

ხელმწიფი. (სტაიკებს ხელს და შეანჯღრევს) მაშ იგი, იგი, სადაც არის?

ჯაბრაილი. არ ვიცი, არა, მაგრამ მჯერად, ვნახავ, ვიპოვი...

ხელმწიფი. (ხელს უშვებს. ჩაფიქრდება, ნელა მარცხლავს) იქნებ ასეა, მართალიც ხარ, ვინ იცის... თუცა ვერსად გაგიშვებ, ვერ გენდობი... (გაშს დაპკრავს) გაიყვანეთ! (და სინანულით) ავი ეპიძა, როცა შეფეც კი უძღურია, რომ მოიფიქროს, გადაწყვიტოს, იღონოს რამე... შემომიგანეთ შხამით თასი, ბოლომდე დაფეც...

ხელმწიფი უცხად.

სხვადასხვა მხრიდან გამოჩნდებიან ლულა და ლესგა.

ლესგა. ორივე ერთად, სიყვარულიც და სიძულვილიც, ფლეთავს მის სხეულს, ანადგურებს...

ლულა. რა, რა უწოდო, რა დაეარქვა ამას სახელი?

ლესგა. მეფის სისხლს დაღვეს, შვილს აღმერთებს, იქამდე უყვარს.

ლულა. ახლა ეს თასი, შხამიანი, არც მე მაწყენდა...

ლესგა. მერამ ეს მაინც ვერ უშველის შენს მწუხარებას. დაფიქრდი, ლულა, შენი ბედი ამ წუთის წყდება.

ლულა. ცდები, მისანო, ჩემი ბედი გადაწყდა მაშინ, როცა განგებამ მომიყვანა ამ წყეულ სახლში. იქნებ როგორმე შევძლო, შვილი მაინც გადავარჩინო.

ლესგა. მაშინ ეს ვაგი დღევგიდან უნდა დაიხსნა.

ლულა. თუ შემეწევა მეცა, ალბათ, მე ამას შევძლებ, მერე კი ვიცი, საიქიოს შარცი დარეკავს.

გალან.

შემორობის ხელმწიფის ასული, რომელსაც უკან მძიმე ნაბიჯით მოჰყვება თავჩამობურული შადიში. ხელმწიფის ასული უცერად შედგება.

მეკრთება.

ხელმწიფის ასული. აქ სად მოვედით? (იმზირება შადიმისაკენ, რომელიც უფსკრულს ჩაპყრებს) რა სიმაღლეა, არც კი მოჩანს უფსკრულის ძირი (ისევ გახედავს შადიმს). რატომ არაფერს მეუბნები, რატომ ხარ ჩუმალი? (კელავ ღუმილი) ჯერ ერთი სიტყვაც არ დაგვტყენია, რაც ერთადა ვართ. მე ხომ შენ გნახე, შენი სახე სულ თვალწინ მდგას. მითხარი ერთი, სულ ერთი სიტყვა...

შალიმი. ლაპარაკს აზრი აღარა აქვს არა-

ვითარი...

ხელმწიფის ასული. შენს ხმაში ბზარი გაჩნდილა, ცივი, თან მკაცრი. მიაბზე რატომ, რანაირად გახდი ჯალათი?

შალიმი. არა, ჯალათი მე არა ვარ, მე მასხარა ვარ.

ხელმწიფის ასული. ეგ რა გამოდის, ხან ჯალათი ხარ, ხან კი მასხარა? ვერ გამოგია, მაინც რისთვის მომიყვანე აქ?

შალიმი. (ცივად) აქ მოსაკლავად მოგიყვანეთ, მეფის ასული.

ხელმწიფის ასული. (გაუცინება) ჯერ სიყვარული შემომფიცა, ახლა მოკვლას მიპირებს, ასე ხეუმრობს, ალბათ, ჯალათი.

შალიმი. მე არა ვხეუმრობ, სამწუხაროდ, ეს სიმაართლეა.

ხელმწიფის ასული. რატომ მაშინებ? აკი გიყვარდი? არა, შენ ხეუმრობ... ხომ მართლა ხეუმრობ? (იწყებს სიცილს, ველარ ჩერდება).

შალიმი. გაჩუმიდი, გთხოვ! ნუ იცინი! (იღრიალებს) ნუ იცინი! (გოგონა განცევიფრდება. მას პირველად უყვირებს). ისიც ხომ ასე იცინოდა...

ხელმწიფის ასული. ვინ, ვისზე ამბობ?

შალიმი. ვინც მე მიყვარდა.

ხელმწიფის ასული. შენ სხვა გიყვარდა? შალიმი. მე ის სიკვდილს გადავარჩინე. ღმერთო, საიდან რა ჯოჯოხეთი გამოვალწიეთ... მაგრამ ამოდ, სულ ამოდ... ვიღაცამ გაგვცა და იქ, ჩემს თვალწინ, უმწეოს, ყვა-ვილს, მას ჯალათმა მოჰკვეთა თავი.

ხელმწიფის ასული. შენ ის მოგიკლეს? ვინ მოგიკლა?

შალიმი. (იღრიალებს) მამამ შენმა!

ხელმწიფის ასული. (შეპკივლებს) მამამ? შალიმი. მაშინ შეფეციე, რომ ხელმწიფეს მეც უფრო მწარედ... რომ უფრო მწარედ და სასტიკად გადაგუხდილი...

ხელმწიფის ასული. ხელმწიფეს? შენ ის არა ხარ, ვინც სიყვარული შემომფიცა. რატომ მიმაღავ, დამანახე ეგ შენი სახე!

შალიმი. თუ სიკვდილის წინ ჩემი სახე მოგიტანს შვებას (გადაიძრობს თავსაბურავს).

ხელმწიფის ასული. (შეპკივლებს) შენ ჯალათი ხარ, მართლა ჯალათი!

შალიმი. აკი ვითხარი, მასხარა ვარ, ხალხის მასხარა (მის ხელში ბუბუთი აპრიალებს).

ხელმწიფის ასული. (სასოწარკვეთით) არა, არ მინდა, მე არ მინდა სიკვდილი,

არა!

შპლიმ. (თითქოს აბოლებს) პო, სიცოცხლე სწყუროდა მასაც... შენც იმას ჰგავხარ... სუფთა... უმანკო... უცოდველი და ასე სუსტი... მაგრამ შენ სხვა ხარ!

ხელმწიფოს ასული. ნუ მომკლავ, იქნებ მისი სული ჩასახლდა ჩემში, ვინც შენ გაიყვარდა, ვინც შენ გვამ...

გოგონა შადიმის ფეხებთან დაეყვება. შადიმი ბებუთის სისხლიან პირს დაჰყურებს. მთიკუნებზე, დაბაკარაულება.

შპლიმ. მოვკალი... ვინ? ვინც არ იყო სიკვდილის ღირსი. მე, მე ვინა ვარ?! სკელები... ვინც წმინდა სისხლით შეიღება ხელის მტკვნებში... ვინ დამაჯერებს რომ ამქვეყნად არსებობს ზეცა, ვინ დამარწმუნებს, რომ ამქვეყნად არსებობს ღმერთი...

გველეთით გახობდება. ერთს წამოიწვეს და უფსკრულში გადაეშვება.

ომისწინა სამშაღისი.

სხვადასხვა მხრიდან შემოვარდნიან ჯაბრბაილი და შორბუგი. ერთმანეთს იცნობენ.

ჯაბრბაილი. შორბუგი!

შორბუგი. ჯაბრბაილი, შენა? ცოცხალი ხარ? მაღლობა ღმერთს, საღ იყავი, რაგონი არ ჩანდი? ხალხი მზად არის, შენს ბრძანებას უცდიან მხოლოდ.

ჯაბრბაილი. ხალხი მზად არის, რომ მოგყუდე ის მეათახედ?

შორბუგი. რა თქვი?! მათ შენი იმედი აქვთ.

ჯაბრბაილი. ომს ვერ დაეწვევ, ევ ამბავი უნდა გადავდოთ.

შორბუგი. რას მეუბნები!

ჯაბრბაილი. დამიგე ყური. მეუფისთან შეველ ჯალაღის ტოგით, ყველამ გზა მომცა, ჩემს წინ ყველგან ვაიღო კარი. მე უკუბრუნდები იქვე გახტე მას ჩაძაღვლებას, მაგრამ უკერძად შემოვიდა დარბაზში ქალი, მკერდზე თილისმით, ჩემი ბედის თილისმით, შორბუგი.

შორბუგი. რას ამბობ, გესმის? ასეულები შენს ბრძანებას ელოდებიან... როგორ, მამ გახტი, შენი გახტი ქალში გაცვალე? ქალი, რომელიც დღეს შენია, ხვალ კი ვიღაცის არა, არ მჯერა, შენ სიძარითღეს არ მეუბნები.

ჯაბრბაილი. მართლაც არ მითქვამს ჯერ მთავარი, გამოვიქეცი... მეუფის სიკვდილი გადაიდო ღრობით მხოლოდ. ვერ დაგვიწვევს მისი შვილის თვალების ფერი... იქ შექვოდა

რადღე ძალა, კვლავ სსახლებში, პოდა, მიგბრუნდი ისევ უკან...

შორბუგი. მერე?

ჯაბრბაილი. შემთხვევით სხე, შებრძოლებაც ვერ მოვასწარი... ხელფეხშეკრული მიმართის და იმ ვერავის წინ მუხლებზე წამომაჩოვებს...

შორბუგი. როგორ გადარჩი, აქ საიდან აღმოჩნდი მაშინ...

ჯაბრბაილი. შუაღამისას გამოიღო დიდუგის კარი და ვიღაც ქალმა საშინელი ამბავი მაამნო, მეუფის ასული, საბედო ჩემი, თურმე ჯალათს მოუტაცია.

შორბუგი. შადიმს?!

ჯაბრბაილი. შენ რამე იცი?

შორბუგი. ვფიქრობ, გულს გატაკენ.

ჯაბრბაილი. სიძარითლე მითხარ!

შორბუგი. შენ გახსოვს, ალბათ, რომ შენი და, შადიმის თვალები, მეუფის ბრძანებით, ჯა-ღათებზე წაიჭებოდა მოკლეს. მან დაიფიცა, რომ შურს იძიებდა. მაგ შენი საგრფოს ვატაცებაში უნდა ერიოს შადიმის ხელი... (ჯაბრბაილი სიმწრით ჩაიკეცება. შორბუგი ცეცხლს უმაგებს) რა შეშარავდა დღეს ხელმწიფის ყველაზე მეტად, სწორედ თავისი ქალი-შვილის სიკვდილი, დაიხ!

ჯაბრბაილი. (გამწარებული) როგორ, ევ რა თქვი! გაჩუმი! კმარა!

შორბუგი. მამ, თქვი, რას იზამ? რა გადაწყვიტე? ნუთუ დამიხსვრა საოცნებო ჩენი მიმანი?!

ჯაბრბაილი. (მრისხანედ წამოიშარბება, წინ წამოუა, მაყურებლისაკენ) მიეც ნიშანი, თუ მზალა ხალხი, დავიძრა!

შორბუგი გარბის. ჯაბრბაილი კი ფიქრებში წავა. შემოდის ხელმწიფის ასულის ანდლი, ყვავილების გურვენით თავზე. თითქოს მოფრინავს, მოსრიალებს. ჯაბრბაილი მისკენ შეგრძობდება.

მეუფის ასული. ეს შენა ხარ? როგორ მომაგენ?

ხელმწიფის ასული. დიღხანს გემებდი, მომიყვანა აქ რადღე ძალამ, რომ სამუდამოდ შენთან ვიყო ამიერიდან.

ჯაბრბაილი. რა დაგეპართა, რატომ ხარ ასე ფერმკრთალი?

ხელმწიფის ასული. ფერმკრთალი თუ ვარ, გმის ბრალა, გზამ გადაძალა, რადგან შორიდან, შორი გმიდან მოვდივარ ძლიერ. დროა წავიდეთ, სსახლებში გველოდებიან.

ჯაბრბაილი. გველოდებიან? სსახლებში?

ხელმწიფის ასული. რა, დაგავიწყდა? დღეს

ვინა თქვა, რომ ფასკუნჯი არსებობს...

ხომ ჩვენი ქორწილის დღეა. ყური დაუგლე, სიმღერების არ გესმის ხმები?

ისმის აღმოსავლური (ეკკესია და ომის მუსიკა. ვაჟი და გოგონა თითქმის ერთმანეთს ეჯიბრებიან. რეგრეგობით ეკუთვნიან და საკუთარ ურამებს ამბობენ.

ჯაბრამილი. მესმის შარის ხმა, ომისათვის ემზადებიან... ცხენთა ფლოქვების თქარათქური, ჭიხვინი მესმის. ისინი მხოლოდ ჩემს ბრძანებას ელოდებიან.

ხალაჩინის ასული. არა, ეს შეეცა ვარსკვლავების ჩაქრობას გლოვობს, რა დროს ომია, სიყვარული გვეცახის ვარეთ, ყური მიუგდე ფრინველები გალობენ მხოლოდ და ყველაღობი სამედიო სუფრასა რთავენ.

ჯაბრამილი. რას ამბობ, გარეთ ქარიშხალი აყრუებს მიწას და მოლაშქრეებს საყვირები საომრად უხმობს, ვერსად წამოვად, ხანამ სულ მოვად არ გავუღებ მტრის ჯარს, ვერ მივაგოვებ ჩემს მეთორებს, ვიხივ მაპაპო.

ხალაჩინის ასული. ასე ვინ მიდის, მითხარ, ომში, უხმლოდ, უაბჯროდ?... შენ საქორწინო სამოსში ხარ, შეხედე შენს თავს... ვერ ხედავ, ხელში რომ ხმლის ნაცელად გიჭირავს თახი, რომელშიც ტკილი, შარბათივით ღეინო ციმციმებს. აი, გამოჩნდა, ხედავ, მოქრის ფრთო-ხანი რაში, აი, საცაა ჩვენს კარებთან დაიჭიხებიან. ჩვენ ერთად წავალთ, ნუ დაღონდი, მომხვიე ხელი, სამეფო კარი საქორწინო სუფრასთან გველის.

ჯაბრამილი. შენ გეზვებება, ეს საომარ ბუკებს ჩაპბერეს და მეთორები მიმეც რაშებს მიაგეღებებ. სხვა გზა არაა, ქორწილის დღე უნდა გადავლოთ, სიკვდილი შოდის, ომის სუფრას რომ უთამაოდს.

ხალაჩინის ასული. არ ვიცი, რაა, რადაც ძალა მეწვეა უკან, შორეთში მიხმობს, ვეღარ გხედავ, სადა ხარ, სადა... (უკან-უკან წავა და ნისლში გაქრება).

ჯაბრამილი. მომეცი ხელი, ჯერ ნუ წახვალ... ნუ... ნუ წახვალ... (ჯაბრამილი გაოგნებულია. ისმის ცხენის ჭიხვინი, შემორბის შორბევი. ცდილობს, ჯაბრამილი გამოაფხიშლოს).

მორბამი. ჯაბრამილ, ჩქარა, დრო არ იცდის, უნდა წავიდეთ!

ჯაბრამილი. წავიდეთ? სადა? (ვერ გამოფხიშლებულა).

მორბამი. საომრად. ჯარი უკვე დაიძრა. ჯაბრამილი. ჯარი დაიძრა? (და გონს მოვა)

ის აქ იყო, აქვე, ჩემს გვერდით. მე ის ვიხილე ყველაღობის გვირგვინით თავზე და სასახლეში საქორწინოდ წასვლასა მოხილდა. ნეტავ, რას ნიშნავს, როგორ ავხსნა ეს ყველაფერი... აი, აქ იდგა, მე ნამღვილად შევავხელი...

მორბამი. რა დროს ვე არის, გამოფხიშლი, უნდა წავიდეთ!

ჯაბრამილი. წავიდეთ! გასწი, გამიძიხე, დროს სულარ ვკარგავთ! გარბიან.

მუსიკა. ომის ხმები. საომარი ეგლებს ბორბლებს დატყობს. აღჭრელთა კნესა. ცხენთა ჭიხვინი. შემოდის საომარ ეგლებს ამხედრებული ჯაბრამილი და მორბამი. მათ სხვა მეთორებიც უმჯვენებენ გვერდს. ყველანი ომით გამძღარანი არიან.

ჯაბრამილი. რატომ ვერა ვგრძნობ ვერაერთარ სიხარულს, მითხარ, ასე მგონია, ყველაფერი დამთავრდა, მორჩა... გახტი ჩემია, ვისწარაფოდი რისკენაც ასე, ძალაუფლება სიხარულით რატომ არ მავსებს?! პირიქით, ვგრძნობდი აღტაცებას მე მხოლოდ მაშინ, როდესაც ლაშქარს მივეუბლოდი სისხლიან გზაზე. მაინც რა იყო ეს მძათეკვლა, ამდენი სისხლი რისთვის დავეღარე, რად დავიდე ამხელა ცოლდა...

მორბამი. რა დროს ვე არის, რას მისგინი, ვერ ვაჩივია... გახტი შენია, შენს ხელთაა ძალაუფლება. მილიონები შენს სურვილებს ემონებიან... ან იქნებ თავბრუ დაგახვია ომის მოგებაში.

მორბამი. (შემორბის) გაბარჯვებას გილოცავ, მუფე!

ჯაბრამილი. პო, ბრძოლის ველზე ყვავილორნები ჭირნახულს თქვლევენ. ჩვენც ეს დღე გველის, ყველაფერი ბოლოს ქარს მიაქვს...

მორბამი. კმარა, ჯაბრამილ, შენს ლაპარაკს არა აქვს ფასი. ვაჩინის დღიდან სისხლსა ღვრიდა და დაღვრის კაცი. შენ კარგად იცი, უფლისწულო, ეს ხომ ცხადია, რომ მწვერვალებზე მეფეებიც ფოფხვით ადიან.

ჯაბრამილი. ფოფხვით და სისხლით? ან ვინ ახსნის ომის შემდეგ ასე რად ხდება? ვიდავ მძარჯვებს, იდგამს გვირგვინს, ხალხი მარცხდება.

მორბამი. დროა, ჯაბრამილ, სასახლის კენ უნდა დავიძრათ! ტირანი ჯერაც ცოცხალია...

ჯაბრამილი. ცოცხალი ლეში... შორბეგ, უბრძანე, გააძვრონ ყველა კელედი, რომ ციგაღელი მარად დარჩეს ხელუხლებელი...

ყველას დაიჭერ, მოსპობ მეფის ყველა ნათესავს... ვეელის წიწილას ჩინასასხში უნდა გასრეს... (აღმართავს მახელს) სასახლის-აკენ!

ჯარი მიმედ დაიმრება სასახლისაკენ.
სასახლე. ხელშეწავს სასახლის დარბაზებში შემსრებული აღმორიდელებს.

ხელშეწავს. არა, არა, ვერ დავადწიე მე ამ ლანდებს ვერაფრით თავი... ნება ვიცოდე, რა განსაცდელს მიმზადებს ბედი. ცოდვის შეილნი ვართ, ზეცას მაშინ ახედავით მხოლოდ, როცა ყველა გზა მოჭრილია, ყველა ბილიკი. გული ავს მიგრძნობს, მომავალზე ფიქრიც კი მშარავს.

შემობრბის მსგოვარი. დაღლილია. მიწას გაურთხება, ვერაფერს ამბობს.

ხელშეწავს. ვასაგებია, ნურაფერს იტყვი... მსტოპარბი. ვერაფერს გაგზდი, ყველამ ერთად გვაქცია მურგი...

ხელშეწავს. კარგი, გეყოფა... აღარა მყავს, მითხარ, ლაშქარი?

მსტოპარბი. ლაშქარს ვინ ჩივის, არ დაგოვეს ამბის მომგანა...

შემობრბის შემსრებული მცველი. უკან უვზირი მოსდევს.

მცველი. შეფევ ბატონო!
ხელშეწავს. (არეული) რა გინდა!
მცველი. ალყაში ვართ, ომის ხმა სულ ახლოდან ისმის.

ხელშეწავს. მერე, აქამდე ხად იყავი.
მცველი. ვეილაღაგა სასახლის დაცვა.
ხელშეწავს. როგორ, მათ, ვისაც ვენდობდი ჩემს თავზე მეტად, მტერში გამცველეს?
მცველი. სასახლე იწვის.

ხელშეწავს. თუნდ გადამწვარა მთელი საძვეო!

მცველი. უნდა ვიჩქაროთ!
მცველი. დრო აღარ იცდის.
ხელშეწავს. როგორ მჯობია... ჩემი შვილის ბედი მაწახებს, ნუთუ მომიკლეს?!

(ქოსას, რომელიც იქვეა) პარამხანა მოამზადეთ ვასამგზავრებლად! ბრიყეთა, უეცოთა, ურთია ქვეყანავ, შენს მეფეს მუდამ დასჭირდება ფოლადის ხელი. მე დაგებრუნების!

ციხინთი შემობრბიან აჯანყებულებს.
მსტოპარბი. აქა ციფილა სისხლისმსმელი... მსტოპარბი. გირანი, მკვლელი!
ჯაბრბაილი. ჩაძალდი, მკვლელო!
შეკახებთან ერთმანეთს.
ხელშეწავს. (ხმაღს დაახვედრებს) ბრჭყა-

ლებს დავაჭრი!
ჯაბრბაილი. დახუჭე თვალი!
ერკობრბიან.

ხელშეწავს. რად მემძიებვა ასე ხმალი, ვერ გამიგია, როცა ოდესღაც ხელში მჭერიო თვითონ საჭე ქვეყნიერების.

ჯაბრბაილი. ეკ დრო წავიდა.
ხელშეწავს. თვით სიკვდილის ჩონჩხს გადაფერთო, ასჯის მტრია.

ჯაბრბაილი. მიწა იყავ და მიწად იქციე!
ხელშეწავს. რას შემართლებ!

ჯაბრბაილი. ჩემს კუთხილ ტახტს!
ხელშეწავს. მადი, წაიდე!

ჯაბრბაილი დაჯაბრბის. წაიქეულს თავზე დაადგება და მახელს აღმართავს.

მსტოპარბი. არ დაინდო, ბოლო მოუღე!

ისმის ქალთა კივილი. სამგლოვიარო მესიკის ფონზე ქალები ხელშეწავს ასჯის ცხედარს მოასვენებენ. ჯაბრბაილის ხელი გაუმედეება. მკომრები ქალებს გზას უთმობენ. ხელშეწავს მადის ასჯის გავმთან. ცდილობს, მის გაციოცლებას. ცდილობს, წამოაყვოს. ჩაბჯვს.

ხელშეწავს. (ცხედართან დახოქილი) მორჩა... დაძთაურდა... ომი წავაგე...

ჯაბრბაილი. (ხმალი ხელიდან უვარდება. ჩაიშუხლებს მკედართან) ჩემი ფასკეჩი... ნუთუ მოკვდა... ის აღარ არის, ვინც სიყვარულით და სიკეთით ამიფხო გული... არ მომსვენებს არასოდეს შენი თვალები... შენი თილისმა...

ხელშეწავს. სიკვდილის ეტლით მიპავით იგი, ხადაც ღამეა, სამუდამოდ ხადაც მიდიან. ერთხა გთხოვთ მხოლოდ, საქორწინო კაბით დამარხეთ, თან ჩაატანეთ თავის მშითვეი.

ხელშეწავს ღვება. ბარბაიით მადის ნაგვრის ხესთან.

ჩაიქეება.
გაშაღვს ზეცა... დასკვს მიწა ცოდვის სიმძიმიით... ნუ გამაღვიძებთ... მე დავიღადე... ყველანი ემშვიდობებთან ხელშეწავს ასჯულს. წინა პლანზე რჩება მგლოვიარე ლეღა.

გამოჩნდება პროლოგის წამყვანი დედა-შვილი. ვას ხელში ჩიგის კაღა უჭირავს, რომელსაც ავანსცენაზე დაღამა გლიის კარს გააღებს. აიღებს იქვე დაღებულ წიგნს. გადაშლის.

მამი. ნეგავ, ერთმანეთს ასე რაგომ, რისთვის, რადა მგავს ამაღლებული სიყვარულის ყველა ბალადა (წიგნს დაკეცავს).

სინათლე ქრება.

დალი სულაშვილი

წითელი კენგავრი

„ღეღამიწამე ყოველი მოვლენა სიმბოლოა და ყოველი სიმბოლო არის გაღებული კარი, საიდანაც სულს, თუ იგი ამისთვის მზადაა, შეუძლია შეაღწიოს სამყაროს წიაღში, სადაც შენ და მე, ღლე და ღამე ერთ მთლიანობად იქცევა... სიმბოლოს მიღმა მკვიდრობს სული და მარადისობა...“ (პერმან ჰესე).

კარი ღიაა... აქ ხილულს მიღმა არსებული წიაღის მრავალფეროვნება, საგანთა და მოვლენათა პირველსახეუბა ასახული და, თუ საგანთა ჭეშმარიტ არსს შემოქმედებაში შესასვლელ კარს, მაშინვე ირწმუნებს: რასაც აქ ხედავს, სიმართლეა. სადაც არსებობს ქვეყანა, სადაც ყოველივე ეს რეალობაა. ეს ის ქვეყანაა, რომელზეც მოცარტი ამბობდა: ეს სამყარო მარადიულად არსებობს, ოღონდ უნდა შეგვძლოს, შეხვიდეთ და ის მუსიკა გამოიგანო, რომლის გამოგანაც შენს სულს შეუძლია.

„გურამ ნემსაძის შემოქმედება პერმან ჰესეს „პიქტორის ფერისცვალების“ სამოთხეს მაგონებს, - ფერისცვალების გარეშე ამ სამყაროს ევრც დინებაზე, - ბჭე ყველაფერი დინამიკაშია, ფოქაქეს, სუნთქაქეს; თრთის და ამროვნებს. გვონია, ით ახლა, შესს თეაღწინ გარდაიქმნება, გარდაისახება, იქცევა სხვა არსებად. შეერწყმის და გარდასახავს მეორე არსებას, იქნება მუღამ თავისუფალი, ბუნდინერი, აღმაფრენილი საყე - ალმა ფრენი, რაღვან ყოველივე მშვენიერი, ნათელი და მსუბუქია.“

მზაგვარი ქმნის საკუთარი უხილავი სამყაროდან, საკუთარი იდუმალი იდუმალიდან, მისი თეალი საკუთარი წიაღისკენა მიმყრობლი. იქი ებიებს და ისხენებს, შოლი რასაც ვაისხენებს, ისეთი იდუმალებით გვიხმულს, თითქოს ზღაპარს ჰყვებოდეს, სადაც ერთდროულად „იყო და არა იყო რა...“

სამოთხიდან ღვენილმა ადამმა და ევამ რომ გაკვალეს, ის ბილიკი ბალახით არსოდეს იფარება, - გვეუბნება უძველესი მისტერები, - მაგრამ მის საპოვნელად ფიზიკური თეალი საკმარისი არ არის, მძაფრი და გამჭოლი შინაგანი ხედვაა საჭირო, რათა ის ბილიკი საკუთარ უსიერ წიაღში აღმოაჩინო.

და მაინც, საიდან იღებს სათავეს გურამ ნემსაძის შემოქმედება?

ფიგურის ჭქონია საოცარი თვისება: ოჯახი, თურმე, მშვერავებს გზავნის ადვილმდებარეობის შესასწავლად. გარკვეული დროის შემდეგ უკან დაბრუნებული მშვერავები პლასტიკის ენით, ცეკვისებური მოძრაობებით (ინდური ცეკვების მსგავსად) ამცნობენ ყველას, რომელ მხარეს და რამდენი ხნის მანძილზეა სასურველი ყვავილივები, ყვავილითა სინჯები კი ბუსუსებზე რული შოიქვი. ხელოვანიც ასე იკრავს, აგარუ... და უზიარებს აღამიანებს კაცობრიობის მონაპოვარს, სულთა სამყაროში მიგნებულ აღმოჩენებს, ბუნების საღღუმლოებებს. ასე დაგროვილა მზაგვრის სულში არა მარტო პირადი გამოცდილება, არამედ ღრმა მუსწავლით მიღებული ცოდნა კულტურების, ცივილიზაციების, ერებისა და ხალხების, რაღვან მისთვის მთიელი სამყარო ერთი დიდი შოლ ანობაა, სადაც ყოველივე კავშირშია და უერთმანეთოდ არსებობა არ შეუძლია.

აქ უკვე რამდენიმე დიდი სახელი ვახსენეთ, სხვათა სხენებაც მოგვიწყვეს, რაღვან შემოქმედება, რომელზეც ვლაპარაკობთ, ფესვებით სწორედ ამ სახელთა და სულთა სამყაროში დგას. ეს შემოქმედება ღროსა და სივრცეში განფენილი ვრცელი ეპოსია, მეგად შთამბეჭდავი სიღიღის პანორამა, რომელიც, მიუხედავად მრავალფეროვნებისა, შეკრული და მთლიანია. აქ ყოველი ნაწარმოები თავის ადგილზეა, თავისი კუთვნილი სივრცე უჭირავს და თავის სათქმელს ამბობს, ამიგომ გვონია, რომელიმე მათგანის გამოკლებით ცარიელი ადგილი დარჩება, როგორც დიდი და მრავალფეროვანი ხალიშიდან თუნდაც ერთი ფიგურის ამოღებით რომ დარჩებოდა.

სიმბოლიკას, ალეგორიას უდიდესი ისტორია აქვს ხელოვნებაში, ლიგერატურაში. ყველაზე ღიადი სათქმელი ალეგორიის ენით ითქმება სარწმუნოებაში...

თუ სიმბოლოებზე შეგჩერდებით, იმ მზაგვრული შემოქმედების ენა, რომელზეც ვლაპარაკობთ,

მილიანად სიმბოლოებისა და ალგორითმების ენა. თუ შევედგები სიმბოლოს ხილრემში შეხვალ, მოულოდნელად დაიწყებ უცნაური მნიშვნელობების აღმოჩენას ყველაფერში: ხეები, მდინარეები, ქვები გაიყოფილება, სულს ჩაიდგამს, იღუპება სიცოცხლე ააქვს ღამეს, ყოველი მოელენა და საგანი დაფარულ აზრსა და შინაარსს გამოაჩენს და შინაგანი თვითონ სულ ახალ და ახალ სამყაროებს დაინახავ.

სიმბოლოთა შორის ყველაზე ძველი, მნიშვნელოვანი და უნივერსალური ადამიანის სხეულია. მასში ასახულია შვეის იდუმალი სფეროების ყველა გამოქვინა, მასში აწლივი მოეპოვება შესაქმნის ყველა ქმნილებას. იგი პატარა სამყარო-მიკროკოსმოსია. ყველა რელიგიისა და მსგერის მთავარი აზრი იყო შიშართება მიკროკოსმოსსა და მაკროკოსმოსს შორის, ადამიანსა და ღმერთს შორის.

ადამიანი მზაგრის უმთავრესი საძიებელი, ყველა დროის, ყველა რასის, ყველა კულტურის ადამიანი; ადამიანი მიწაზე და შვეის, ადამიანი მიწისქვეშა სამყაროში. აქ სიკვდილი და სიცოცხლე ერთ განსომილებაში განისხლება, ერთი მილიანობის ორი ნახევარია, ერთი მოიცავს, თავის თავში აგარებს და მოსს მეორეს. აქ პერსონაჟებს კონკრეტული სახეები არა აქვთ. ისინი სამარადისო ცნებების, ხასიათების, შინაარსებისა და კანონების პერსონიფიკაციაა - სახეები იმისა, რაზე არასოდეს გასდის ყავლა. მისი ადამიანები მარადიული სწრაფვით, მარადიული მოლოდინით, მარადიული ვნებებითა და სიცოცხლით სავსე ადამიანები არიან. მათი თვალბე შვეის ენა მთავრობდა, გარანდებულიან და სფეროთა მუხიკის უსმენენ, პლანეტების მარადიული მოძრაობა რომ აეღერებს. უსმენენ, რადგან გამოცხადებას ელან ხოლო როცა პარანეტები ერთად მღერაინ, ისინი ქმნიან სრულ კარმონიას, რომელიც მიიწვევს შემოქმედის გახგისკენ.

როგორც ღმერთის მარადიული სადღებელი (ამბობენ, სფეროთა მუხიკა პითაგორას ეწოდლა), ადამიანის სული მალდება შეიდე პლანეტის გამჭოლ-ადამიანთა კარიბიდან ღმერთს კარიბიკმდე, საიდანაც უფლის სასუვეველი იწყება.

ადამიანთა ფიგურები, თუქცა დინამიკურია. ხშირად ქანდაკების ელემენტებსაც შეიყვება, რაღვან გარანდებულიან საკითარ თავსა თუ სამყაროულ საიდუმლოებებში ჩაღრმავებულიან, როგორც ძველი ეგვიპტის გამოსახულებები, ადგომის კენძლის, მაიას თუ აცტეკების გიგანტური ქვის ფიგურები, ფიროსმანის მშერამშენებელი ადამიანები.

ლოგოკური ამოცენება მზაგრის ხელს არ უშლის, გამოიყენოს ქვეყნობიერი ძალები. ისინი აქ ისეა გამოიხმობლია ხინელადან, როგორც ალადინი გამოიხმობლა ჯისს ლამპრიდან.

სიკვდილ-სიცოცხლის ურთიერთმიმართება ადამიანის ამრთენების ყველაზე ძველი და ყველაზე დიდებული საკითხია, მას ორეფის ცოდნა სჭირდება, სჭირდება სწორედ „დიდებულ საიდუმლონი“, რადგან ამ, ვითომდა „ახსნილ“ სამყაროში „თავს მის ვერა ვგრძნობთ“. ამგომ, რომ ჩვენი „მის“ მხოლოდ ხილული სამყაროთი არ განისაზღვრება. მავრამ ხილული, ფშიკურ-გრძნობლად სამყაროს დრო და ადგილია, სადაც გამოხაიქიელი უნდა გამოითქვას, „გამოსაიქმელის დრო აქ არის, აქ არის მხოლოდ მისი სამშობლო...“ (რილკე). და ხელოვანი გამოითქვამს სიკვდილსა და სიცოცხლეს, გამოითქვამს საგნებს, რადგან ვეალება უხევისს. „როგორ შეუძლია სავანს, რომ იყოს ასე უმანკო, ბუნდური და ასე ჩვენი...“ (რილკე).

მკვდრად ყოფნა არსებობის განსაკუთრებული ფორმაა. ისეთივე ყოვლსმომიკველი, როგორც ქეშმარიტი ცოცხლად ყოფნა. ეს აზრია ვაგარებული გურამ ნემსაძის „ეკითხულ კომპოზიციამში“. აქ ერთადან სიკვდილი და სიცოცხლე, სიკვდილი ნიშნავს, ნაეთესო მიწას, ჩაერთო მარადიულ კოსმურ წრებრუნებში და ახალი და საწყისისთვის მოემზადო. მკვდრებს მკენარეთა ფესვებთან სძინაეთ. მკენარის ნაყოფი შეამავალიან სიკვდილსა და სიცოცხლეს შორის, რადგან მიწიდან მიდის და შევისთვის მწიფდება. სიკვდილი არხად უპირისპირდება სიცოცხლეს, რადგან იგი მებრუნებული, უხილავი მზარეა სიცოცხლისა. ისინი ერთ დიდ მილიანობას შეადგენენ, ამიგომაც მშისფერი, ოქროსფერი ნათელი მოიცავს ყოველს.

ქართულმა მზაგრულმა და ფილოსოფიურმა ამრთენებამ დახაბამიდან იყის ალგორითმის ენა, ქართული ხელოვნებისთვის ეს ენა მშობლიურია ენა. სხვანიარად როგორ განსდებოდა ქართული მართლმადიდებლური გაძრების მონახულობასა თუ რელიგიუში სრულიად მოულოდნელი და გამაოგნებელი გამოსახულებები: გველი, რომელიც მშეს ელანავს (ახალქალაქის ფაენისის ეკლესია),

მოლიაქოს წრე თუ კოსმოსური თიანამგავარი სვეტიცხოვლის კედლებზე და მრავალი სხვა.

ის, რაც ასე ძალიან სჭირდება ადამიანს, „ეს დიდებული საიდუმლონი“ კარგადაა ცნობილი ქართული სულიერებისთვის. სიმბოლურ აზროვნებას ქართულად ძველთაგან „სახისმეტყველება ჰქვია. და უპირველესი, ვინც აქ უნდა ვხსენიო, არის დიდი პეტრე ბერი - ფსევდო დიონისე არტიოპეელი. რომლის თქმით, პოეზია არის დარგი „სახსმეტყველებითი ლეთისმეტყველებისა“. „ბრძენი ღივინოსა“ ამგვარ ლეთისმეტყველებას შეასხა ხორცი და არსახულ სიმალღებზე აიყვანა შოთა რუსთველმა. ეს არის მიახლება და წვდომა უზენაესი საიდუმლოებებისა. რუსთველი სჭერტეს სულიერი სამყაროს რეალობებს და ალეგორიებისა და სიმბოლოებისა საშუალებით გადმოგვიცემს მათ. ეს ლეთის საიდუმლები პოეზია, ხოლო რელიგია მუღამ სიმბოლურ ენაზე მეტყველებდა. აქ გერმანობადი ხატები სულიერი სამყაროს ნიშნები. პოეზიაში ასახულია ადამიანის მოწყვეტა პირველსაწყისისგან, მაგერიანში ჩაბირვა, შემდეგ კი, განწმენდის გზით, დაბრუნება პირველსაშობლოში, ანუ, როგორც შუქრები ამბობდნენ, „დაბრუნება დელესთან“, თავისუფლებაში.

ორი სამყაროს ერთიანობის, სულიერი პირველსაწყისის ამბავი კარგად იცოდა ნიკოლოზ ბარათაშვილმა. მისი მერანი ს კვილა-სიციოხლის სახანის არად ჩამგდება რამბა ისევ; როგორც გალაკიონის ლურჯა ცხენები. იგი გადალახავს ამ „სამმღვარს“ - ბედისწერას და ელგვის მარადისობას. სხვაგან პოეტი ამბობს:

მწამს, რომ არს ენა რამ საიდუმლო, უასაკოთაჲ და უსულით შორის და უსივლელს სხვათა ენათა არს მნიშვნელობა მათის საურის...

მამასადაძე, ყოველივე ცოცხალია, სულიერია და თუკი ენით მეტყველებს, ხედავებს, „ციხა ფერი, ლურჯი ფერი“ მარადისობის, უკვდავების, პირველსაწყისის ფერია და ყოველი არსი ბოლოს მასვე. ამ „პირველად ქმნილსა ფერს“ შეერთვის. თავად უკვდავება კი მხოლოდ „მშენებერსა სულში მღვთმარყოფს“, მხოლოდ სულიერებაში...

სულიერების ამ სამყაროში ცხოვრობს, ამ ენით მეტყველებს ვაჟა-ფშაველა. მან იცის უასაკო ბუნების ენა და თავადა ბუნების ნაწილი. მასთან ადამიანი გაივლის იმ კარიბჭეს, რომლის იქით, „მე და შენ, დღე და ღამე ერთ სამედიანობად იქცევა“, ფერს იცვლის, გარდაისახება, ყოველივესთან გაერთიანდება, შეენიერება იმგვარად, რომ შეეძლება თქვას: „რამ შემქმნა ადამიანად, რაგომ არ მოუვლ წვიმადა...“ ასე ფერნაცვლი ადამიანი პოულობს თავის ნამდვილ „მეს“, ახლად იბადება, გულის თვალა ეხილება და გულისყური ეხსენება:

*ახალი სული ჩაეღვა,
ახალი ხორცი აიხსა;*

*გულის ხელა და თივლებს
როგორც ბრძას და ყრუეს ვაეხსნა...*

ამის შემდგომ კი აღმოაჩენს, რომ რაც კი რამ დაუბოლია უფალს სულიერ-სულიო, ყველაფერს თურმე ენა აქვს, არა ყოფილა ურჯულიო...

ამ საყოველთაო ერთიანობის სამყაროში ცხოვრობს გალაკიონი - ორივე საულოლს მოქალაქე. მღვარი სიკვდილ-სიციოხლის საულოლო შორის წაშლილა მხითვის. იგი „მინაა“ აქაც და იქაც, მინი დრჯავ ცხენები თავისუფლად რბიან „სამუღამო მხარეში“...

ორივე საულოლს მკვიდრია „დღი გრივოდ ნახითლი, მკვიცა კაცი და ქვეყანისა ანეგლოსი...“

ორივე სამყაროს ენა მშობლიურია გრივოდ რობაქიძისთვის...

სწორედ მღვარი ქართული კ ები ასაბრლოებენ გურამ ნემსაძის შემოქმედებას. და... უმრეტა მშით გრჯავრეული ეროვნული ენერგია და გრადიციის ძალა...

ეს მცირე ექსკურსი რელიგიის, ლიტერატურის თუ ხელოვნების სფეროში, ანუ ყოველივე ის, რაც აქამდე ითქვა, მხოლოდ იმისთვის გაკეთდა, რომ თვინიერ ფერისა, გამოშახავლობითი საშუალებებისა თუ მასალისა, რითაც თბ-სთავად მეტყველებენ გურამ ნემსაძის ნამუშევრები, სიგვეთაყ წარმოიხილეს სამყარო, რომელშიც ისინი იბადებიან, წარმოიხილეს მათში ვაცხადებული აზრი და მინაარსი. უფრო მეტიც, ეს სამყარო არც არის ერთი მხატვრის, ერთი პიროვნების კუთვნილება. ის თბიქტური რეალობაა და ყველას ეკუთვნის, ყველას, ვინაც მისი დანახვა და მიღება შეუძლია. კონკრეტულ მხატვრისა აქ მხოლოდ მისი სარკმლიდან დანახული თვალსაჩინო კათა სარკმლებიდან სხვა ხელები იმლება, არანაკლებ ღამამი, არანაკლებ ცოცხალი და მეტყველი. ამ წერტილის მიზანი მხატვრის შემოქმედების ანალიზი, და მით უფრო კრიტიკა, არ არის. რაინერ მარია რილკე ერთ კერძო წერილში წერდა: „ხელოვნების ქმნილებანი უსასრულო მარტოობითაა აღბეჭდილი და მათი წვლამა ყველამე ნაკლებ სწორედ კრიტიკას ხელეწიფება. მხოლოდ სიყვარულს ძალეჲს სამართლიანი იყოს მათ მიმართ. შე-ნის და შეინარჩუნოს ისინი...“

მამ, მოკრიკე გონება კი არა, სიყვარული ყოფილა საჭირო ხელოვნების ნაწარმოებების სწორად დასაინახად და შესაფასებლად.

ხელოვნების მთავარი მიზანი დახაბამიდან ადამიანის აზღვლება, გაკეთილშობილება და თუნდაც ერთი გოჯით განზრდა. ესა- მისი ხილრმისეული აზრი და ამის განსახორციელებლად მას მდიდარი საშუალებები აქვს. ხელოვნება თავის

სათქმელს ამბობს სიგვითი, ფერათ, ბგერით, პლა-სტიკით, მასალით და სხვა...

შხაგვარი ამბობს თავის სათქმელს და ეს მხოლოდ მისი სათქმელია, ეს მისი ენაა, მისი ალიომბა, რომელიც სხვა ენაზე არ ითარგმნება, იგი თვითონვე უნდა ისწავლოს, ეს ის ენაა, რომელიც ყოველ საგანშია, მაგრამ თვით საგნებზე არ იცინა, რადგან „თქმა“ მხოლოდ ხელოვანს ევალება. მაგრამ როგორ უნდა თქვას მან ეს სათქმელი, როგორ უნდა თქვას საგანი? მან თქმა უნდა შესძლოს „მნიანიად, როგორც თვით საგნებს თავისში ყოფნა არსოდეს ჰქონიათ აზრად...“ (რილკე) და რადგან ხელოვნება მაგერიალურში გადმოგანალი სულიერი სამყაროა, ხოლო ყოველი ხელოვანის შემოქმედება იპოვებს სამყაროა, მას თავისი შიური და კოდი აქვს და თავისი გასაღები სჭირდება. თავად ხელოვნებასაც სჭირდება ნიადაგის მომზადება, როგორც ვეგეტიკურ მცენარეს, რომელსაც უცხო ადგილზე თუ გადარბავ, მშობლიურის მსგავსი მიკროსამყარო უნდა შეუქმნა, რათა სასხსა ფერი და ცოცხალი ფესვები შეინარჩუნოს. ეს შემოქმედებაც მაგერიალურში გადმორგული სულიერი სამყაროს ხილვებია. აქ არსადაა რეალური პეიზაჟი, რეალური პორტრეტი, ნატურმორტი თუ პორტრეტი. მხოლოდ ხილვები, შორეულის გასხვებები, ახსოვდაციები... და ვაწრო ბილიცი ამ რთულ, ხაიცი-არი ფერებთა აუღერებულ, უხვეულო ფორმების და მოძრაობების სამყაროში. ეს წერილი მცდელობა ამ ბილიცის პოვნისა.

პირველი ნაწარმოები, რომელზეც მინდა შევეჩრდე, არის „მეფე“.

ერთი შეხედვით იგრძნობა, ერთი ამოსუნთქვით, ერთი მძლავრი განწყობილებით შეუქმნია იგი ხელოვანს, შეუქმნია, როგორც ძიძნა მარადიულობისა და შეუქმნია ვირგომულად. მეფის გამართული, ამაყი ფიგურა, მისი პროფული აბსტრაქტული და განზოგადებულია. იგი არ არის რომელიმე კონკრეტული მეფე და არ კეივა კონკრეტული სახელი. იგი ცნებაა, მნიშვნელობაა მეფის, ძლევა-მოსილების, მბრძანებლობის, რასაც ხაზს უსვამს მუხლზე დაღებული მძლავრი მუში. იგი მეფეა და მხედარი და, იმავე დროს, მარად მდინარი ემბა და განსამფრავს მოვლენათა ჭეშმარიტ არსს დროში, რადგან სწორედ „დრონი მეფობენ და არა მეფენ“. მხედარი ცხენის მურგს არ ეხება, რაც მას ათავისუფლებს მაგერიისგან. მისი ნაქმელობა მსუბუქი, შეიძლება ითქვას, პირდაპირი, რაც აგრეთვე მიწიერობისგან ათავისუფლებს გულისხმობს. მასში არეკლილია მშური ცეცხლი-მამაკეური ძალა და ენერჯია, დედამწიწას რომ ანაყოფიერებს.

მეფის ცხენი რამდენიმე ცხოველის შერწყმული სახეა (ეს ხელოვნებაში ნაყად ხერხია - გამოძლინარე უხველესი რიტუალებიდან). აწეული, შემართული თემა მარადისობის შორეთისაკენ მიემართავს; ასე დამძნებული კობრას ცევი შეიძლება იყოს, მომწუხველი მშური მბანს რომ ესწრაფება კისერი ირმის კისერს მიუვავს, ამგომაც მისი ხელა უფრო მეფური და სამეომბა. მასში ერთად შედუნდება სიამაყე, დიდებულება, კეთილშობილება; ნაბიჯ ხარის მძიმე ნაბიჯის ბუკლი ამის - მძლავრი და კანონმდებლური. არგველ ხეები შემოგარეულან და ნაყოფს ამწიფებენ არა მიწისთვის, არამედ მეციხისთვის - „მოუსხამთ ნაყოფი შევიცო“, ამგომ ხეთა გოგები და ნაყოფიც შევით ის, აფვის.

უბრალო სამუალებებით, მინიმალური რესურსების დახარჯვით ხელოვანი აღწევს მწვერვალს. შესრულების თავისუფალი და გაბეული მანერის გამო ამ შესანიშნავი ნამუშევრისთვის „მხეცროს აწევევა“ შეურქმევიათ მრავალსმხილველ ვეროპამი: აქ არც ფერია მრავალი, არც ხაზი: გილის დიდი ნაწილი საღებავით დაუფარავია და ფიქტური-თავ გამოჩრეული, რაც მიღწეულია განსხვავებული თეთრების - მონაცრისფრო - თეთი: ასა და რმის-ფერი თეთრის შემოგანით, ასეთ ვარეშოში მნიშვნის მსხვილი და ძლიერი ხაზი - მოულოდნელი და საფრთხილი ბეწვის ხიდივით, ის თრ ქარაფს შორის გაჭიმულ თოქს ქავას და პაერში შეაწეულ მეფეს წარმოიანეს უფრო თვალსამინილ. იქმნება სწორედ ისეთი განცდა, როგორსაც თავად მხაგვარი აღწერს ლექსში:

აქ წინას სიმბოლა ნივთიერი,
სიერეც კეილა,
დიოთა ემბა, უნავიზმელ მეაწეული,
ფრთავთა ქართთა უფრო მალდა -
კათა ვერიდან

მოიფრქეოდა ნათლის სხვი,
სიმზარეული
მოივლიე ჩანდნენ არენი,
წყალნი მდინარნი,
მკენარენი მსხმოარენი...

სურათზე ყოველივე იღვპალების საბურველშია გახვეული. იღვპალია ბუნება. იღვპალი და მცხრალია მზე, ერთი სხვიე არსადა ჩანს, მაინც ყველაფერი ნათელშია გახვეული, წარსულითა და მომავლით არის საესე.

აქ ყოველი მონასში პირველია და შემდეგი ცდის უფლებას არ იძლევა - ან ერთი მოქვეითუნდა მაიღწოთ მიმანს, ან დამარცხდები. სურათზე გონალური ლაქები ვირგუიზობენ. ფერი, ინტენსიური და მაიორული, ხმას იბაბლებს, არ ეცილება მუქისა და ნათლის კონტრასტებს, რათა მათ გამომსახელობის სასარგებლოდ იღეწონ. ნაში, ფაქიში გადასვლებითა და ნახევარგონებით მიღწეულია უღივლი ფერწერულიობა. აქ ის წესრიგი სუფევს, რომლითაც პლანეტები თანაცხოვრობენ.

და, თუ ასეთი ნაწარმოების დასრულების შემდეგ, მის შემოქმედს ეწვევა მფერინება მუამალების, დადიან მიახლების, როცა ხელში შერჩენილი საღებავებზემშრალი ფუნჯით იქვე, კედელზე მიაწერს: „მევიღე მეცის კარები“, უნდა დაეუკროთ, რადგან ეს გულწრფელი შექახილი რეალური სულიერი მღვთმარების სიგვეით გამოხატავა მხოლოდ.

„მეფეს“ თანდაყოლილი ბედისწერა აქვს, გამოფინებზე მას ყოველთვის გვერდით ახლავს გიორი ფერწერული გილი, რომელსაც „წითელი შემოდგომა, წითელი კენტაური“ ჰქვია. აქ შემოდგომის ხანძარია, ცხელი და ინტენსიური ფერების რიალი - გაუფრთხილებლად, უბოდიშოდ რომ შემოგენებო. „მეფისგან“ განსხვავებით, აქ ფერით დაუფარავ აბღილს ვერ ნახავ და უნებურად გაგახსენდება პლატონი, რომელიც ფერს განმარტავს, როგორც ფორმის სრულდა ამოწურვის საშუალებას და იგი აზრისა და გრძნობის თანაფარლად მიამნია. წითელი ფერი ხომ ალის ფერია, ცუხლის ფერია და მუქის წყაროა, მუქს კი ჩრდილი არ ეკარება. აქ ყვითელი სხვიების კონია, მზე რომ გვიგზავნის. წითლები ისე განსხვავებიან ერთმანეთისგან, როგორც ფიჭვის მოწითალო განი, საკმელოდ გაბოხნილი და მის გოგებში ჩახაფრებული ფოცხვერი. მსხვერპლს რომ უთვალთვალებს, კენტაური კომპოზიციის შუაგულში დგას, მყარი და გარინდებული, როგორც არქიტექტურული ნაგებობა. სიმწიფის ენებით დაყურსულ სიერცეს ქართის არფის ხმა ფუნება, ბოროელი, არქაული, კენტაურიც წითელია, ასეთი, მზატვერები ინგლისურ წითელს რომ უწოდებენ, ამიტომაც თანახმაა, შემოდგომის სახელი ერქვას. მას მათილოგური ერა შემოაქვს შემოდგომითა მარადიულ მინარებაში... მინიწილოვნად კლერს მწვენიტა საღად-

ებელი სიმღერა... შავები კი გამომსახელობის სიმკეთრეს უზრუნველყოფენ.

სურათზე დღი სიმუხტითაა განაწილებული გონები და ნახევარგონები, რაც წონასწორობას ქმნის. ფერები რომ დაგმალეთ და ცალ-ცალკე ჯამი შეეადგინოთ, დავინახავთ, რომ მათ ვერც ვერაფერს მოუვაბებთ და ვერც გამოვაკლებთ ისე, რომ წონასწორობა არ დაირღვეს. აქ ყოველი წერტილი გრძნობის და აწონასწორობის შეიორეს.

ამ ორი სურათის - „მეფისა“ და „წითელი შემოდგომის“ განსხვავებული კოლორიტი, თეირი და წითელი, ამშვენებს და ამღიდრებს ერთიმეორეს.

გურამ ნემსაძის შემოქმედების ერთი არსებითი ნიშანი არქაულობაა. აქ ხმარად გაიუღევის პირამიდები, უქველესი სამარხები, ანტიკური ეპოქის ელემენტები - ლარნაკებისა და ამფორების მოხატულობითა ფრაგმენტები, მუქერულა პასაკები, მათილოგური სუფევება... მაგრამ მის განსაკუთრებული სიყვარულის საგანი ქართული ერის სტიორიაა, აილხა და დაიბის, თუბალები და ხალხიები, ქრისტიანობამღელი და ქრისტიანი ქართული კულტურა. ამ თემაზე შექმნილ ნაწარმოებთაგან უნდა დავასახელოთ მაღალი ოსტატობით მხერული ცხელი გილი „სერაფიგას სიკვდილი“ არმაზული ციკლიდან, სადაც სიკვდილის განსხვავებული გაამრებაა ასახული.

სერაფიგას სიკვდილის გრაფიკა ია მახლობელითა მწუნარე სახეობით არ ცნაურდება, როგორც ეს ჩვეულებრივ ხდება ხოლმე ხელოვნებაში. „სერაფიგას სიკვდილი“ ავტორი საკუთარ გმას მოულობს ადამიანის ცხოვრების ამ კულმინაციური მომენტის გადმოსაცემად. აქ სულის სიკვდილთან განმორების წამია ასახული, მტკიუნეული, სეკლიანი და შეების მომგერული... სერაფიგა მარტოა. ეს დიდგარიანი ქალეც მარტოა, რადგან მისი სიკვდილის კამი დამღგარა, „ვაება ვებათა“, თუნცა ჯერ მხოლოდ ოცდაერთი წლისაა და ასეთი მშვენიერია, რომ „არაინება მისი მხვაგის სიღამაში...“ მარტოა, ძალიან ახალგაზრდაა და მოულოდნელად დასდგომია თავს სიკვდილი, ისე მოულოდნელად, რომ ფხმე მღვთი კვება. გამორეხია ხელი და ვერგ-

იკალიდან გადახრილა გურგუ ასული პიგიანისა, ქართლის ველების სევეა, მოციმციმე ცრემლი არ-მამის. დაბადება და გარდაცვალება ხომ გოლფისი ნახევრებია ერთი დიდი შთლიანობისა... ამიგომ არც სერაფიგას სიკვდილით დამთავრდება ყოველივე ამქვეყნად, სამკაროული წესრიგი არ დაირღვევა, „ნათესავი წარვალს და ნათესავი მოვალს და ქვეყანაჲ ჰვიცხ უკუნისამდე...“ სერაფიგას სული, თავისუფალი, ნათელი და სეველიანი, უკურებს ალმა-ცერად გადახრილ სხეულს. სერაფიგას თვალებმა უკანასკნელად გამოანათეს... და გახსენდება უძველესი გაძირვის უკრობი ლამპრები, ათასწლეულების მანძილზე რომ ერთი სარკოფაგებში დუმალი და

და ხელი კები და როგორ იმაგრებს თავს წვევებიანი სვეტიით აღმართული ნაშალი კლასი თავზე ქვის ვეება და სკო, რა კანონმომცემებაა, ყოველივე ამას რომ აწესრიგებს. მასთან უღანისი ქარიშხალი საგანია; თვალუწვლელ სვეტად აჭრილა აკრძმ ქარბორბალა, სპირალივით დაგრილებულა და განუმოძელი ვენერგით საგვ. უამრავი ფერით კრთის და ციმციმებს ლურჯი ცის, თქროსფერი შხისა და ყუთილი ქვიშის ფონზე გრიგალი ახერგვს ცახა და მიწას და მაინც გახაოცარი მღუმარებაა. ეს სინუშე დროეამისაა, რადგან აქ დალი ხნის წინ გადაიქროლა ისტორიამ და ყოველივე თან წაიღო, დატოვა მხოლოდ სურნელი მღვის, მღაშე ქარების

სასწაულებრივი საშუალებით - ადამიანის უკვდავი სულის სიმბოლოდ.

მისტიკოსი მწერალი მორის მეტერლინკი ამბობს: მოქმედების განვითარება აუცილებელი არ არის, რათა საზნაობამ აღგავრთოვანოს, საქარისია საკითხის დასა...
გურამ ნემსაძის შემოქმედებაში თხრობითობა მინიმუმამდე დაეწინაღა, სამაგეროდ საგნობრიობა, საკითხის დასაბა თვალში საცემი. საგნები იმეორდება წარმოქმნილი, რომ მხაგერის პირადი განწყობილება მათ მიმართ არხად ვიშლის ხელს, მოუსმინო თვით საგნებს, რადგან ისინი თავად ლაპარაკობენ თავის თავზე. ამის მიღწევა კი შესაძლებელი ხდება ერთი გზით: მხაგერისთვის ბუნების უახსრული მრავალსახეობა და მრავალფეროვნება. ყოველი სულიერი და უსული, სახელმძღვანელო და მასწავლებელია. მან იცის, რაგომ მეღვრისა ქვის კედელი ბურჯად გადადებულ სუროს, როგორ ცხოვრობენ სუროს გვერში ჩიგები

და სიძველისა.

მხაგერის საცვარულ ფერთა მხოციება აღმოსა-აულურია. აქ მონაგრება აღმოსავლეთის - შხის სიმხურვალით გაჯერებული მხარისა და ყოველივე იქ იბადება, სადაც ათასწლეონი გვირგვინი იმრდება მძივებითი ლამაშად ასხმული ფოთლებით, სადაც უღანისი ქვიშისფერი სველიანი ლომი გაყვრსულა და მიწას უხილავი საგნების მრდილი უყვია.

გურამ ნემსაძის შემოქმედებითი უსრგავა უხვად უნაწილდება ფერწერულ ნამუშევრებს. უსხო კონსტრუქციების ქანდაკებებს, პოეტურ ნაწარმოებებს. მისი სკულპტურული ფიგურები კოსმოსთანაა უშუალო მიმართებაში. ისინი უსმუნენ კოსმოსის ხმებს, დებულობენ კოსმოსის გალღებს და ცილიობენ, თავიდაც მიაწვდინონ ხმა კოსმოსს.

ერთ-ერთ ქანდაკებას „დაიონა“ ჰქვია. ქართული ვენის ძინდელი, ქართული ხისხლის მეუბრობა მასში არეკლია, თუბალის - რკინის მომ-

თვინიერებისა და მეუფის ხასიათი, მისი ომი და მისი ლხინი, და ეს არის ბრინჯაოს სიმფონია, რომლისგანაც მშის ენერჯია ასხივებს. „ლიაოხი“ შემკვიდრეა კოლხური ბრინჯაოს ცულებისა და ხმლებისა და არის კოლხური პლასტიკის შეიმი. მხატვარმა ლითონთან დამოკიდებულება გამოყენებით საქმიანობას არ მოახმარა. მას უყვარს რკინა, აძლევს მას საკუთარ ენერჯიას და თვითონაც ძალებს ღებულობს მისგან... და აწითო რკინა შემოქმედებით ცეცხლში როგორც ქანდაკება - ერთ-ერთი გენეტიკის გამოშხატვეული.

მხატვარი თვლის, რომ ქანდაკებაში მთავარი სათქმელი მასალამ უნდა იქცეს. ხე ხის ენით მეტყველებს, ლითონი - ლითონის ენით, ქვა - ქვის ენით, რადგან ქვამ არ იცის ხის ენა, არც ხემ იცის ქვისა და რკინის ენა. მოქანდაკემ მასალას თავისი სათქმელი არ უნდა მოახვიოს თავს, საკუთარი განცდის გამოხატვის საშუალებად არ უნდა აქციოს. ამას სემანი ახერხებდა ფერწერაში: თავის სიყვარულს საგნის მიმართ სასწორის ერთ პინაზე ღებდა; მეორეზე თვით საგანი იდო და იყო სრული წონასწორობა... ასე მეტყველებენ თავის თავზე და თავის დროზე უძველესი ძეგლები სხვადასხვა ცივილიზაციებისა. აქაც ბუნებაა ყველაზე დიდი მასწავლებელი, სტიქიების ხელწერა ხესა თუ ქვამეშვე და ქარი, წვიმა და თოვლი ბუნებურ სახეს არ ართმევენ ქვას თუ ხეს. ისინი ეხებიან მათ, აღწევენ მათ სიღრმეებში და ორმხრივი ქმედებით მიიღებთ ახალი, ბუნებრივი, საოცრად მეტყველი ფორმა. და თუ მოქანდაკე შესძლებს, იცოს ისეთივე ბუნებრივი, როგორც სტიქიის ძალებია, მაშინ მას ხელეწიფება, მასალა მის საკუთარ ენაზე - მასალის ენაზე აამეტყველოს.

გურამ ნემსაძის შემოქმედება მრავალფეროვანია თემატურად, ეანრობრივად, გამომსახველობითი საშუალებების სიმდიდრით, გეგნიკური შესრულების თვალსაზრისით, ყოველი ნამუშევრის უკან სიყვარული ღვას, აეგორის ცოცხალი განცდა და გულის სითბო: მისი პერსონაჟები ცდილობენ სულის ძალა და სიღამაზე აჩეხონ მხახველს. აქ მღაპრების გმირებიც უფლისწულებს პგვანან, - მათი ფიზიკური ძალმოსილება სულიერების საშუალებით ვლინდება. ხიდზე გასული ხუთკუნჭულა დახვეწილი, ლამაზი ჭაბუკია. ხიდიც ჩვეულებრივი ხიდი როდია. ეს ის ბეწვის ხიდაა, რომელზეც ბოროტება ვერ გაივლის. მხოლოდ ჭკვიან, მარჯვე, ბოროტებასთან შებრძოლ ხუთკუნჭულას შეუძლია გაიაროს. თვით ბოროტების სიმბოლო დევი მასზე ფხვის წკგამსაც ვერ ბედავს, მაგრამ იგივე დევი - დამარცხებული, დამორჩილებული ბოროტება, გონიერების კილობანში ჩასმული, ბუმბულივით გადაჰყავს ბეწვის ხიდზე ხუთკუნჭულას.

გურამ ნემსაძის შემოქმედებას ბეჭდად ამის სითბო, სინათლე, სიცოცხლის სიყვარული, რწმენა მარადიული სიცოცხლისა. აქ ახლის კენ, სრულიად

განსხვავებულისკენ დაუცხრომელი ლტოლვია. უზარმაზარი გკვიდის ფასად, ხელოვნების ღმერთისთვის სიცოცხლის მიძღვნის ფასად.

როცა მუშაობს დაასრულებს, აჩველობებს ხატავს - მშით, სინათლით, შიშისმომგვრელი სისკეტაკით სახეს არსებებს. ეს მისი კვირის წრეებია, დასვენება სოფიურისგან, მუშაობის მოყრა და ლოცვა ღმერთის წინაშე, განწმენა და ამაღლება. ჩემი წერილი მინდა დაეასრულო ნაწყვეტით მისი ერთ-ერთი ლექსიდან, რომელსაც „წყალი“ ჰქვია:

...უფალი ჩემო, განმისხადე
 უხინო სიბრძნე
 პირველი სიგვიის,
 წყალთა და ხეთა საიდუმლო,
 არსი ყოველთა სულიერთა.
 ან როგორ მოხდა
 უსულო განთა გასაგნება
 და განიეთება.
 განვლო სოფელი დამამერალმა
 და სიგყვა წყალი
 შემორჩა ბაგეს,
 ვით შემორჩება
 მიწურულზე შემოდგი ა
 ფოთლგანძარცულ ხეს
 ნაყოფი უკანასკნელი...
 და ამოვიდა მზე ნათელი
 კვლავ ადღვომისა.

თამაზ ნადარეიშვილი

ქვეყნის გერციგორიული მთლიანობის აღსადგენად

XX საუკუნის მიწურული მრავალმხრივ მნიშვნელოვანი პერიოდი საქართველოს ისტორიაშია. 70-წლიანი კომუნისტური დიქტატურის შემდეგ ჩვენმა ქვეყანამ შესძლო, თავი დაეღწია რუსეთის იმპერიული კლანჭებისა და დამოკიდებული სახელმწიფოს მესხეთისაგან გზის დაღვინა. თუმცა ეს გზა მესხეთზე კვლავინ აღმოჩნდა, რამაც საშაბალოს (ცხინვალის რეგიონის) და აფხაზეთის კონფლიქტების სახით იხილა თავი.

ჩვენი ქვეყნის ჩრდილოეთი მეზობლის ხელისუფალთა მიზანი მუდამ იყო საქართველოსგან მისი გერციგორიების მოკვეთა და ლემოგრაფიული ფონის შექცევა, ანუ სხვადასხვა მეთოდებით მოსახლეობის გარუსების პოლიტიკის გატარება. რუსეთი ამით ცდილობდა და დღემდე ცდილობს, არ დაუშვას საქართველოს სუვერენულ სახელმწიფოდ ჩამოყალიბება, რადგან შოვინისტური გამოჩენული რუსი პოლიტიკოსებისათვის ცხადია, რომ საქართველოს ეროვნულ-სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის განმტკიცება ქმნის წინაპირობას, რუსეთმა მთელი კავკასიის რეგიონზე აიღოს ხელი.

რუსეთსა და საქართველოს შორის პოლიტიკის გაღვლეა ერთი შეხედვით უხერხული კია, რადგან რუსეთი თანამედროვე მსოფლიოს უდიდეს სახელმწიფოთა პირველ ხუთულში მოიაზრება, საქართველო კი, მისი მრავალსაუკუნოვანი თვითმყოფადი ისტორიისა და საინტერესო გეოპოლიტიკური მდებარეობის მიუხედავად, თანამედროვე მსოფლიო რუკაზე ახლად იწყებს გამოჩენას. საქართველო რუსეთს ვერც სამხედრო პოტენციალით გაეჯობრება, რაც თითქმის გეოკარგავს შესაძლებლობას, წინ აღუდგეთ რუსეთის იმპერიულ მრახველს და უზრუნველყოთ საკუთარი სამშობლოს გერციგორიული მთლიანობა და სუვერენიტეტი, მაგრამ ჩვენი ქვეყნის მრავალსაუკუნოვანი არსებობის უქტია და თანამედროვე ცივილური საზოგადოების პრინციპების ახალი აღსაგებებს, რომ მათს მიღწევა შესაძლებელია. აფხაზეთისა და სამაჩაბლოს დაბრუნება არ არის ქართველთა მთავარი ოცნება, ოღონდ, მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუკი გვექნება სწორად გააზრებული და გათვალისწინებული. თუ დღევანდელმა საქართველომ ეს ვერ შესძლო და აღერე ჩამოჭრილ და საბოლოოდ გასცილებულ საკუთარ გერციგორიებს აფხაზეთი და შიდა ქართლის, ცხინვალის რეგიონებიც მიაშტა, მაშინ, ადრე თუ გვიან, საქართველო ისევ გაქრება, როგორც არაერთი უფრო დიდი ქვეყანა გამქრალა. ისტორიული წყაროები იმავეც ცხადყოფს, რომ ასეთი საფრთხე

რეალურად ისეთ ქვეყნებზე ვრცელდება, და, რომელთაც დამპყრობლური პოლიტიკით უწადათ თავიანთი მარადიულობის მიღწევა. როგორც წესი, ასეთთა შესახებ ცნობები მხოლოდ მემკვიდრეთა ურცხვებაში შემოგვინახა მაშინ, როდესაც საქართველოს მემკვიდრეთა ჩანაწერები იცოცხლებოდა, რომ ჩვენი წინაპრები თავს თავდაცვითი ომებში აწრთობდნენ იარაღს. ასე რომ, განგების ნებამ, სამართლიანობამ და გონიერულმა პოლიტიკამ უნდა შეგვადლებინოს აფხაზეთისა და ცხინვალის რეგიონის დაბრუნება, რადგან სხვა შემთხვევაში უმნიშვნელო საბაბური საქართველოს ფასი და იმ მონაპოვართა წარმოჩენა, ბოლო წლებში რომ მივაღწეით საგარეო პოლიტიკის შემუშავებით.

დღეს ვითარება საქართველოში კვლავ ძალიან რთულია და, ისევე, როგორც წინა წლებში, ახლაც ეს სირთულეები გარედან ხელოვნურად არის თავსხმობული.

მის შემდეგ, რაც დამალა საბჭოთა კავშირი და საქართველო დაადგა დამოუკიდებელი სახელმწიფოს მქონეობის გზას, იდო კურსი დემოკრატიისკენ, ეს ბერს არ მოეწონა, ეს არ გეგმატეს, დაგესაჯეს და მოაწვეეს შეთქმულება საქართველოს წინააღმდეგ, აფხაზეთის ბერკეტით ჩვენ გვაძიქეს შესუსტოებოდა დღეს, ამავე ბერკეტით გვაძიქეს, ვითო შორნილი, დაუთანხმდით სამხედრო, საბაბო, სასამხედრო, საფინანსო კაბალურ ხელშეკრულებებს. ამგვარი შემოქმედებით გვაძიქეს, უარი ვთქვით დამოუკიდებლობაზე და ამავე ბერკეტით ცდილობენ ჩვენს მიჯაჭვას რუსეთის იმპერიაზე. ამგონ მე კატეგორიულად ვერ დაგეთანხმები ამ შეფასებებს, რომლებიც, სამწუხაროდ, ხშირად გვისმის: თითქმის ქვეყნის მიგინთ დაიწყო კონფლიქტი; ქართველებმა და აფხაზებმა (ან ოსებმა) რაღაც ვერ გაიყვეს, იხებეს და ახლა ისინი უნდა შერიგდნენ. ეს სრული აბსურდია. აფხაზეთისა და სამაჩაბლოში ჩვენ ვიცავით ჩვენს ქართულ ქალაქებსა და სოფლებს, ვიცავით თბილისს, ჩვენს დედაქალაქს; ვიცავით სამშობლოს დამპყრობლებისაგან. ეს ყოველივე, რომელიც, სადავ ბევრმა გამორბა ჩაიხიდა, მოგმა დადაცა.

როგორც აღვნიშნე, I ქვეყანაში დაგრილობული გრაველი არ შეიძლება, შეფასდეს, როგორც თინკური კონფლიქტი აფხაზეთსა (ოსებსა) და ქართველებს შორის: ეს იყო სამხედრო, პოლიტიკური კონფლიქტი, რომლის ინსპირირებაც მოახდინა მესამე, გარეუქ ძალამ, ანუ რუსეთის სახელმწიფომ, რომლის აგრესიის შედეგად აფხაზეთი - საქარ-

თველოს განუყოფელი ნაწილი, დღეს ოკუპირებულია. ასეთივე მდგომარეობაა სამხაბლოშიც. 2. რუსეთის სახელმწიფო არ შეიძლება იყოს შუამავალი კონფლიქტის მოწესრიგებისას, რადგანაც ეს თითონ არის კონფლიქტის ერთი მხარე. 3. რუსეთის სამშვიდობო ძალების სამხედრო შენაერთებია, რომელთა ნაწილი აქტიურად მონაწილეობდა ამ ორი რეგიონის ოკუპაციაში, გზითივლისა და ეთნიკურ წმენდაში. მათ ხელისუფლებას შექმნეს სახელმწიფო აფხაზეთისა და დანარჩენ საქართველოს, სამხაბლოსა და დანარჩენ საქართველოს შორის და იყავნ იმას, რაც დაიპყრეს.

კონფლიქტის ინსპირირება და შეხვედომ მისი მოქცევის განაწილება მინდალ ასახავს, დამხუროშელებს და საბოლოოდ შექმნა საქართველოს დამოუკიდებელ სახელმწიფოდ ჩამოყალიბება, რათა საქართველომ ორიენტაცია არ ადღის დასავლეთში და, განსაკუთრებით, ამერიკაზე. შეფერხებს დემოკრატიულ პრინციპებზე სახელმწიფოს ჩამოყალიბება, საქართველო კვლავ მიუჯდეს მხოლოდ რუსეთს და სამთავროვოდ დარჩეს მხოლოდ მისი გავლენის ქვეშ. აღიკვეთოს საქართველოს ინტეგრაცია ნატოსთან, აღიკვეთოს ნათობისაფხის, სხვა გაგრანსპორტო პროგრამების განხორციელება.

ჩემი აზრით, საქართველო შედის ძალიან რთულ ფაზაში. პოლიტიკოსებს ვარაუდობთ, ეს ეტაპი გადაწყვეტა ჩვენი სახელმწიფოსთვისაა. უნდა დადგინდეს დიდი ნათობისაფხის ბუდა, გადაწყვეტოს ფაზაშია რამდენიმე საერთაშორისო საგრანსპორტო პროგრამა.

ერთი სიგვეით, საქართველომ უნდა დაიკავოს თავისი გეოპოლიტიკური მდებარეობის შესაბამისი ადგილი ცივილიზებულ ქვეყნებს შორის და, პარალელურად, პრინციპულად მოითხოვოს საკუთარი სახელმწიფოს აღიარებულ საზღვრებში საკუთარი თურისაფხის აღდგენა.

შემთხვევით მოვლებნად არ უნდა ჩათვალდეს ამერიკის შეერთებულ შტატების მე-9 ფლოტის ხომალდის შემოსვლა ფოთის პორტში და მისი ხარღლის სტუმრობა საქართველოში. ანგარიშგანაკვეთა ისიც, რომ საქართველო ეხმარება ნატოში შემავალ თურქეთს. შემთხვევით არც არის, რომ საქართველოს სტუმრობენ სხვადასხვა ქვეყნის კომანდენტური დელეგაციები. განსაკუთრებულად მნიშვნელოვნად შეჩვენება ამერიკის შეერთებული შტატების ეროვნული ინტერესების ხმაბალი დაფიქსირება საქართველოსთან მიმართებაში.

ეს, რა თქმა უნდა, აღიმაინებს რუსეთს, ეწინააღმდეგება მის სტრატეგიას, გეოტიკას, საქართველოსადმი მის პროგრამას. ამიტომ საქართველომ უნდა შესდლოს შუსგად გათვლილი სწორი და ბალანსირებული თანამშრომლობა რეგიონურ რუსეთთან, ისე ევროპასა და ამერიკის შეერთებულ შტატებთან და ამით უზრუნველყოს საქართველოს სახელმწიფოებრივი ინტერესების დაცვა. ამ დიდი მიზნის დაწვევა შესაძლებელია ქართველი ხალხის ერთიანობით, რაც, უპირველესად, გულისხმობს საქართველოს დამოუკიდებლობისადმი ერთგულებას.

აქედან გამომდინარე, ყველა ქართველმა პირადულზე მაღლა ერთობა ინტერესებია უნდა დაეაყენოს, გაღვივდეს პოლიტიკური და პირადი აზრისუბი და განვამტკიცოთ ჩვენი ერთობა, რომლის ვარემუ ვერც ქვეყნის სახელმწიფოებრივად განმტკიცებდა და ვერც აფხაზეთის და სამხაბლოს დავიბრუნებთ.

რუსეთის დანტერესებულ რეგებს ახლა ნამდვილად აძლებს ხელს ომის ...ოციონიება, არეულობა და ქაოსი საქართველოში, მათ უნდათ, მხოლოდის დაინახოს, რომ საქართველო, როგორც საგრანსპორტო ქვეყანა, მიუღებელია. ეს საგანგაში არის, რადგან ენერგორუსურების კონტროლის ვარემუ რუსეთი კარგავს თავის ყოფილ სატელეკომუნიკაციო ქარსულში დადგენილ და პერსპექტივებში განსაზღვრულ გავლენას. ამდენად, იგი ყოველ დღეს ხმარობს და იხმარს მოქმედშიც, რათა ეს ქვეყნები, ამ შემთხვევაში საქართველო, არ ჩამოყალიბდეს რუსეთის ეკონომიკურ მტოქედ, რაც შეუქმლის რეგიონში გეოპოლიტიკურ სიტუაციას. ამიტომაც სხვადასხვა პროექციული შეთობებით, ეთნიკურად შიდა მშლიდობით, რუსეთი მუდმივად ეცდება ყოველდღე ამის აღკვეთას. ამდენად, მოსალოდნელია, რომ რუსეთი საქართველოს მიმართ კვლავ გააგრძელებს:

- ადგიულ ვალდებულებათა (ეს არის ე. წ. სამშვიდობო მისია აფხაზეთსა და სამხაბლოში, სამხედრო ქონების გადმოქცევა, ამოდის ...ოვალბებებში ხელშეწყობა და სხვა დონისძიებების) დეკლარირებას, ხოლო პარალელურად მათ ფარულ აქტირებას;
  - სეპარატისტული რეჟიმის და მიმართულებების მხარდაჭერას;
  - ახალი კონფლიქტის კერების შექმნას;
  - მხოლოდ თანამეგობრობაში საერთო ანტიქართულ კამპანიას;
  - ომიოციური მიმართულებების მხარდაჭერას;
  - არეულობებს, რასაც საქართველოში მოსკოვითაფხის ხასურველი ხელისუფლების დამტარება უნდა მოჰყვეს, ხელისუფლებისა, რომელიც აქტიურად ჩაერთვება პოსტსაბჭოური რეინტეგრაციის პროცესში;
  - ნატოს მოსამდგრე სახელმწიფოებში (საქართველო, სომხეთი) რუსეთის სამხედრო ბაზების მხარდუნებას და პერსპექტივებში მათ გაძლიერებას, რაც ნატოს აღმოსავლეთით გაფართობებს საწინააღმდეგო ქმელებად შეიძლება? სწათი.
- სწორედ ამ სტრატეგიის კოლექსიმა უნდა განვიხილოთ რუსეთის მონაწილობა მის მიერ ინსპირირებულ ეთნიკურ თუ ხვა¹ ხას კონფლიქტებში, როგორც თითქოსდა რუსულ-ქრთვის მისახლეობის ინტერესების დამცველის, კონფლიქტის მთავარი მედატორისა და მშვიდობისმოყვარისა.
- აქედან გამომდინარე, ჩვენ არც რუსეთის, არც მხოლოდ საერთაშორისო ორგანიზაციების, მეგობარი სახელმწიფოების მიმად არ უნდა ვყოფი, უპირველესად, საკუთარ თავს უნდა დავყვრდნოთ, შევექმნათ ჯარი, აღვაგდნოთ ეკონომიკა და, რაც მთავარია, გავაგროთ ისეთი იდეოლოგია, რომელიც საქართველოს თითოეულ მოქალაქეს დაინახებს ხასურველ პერსპექტივას, განაწყობს ერთობ

ინკულ-სახელმწიფოებრივი ინტერესების დასაცავად და განსამტკიცებლად.

ჩვენი სახელმწიფოს გამთლიანებისათვის, მისი განმტკიცებისათვის საჭიროა ერთობა, შიდაგანხეთქილების დაძლევა, გარედან პროვოცირებული ამბოხების ძირშივე მხილება და საკუთარი სახელმწიფოსა და მოქალაქეების პატივსაცემი აღბეჭდილი ერთიანი ეროვნული პოზიციის ერთგულება, რაც, ცხადია, ლემოკრატის პირობებში არ გამოირცხვება. აახსნაღ კრიტიკას, მაგრამ აღკვეთს ქვეყნის დაუპყრებლობისათვის გამომსულ შიდააშლილობას, აბსურდულ ბრალდებებსა და სხვა პროვოკაციებს. თუკი ვერ შევიგნეთ ჩვენი ერთობის ძალა, მაშინ ვერც ევროსაბჭოში ვაწევრდებოდეთ, ვერც ნაციონალიზმისა და სხვა უპირადად საგარეოპოლიტიკურ განხორციელებას გავმკვიდრებდეთ და მაშინ ერთიგულთა დაღაგით ქვეყნისათვის მიყენებული მიზანის გამოსწორების კვლავ ათასების თვაგანწარვა დასჭირდება. ასეთ შემთხვევაში დაკარგული ტერიტორიების დაბრუნებაც გაჭირდება.

ჩემი ურყევი პრინციპი აფხაზეთის ძალისმიერი მეთოდებით დაბრუნებასთან დაკავშირებით ბევრს აღიმაინებს და ჩემში ხელაფენ აღბამანს, რომელსაც ომი, ნგრევა და სისხლი სწყურია. სინამდვილეში ეს სულაც არ არის ასე, მაგრამ როდესაც საქმე ექნება სამშობლოს, სახელმწიფოებრივი ინტერესების დაცვას, წინაპრების საფლავებს, ქვეყნის გეოგორიულ მთლიანობას და აღარაფერი აღარ ჰქონს, არა მგონია, რომ ძალის გამოყენება დასაძრახხი იყოს, თუმცა ჩემს ეს განცხადება სულაც არ გული-სხმობს ფართომასშტაბიან ომს, აფხაზს ეთნოსის განადგურებას. (ვიცე ამას მადრალეებს, მათ არ იყნან, რომ მე თვითონ ვარ ძირძველ აფხაზთა შიამთმოვალ და მათი გუნის უშუალო მემკვიდრე).

ფართომასშტაბიანი ომი არც ვახლება საჭირო, თუკი საქართველოს ხელისუფლება პრინციპულ, სამართლიან პოზიციას დაიცავებს, დაძლევის ნიაში-ლიშში და საქმეს ისე წაიყვანს, რომ გაეროს უში-შროების საბჭოში აღადროს აფხაზეთში ქართველთა მიმართ ჩაღვლილ გუნოვდა და ეთნიკური წმენდა, რაც აგეომატურად ნიშნავს საერთაშორისო ტრი-ბუნალიას და სასამართლოს შექმნას, გაეროს წეს-ლების მე-7 მუხლის ამოქმედებას, რაც გულისხმობს მშვიდობის დასამყარებლად ძალის გამოყენებას. ასეთ შემთხვევაში ჩვენ ვლუბულობთ საერთაშო-რისო გარანტიებს საერთაშორისო ორგანიზაციების ევდაით ჩასაგარეებელ სამხედრო ოპერაციის შესახებ. უფრო მარტივად რომ ვთქვათ, როცა ვლადპარაკობ აფხაზეთის პრობლემის ძალისმიერი მეთოდებით გადაწყვეტის შესახებ, ვგულისხმობ საქართველოს კონსტიტუციური წესრიგის აღდგე-ნას აფხაზეთში, რომელიც იქ, ძალიანობრივად დაარღვევის, მოციხიხვ, პასუხი ავოს სეპარატისტთა

ხელისუფლებაში მოსული დამანაშავეების მიერ ვგუშმა, რომელიც აღმონდა აფხაზეთში რუსეთის მშაკერული გეგმის, ქართველთა გუნოციდისა და ეთნიკური წმენდის აღმასრულებელი. მაგრამ ყოვე-ლივე ეს შესაძლებელია მხოლოდ იმ სქმთხვევაში, თუკი სახელმწიფოებრივი ინტერესებისაღმი ერთ-გული მოქალაქეები, ქვეყნის ბუღით შექმნებული აღმიინგივი გავერთიანდებით აფხაზეთისა და სა-მხაზალოს საკითხთან მიმართებაში და შევძლებთ სტაბილურობის შენარჩუნებას ჩვენს ქვეყანაში, იმ პოლიტიკის ვაგარებას, რომელიც საქართველოს გეოპოლიტიკური მღვობმარეობიდან გამომდინარე უმრუნველყოფს ჩვენი ქვეყნის საერთაშორისო საგარანტიო მატისკრალად გადაქცევას და საერთო სახელმწიფოებრივ განმტკიცებას.

აფხაზეთთან დაკავშირებით გაყოლებული ისტო-რიის ვაჯღღების ქვეშ არ უნდა მოექცნენ ჩრდი-ლოეთი კავკასიის ხალხები. მათ უნდა იყონდენ, რომ აფხაზეთის გეოგორია საქართველოს გან-უყოფელ ნაწილს შეადგენდა და აფხაზეთსა და დანარჩენ საქართველოში მსჯელობისას პარალ-ელი არ უნდა ვაგაფლონ, არ უნდა შეადარონ რუ-სეთისა და ჩრდილოეთ კავკასიის უროეობები.

ჩვენ ვასურს და ვეჭირდება კეთილმოზღურს და მეგობრულ უროერთობა ჩრდილოეთ კავკ-ასიასთან, მაგრამ ჩვენმა მეზობლებმეც კავთა უნდა სცენ ჩვენს ისტორიულ წარსულს, ქვეყნის გეოგო-რიულ მთლიანობას და გაიხიბიბონ ჩვენს მოთხოვნა წართმუელი გეოგორიების საქათ-ველოთვის დაბრუნების სამართლიანობის შესახებ. ეს უნდა ვათვალისწინონ სიმხეხეხე, თურქმენაქ-რუსებმეც და ყველამ, ვისაც საქართველოსთან ამა თუ იმ სახის პარტნიორობა სურს.

მოვლენათა ანალიზი და ვანვიტარება ცხადყოფს, რომ თანამედროვე საქართველო ჩართუ-ლია მსოფლიო გლობალურ პოლიტიკაში და მის-თვის ყველაზე მკაცრული - გეოგორიული მილი-ანობის პოზილემა, რომელიც, ერთი შეხედვით, თითქოს ქვეყნის შიდა საკითხია, რეალურად საგ-არეო პოლიტიკის სფეროს განეკუთნება, რადგან აღნიშნული კონსულიტების ინსპირირება და სა-ომარი მოქმედებების წარმოება მოხდა უფრო ქვე-ყნის ძალია მშეშეობით. საქართველოში დამოკიდ-ებლობის რვა წლის განმავლობაში, ჩრთალია, მნიშვნელოვან წარმატებებს შიადწია საგარეო პო-ლიტიკაში, მაგრამ ქართველმა დალომგაიამ შეს-გალ ვათვლილი ნაბიჯებთ ვერც ვერ გადაღდა აფხაზეთისა და ცხინვალის პრობლემების შიდა ვად-საწყვეტ საკითხად ქვეყნისათვის და იქ საქათ-ველოს იურიდიტიკის აღხადგენად, არადა, უმეღვე-ვი ჩავალი დრო ჩვენს სასარგებლოდ არ მი-ვიდინება.

ავთანდილ ნიკოლეიშვილი

რევამ მიშველადის ნოელების ცრემლიანი იუმორი

თანამედროვე ქართული მწერლობის თვალსა-
ჩინო წარმომადგენელი რევამ მიშველადე 60-იანი
წლებიდან მოყოლებული აქტიურად ღვათ მხატვრული
სივცის სამსახურში. თავდაპირველად შემოქმედებით
მესაძლებლობათა გამოვლენის უმთავრეს ფორმად
მან ლიტერატურული კრიტიკა და პუბლიცისტიკა
აირჩია. მის კრიტიკულ წერილებში პოლემიკური
სიმკაცრით იყო გააზრებული თინათქმული ქარ-
თული მწერლობის სიახლენი, პუბლიცისტურ სტატი-
ებში კი მაშლიმვილური პოზიციებიდან გაიპარებოდა
დღევანდლობის ბევრი საჭირობითი პრობლემა.

მიშველადე იმისა, რომ კრიტიკოსობასა და პუ-
ბლიცისტობაზე რ მიშველადეს არც შემდგომში უთქვამს
უარი, მისი შემოქმედებითი ენერჯის გამოვლინების
მაგისტრალურ მიმართულებად 70-იანი წლებიდან
დაწყებული მანც ნოელებისკა იქცა. ამ დროიდან
მოყოლებული მისი ნოელები სისტემატურად იმ-
კვლევა პერიოდული პრესის ფურცლებზე და გამოდის
ცალკე წიგნებად მწერლური ოსტაგობის მალაშა
დონებ, ლიტერატურული გიპიკის მრავალფეროვ-
ნებაშ, თანამედროვეობის საჭირობითო პრობლემა-
თაა ხიდრმისეულმა გააზრებაშ და სხვა ლიტერატურულ
მაღა დონეებმა არსებითად განსაზღვრეს რ. მი-
შველადის შემოქმედებითი დეაქდის მნიშვნელოვნად
ფასეული რილი უახლესი ქართული მწერლობის
ისტორიაში.

დღეს სწორედ ამაგავარად სჯის და აფასებს მწერ-
ლის მხატვრულ შემოქმედებას ჩვენი ლიტერატურის
ბევრი თვალსაჩინო წარმომადგენელი. ორ აბამიძის
აზრით, „დღევანდელ ქართულ მწერლობაში რ. მი-
შველადე ერთ-ერთი ყველაზე ხელსეპიანი ბელეგ-
რისტიკა, რომელიც დამსახურებულ პოპულარიზირ
სარეკლამო მკითხველთა შორის. მთელი წლების
მანძილზე დაოსტაგებისთვის ბრძოლის შემდეგ ახლა
იგი ოსტაგა მწერლის სრული უკლებით ესაუბრება
თავის მკითხველს“.

* * *

ერთ-ერთ ინტერესუმი რევამ მიშველადემ ასე
შეაფასა საკუთარი შემოქმედებითი ნიჭის მრავალ-
მხრივი ხასიათი: „ამე მიმანნია, რომ სწორედ ნოელ-
დის გახრით ვიპოვე მწერლობაში ჩემი საქმე და ჩემი
მოთვალბა“. და მართლაც, სამწერლო ასპარეზზე რ.
მიშველადის, როგორც პროზაისკის, გამოსვლით
თანამედროვე ქართული პროზის სახელთვან
შემოქმედო რიგებს ორიგინალური კოლორიტით
დამშვენებული ნოელებისკა შემოქმედაგა. გრადიციული
გამომსახველობითი ფორმების დამშობა და მსხრე-
ვის გაშ, რითაც ასე მკვეთრად გამოირჩევა მიმდ-
ინარე ლიტერატურული პროცესი, რ. მიშველადემ სოე-
ელას მყარად შეუნარუნა კლასიკური ენარული სახე-
მყარად ექნის იმ მდიდარ შემოქმედებითი საყ-

აროს, რომელიც ახალ ფერსა და კოლორიტს სძენს
ჩვენი უახლეს მწერლობას. ასე „აგებს“ და „ამკვიდრ-
ებს“ ქართულ პროზაში რ. მიშველადე თავის ქალაქს,
რომელიც შეოცნებე, რომანტიკული, თუშეა ცოგა
ახირებული და უენაური, მაგრამ სიყვითი სავსე
აღამაზნებით არის დასახლებული. აქვე, არა მგონია,
შეღმეგი იყოს იმის ხამგამაშე, ამ სოცერად თბილი
და ამაღლებული მხატვრული სამყაროს ფესვები, მისი
მასაზრდოებელი ნოეიერი ნიადგაე ქეთისასა და მის
მკვედრთა ყოფით გრადიციებს რომ უკავშირდება.

აქურების უბრალო ყოველდღიური ცხოვრება და
აღამაზნური მისწრაფებანი მწერალმა ფართო განმ-
ოვადების საგნად აქცია, რითაც მისი ნოელები
კუთხრების საზღვრებს სცილდება და დრმა ადამ-
აზნური საფუქრალის მომცველი ხდება.

რ. მიშველადის ნოელებიდან მიღებულ შთაბეჭდა-
ლებებს მკაფიოდ განსაზღვრავს გროტესკიკა და
მიგაღამაშე თინაგრნობაგარეული მსუქუქი დეინენეე
პერსონაჟისაში, ამერული კოლორიტის ხელშესა-
ხები განედგაე და მოფინიციული ქალაქის სიმყიდრო-
ვეს თემუფარებული რიგითი, მაგარა ადამაზნის სუ-
ლში კეთილი საწყისის ძიება, ოცნებააუხუნული კეის
სეუდა თუ წინააღმდეგობათა მიკერბოღიმებუელი
წარმოსახეა...
სისაღავე და უბრალოება, ცხოვრებისეული ხიანა-

დვილის ეფექტური და კოლორიტული შთამბეჭდვითით
გამოსახევა რ. მიშველადის ნოელებისთვის მკაფიოდ
დამასასიათებელი თვისებებია. იგი არ ეკუთვნის იმ
მწერალთა კატეგორიას, რომელთა შემოქმედებანი
სიუვეტური დრამაგამში შედარებით უკანა პლანზე
გაღანეცილებული. ამაგი, შთამბეჭდავად დაბალი
და დრამატიკიმებული, ხშირად საგროულ-იონიული
ფორმით წარმოსახული სიგუეიცა, ჩვეულებრივ, შთაე-
არი დერმა მისი ნოელებისა. ყოველდღიური ცხოვ-
რების მშვიდ მდინარება, როგორც წესი, რ. მიშველადის
შემოქმედებაში გამაძურებულია აშხის უენაურ-
ობითა და გროტესკულობით, მაგრამ არც ეს უენაურ-
ობა და არც გროტესკი, რომლის წარმოქმნის ეფე-
ქტური საფუქველი ხშირად ხელშესახებდად წინა
პლანზე წამოწვეული ფაქტის გამეილებაა, არასოდეს
შედის იქამდე, რომ იგი არაღამაზურებული, ხელ-
ენური და თვითმომზერი გამოსაგონი გახდეს. საგროუ-
ლი და თმოობსკული ფერები მხიხრებულად ერწ-
ყმისან ერთმანეთს; ხამეში მქედება და პერსონაჟის
სახასიათო ნიშან-თვისებები მკვეთრი, კონგრასკული
საღებავებით იკვეთება. მწერალი დრმა ფსიქოლ-
ოგიური წიაღვლებით გვირთავს საოქმულს. ნაწარმ-
ოების მოიკვლობითი სიმძირე არ მღუდავს აგროს-
ტაგების შექმნის დროს. მისთვის, როგორც ნოელის-
გისთვის, შთაგარია არა ხასიათის ფორმალა-ჩამო-
ცილებების პროცესის ჩვენება, არამედ კვეე ფორმა-
რებულის მკითხველამდე მიგანა, რაც წარმატებით

არის მიღწეული.

აქვე უნდა გავხვას ხაზი რ. შამველადის სტილის იმ არსებით გენდერისაზე, რაც სიკვდიურ ლაქონიშმა და პერსონაჟთა კოლორიტულ შეგვევლებამ უღინდება.

რ. შამველადის ყოველ ნოველას თავიდანვე ამკარავდა მეუნიდავად გამობიგულა შიშანი ასულღმულედი. აქ ყველაფერი საქმიანად, ერთბაშად, პირდაპირ იქყვება და არა შორიდან შემოვლილი, ანგერ-სხადმრთობი შესავლებით.

მწერლის ნაწარმოებებში ყოველგვარი შიკბე-მოკერის გარეშეა მხილული ნაკლი და ბოროტება, მკვეთრი და კონტრასტული ფერებით არის წარმოსახული სინამდვილე. მათთვის, როგორც მწერლისთვის, უცხოა ფაქტების შეღამაშება, წინააღმდეგობათა შერბილება, ცხოვრებაში მხოლოდ პარმონიულობა და მშვენიერის ძიება. ერთ-ერთი წიგნის წინათქმამი ავტორმა ამგვარად განსაზღვრა თავისი ნოველების ეს სტილური სპეციფიკა: „კონსულტაციები ნება გაწვევებული, სიგუნიციები თნანე მიპერბოლი-ცობა“.

მაგრამ ეს სიმკაცრევა და საგონალ-ორნოული სუხსიე ხაზოლორ ჯამში სიციფიხოსა და სიციფის განსაიდებლად მოძებნილი ფორმაა, რომელიც მწერლის შემოქმედებას ღრმა და ჯანსაღი თაგმომშით აქვს.

აი, მაგალითად, „აკენი“, რომლის პირველივე სტრიქონებში ნოველის შთავარი პერსონაჟი ამდაგვარად ამხსერეს: „მ რომანტიკულ ილუმურ სილაშაშს, რომელიც ხშირად ახლავს ხოლმე იმერული შამთის შირულე წარმოსახვას: „რა ღამაშია საგავენ ცინობი ამ გაუთავებულ იმერულ შამთის, ვითომ გუმოტეხილი დოქი ვერღმე, ვითომ ზუხართან მეკერული შემობლიბი, ღადარს შიციფიხოს უკლი და „ხართაშა“. კარგი, ჩემო ბავონი! ეს, ვოიკეთ, ერთხელ, ორჯერ, გუმიწინ, ორი კვირის წინ, მაგრამ ყოველდღე? ყოველდღე ცივი ჭაღი, ჭვარგლანი ზუხარი, ხაში დღის ღობით და მოწყენილობა, მომთუნთავი, დამლელი, მწარე ფიქრების აშმული მოწყენილობა“.

მიწოდებამ მაქროთის სახლი დაანგრა. გავი-აღდა შარალი: შისამელებლად შთელმა სოფელმა შიოვირა თავი. მაქროთი, თითქოს გახარებულიაო, სიცილით შირალოდა შეუკვრულ შემობლიბს: „ხომ არ გააფრინა, ნეგავი, ამ უბედურმა, სახლი დაენგრა და იცილი“.

— რა გტინებს, ბიჭო, შენ? — შევიჯებე გულმოსულმა.

— გიგე ბიძია, ამხელა სოფელში ახლა ერთი კაცი მანეც ხომ იქნება, ვისაც გახარებულაა ნემი აშავე. პოდა, ამ კაცისთვის ვიცილი, იმის გულის გასახეთქად ვიცილი. აბა ვიგითო და ვითავემთ? რას ვუკელი ამოინ? ეს ჯანსაღი თაგმომში და სიციფიხოს ხალისი არსებითად განსაზღვრავს რ. შამველადის ნოველების ხლისკეოთებას.

მაგრამ, ამასთან ერთად, მწერალი იქვე იმამეც მიგვიხმნებს, ცხოვრება მხოლოდ გამარჯვებული სიკეთის შუამო რომ არ არის და ქვეყნად ისეთი აღამაინებულ საკმაოდ რთო არიან. რომლებიც ამ ხალისისა და თაგმომში საუკულებს უღრწინან და, მოყვასისგან განკვერდილებული, საკუთარი არმანი შიამევეც ქვეყანას, სოფელსა და აღამაინებს. ნოველის

ღირსება ისე ერთი, რომ ავტორმა ცხოვრებისეული რეალობის ეს შირეც მხარეც დაგვიანახ: კოველგვარი შეღამაშების გარეშე.

უკერად მოსულმა დიდმა თოვლმა შალიკი ხაბურ-შანის სახლის ჭერი ჩაუხრტია. იხვე განდა კეთილი სურვილი მეპრობლისთვის სელის გაწვდენისა და გასაბერში კაცის გვერდით დადგომისა, ერთად ყოუნისა და მოწყენილობისაგან დროებით თავის დაღწევისა. მაგრამ შალიკის არმანი სხვაგვარად შობავს: „ნუ შეწუხდებით, გიგე, სინადი და სან რიადოი არაფერი მაქვს შიო. აქ რომ ამო კაცი დაიწვევს ბრატუნს, კარნავად ჩამბიქვევენ ჭერსო. ხალხს სიერის ნახვა და გართობა უნდა და მე ამ შამთარში კომედიას ვერ შთავაწყო ამ ჩემს სახურავშიო...“ ამე ძალდაუკონებლად შეეცახებოდა მწერალმა დრო განსხვავებული პირობული პუნებისა და საპირისპირი, ცხოვრებისეული შიშაქისის შიქონე აღამაინს.

მათი პირობული ინდივიდუალიზა წარმომენის დროს ავტორის პირობის გარკვევა ს... ც არ არის მხელი: „მელიდ არ სჯობია ახლა ასე იცის? რამდენჯერ შინსახავს ერთად შევიკებთან შამთარში და ყუბარე შიშივი მგლებო.“

შიერები არიან, კაცო, უკვი უხმებით, ერთმანეთს უღრწენ. ერთმანეთის დაწახვა არ უნდათ, მაგრამ ერთად არიან. ერთად ყუბარე ვცისმის შუნს“ ასევე უკომპრომისისად და უშედავითო სახურაშანის საქციელის ავტორისეული შეფასება, რის გამოც შიოთხელს უკვე აღარც კი უთითობდა გიგეს ახირებულ და უცნაური გაღაწყვეტილება — საკუთარი სასიმინდე ნუშად დაანგროს, ვითომ თოვლია კი. ჩამბიქვა, რათა ამით კიდევ ერთხელ მიხვდეს შემობლიბს საბაბი ერთად თაგმომრებისა და შამთარის შიშაქვიცე შიოვეცარებისთვის ორი-საბო ხალისიანი დღის გამოტევი-ბისა. ასე შიოღე გიგეს ხასიათში საბოლოოდ დასრულებული სახე, რითაც უფრო ხალოდა და შთამბეჭდავად გოიკვეთა ნოველის ჩანაწერი.

რ. შამველადის ნოველებში უკრძალვის უთითავებს ხაქნად სიკეთის ხაქნების ძიებას ქვე... თ. პიგონისება, მოყვასისაღმი უანგარო საშახხუო და სიყვარული, შთავ შემოხვევაში იქნებ გარეგნულ უცნაური ფორმითაც კი, ფართოდ უღინდება მწერლის საკუთრის ნაწარმოებებში. პერსონაჟის სახას ათო უცნაურობანი და ავტორის შიერ აღწერადა კომპიკური სიგუნიციები უპირატესად აღამაინური სიკეთის გამოსახვის ფორმად არის დაშკვეიებული. კეთილის ქშნა, მოყვასისაღმი უანგარო თანადგომა და საშახხური ყველაზე შვირფხის გრძნობა რ. შამველადის გმირებისათვის.

გავიხსინო, მაგალითად, ქალაქის პირველი მეარნის მელიციონ კუიანისის ცხოვრებას. „ახსოვრი, რომელსაც, კარგა ხანია, აღარხად დაეკრა, მაგრამ ნევის თხინების უარი ვერ შეუკარდა და, თუმცა იცილა, შივიდობდა და ეს სიციფიხოს უსადეც დაჯლომითა, მანეც დაუმშენა საქორწინო სურა.“

რ. შამველადის ნოველებში ნუველიზმი, ყოველდღეობი ცხოვრება დღეს თავისი ს... კოთიეც და დიანსებითაც მწერლის შიერ დასავალი პერსონაჟები შთავერ დასრულებიანი კიდევ პირ... კუბოსთან შრომ-ღამში და სცვლილი გულგახეხილობით იქნებენ მიუღწეველ შიშინებსა და აუხდენელ თნ... კას, მაგრამ წუთისთოდის სიშხიოლე და წარუშკებლობა შთა არსებშია სიკეთის გრძნობას ყვარისოც ორგუნავს

და ბოროტების მსახური არ ხდება.

ნოველები შეაინარა ამაღელ წვენი ცხოვრებისთვის დამახასიათებელ ნაკლებობებს. იუმორის გარეგნულად უწყინარი ფორმით დატანობილია წვენი ყოფი-სათვის დამახასიათებელი მწვევე სიცილიური უსამართლობანი. აკლემი ევბედა, არც ერთი ნოველი არ დამწერია სიცილიური ვერადობანი, ეპოქის გვიგინი, ადამიანთა უბოროტეს უთითობებში წეჭე-ბური ნარევის, სიყვარულისკენ მიწოდების გარეშე, აღნიშნავს მწერალი ერთგან. რ. მიშველაძის პერსონაჟები არა მარტო პასიურად დაგანა სიცილის საშა-ხურში, არამედ ხშირ შემთხვევაში თავგამოვლითი იბრძვიან მის დასამტკიცებლად და ცხოვრების ნეგატიურ მხარეთა გამოსაწვრვლად.

ნაოქვების საილუსტრაციო „მარტივი“ იმპრე-ბდა დროულად და გეოგრაფიული მასშტაბების გადაბ-გილება, რასაც მწერალი ამ ნოველში მიმართავს, წვეულეობით მხატვრული ხერხია, რომელსაც ავტო-რის სხვა ნაწარმოებებში ხშირად ხვდებით. მოქმე-დების ძველ დროში გადაგანა და პერსონაჟთა სამოქ-მელო ქალაქად მოწოდების არსევა ამის რომანტი-ზმის ფორმა არ არის. ნოველი ამატურ ხანაში ფართოდ აღმკვიდრებულ ბიუროკრატიზმს სვამს საბ-რძღვლო სიამეზე და საქმოდ მკაცრი განხეინი გამ-ოქვის მისთვის.

რეკავ მიშველაძის წერის მხერა სადაა და უბრა-ლო, სილი ნათელი და გამჭვირვალე, დაილექტი-ზმებითა და გარტონებით მომთხერად შეშავებული. როგორც ითქვა, მისი ვიზრები ძირითადად ქუთაისისა და აჭარა შემოგარანის მკვიდრი არიან და სახელ-დასხვად გამოვინილი სახელებით მონაილუდ სო-ფელ-ქალაქებში ცხოვრობენ. ეს გარემოება მნიშვნე-ლოვანწილად განსაზღვრავს იმ ფაქტს, რომ იმერული სიითი და ყოფით-ეინორტაფული თავისებურებანი მათში კოლორიტული შიამბეჭდაობით არის წამოწ-ვული წინა პლანზე. თუკა აქვე ისეთ მარჯასით უნდა ითქვას, რომ კოლორიტის აბგარი ნიჭობრება თუთი-მიწურ იერს კი არ იტებს, აღმაინური ტიპებისა და ხასიათების გამოკვეთის ეფექტურ საშუალებად მკე-ოდრება.

განსაკუთრებით ძლიერია რ. მიშველაძის დიალო-გები, რომლებშიც ძალდაუტანებლად იკვეთება პერ-სონაჟის ხასიათი ნიშან-თვისებები. ხანმოკლე შე-არვლისა და მისი ჭირვეული ახალგაზრდა კლიენის - თათარის დიალოგი იმპრეზდა.

რ. მიშველაძის ნოველებში ბევრი რამ არაპირ-დაპირ უნდა გავიანროთ, მოხელნილად მოტენილი უნაღის მიშმა უნდა ვიკლნისმოთ. აი, თუხდაც ამავე ნოველებში: კაიბონისა და ჭირვეულ კლიენის შორის აგვილ დავაში 'ანანარჩენი მკერავები ჩაერთენ. მისხულ ოსტატმა ინაკლემ ტკბილი სიკეთე დაა-თოშშიანა თათარი, რამდენიმე საათის შემდეგ დაიბარა და შარვლის გადაკეთებას დაპირდა. სინამდვილეში მის შარვლისთვის ხუცი არ უხლია, წასაღებად მოსულ თათარს კი იმდენ უქო დაწვენებული შარ-ვალი, სულ მალდობა აძახებინა. მაგრამ მწერალს ამის ამ გარტოვლებამ უფრო მეტად სულ სხვა რამ აინტერესებს, სულ სხვა სიამართულ, რომელსაც ამდაგვარი სიტყვებით გამოთქმევენებს ახალბედა მკერავი: „ტკბილ სიტყვებზე უკეთესი მართლად რა არის ამ ქვეყანაზე. მაგრამ ის, რაც ახლახან გამოტრდლმა მკერავმა ასწავლა, მართლად ასე საჭირო, მართლად

ასე სასარგებლო იყო ხელისანი კაცისათვის“.

რ. მიშველაძის სტილურ ინდივიდუალობას არსე-ბითად განსაზღვრავს იუმორი, რომელიც ხშირად ირონიამაც გადაიმრდება. თუკა მწერლის მიერ მომარჯვებული სატირულ-გროტესკული მითარხის სუსხზე უფრო მეტად დიმილსა და სიითის შეიცავს სილამე.

მართალია, რ. მიშველაძის ნოველებში, წვეულე-ბრიუ, პერსონაჟის ცხოვრების ერთი ეპიშოლია მითი-რობითი, მაგრამ საინტერესოდ მხრჩეული დამაბ-გული ეპიშოლი გმირის მოუღ ცხოვრებაზე ვეიქმის ნათელ წარმოდგენას.

რ. მიშველაძის მწერლური ინდივიდუალობის და-საურწილი შემოქმედებითად ათვისებული ლიტერა-ტურული ტრადიციები მისი პირი იმ მხრთვე მნი-შვნელოვანია და საყურადღებო, რ. მწერლის მიერ დასმული ყოველი საკითხი თანამედ ვეობის წილი-დან არის აღმოცენებული. ამ საკითხებისდმი ავტო-რისთვის დამოკიდებულებას შეუღდა. უბოლად და უკო-მართობილად წარმისახული სიამართულ განსაზღვრავს.

რ. მიშველაძის სტილისათვის ნიშანდობლივია: ყურადღება გაამახვილოს მხოლოდ შთავარსა და არსებობაზე, მაქსიმალურად შეკუმშოს სიტყვები, არ გადაკვირთოს იგი შედეგში და უფუქციოდ დგალეობი-თა და პერსონაჟებით.

სწორედ ამის შედეგია, რომ სათანადოდ მოქმედი-ვებული და დახვეწილი მისი ნაკლები ექსპოზი-ციური ნაწილი, ავტორის პირველვე სტრუქტონით მოხამავს ნაწარმოების სიტუტურ ქარგას და მკით-ხველს თავიდანვე მოაქცევს მოკლენათა განვითარ-ების ექსტრმა. ასე რომ, როგორც მწერალი, რ. მიშველაძე კარგად ფლობს ამის ობობის ხელთე-ნებას და მოქმედების მსვლელობის არვისში მკით-ხველის უშუალოდ და ძალდაუტანებლად ჩართვის ოსტატობაში.

როგორც ითქვა, პერსონაჟთა მახასიათებლად მწერალი განსაკუთრებულ დავიერს ის სიქის დაბ-ლოტს. ხშირად სწორედ დაილოტში ოსხენება ოს-ტატურად პიროვნების მნიშავნი მუნეა, მისი ხასიათის განმსაზღვრელი ვისა თუ ის არსებობი ნიშანი. აქვე აღვნიშნავთ იმ განსაკუთრებულ მნიშვნელობასაც, რომელსაც ავტორი ანიჭებს ობობობაში მომთხერად გამოყოფილ ვარონსა და დიალექტიკურებს, ფრანგის აბებულას ამა თუ იმ კუთხის მკვიდრობა შეკვე-დებისათვის დამახასიათებელი ინტონაციური ელერა-ბითი.

რ. მიშველაძის მწერლური ინდივიდუალობის დახ-ასიათების ყურადღება უნდა გაავსახვილოთ, აგრე-თვე, პირტრეული დწერის ხელთეუნებაზე ტრადიცი-ულად ცნობილი ხერხის მომარტეებით დახატულ პირტრეულ თავისებურებებს ნოველებში ყოველ-თვის მნიშვნელოვანი ადგილი აქვს დამოთხვლა. ამ დწერა-დახასიათების დროს ერომბაიუმბა ნაწულ-ნახლართული პიროვნების გარეგნული სახის განმ-საზღვრელი ნიშნებიცა და მნიშავნი ბუნების მიმანიშ-ნებელი თვისებებიც.

უპირატესწილად სწორედ ამათი მსუბუთი მიტე-ბული ფსიქოლოგიური დგობლების შემკვილობი ქმის რ. მიშველაძე თავისი გმირების ანდივიდუალურ მხატვრულ სახეებს. ნაოქვების საილუსტრაციოდ მოთხერად კონკრეტულ მაგალითებს „რეკავ და მის მიშველ ფეხებს დაეანერო. ეკვიპოა, ფეხშიშველი

ული ნოველის ლირიკული გმირი - მოხეტიალის ხელი დაეცა და გაგანია სიყვანი ღვთისსაგან გაეთვისებულსინა. მან მეურნე კაცის ინგერესით დაბოთალა ნესტორ ხუნადის შოილი ეს აუღადღებდა და ყველაფერი ერთიანად შეიძინა. მაგრამ ორიოდე საათის შემდეგ ბაზარში მოხეტიალე შწერალმა მოლოდინლად აღნიხა, მის შიერ ხელა-ცლილმა მოხურმა თითმთავრის კაბინიან როგორ „ენერგულად გადმოთირა ხის ძეგლითაველი ჩემო-დანი და იქვე, ერთ-ერთ კუთხეში სახელდახლოდ გაშლიდა ურღამზე კვლავ ვალმთავრის დალაღვა შინიდან სასწრაფოდ ჩამოტანილი ძველშანები და შემტრის მოლოდინში კმაყოფილებით გააბოლა ყალი-ონი“.

ასე შთაგრელება ამათი მოქმედების შემდგომი განვითარება მწერალს უკვე ადრე აინგერესებს. მისი ინგერესის საგანი სულ სხვაა, გაცილებით უფრო მნიშვნელოვანი და საკვლისხმო, ვიდრე მოხუცის ვაჭრობის შედეგია. ნოველამა მოთხრობილი ამათი ამ მნიშვნელობას ფინახდა იმებს, სადაც უსიქოლო-გური საშუკათა და დამაჯერებლობით არის გამკლ-აენებული ნაწარმოებში გადმოცემული სიუჟეტის მიმბოლური შიშანსწრაფვა: „არა, ბაგონი, წყნებურ კაცს შენ ასე ადვილად ვერაფერს მიუხვლები:

იქნებ ნესტორ ხუნადის თავისი ძველშანების გათიღვა სულად არ აინგერესებს, იქნებ მასაც ამ შილითი ხალხის ყურება უნდა, თავის შექცევა სურს დარჩენილი ორი დღის წუთისოფლში.

ახლის როგორ შივად, როგორ დაეუბნებუბი, ისედაც სირცხვილით ეთყუბი და ჩემი წელანდელი საქციელი ჩემ თავისთვისაც ვერ მასკავებამ“.

ჩემი აზრით, პირველ ყოვლისა, სწორედ აღამიან-ებისადმი მოხუცის ამ სიყვარულიან დამოკიდებ-ულეობაში ფეთქებს ის სასიცოცხლო სურვი, რომელიც რ. შამველაძის ნოველებს ამქვეყნურია ხალისათა და სიკეთის დაუღუღველი ენერგითი ავსებს.

ქართულ მწერალთაგან რ. შამველაძემ ერთ-ერთმა პირველთაგანმა გადასცა საქართველოდან ისრავალი ებრავლითა გადასახლებით განპირო-ბებული მწვეუე გკილით. ამ თვალსაზრისით საუკეთესოა ნოველა „სიკვდილი“, რომელშიც დამაჯერებლად, შართალიდ უსიქოლოგური დეგალების მომარჯვებით არის გახსნილი ამ უადრესად მტკივნეული საკითხის ორიული შინაგანი ბუბნა. აუტორმა ერთმანეთს დაუპირისპირა ორი განსხვავებული თვალსაზრისი, ორი სიპართლე: ერთი შიარეს დგას მისიელ მონენაში - ისრავალი გადასახლებულად აბარეული ებრავლი, მეორეზე კი მისი მოხუცი შამა - მოხე, რომელსაც აქედან წასვლა უარმოდგენილ ამადა დამადატენ შირებზე, კარგად ვიცი - მისიელი დინჯად, გამშრალი ხმით დაპირაკობდა, - მაგრამ შინიც შიდეღისა. ქვეყანა შილის და შიდეღისა. ჩემთვის კი არ შიდეღარ. ქელს დაჟი და კალაოიგი იქაც უნდა...

შარა მე, შენ კარგად იცი, ჩემი შიდეღისაგან შიდეღარ.

- შიდეღისაგან?
ქეშიპორისი ერთბაშად მოფიინა უღამაშისი, მტრედისფერი ნაოლი.

- ში, შიდეღისსითვის. ჩემი ნანგრამი თავის ქვეყ-ანაში იცხოვრებს. თუ ჭკუბ ექნათ, ჩემი შიდეღისაგან ჩემი შიდეღისი იქნება. შე, შე ლაყარუნე ისინი სახლში ათასწლეობი სიგათლის...)

- რომელ სახლში?
- ისრავალი, შამანიშო. საშობლო დიდი სახლია...
- ის საშობლო, ჩვენ რომ გავმოველით, ადარ არის, თავს ნუ ვიგვეტები.

- არის, ჩვენ ჩავებანი. დაბრუნების იმელი რომ გვექონდა, იმდროინდელ ვინახეთ ამდენ ხანს ჩვენი დღეობი და ჩვენი გნა“.

აი, სწორედ აქ, ამ საუბრის წიაღშია განრთხული იმ დღის გრავლისი ფუსკები, რომელსაც აღნიშნული ნოველა ეძღვნება.

შოსახლი შიხდა, შიხილ შირე, აწილი თავის ცილმულიანად ბურუსით მოეულ საშობლოდ გმას გაქვეა. აქ კი დარჩა თავისი მგანჯველი სიპარტოთა და შიდეღისი შიფისადმი ფინახიკური ენოვლებული შეკერიბილი მოხუცი მოხე, ნოველის ბოლის მოხუცი ენახლის სწორედ ეს ხლეორე გრავლიადა გამო-ცხვარა, გრავლია, რომელიც ყველაზე მწველად გამოსცემს იმ გკივლისი ფეთქებას, რისთვისაც ეს ნაწარმოები დაწერა: „იქნებ შენ უ“ ა წახეულები, - ფიქრობს შირე და დარჩენილი...) - ჩემი აქ დარჩენა სირცხვილი ვინახეს? ვის რამე ჭირდება ბუბნე მოხე შირენაშოილი - არა, ჩემი დღეობი, შენ არ შირე, არ დამაშადე, დავინახე, და შართალიც ხარ. ამაყლა გავითი რომ ამქიდე, ჩემი რა იმელი გქონდა, აქ სულგანათლებული? რომ ვერ შეეძლო, რომ შიდეღისი რეკავე ბაზრის და ჩანისხილი სავსე ქუბების ფახად? შე ამ შიფის ბუღცი რ. შამველაძის ვარ, დღეობი, შე აქ უნდა მომკვლარიყავი“.

რ. შამველაძის შემოქმედების სიყვითელი ბუნება, როგორც ითქვა, ყველაზე შიგად ნოველის განრში ელინდება და ნაწარმოებში მოთხრობილი ამათი შუსხად თავსებად ნოველის ვანრულ ჩანრთობს.

რ. შამველაძის ნოველებში ხე ნად მოულობს გამბოგებულებს წინააღმდეგობა პიროვნების კეთი-ღმობილ სურვალსა და ცხოვრებულ შესაძლებ-ობებს შირის. მწერლის შემოქმედება შთაგრევი გმირი - ე. წ. პაგარა აღამიანი, სხვათა - გამოწრეული შისწორებუბითა და შიდეღის ენებუბით ხაყე - ხში-რად ხელმძივრული და გავმდლებული კაცის შართალ სეედს ამკიდრებს შიდეღისი გულში.

ასე ვერება საუკუველი რ. შამველაძის სტილური ინდივიდუალობის განსამაზღვრელ ერთ-ერთ ისეთ მნიშვნელოვან გენდენივს, რომელსაც პირობითად ენვებლიანი ეუბორო შეიძლება ვუწოლოთ. მწერლის გკივლანრევი ლიშიში პაგარა კაცის გრავლია, მისი სულის წხილი ფეთქება, წხილი, რომელიც არტუო იციბათად საშობლოებისაგან დაწახსიათიებელი ექვითა და უნდობლობით არის გამბარებული.

საპნის ქარხნის შუმამ ლეო მახათაძემ („კაყანი“) შიგაზე წასახლებული საგნები და შველებების ფული

ერთ მძაკეს მიაკითხა, ხან შეორეს - უნღოდა, ქალი ვინმეხუთის გადავანგრინა, მაგრამ ყველა დაკავებული აღმოჩნდა. ბოლის სახეზე ლეომა თავის მარგთხელა შეგობარს, ფიშიკურად გონჯ მურმანს მიავგარა.

ასე შემოიპყავს ავტორს შკოთხელის ცნობურებაში ეს უნებო ქალი, ერთი შეხედვით ყოველგვარ აღამანურ სიმპათიას მოკლებული და ქუჩის მძებად ქვეყლა პროფუნება, მაგრამ მისი ნამდვილი პიროვნული ბუნების შესაცნობად მთავარი მოქმედების შემდგომი განვითარება ხდება, რამაც ნაოლად დაჯვარწუნა, რომ ლეომას ამაღვარ უგოფრობაც, სიბილწეა და უთავმოყვარეობაც მხოლოდა ცხოვრების სიმკერით გამოქვლილი ნიღბა ყოფილა.

ამ ნაღბის გარეშა ბუღისწერის მწარე სახეულად უქვევა ქალისათვის, ნიღბისა, რომელსაც მწერალი ნოველის ბოლო ფურცლებზე ხამოვლავს მას, რის მიხედვად ჩვენს წინაშე მისი ნამდვილი პიროვნული მომხიბვლელობითა და სულეური სიწმინდით წარმოადგება ბიწურებისა და უსამართის წუქშიანს ამომრღლი ქალიშვილის პორტრეტი: „აქად ლემულთან ლეოსისმობილეთი ღამში და უწყო“. ამაღვარ მტკამორთომა, ქალისადმი ამაღვარ დამოკიდებულბა დრმად მოტივებულია და ამაღვარებლად აღწერილი ნაწარმოებში.

* * *

რეპე მიშველადე სახისათორ ნიშან-თვისებებით მკუიარად გამორწეული გიპების მსაკვარია. მისი გროსინაგები სმირად სწორად ამაღვარ პიროვნული თავისებურებებით გვაშახსოვრებენ თავს. მაგრამ აღამანურ ინდივიდუალობათა წარმოქმნის ეს გზა თითქმის არასოდეს იბრუნ თეთომბნურ ხასიათს და მწერლის გმრების პიროვნულ ბუღის წარმოსახვა სისხლბორეულად უკავშირდება ამ ყოფით ნამყაროს არსებით მხარეების წარმოქმნას, რომლის წიაღის უწევთ მათ ცხოვრება. ასე რომ, ავტორის მიერ დახატულ პერსონაჟთა თავგადასახლებაში ფართო განზოგადებულობითა და მრავალსახოვანებით ირეკლება გარემომცველი ცხოვრებისეული სინამდვილე.

მწერლის შემოქმედებით ინტერესის უმთავრესი მასაზრდელბეა წყარო თანამოერული ყოფია. რ. მიშველადის გმრები ჩვენი ყოველდღეობის ღვიძლი მივლენი არიან, დღევანდელი ყოფითი სამყაროს რიგითი და სხვათაგან გამოწვეული მეკიდნი, ვ. წ. პაგარა აღამანები, მათი ურტკენით ცხოვრება თანამოეროვე ყოფით ყოველდღეობის ციგხალი ანარეკლია. რიგორც მწერალი, რ. მიშველადე აქტიურად ღვას ჩვენი სინამდვილის შუაგულში და დროისმიერო სულსკეუებით წარმოსახავს მივლენებს. მის პრობაში ეს ყველაფერი სმირად იხიეთ სიმუცკითაც და თანამდევრობითაც კი უღინდება, რომ ჩვენს ცნობარებაში მოამბეწვლავდ ციგხლება თანამოერული ემოქალერე აღამდვილის ბევრი უმნიშველვანების ემიზილი. ამ თვალსაშრისით მწერალი-მომამმომართლად არ იმარტებს პროცესების-აღმა ვ. წ. „დისკაინური მივგომის“ პრიციმს და მივლენათა შუაგულში მყოფი გვის ემოცერობითი საგათ სინამდვილეს.

რ. მიშველადის ნოველითა ბევრი პერსონაჟის პიროვნული გრაველიის საუქვლად სმირად ის დღა

შეუხაბამობაა ქველი, რომელიც მ იალერ ცხოვრებისეულ ხეფრას და თენების საგნად დასახულ აღამანურ მომანსწრაფვას შორის არსებობს. მართალია, მათი უმტკესობა პაგარა აღამანის ხეწვლებრითი და ურტკენით ცხოვრებით ცხოვრობს, მაგრამ ბუღისადმი ამ მიწვეუნებითი შირნალების წიაღში სმირად შინაგანი პროტესტის გრძობაც ციგხლობს, რომელიც დროლადრო საკუიარ თავიან დპირისპირებისა და ერთგვარი ფსიქოლოგიური ამბობების სახესაც იძენს.

ნაოქვამის ნაოულსაყოფად თუნდც „თევზის ვიკარი“ გავისხენით, რომელშიც თევზის მზამაშის გამყიდველები - ჯახი კუხიანდის სწორედ ამაღვარ სულეური პროტესტის ამაღვა მოთხრობილი. მიუღის თავისი ცხოვრება ჯახი პავისონად და კეთილსინდისიერად ემსახურებობა მინდობილ საქმეს და მიუღელთა პავისონეშობა სარგებლობდა. მაგრამ ერთ დღეს საკუიარი ცხოვრებისეული ხეფრის გამო ჯახის გულში ხანგრძლივი დროის მანძილზე თანდათანობით ხანგრძლივმა შინაგანმა მყოფივლებამ ელთობაშად ამბობიქა და თევზის მ: ის „სინამდვილე გამყიდველმა“ ცილს უბიამოდ მიახდა, რომ „მოელე ცხოვრება სხვის“, ვიღაცის მაგიერად ქმონდა გტარებულ“, თავისი ნამდვილი „ადგილი კი უმაგრონოდ ქმონდა მივლებულ“. ქმრის საქციელით თემარდევქვლი ცილის შექობხებზე - რას თვლდა იგი თავის ნამდვილ საქმეს, თევზის გამყიდველმა ბერდაპირ და მიუკამ-მოუკიბავად მიუერ - არგისტობასი. ჯახი დრმად არის დარწმუნებული იმაში, რომ სწორედ არგისტობა იყო მისი ნამდვილი აღამანური მოწილება და უღრმესი გულსკიკილის გამობავება მისი გამო, რომ „აღბადმა“ სხვაგან ვადააგდო“.

რ. მიშველადის ნოველებში სამოქმედო დრო და ადგილი სმირად სამტკესლად გარეგნობულია ხოლმე. ამის ნაოული დადასტურება მწერლის მიერ უნტამითი წარმოსახვად არა მარტო ქართული სოფლები თუ ქალაქები, არამედ უცხო ქვეყნებიც და ხალხებიც. მაგრამ, მოქმედების ადგილის ამაღვარი გარეგნობის მიუხედავად, მთავრული თვალნათლვ გრძნობის და ხედვის, რომ მწერალი არასოდე ყდება თავისი ქვეყნის ემოქალერ სინამდვილეს და კი ყველაფერი სმირად ამ სინამდვილის ემტკერო წარმოსახვის მიმხით გამოყენებულ მხარვერულ ხერხას.

აქვე ხამგასმით იხივ უნდა აღინიშნოს, რომ უნტამითი შექმნად უცხო ქვეყანაში მოქმედების გამლაი ავტორი უმარტესწილად საბჭოთა პერსონაში შექმნილ სოველებში მიმართავდ, რითაც ცილილია, მარტეად გასამართი ალგორითის გზით დავდომ და ემხილება ის მანკერებანი, რომლებიც ამ ემოქმე ჩვენი ყოფისათვის იყო ფართოდ დამახასიათებელი.

სწორედ ამ გზით უმდომო მან ჯერ კიდევ საბჭოური ხანის მკერე ცენწურული უნტამივლების პირობებში იხიეთ ნოველების შექმნა და გამოქვეყნება, რომლებშიც მოქალაქეობრივი გაბელებით არის ნიღბახალა სოციალისტური ემოქმე შეღვება ჩვენს იმპაინდელ ყოფიში ფართოდ დამკიდრეული ნეგატური მივლენები. მრავლისმიქმელთა ის ფაქტი, რომ მწერლის კრიტიკული თვალთახვლის არემი იმპერის უბადლესი ხელისუფლანი სმირად ქმევენ ხოლმე ერთ-ერთი სწორედ ამაღვ ნაწარმოებია „ერთობა“, რომელშიც საგრულ-ერო-აოსტული ფორმით არის მოთხრობილი ამისი გუბერნატორის - პი-

ამბობენ აღბაჟზე სიუვეტებე თქვეჯა ხოლმე ხანძმ-
უმოლ თუნდამე „მიცეაღებულთა გამციოცებლები“
გავისხენოთ, ნოყელა, რომლის აზრობრივმა მისანს-
წრაფებამ მინაგანად ნ. ლორთქიფანიძის ცნობილი ნაწ-
არმოები - „სიკვდილის წამალი“ შეიძლება გავ-
გახსენოს.

კეთილშობილეთის სამშობილეთის უროსის ლევან
ჩხობაძის სამსახურში მყოფი ლევან უცხაური
სტუმარი უწვია - უცხობი ქალი, რომელმაც საჩუქრად
მკვდრების გახაცოცებელი წამალი გადასცა. სასა-
ფლაოში მისული ლევანი საგონებელში ჩაყარა-
ნილი ფიქრით, რა ქნას, რომელ მკვდრებს არგუნის
ხელშეიერი მიწიერი სიცოცხლე მაგრამ ნაცნობ
მიცევალებულთა ცხოვრებისეულ სუფრის გახსენებამ
და ამ პრობლემათა განხილვამ, რაც მათ გაცოცხლებას
მოხერხებოდა, ლევანს განზრახვამე ხელი ააღებინა
და ასეთი დასკვნამდე მიიყვანა: „არ ღირს, არ ღირს
ნამდილად თქვენი მაგარებული წასულისა, თქვენი
ადელი აღარ არის. არ ჰქონილება ქვეყანის გაცი-
ხლებული მკვდრები“.

მკვდრების გაციოცხლები განზრახვამე საბოლო-
ოდ ხელნაქნელმა ლევანმა წამალიანი ხოთილი
სასაფლაოში მოისროლა და, ის თყო, დამწივლებული
უკან გაბრუნებას აპირებდა, რომ „ხოჩქელმა
ნორციოკენ მიახვდა. თითოეუ გაციოცხლებულ მიცე-
ვლებული თმანიანი ყოინთი მისკენ გაბრუნებოდა.
ჩხობაძე შეშინდა, უკან დაიხია და რკინის შოკაძის
ჩაებად უბრა. გაციოცხლებულთა რაშში ძეწასისთან წაშით
გაქცევდა, ლევანს ერთი გამოსვლეს და მამინეუ შურე
უწევს, სირბილ-ყოინთი ბუვენი აღდრის...“

როგორც ნოყელის ფინალიან ირკვევა, თუმცა
ეს ყველაფერი ნაწარმოების შოკარო პერსონაჟის
მხოლოდ სამშობილეთი წარმოსახვის სათავე და
შევი არაფერი, გაციოცხლებულ მკვდართა ყოითი-
ადამიანურ პრობლემების ჩვენებში მწერალი კიდევ
ერთხელ მიგვაქვეყნებს ყურადღებას იმ მწიბობრივი
ცნობილებისა და მიწიერი ვნებებისთვის, რომლებიც
კაცობრიობის ამქვეყნიური არსებობის განუყოფელ
წარწილად დამკვიდრებულა ყოველ დროსა და ყველა
ეთაჟში.

„ნენი თუ არ ვივარდო ერთმანეთისთვის, უფრო
გამწარდება ეს წუთისოფლი. რაღაც შედეგათი უნდა
გამოვიტყურო... ასეთი დრო მდის, ისე მოგვერია ეს
მანქანები და ისე უმორთოთ ერთმანეთს, რომ თუ
რამე აღაღვარენს, მტვი სიყვარული და კაცის
თაყვანისცემა გადაგვარენს“ - ამ სიტყვებით, რომელ-
თაც მისი კოეჟი მომავლად შეითვალს მისამავალი
ქართული კაცი წარმოითქვამს (ნოყელა „ერემლი
ხად არის“). წუთისოფლის სიმშობილია და აღმანიანთა
მსუგელოთობი განამბეულ-დორბუნებულ დრმად
სისურვი კაცი, კიდევ ერთხელ გამოხატავს მწერალმა
თავის შემოქმედების კუმინსტური მიზანსწრაფვა
და მოყვასისადმი ბქეიური თანადგომის და სიყვარ-
ღის. „რამდენი ამნარი კაცი მისაწყლება, ლე-
ორო, ახლა, ამ წუთში, თავის ბეჭუქლიანო გუმბე“
- ამითავერებს აკტორი ცხოვრების უღმრთობითი გან-
წამები ამ უმწუთი მოსურვის ამის თხრობას და ჩვენს
ცნობიერებაში ერთმანეთის მიყოლებით ციხლდება
მის მიერ ასეთივე აღმანიური სიყვარული გამოიქ-
წილ სხვა პერსონაჟთა მხატვრული სახეებით.

რ. მიმუვლადობს შემოქმედების გამოცხად ნაკად
გალვას ერთი საჭირობოგო პრობლემებზე ფიქრი.
მწერლის თვალთახვლების არეში ხშირად უმწევევის

სახით ექვევა ჩვენი ერთეული თვითარსებობის
განსამაღლებელი ბევრი პრობლემატური საკითხი,
რომლებიც პილემიკური სიმპიურთა უკომპრ-
მიზისობით არის განხილვ-გამარბულ „თარბის
რომანტიკულ იდეალიზმებს ავტორი სიბრძნის
შეუნიდაბაე და შეუღამაშებულ ფორმით თქმას ამქ-
ოთისნებს და მოგვერ ერთგვარად მიპრობლიმეუ-
ლადაც კი წარმოსახავს მოვლენებს, რითაც ბქეი-
რად ცდილობს მკითხველის ყურადღების მიბოლიმე-
ბასა და მის გულში ერთეული თვითმეგნების
გრძნობის კიდევ უფრო გამძაფრებას.

ერთ-ერთი სწორად აღდავლილი ხელისყვერითი
განმსჭვალული ნოყელა „ჩაქა“, რომელმაც უფრო-
დნიდან სამშობლოში ჩამოსახლებული სულხან მიქ-
ელაძის თვალდასახვლია მოიხრობოდა.

ერთგულად პრობლემის გამარების თვალსაზრის-
ით ერთ-ერთი მეგალ საინტერესო ნაწარმოებია
„სახქველას სტუმრები“. ერთი მხელვით უბრალო
და მარტავი სიუვეტის მქონე ამ ნოყელამ დრმა
მინაგანი ირინით არის მოხლებული ის აღმანიური
და ერთეული უმაღლრობა, რომელსაც სამკითხი ხელ-
ისუფლების წლებში წვეის ფორმის მძა წოდებულ
რუხი ერის ბევრი წარმომადგენელი აქედნდა
იმპეიის შემადგენლობაში მყოფი სხვა ხალხების
მიმართ.

ქალაქ ყვანბალურის მკვიდრი, ცოლ-ქმარი
დარია და ბქეი, საჩქველადი ჩამოდიან სტუმრად
ახლად შექმნილ მეგობართან - მავლელოსთან. როგ-
ორც ნოყელის მინარსებიან ადვილად მისვლება
მკითხველი, დარია და ბქეი რუხით არიან, მავლეო
კი უბრალოა. მასპინძლებმა ძალა და ენერჯია არ
დაიმურეს სამისოლ, საბავთო სტუმრებისთვის
იღრესული სასინძლობა გუწავთ. მაგრამ მათმა ად-
აფარმა მკვლდობამ არათუ მადღიერების გრძნობა
კურ აღმია სტუმართა გულში, არამედ, პირიქით, მათი
გაღმინება და უკმაყოფილება გამოიქ. ია. მავლე-
ოთიად, გამომშვიდობების წინ წარმოთქმულ სადღე-
რბელოში ბქეიმ „მასპინძლების სადღეგრძელო კი
არა თქვა, დამწმობათვის გულისმომკვლად სიყ-
ვეითი გამოვიდა. ლაპარაკობდა ნაწყვებ-ნაწყვებად,
ამკარად გაგულისებულ...“ ბოლისდაბოლის, რაა
ეს გაუთავებულად ლხინით. დავიჯერო ახლა, ასე გავ-
ხარდათ ჩვენს ჩამოსვლიან... მთმა უნდა ყველაფერი.
კაცმა რომ თქვას, რა ხდება ასეთი, უბრალო ამან-
ავა ვგუგუქნობა, მეტი ხომ არაფერია. დაწვრილობით
იღამარავა მის მიერ შემწნეულ სხვა „უმგუგუასო-
ბებზე“.

ასეთი მინაგანი ირინით ვლინდება ნოყელაში
დრმა გულისგაცივლით იმ უმაღლრობის გამო, რომელ-
იც ქართველ კაცს წილთ გომის ნამიერობაგან არცთუ
იშვითადა ხელისთა უბოლად, უხეგროდ და უმურველ-
ად გაღებულა გულის სიბოხსა და სიკეთის სანე-
ვლოდ.

* * *

როგორც ვნახეთ, რ. მიმუვლადობს ნოყელაში
მრავალ პრობლემატურ საკითხს წამოჭრან მკითხ-
ველის წინაშე უცნობით მწერლის ამ საინტერესო
ნაწარმოებებს და ჩვენს თვალწინ ციხლდება მწევე
ყოფითი სიგუციები, სიდრისხეულად წარმოსინდება
თანამედროვეობის მძაფრი სოციალური წინააღ-
მდელობა, მქსიერებაში აღბეჭვდება მრავალერ-
ოვანი ხასიათები.

რუსულან ფიფია

ჯვარცმა უფლისა იოანე მინჩხის პოეზიაში

ქართული ჰიმნოგრაფიული პოეზია ბიზანტიურის მსგავსად უსაბუნსა და სახარებაზე დაბნელებული, „ჰიმნოგრაფისტების უბრავესია თემა, მის გამოსახატავად ის არ მიმართავს განყენებულ სახეებს, რომ გამოთქმითა ბრწყინვალეებაში თემის მთავარი აზრი არ დაიხრდილოს“ (გ. იმედაშვილი, კ. კეკელიძის საიუბილეო კრებული, თბ., 1959, გვ. 153). მიუხედავად ამისა, ჰიმნოგრაფია მხატვრული აქსესუარი მდიდარია მეგაფორებით, უპითეგებით, ალიტერაციებითა და სხვა გამომსახველობითი საშუალებებით, რომელთა შემწევა რეგიათა მკითხველისათვისაც არ არის მწელი.

„ქრისტიანული ხელოვნების საუფლოდან ჯვარცმული, მუკრაცხოვრული, განჯვა-ტკივილიან წილნაყარი, კმაყოფილებას განზრდილი, მატრამ მუღამ იმედით ანთებული, შემართული ადამიანები შემოთვქერნიან“ (გ. ფარულავა, განჯვის ქრისტიანული ჯვარცმა და ეროვნული მწერლობა, „ციცკარი“, 1992 №2, გვ. 106). ქართული ჰიმნოგრაფიაში მნიშვნელოვანი ადგილი უკავია იესო ქრისტეს ჯვარცმას. ადამიანის ცოდვების გამოსახსენებლად უფლის აღსრულება ერთ-ერთი ყველაზე გავრცელებული თემაა პოეტური საგალობლებში.

ქართული ჰიმნოგრაფიის კლასიკურ ეპოქად მიჩნეულია X საუკუნე. სწორედ ამ პერიოდში მოღვაწეობდა იოანე მინჩხი და მას წინ ელო რამდენიმეაუკუნოვანი გამოცდილება სასულიერო პოეზიის განვითარებისა. სამართლიანად აღნიშნავენ, რომ სწორედ იოანე მინჩხის პოეზიაში მერწყმული დიდი გრაფიკულია და ორიგინალობა (იოანე მინჩხის პოეზია, თბ., 1987, გვ. 91), რაც მის შემოქმედებს განუზომლად დიდ მნიშვნელობას ანიჭებს.

იოანე მინჩხის პოეზიის გაცნობისას უკბად გამოიკვეთება რამდენიმე ბაბლიური სახე-სიმბოლო: უმთავრესი კი მანის ადამიანთა დაკეპული ბუნების დასაღვანება უფლის მიერ მოღვანებული იესო ქრისტეს სახეა. უფლის განკაცება შეიძლება უმაღლეს აზრს და სწორედ მას წვდომა იყო მთავროვნე ადამიანთა უმთავრესი მამანი, რის გამოც ჰიმნოგრაფია განსაკუთრებული ყურადღება ამ მხრის მწველებრივ მოვლენაზე ათლებდა.

იოანე მინჩხი თითქოს ფხვადივს მაჰყვება ქრისტეს ცხოვრებისა და ჯვარცმის სახარებისეულ გზას და დიდა ემოციურბით, მისანგანად მელღვარე პათოსით უყვება მკითხველს, რომ ადამიანები „დაბრმს გონებითა შურისაგან ბორიკასა და წარ-

წყმდეს ცხორებისაგან“ (იოანე მინჩხის პოეზია, გვ. 196).

„იკითა უშუალობა, უტურთა, უგულსხმობა, მბრძობთა ღმრთისათა უფალ დიდებსა და ავანაკთაებრ დასაჯეს ჯვარსა ზედა“ (გვ.291). თითქოს სახარებას უურვლავ და თვალწინ ვიდგას ბორიკადამიანთა ხელთ განწირული მხსნელი, თითქოს ცხადლე ჩაგვისმის ოიანეს სიგვევბ: „მამის მისიკა იგი მათ, რადთა ჯვარს-აყუან. ხოლო მათ წარსევენს იესუ და ეკიდა თუთ ჯუარი თუ სი, და განრგოლდა ადგელსა მის თხემსსა, რომელსა პრქუნებრავლეს გოლგოთა. და მუნ ჯვარს ადვეს იგი“ (იოანე, 19, 16-18).

შუა საუკუნეებს ქართულ ლიტერატურაში ძიევე, როგორც ფოლკლორში, სიმბოლო-მეგაფორები ძირითადად უცნობია ადამიანისა და მისი განკლებს მსგავსებას იეს მნათობებთან, სამყაროს სტიქიასთან და ა. შ. (მ. უკმაჯურთძე, ქართული ლირიკის სტორიიდან, თბ., 1989, გვ. 30).

იოანე მინჩხი ჯვარცმასთან დაკავშირებით განსაკუთრებულ მეგაფორულ დაგვირვებას აძლევს მნათობთა სიმბოლიკა, რომელთაგან უმთავრესად მინის მწე გვესახება. თეოლოგიურ და სამყაროს ლიტერატურაში მშის სიმბოლიკა საკმაოდ გარგად არის შესწავლილი (გ. ნობაძე, გ. იმედაშვილი, მ. გვიგინიშვილი, ნ. სულავა, გ. მოსია, ლ. სორიდა...), მოგადად აღვნიშნავთ: სასულიერო-საეკლესიო ლიტერატურაში მშის სიმბოლიკა საკმაოდ გარგად იქეს საერთორივი მნიშვნელობა ღვთის მეგაფორად თუ სიმბოლო-ალეგორიად გააზრების გამო. ოდნე ფიზიკური მშის გააზრება კი არ ვადაღს სულიერ მშეში, არამედ თაეად ღმერთთა წარმოდგენილი სულიერ მშედ. მატერიია: ერი მშისაგან მის გასარწყვად და მეგაფომიკურბა-სულიერების დასახაბუთებლად მშეს წინ უძღვის თითქვენები: დაუღამებელი, დაუებლი, დაუესებელი და სხვა (გ. მოსია, ბიბლიურ-საღვთისმეტყველო მეგვლების მეგაფორა-სიმბოლიკის მოგვირთი საკითხი, შუგლიდი, 1997, გვ. 12).

იოანე მინჩხის პოეზიაში მწე ჯვარცმასთან დაკავშირებით უმეტესწილად ფიზიკურ ასაქეპმა მომხრის: „უკარეკმასა მწე იგლოვლა“ (გვ. 200); „მწე მგლოვიარე იქმნა და დაბნელდა ნათილი მისი“ (გვ. 196). თუმცა ღვთიურ ასაქეპმში გვეულენება იგი: „ნათილი მშისაგ დაბნელდა ქუეყანასა ზედა ჯუარეკმასა ღმრთისა ღმრთისა სიგუკსასა“ (გვ. 281).

ქრისტეს ჯვარცმა ნათის დაბნელებაა, იმ საძინელ ღღეს, პოეტის თქმით, „მნათობის დაბნელებს“ და „განათილა ქვესქნელი“, რამეთუ სული იგი „შემოქმედი ხელმწიფებით განპკუეობდა წყვილადს“ (გვ. 232).

ჩვენ შეველოვით, დავეუქებნა ჯვარცმის საგლოვად მშის შეგაროვლი გამოყენების ნიმუშები აღრინდულ და მინჩხის პერიოდის ნათარგმნ ბიზანტიურ მწერლობაში, სადაც ამ მხრივ მრავალფეროვანი სურათი დაგვხვდა: „უველეს ადგარში“ ქრისტეს ჯვარცმის აღსაქმელად ბეერგან არის გამოყენებული ეს მხატვრული სახე: „მას ეამსა ეზო იგი გაბრისაჲ მის განიო და მჰეე დაბნელებს“; „მჰეე დაბნელებ და ღღეე კელად დამუე გარდაიქმს“; „მჰემან ბრწყინებლება თჳს დაიფარა; რამეთუ უფალსა ხელვიდეს ჯვარცმულსა“; „მას ეამსა მჰეე დაბნელებ და ქექეანა; თჳიძრა“ (უველეს ადგარი, თბ., 1980, გვ: 198; 201; 200; 207). სისურ მრავალთაჲსეი ჯვარცმა მშის ბნელად გარდაქვევას უკავშირდება: „...მან ჯვარცმულმან მჰეე უნელად გარდაიქმია“ (სისური მრავალთაჲი, თბ., 1959, გვ: 82).

თეთი პოეტის თანამედროვე პიმსორგრაფთა შემოქმედბეე ამ მხრივ საინტერესოდ არის წარმოჩენილი, მაგრამ ჩვენი ყრადღებეა მიექცია ერთმა გარემობამ: თიანე მინჩხის მიერ შექმნილი სახე-სიმბოლო მშისა, სადაც ის გვეუბნება, რომ „ჯუარცმებას მჰეე ივლიობდა“ ან „მჰეე მგლოვარე ექმნა“ მხოლოდ მინჩხისეულია და ეს შეგაფორული სახე მხოლოდ მის თრეგინალურ პალიტრას შეიძლება მიეკუთვნოთ.

გაიომ იმედამივლს ქართული პიმსორგრაფიის შოგად საკითხების კვლევისას ყრადღებეობდა არ გამორჩენია ჯვარცმული ქრისტეს თიანე მინჩხისეული უმძველერესი შეგაფორით დახატბე: ქრისტეს სიდალას გავლბობაქედ თიანე მინჩხი მიმართავს ლომის საყოველთაოდ ცნობილ ძლიერების სიმბოლოს. ის იმას იყენებს ქრისტეს გარდაცვალების საინალიგოლო, ქრისტეს გარდაცვალებას ის აღდარებს ლომის მიძინებას შემედე შესანიშნავ შეგაფორებამ: „ეითარცა ლომმან მიყრდნობით მიძინა“. ამ შედარებაში ქრისტეს მიცვალების მხატვრული გაბრუნება დაიდა მიძინება ლომის ფიგურით ხორცესხმული. მილიანად შეგაფორას თო თემა ბქეს - სიკვდილი გავლბობელა როგორც მიძინება და ქრისტეს ფიგურა ლომთანაა შედარებული. პირველ მათგანს თეთი თიანე მინჩხის შეგველებებამ მიეყოება ანალიგობა. ქრისტესადმი მიმართობაში ის ამბობს: „გკვდილი დაძინება შენ“. აღვილად წარმოხალგვნი ლომის მიძინების გარეგნულად დაიდა სურათის გამოყენებით საგლოვებში მიღწეული ქრისტეს სიკვდილის სიდალას ჩვენებარეღვიერე ამერეფივბაში, რამეი ჩანს სწორედ შედარების მთავარი თემა: ქრისტეს სიკვდილი აღამაინური სიკვდილით არ დამთავრებულა. ეს არის მიძინება ლომის მსგავსად, რომელიც გაღ-

ვიძებისა უფორ ძლიერ ნახტომს აკეთებს (გ. იმედამივლი, ღღს. ნამროში, გვ: 155).

პროფ. გიგე მოსია მუთითებს, რომ ეს სახე-შედარება პიმსორგრაფს დაბალბის წიგნის გავლენით უნდა გახსენებდა. თაკობი ასე მიმართავს თავის ერთ-ერთ მივლს ივდას: „ლექუე ლომისა ივდა, შეენარისაგან მჰეე ღეო ჩემო, აღმოქედ მიწოლით დაძინით ეითარცა ლომმან“ (ღღს. 49, 9). ქრისტეს ჩახვებას - საელავებში სულით გამოუქვევია ქვესქნელის წყვილიდას განათება. „უფორღს ნათობისა მშისა.“ ხოლო ჯოვრეხეთი შეიწვევობა (გ. მოსია, „ღღეთიანის“ ლიგვრებერული წყარობისა და პოეტიკის საკითხები, თბ., 1989, გვ: 172). ნ. სულბეა უფორ აღრინდებს ამ მხატვრულ სხვის არქეტეპობა მიძინებას და თვლს, რომ მჰეე შედარებანი ფსალმუნური წარმომავლობისაა და მინაგანი ძალმობილებს, ძლიერების გამოხატვებაა. შემვიდე ფსალმუნნი იკითხება: „ნუსადა წარბეგეოს ეითარცა ლომმან სული ჩემი, არავის იყოს მჰქსნელ ჩემდა, არცა მესობვარ“ (73). ლომის შეგაფორული სახე თიანე მინჩხის საგალობელშიც გვხვდება: „ეითარცა ლომმან მიყრდნობით მიძინა“, რომელიც ქრისტეს მიცვალების შეზუნბრბივი სურათობა წარმოხალბული, ერთდროულად შედარებბეე არის და შეგაფორბეე ლომი ქრისტეს სიბლიეის სიმბოლოა, ხოლო მიქსელების გარდაცვალებეა დაიდა მიძინების მხატვრული სახით არის გაღმოქმედილი (ნ. სულბეა, XI-XIII საუკუნეების ქართული პიმსორგრაფიის მხატვრული საეციეობა, თბ., 1997, გვ: 30).

როგორც ქართულ ლიგვრებერულიცეობაშია აღნიშნული, თიანე მინჩხის პოეტური მოღვაწეობა უდალბში მოვლენბა ქართული პიმსორგრაფიის ისტორიაში და ამ განუშობლად დაიდა მისი-ენებლობის პოეზიაში ნებისმიერი ახპექითი მიღრმავება საინტერესო სურათის გვიჩვენებს. თიანე მინჩხის გენბალურ ხელვას არ გამორჩენია არც ერთი ნიუხისა საელკობისეკველი ლიგვრეგობს, არც ერთი მიერედი მგრბისი, რომელიც საკუარ პოეტურ პრინციპში არ მოექცია და თრეგინალური ფორმით არ მიეწოლებინა დაიდა გრადიციების მქონე, დახე-წვილი გემპოვების მკითხველსა და მსმენელსათვის. ამ როგვს მიეკუთვნება ჯვარცმის დახატბე კონსმერ მოვლენად, რადგანეი იესო ქრისტემ სისხლი და ხორცი შეისხა, რათა მომკვდარიყო. „იგი გაძმინდა, რათა იგვიროთს ჩვენი ცოდვებ“ (ითანე 3, 5). იგი „გკორეთობა იღვენა და გონდვენა ეუმპეი, შეკრა ცილბეა და დამშქვლბა ჯუარსა მას მელისასა, რამეთუ რომელსა ჯორე იგი მისი, აღსნობა მათ დრთიებება იგი თჳსი“ (მაგბერდის კრებული, თბ., 1979, გვ: 287). პოეტი დაიდა ძალი-სხმვეით წარმოუქნეს მკითხველს ჯვარცმის მნიშვნელობას და თივისა პირველწყაროსაგან განსხვავებით უფორ მიეცოვრდა და მძაფრად გვიხატბეს სულს გაბმოსახვილად ქრისტეს მოკვდინების სიდალბს.

ნინო კოჭლოშვილი

შიო არაგვისპირელის ნოველები

შიო არაგვისპირელი ლიგურატურის სარბი-ელზე გამოხელისთანავე გამოირჩევა წერის ახალი მანერით - ამრის გამოხატვის მხაგერუ-ელ სისადავით, სიმუსტით, სიღრმით, სიმკვეთ-რითა და სიკვეთის თუ ფრაზის ლაკონურობით. ის დამამკვიდრებელია ჩვენს მწერლობაში მცირე ფორმის, მაგრამ რთული და ღრმა სიცი-ალურ-ფსიქოლოგიური შინაარსის მოთხრობა-ნოველებსა. იგი გვეყვლინება, როგორც ოსტაგი მცირე ფორმის პროზისა. უთუოდ ამას გრძნო-ბდა აკაკი წერეთელი, როდესაც შიო არაგვის-პირელს ახალი სკოლის მეთაურად მიიხვედა, იგი წერდა: „აღრეც მითქვამს და ახლაც ვი-მეორებ, რომ ახალ მწერლობაში ყელაზე უფ-რო საყურადღებოა არაგვისპირელი. მისი ფსი-ქოლოგიური ეგაულებით, მისი მეტაფიზიკით, მიმამკვიდრებელი ბერე გამოაწვია, თითქმის სკოლა შექმნა“.

შიო არაგვისპირელის ღვაწლს ქართული ლიგურატურის ისტორიაში სათანადოდ აუხა-მენენ პოეტებს კოტე შაყაშვილს და გივიან გაბაძე. მწერლის პროზაზე ხასინტერესო დაკვი-რვებები ეკუთვნით პროფესორებს: მასიელ შან-ღუკელს, სერგი შილაძის, ვილყეტა ცისკარიძეს და სხვებს.

ნოველა რთული ლიგურატურული ენრია, რადგან იგი მაქსიმალურად ეკონომიურია მო-ვლენების გაშლის თვალსაზრისით. ამრის გა-მოსხაგვა დამოკიდებელია მწერლის ლაკონური წერის ხელისაგებზე. ეს არის რეალისტური ნაწარმოები, ყოველღიურა ცხოვრებისღან აღებული მცირე მოვულობის ამბავი, რომელიც ხასიათდება დამაბული, სწრაფად განვითარე-ბული მოქმედებითა და უშუალო აღქმით. ნო-ველა ჩვეულებრივ ისახლებება ცხოვრებისღან აღებული ერთი კონკრეტული, შეკუმშული ეპი-ზოდით და მონაწილეთა განუსაზღვრელი, მე-გად მცირე წრით. მასში, რომანისაგან განსხ-ე-

ავებით, მოცემული არ არის სრული სურათი საზოგადოებრივ-პოლიტიკური წყობილების ან გმარის ხასიათის ჩამოყალიბებისა. ამიგომ ნოველას არ ახასიათებს სიუჟეტის რთული ხლართები და მრავალმხრივი განვითარება.

ნოველა მსოფლიო ლიგურატურაში ცნობი-ლია სხვადასხვა სახელწოდებით: მოთხრობა, შლაპარი, არაკი, იგავი... ნოველა შიო არაგვის-პირელთანაც სხვადასხვა ქვესახეობითაა მო-ცემული: ნოველა, ეტიუდი, მოთხრობა, ესეიბი, ამბავი, სურათი.

მასიელ შანღუკელს მიახნია, რომ შიო არა-გვისპირელის მიერ ნოველის ენრის გამოყე-ნება-განვითარება შეიძლება აიხსნას მველი ქართული ლიგურატურის (სულს „ხაბა ორბე-ლიანის „სიმრძნე-სიერების“, „რუსულანან-ის“) გავლენით. არც შიო არაგვისპირელის ხმა დარწმუნდა „სხად მდალელებისად უდაბნოსა შინა“. მასაც გამოუჩნდნენ მიმამკვიდელები ილია ელყუთერძის, იასონ ნიკოლაიშვილის, ანდრია დეკანოზიშვილის, ივანე შურაბაძეშვილის, ღიმი-ტრი ერისთავის, ელენე წერეთლისა და ნატოს სახით.

შიო არაგვისპირელმა პირველი ნაწარმო-ები ილია ჭავჭავაძის გამეთ „ივერიაში“ გამოა-ქვეყნა 1889 წელს. აქედან დაწყებული 1926 წლამდე, მწერლის გარდაცვლემამდე, მრავლ გამოქვეყნაში მიიღო მონაწილეობა და საკუთ-არი ნაწარმების გომებად გამოქვეყნ შეძლო. პირველი ხუთი გომი დაბეჭდა 1900-1914 წლებ-ში, მიორედ კი 1919 წელს ერთბაშად გამოიცა ოთხი გომი. შიო არაგვისპირელს არც ჩვენს დროში დაკლება მკვევეართა და დაინტერე-სებული მკითხველის ყურადღება. 1927 წელს მისი რწეული ნაწარმები ორ გომად გამოიცა თელი ხახოკაში. ეხადია, სხვადასხვა დროს გამოიცა მწერლის ცალკეული ნაწარმოებები.

შიო არაგვისპირელის დღემდე გამოქვეყნე-

ბულ კრებულში არ არის მოხვედრილი ორ-მოცემე მეტი ნაწარმოები, რომლის ავტორებიც დაეკლარა ილია ჭავჭავაძის სახლ-მუზეუმში. ხელნაწერი აქ მოხვდა მუზეუმის ყოფილი დირექტორის პლატონ კეშელავას მეთვითი. ხელნაწერები ნოველებიდან მეტი ნაწილი დამთავრებულია, ნაწილი კი ფრაგმენტების სახით არის მოღწეული.

შიო არაგვისპირელის ხელნაწერ ნაწარმოებებში ვხვდებით ლიტერატურული შტაპის ნიმუშებს. ხელნაწერი ნოველები ყურადღებას იქცევს ქართული ხალხური შემოქმედების ნიმუშების გამოყენების თვალსაზრისით.

შიო არაგვისპირელის შემოქმედებაში აშკარად მოჩანს გავლენა ქართული მწერლობისა, მისი მოწინავე გრაფიკების გაგრძელების ცდა. ეს გავლენა განსაკუთრებით გამოიყვანება ეროვნული თემატიკის მიმართულებით. ამ თემის დამუშავებაში მწერალს ჰქონდა ლიტერატურული გრაფიკა და ჰყავდა წინამორბედი.

შიო არაგვისპირელის ნაწარმოებები არის შემართებული ორი დიდი ლიტერატურული სკოლის ელემენტებისა. მისი თხზულებები აღმოცენდა რომანტიკული და რეალურ-სკოლის შეგავლენით. რომანტიკული მხნერა შიო არაგვისპირელისა იმაში იხატება, რომ იგი როდი რჩება უდარდელ და გულგრილ მაყურებლად იმ საგნისა და მოვლენისა, რომელსაც ავიწყურს. შიო არაგვისპირელი რომანტიკოსია იმიტომ, რომ, ჭოლა ლომთათიძის შემოქმედების მსგავსად, მის შემოქმედებებში ბუნება ხშირად გრძობებისა და აზროვნების უნარით არის აღჭურვილი: „წვიმა ნაღვლიანად შემომისისინებს, არე-მარე შავ ბურუსს მოუკავს. ქარი სევდის მომავრელი მუზუნით დაჰქრის გიალ მინდორში, ხან გიჟური ხარხარით დაეგაკება მინდვრის ბოლოში გაღმობულ კვირ-პირ

დამკერულ კლდეს, ხან დაჰრიდ ადამიანის კენხით გაეკვრება მინდორსა და გირის, და მე კი მგონია, რომ სადაც შორს, ჩემი გულის ერთ-ერთ კუნჭულში ვიღაც უნებობი, მაგრამ ჩემი ძალიან ახლობელი, უხილავი, მაგრამ მუდამ განუშორებელი ადამიანი მიმჯდარა და მწარედ, მწარედ ქვითინებს-მეთქი“ - წერს ჭოლა ლომთათიძე. მას განსაკუთრებით უყვარს შემოღვომის ბუნება. ფოთლების ცვენა გაძარცული შემოღვომის ბუნებაში აუხდენელი თენებებს აგონებს: „მანკ რა სევდიანი წვიმა იცის შემოღვომამ. ჯერ შემოხვევს ნაცრისფერ ბურუსს, შემდეგ აგირდება, სისინებს, ქვითინებს, თითქოს სულიერი არსება იცის. მე მიყვარს ამ დროს გრიალ მინდორში ყოფნა, განმარტოებულ ხეტიალი, მიყვარს ცქერა, თუ როგორ ათამაშებს ქარი მოწყვეტილ, გაყვითლებულ ფურცელს... რა გზა-კვალ დაბნეული დაძრვის... მიყვარს გატივტივებული, გაძარცული უდრანის გყის ცქერა. მისი ხმა, როცა ის ქარს ებრძვის, მისი თხერა და ყრუ, ყრუ გამომხიბლი“. მწერალი ბუნების მარტოობაში საკუთარი მდგომარეობის ანალიზს აკეთებს. „და იღვიპებს გულში უთვალავი ჭრილობა, გაგონდება შეურაცხყოფა და დაცევა, დატყუება და ღალატია და მიუხედავად ამ შავი და მწარე ფიქრებისა, მანკი ვსურს დიდხანს, დიდხანს იყო ამ მდგომარეობაში, დიდხანს გრძობდე გვიცილებს, მარტოობასა და სულის ობლობას“.

ჭოლა ოცნებობს, შეუერთდეს ბუნებას, გაითქვოს მასში - „შეუერთდე მინდა ბუნებას, გაქქარწყლდე, გაქქარწყლდე, გაქქე შიგ, ნიავივით გაეფანტო“.

შიო არაგვისპირელი და ჭოლა ლომთათიძე ერთნაირი თვალით უყურებენ შემოღვომის ბუნებას. ერთნაირად გრძობენ მისი გამოწვეულ სევდასა და გვიცილს, ერთნაირად ითაყვებენ შემოღვომის ნაცრისფერ ცრემლს.

ორივე მწერალმა თითქოს ერთნაირად იცოდა შემოღვომის ბუნების ენა, შ მოღვომის ბუნების მოვლენები თითქოს ერთნაირად იტრებოდა მათ სულში და ქმნიდა ერთიან განწყობილებას. ეს იყო ორივე მწერლის სულიერი ობლობის, მარტოობის გამოვლინება და მიუღებელი აწმყოთი გულგატეხილობისაც.

ფიქრობთ, ყვარლის ილია ჭავჭავაძის სახლ-მუზეუმში დაკული შიო არაგვისპირელის გამოქვეყნებული ნოველები მწერლის პროზის ახლებურად გაგების საშუალებას იძლევა.

რუსუდან კვარაცხელია

მეგობრის კინემატოგრაფიული სპეციფიკა

სამოგალოების ცხოვრებაში მომხდარმა ცვლილებებმა 50-იანი წლების შეახანებში ხელოვნებისაგან სამყაროსადმი სრულიად ახლებური დამოკიდებულებით ასახვა, იდეალებისადმი რწმენა და ისტორიული თამბუქში მითითება.

წარმოშობა აუცილებლობა პირობითობის შტეარის გაზრდისა. მასალის კოეგური ხერხით დამუშავების მითითებითაა განსაკუთრებით შესაძლებელი ხდება მკვეთრი ისტორიული ძეგლებისა და მხოლოდ-მხოლოდ ცვლილებებითი ცვლილებების პერიოდში. 50-იან წლებში კიბონი მოსული თმისმომღებო პერიოდის თაობა, რომელმაც გამოსცადა თმის სამხრეთებანი, საერთო უკედურებას საკუთრთან აიკვებეს. სწორედ პოეტური და მეგაფორული ხერხებით ცემებულმა ხაზი პირადულიდან სამოგალომე, მარადიულმე გადავიდა. აქ განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭებოდა მისაგანი მონოლოგის პოეტისად, რაც სამოგალოებს აძლევდა ხელგარის რომელიმე კონკრეტული ადამიანის ცხოვრების აღწერისას, მისი მისაგანი სამყაროს მყენებისას საკუთარი, პირადი დამოკიდებულებაც გამოქვეყნებისა ამა თუ იმ მოვლენისადმი.

მაგრამ 60-იანი წლების მეორე ნახევრის კინემატოგრაფიში აღინიშნება კატეგორიების გაყოფა და სისგებარეობა, შესაბამისად სხვადასხვა მიმართულებებში - „ლოკუმენტური“ და „კლასიკური“. პირველი ორიენტრებულია რეალურის უფსადავმე, მეორე - პირობითობის ორთავე შემთხვევაში მეთოდი დაყვანილია სტილიზაცი.

„ლოკუმენტური სტილის დამკვიდრებელმა შეიძლება ამისას გეგმებისაგან განსხვავებით, ახალი ხერხების აღმოჩენით: „ფარული კამერა“, „პირდაპირი კინო“, „სინემა-ვერიტი“. რა თქმა უნდა, ასეთ ობიექტით უნდა მუშაობდნენ დამოუკიდებელი კამერის მფლობელები, მათი კამერის მეგაფორული ხატების პირველი, მაგრამ სპეციფიკური სტილისადმი მისწრაფების. ამ მიმდინარეობათა განვითარება მხატვრულობის შტეარის მიადრია და 70-იან წლებში სწორედ აქედან დაიწყო ცენტრისკენ მიმდ-

რობა: მეგაფორული სტილი „მეფრწეა“ პრობის, ობიექტით კი მეგაფორიზმით „გაიფიქრია“. სტილისა და კანონების მრავალფეროვნება არ აუქმებს ორ მთავარ მიმართულებას - მეგაფორულსა და ობიექტობის, ოსინი არ წინააღმდეგობის ერთმანეთის და მათ შიგით ხდება სინთეზი სხვადასხვა კონსტრუქციული პრინციპებისა.

70-იანი წლების კინემატოგრაფიში ორი მისწრაფების შესაძლებელი გენდენია გამოიკვეთა - მისაგანი ხაზრმაკება და უბრალოება. თანამედროვე ადამიანის შინაგანი სამყაროსა და ცხოვრების თანამედროვე მოვლენებში წვდომის ხერხები იყო დამახასიათებელი 60-იანი წლების კინემატოგრაფიისთვისაც, მაგრამ ახლა ხელოვანს ურჩევნია, ახალი ფორმალური ხერხების შექმნის მაგივრად გამოიყენოს უკვე ცნობილი, აღმოჩენილი, თანაც, რაც შეიძლება პუნქტობაც, უშუალოდ მაგრამ სწორედ ამის ხელნორთილებაა ყველაზე მწილი ცხოვრებაში - მთავარ ასახვის უბრალო ფორმას, მომგავსებულს, დაახლოებულს სამიხედ ჭეშმარიტებისათან.

70-იან წლებში გამოიკვეთილია გენდენია 80-იანი წლების პირველ 5 წელსაც გადასწავლა, მაგრამ აშკერად შეიცვალა მისაგანის თემა. ამ პერიოდის კინემატოგრაფიში მთავრად ყოფიერების არსი, მისი მთავარ იდეებს. უამრავი შიშების გამოთხოვით აღმასივებისაგანის სამყარო ერთობ რთული და შეუცნობელი გახდა. კინემატოგრაფის წყალობით, რომელმაც ახლებური გაზრების რთული გზა გაიარა, ადამიანის შეგნებისა და ღირებულებათა გადაფასებისათვის მისაწვდომი ფორმა გამოიძენა.

60-80-იანი წლების კინემატოგრაფის პათოსი, - ითვალისწინებს რა გოგალდობრული სხელმწიფოებისა და მასობრივი სოციალური მოძრაობების არსებობას, - ანტი-იდეოლოგიური პათოსია, უფრო სწორად, მისწრაფებაა, იდეოლოგიურ სიფრეში ისე გაარკვიოს, წარმართის ადამიანი, რომ მან შესძლოს იდეოლოგიური შექმნა-

მშეკის მოქმედების ახლებურად გააზრება. ეს ცნობებების განსწავნის შექმნისა, მაგრამ აშკერად იგი არა მარტო გონების ცნობილებისაგან, არამედ უკვე ცნობებების, იდეოლოგიური სტრუქტურების შემოქმედებისაგან განსწავნის შექმნისაგან არის. 60-იანი წლების კინემატოგრაფიში ესეც არაა მხოლოდ იდეოლოგიის - სამოგალოების დემოკრატიზაციის დამკრებლს. 60-იანი წლების აღსაწაფისათვის უკვერად აღმოჩენილ წარმოდგენათა სიძალადიან 70-იანი წლების კინემატოგრაფიში რეალურად გაიამრებს წარსული იდეატების უნიადგობასა და უსაფუძვლობას. იგი გვიამბობს ადამიანისა და დროის უზაყოფობის მიხედვემე, შემოქმედემე, რომლის-თვისაც შემოქმედება არა მხოლოდ შექმნის, წვდომის აქტია, არამედ შექმნის კინემატოგრაფი აქტაც. ამ პერიოდის კინემატოგრაფი ერთგვარი სარკე იყო, რომელიც ყოფიერების არსს, სილამებისა და პირმითის იდეალის შეგავსებდა.

80-იანი წლების კინემატოგრაფი, არსებითაა, წარსულისა და აწყმის კომპრეზების იწყებისა და აღმოაჩენის იმ სიყაბებს, რაც სამართა სხელმწიფოს არსებობის მიმდინარე იყო დაშვიდრებულ და მის ნგრევებსა და კრას წინასწარმეგველებს: წინასწარმეგველებს სახელმწიფობრივი წყობის, მისი მთავარი პრინციპებისა და მოსვლაობების მართვის შექმნისაგან გავლენებებს; იმ მის განმარტობაში დამკვიდრებული რწმენის სიძლიერითა მსხვერუვას, ბოლოს და ბოლოს, კულტურის განადგურებას.

მეორე თანამედროვეობა წარსულმე ობიექტური განსჯის სამოგალოებს იძლევა. გოგალდობრული ემოქის კითხვების ინტერესი მოსვლაობადობრული ემოქის მნიშობრივი და ემოქიკური ემოციებით არის ნაკარნახ. თავის მიხედვით იდეოლოგიური დიქტატიისგან გოგალდობრული ემოქიდან ღღეს წარსულ წლების კინემატოგრაფი სულ სხვაგვარად აღიქმება და აღმონდა, რომ ოფიციალური იდეოლოგიის მაგარებული მხო-

ოლ ევრეთ წოდებული სახელმწიფო შეკვეთის ფილმები ყოფილა, ფილმები, რომელთაც ათასობით გირაფა ჰქონდა, განხილვებულნი იყვნენ პრემიერებით და, საერთოდ, მწვანე ჰემი ჰქონდათ ყოველ-მხრივ. ისინი, თავისებურად უძგერეს არაა, მაგრამ მინც თავისი დროის კუთვნილებად რჩებიან. ფილმები, რომელთაც ყოველი ნახვის ხელშეორედ აღმოვაჩინო ხოლმე, შეიქმნა შემოქმედთა წინააღმდეგობით პარტემიკეციებისადმი, ისინი რეჟიბის მასხურთა რიგებს გარეთ იდგნენ.

ამ დროს კინემატოგრაფი ვერ-გოთშულად ფლობდა ქარაგმულ ენას მთლიან თავისი ფართო სპექტრით. სიუჟეტის დამუშავებისას დღემლი, ბლომდე ართქმული, თუ სტრუქტურალისტიკის გერმინოლოგიით ვისარტებლებო, „მნიშვნელოვანი არარსებობა“ იყო. ფილმებში უხვად იყო შიდადრი, დახვეწული ქვეტექსტები. მაგალითად, როცა დაპარაკი იყო საწარმოთ გეგმაზე („კოორდინაციისთვის“), ეკრანზე იყოხებოდა სულ სხვა რამ, რაღაც ადამიანური. ცენზურის პირობებში თვით კლასიკის ეკრანიზაციაც უფიცილობისადმი ფართოდ თითხმობის ერთ-ერთი გავრცელებული სტრატეგია იყო. არ უნდა დავივიწყოთ ისიც, რომ მრავალკეროვნის საბჭოთა კინო ფოლკლორულ მასალასაც იყენებდა, რაც თავდალი ბოლომდე იგავური, სტრატეგული და მეტაფორულია. ქორთულ ქართულ კინემატოგრაფს ეკუთვნის ამ მიმართულებით პირველობა. იმ წლების კინემატოგრაფისათვის შეგეძლო მიგეგმარია, როგორც უნივერსალური მომასხისათვის სხვადასხვა საკითხზე, შეიძლებოდა მიველო რჩევა, დაგცნო სულიერი წყურვილი, შეგეცნო საკუთარი თავი. აი, პოსტმოდერნისტულ პოეტიკას კი სულაც არა ბეჭდ პრევენცია, იყოს „მეორე რეალობა“ ან შერეალობა. კინო თავისებური რელიგია, კონფესია იყო და, როდესაც გაცნა შემაერთებული მაგი და მან შექმნება შეთავსებით რილის თამაში, მოხდა მინაგანი კინოლიტიკი. ერთი მხრივ, წევნ „ახალ კინოს“ მიემართავთ, ახალ კინოწარმე ვსაბელოთ, მეორე მხრივ - ჰევენსობითად ფილმისაგან - ჰევენსობითად ფილმისაგან და სახლდეს ველით იმ მნიშვნელობით კი, რომელსაც წევნ გრადიციულად ვგულისხმობდით, აღარ არის და აღარც იქნება.

პარადოქსი ის არის, რომ გოგადიგერულ ეპოქაში, როცა ეკრანზე ეკლესიის წევნება დიდ გამბედელობად მიიჩნეოდა, წევნი კინო ინარჩუნებდა რელიგიურ დისკურსს. ახალმა დროებამ ბოლო მიუღო ამ საიდუმლო დისკურსს. პარადოქსი დადებლობა სახელმწიფოებრივ რელიგიად იქნა, მასა რწმუნისა დაბურუნდა, გაეკლესიურდა, თუმცა საზოგადოებაში ურწმუნოება შეიშობდა, ახალ კინოში კი ავინო-სტიციზმი. ერთი მორწმუნის სიგეყობა მაგონდება: თუ საუკუნის დასაწყისში გაძირებს ანტრეკლენც, მაგრამ დღეთს შიშით, ახლა ამწეებენ, მაგრამ რწმუნის გარემუც რეჟოლუციამ და სოციალიზმმა ხალხს განათლება მისცა და ცოდნა წაართვა. ჰუმანიზტად ასეა.

60-80-იანი წლების კინემატოგრაფმა შეიმუშავა თავისებური, მრავალწახანაგოვანი პოეტური ენა, რომლითაც მაყურებელს უაპარაკებოდა. ეს გახლავთ სიყვარულისა და ცხოვრების რწმუნის ენა.

60-80-იანი წლების ფილმებში ეს ინგონიაცია დომინირებდა. თანამედროვე აგნოსტიკოსისათვის მსგავსი მსოფლმერძობა არამარტო ურეველო, მიუღებელიც არის. იგი მას აღიშინებს, ინფანტულირბა თითქოს, გულუბრველოც და, რა თქმა უნდა, კონფორმისტულიც. ამგვარი შეხედულება, ერთი მხრივ, თითქოს ნოვაგორულია და თბიუქტური, სინამდვილეში კი ანალოგის ნიღბით დაფარული - დამინტრეველია. 60-იანი წლების კინემატოგრაფი მხოლოდ 70-იანი წლების დასასრულს შევიგრძობის მითმავალ გლობალურ საფროსებს და 80-იან წლებში აღმოაჩინეს ცალბ „ჰუმანიზტების“ და მის მოსიზიდაბნერეველსაც იწინასწარმიგეყეველებს.

შემოთქმული დედლისისა და იკარისის შიშის მოგვაგონებს, იკარისისა, რომელსაც თავისუფლდობა შოვრდობა უკიდავანო სინათლისაკენ ფრთამესხმულმა სწრაფამ გონი დაუკარგა და უსკარულში გადმეხა. ეს და სხვა ისტორიები წევნამდე შეპირსიყვიერების, პრიმატიული ფერწერის, შემდეგ კი დამწერლობის შემოღობის წყალობით მოხდა. მაგრამ დაღვაწე არი, როცა შესაძლებელი მოქმნის მსგავსი, მაგრამ უკვე რეალური ისტორიების ასახვა, დაბეჭდვა და კომუნიკების სახით, გუნეკური საშუალებებით - კინოკამერითა და კინოფორმით. და აი, აქ აღმოჩინდა

წევნთვის მოლოდინელი ახალი ასპექტი თანამედროვე ადამიანის დანოკილებულებსა ძველებური თქმულებებისაგან.

ფრანგი რეჟისორი ფრანსუა გრულოუ წერდა: „ნიკოლე ვულრების ფილმში „პარიზი - 1900 წელი“ არის ერთი პლანი, რომელიც ყოველთვის გამაინტენგებლ შობავლდეობას ახდენს წემზე: იქ გალდეობულია კაცი, რომელმაც საფრენი აპარატი გამოიგონა. იგი ყოველს კომკის შეორეც ხართულიდან გადმოსახტომად ეშმალება. რამდენიმე ხნის დაყოვნდება, მერე კი გადმოსტება და სასიკედილოდ დამიკედება. ამგვარა, რომ არა კამერა, იგი არ გადმოსტებოდა, გამოიღვას გალდეობა“.

აი, სულის შემძვერელი მახიგურე ბალა კისის მიღეობა, რომელიც პოტენციური პუბლიკის უსიქოლოგათს ვუტენება, მიიგეკულ შემთხვევით კი ფართო, მასობრივი მოედნის პუბლიკის, კომკის ძირს დაღტეული გადამღები კამერა სომ მხოლოდ და მხოლოდ შობაწვეებს და ცელის მაყურებელს თავისი დაუთკეპული ინტერნოთი ურბარო მოკეკავის თამაში შევლბობისადმი - ათასობით ადამიანის წინამდე ადამიანი-ნიგა გახდეს.

აქ წევნ განხილვების მხოლოდ ეკრბო, თუმცა კი შობამეკლდევი მოკელენა. მაგრამ კაციობობის ინტორიანი შობავა გაცილებით საინტორიცი გლობალური სიუჟეტის, რამელიც უფრო დიდ ბუდეცირიბას ითხოვს, ვიდრე ისინი, რომლის შესახებაც შემოთ მოგახსენებენ, დროდადრო რომ გადაუხვივის განვითარების მიმშობრივ შლოარს და შედეგად იქნენ. სწორედ ამგვარ მომენტში ვიმოკოვებით ახლა, როცა დინსასხსოვარი იმეველის აღმადრენა, მწვერდელების დაბერობისათვის მშადეოვანი (თუნდაც გაღადგანათი მნიშვნელობით) და ამას თანდართული დატემა ცოდობა დედამიწაზე; თუ არა უძირთ ქვესკნელში, ასახავს არა ვინმეს ცალკეულ ბედს, არამედ ერთული კამუხიდან საერთო მნიშვნელობის მოყუნენად გალაიქევა.

დღეს წევნ დროის ახალი მოედლის მიწვენი ვორდ - მიწმენი მეორე ათასწლეულისა. ნოსტალგიურ, ტკბულ წარსულს მიუგონუნდებით თუ შიშით გავუკურბო შეუნიბავლ მომავალს. ერთთავად მოლოდინში ვართ. ველით შედეგებს, ველით სასაჯებს, ველით სამსჯავროს...

ვანო მჭელღვილი

ლიგერაგურული ძალების კონსოლიდაციის ნიმუში

ევროპული სტილის პოლიტიკური და საღებავ-რაგურო გაზეთი „დროების“ ხარისხობრივი ცვლილების ერთი მნიშვნელოვანი პერიოდი გაზეთი „ივერიის“ ლიგერაგურულ ძალებთან გაერთიანება.

1879 წლის 24 ნოემბრიდან თითქმის ყველა ნომრის ფურცლებზე ილია ჭავჭავაძის, სერგი მესხისა და სტეფანე შელიძემშელის ხელმოწერით დაბეჭდილ განცხადებაში გამოცევილია აღინიშნებოდა, რომ გაზეთი „დროებისა“ და „ივერიის“ ხელმძღვანელობდა საერთო რედაქცია, შედგენილი ამ ორგანოებში მოღვაწე რედაქტორებისა და თანამშრომლებისაგან, რომ გაზეთის ფურცლებზე ძირითად ადვალს დაიკავებდა შინაური მიმოხილვა და პოლიტიკური ამბები, ხოლო ურეკლ სტატიებს პოლიტიკისა და სხვათა შესახებ ადვალს დაუთმოდა ეურნალ „ივერიამ“, რომელიც გამოვიდოდა სამ თვეში ერთხელ თორმეტი თაბახის მოცულობით.

„დროება“-„ივერიის“ შეერთებით არა მარტო გაზეთისა და ეურნალის ფურცლები განაწილდა, არამედ ერთ დიდ მუშაკად შეიკრა ორი ძალა, ერთი მლინარეზად გადაიქცა და აღმატებული ბრწყინვალეობით წარუვლა სამოგალობებს. ეს შეერთება საქართველოში რევოლუციურ-დემოკრატიული იდეების დამკვიდრებისა და გამარჯვების ნათელი დაღასტურება იყო.

„დროება“-„ივერიის“ რედაქციათა გაერთიანება მოხდა ილია ჭავჭავაძისა და სერგი მესხის შორის ამრთა წინასწარ გაცემა-გამოცემის შედეგად. ამ გაერთიანებამ მოამზადა ლიგერაგურული ძალები, გააუქმებეს „დროების“ შინაარსი და ფორმა. შართადა, ორივე გამოცემის ძირითადად სერგი მესხი ხელმძღვანელობდა, მაგრამ ილია ჭავჭავაძის, როგორც ერთგულ-გამათაბეს-უფლებული ბრძოლის ბელადის, სახალხო მწერლისა და სახელმძღვანელო მუდღისეცის, მიაზროვნისა და მხატვრული სიგეის დიდობისაგან, ამრების და მურეკული აუზის“ ავტორიტეტი და ფართო სამოგალობრივი მოღვაწეობა გაზეთის ახალ, გამრდილ მოთხოვნილებებს უყენებდა.

გამარდა გაზეთის გირაფე. 1880 წ. მისი გირაფე 600 ადწეულა.

განსაკუთრებით ძლიერი იყო განყოფილება

ფელეტონი. აქ იბეჭდებოდა სხვადასხვა ავტორის განსხვავებული თემატიკის ნაწარმოებები.

1880 წლის პირველი ნომრიდან „დროების“ დაემატა რუბრიკები: „ახალი ამბები“ (ინფორმაციითა ნაკრები), 6 იანვრიდან - „თეატრი“, 12 მაისიდან - „მწერლობა“.

გაზეთი „დროების“ პარალელურად გამოიქმნოდა ეურნალი „ივერია“ (1879-1882 წწ.). ამ ეურნალის პროგრესულმა მიმართულებამ, მოწინავე მსოფლმეცელელობის შემუშავებამ, გამოქვეყნებულ მასალათა მრავალფეროვნებამ, თავად ილიას ავტორიტეტმა განამირობა მისი მოპულარობა და საერთო-სახალხო გამოცემად აღიარება.

ეურნალის შინაარსის მთავარ ნაწილად ითვლება პატიოვული პოეზია და პროზა. აქ დაბეჭდდა ილიას „მეო კარგი ქვეყანა“, „დამიგრი თავი დაღებულ“, რაფიელ ერისთავის „ასპინძის ომი“, „სამშობლო ხვესურისა“ და სხვ. ანტონ ფრეცელაძის „ბატარაგონთა დიდება“, აკაკი წერეთლის „ნატვრა“, ვახტანგ ორბელიანის „არსის ადგილი“, „ედლოფაღი“. საგანგებოდ უნდა აღინიშნოს რაფიელ ერისთავის მოღვაწეობა. მის ლექსებში ამ დროისათვის ახლებრად ჟღერდა მიწის სიყვარული, რაც გლეხის არსებობაში ოდითგანვე იყო ფესვგადგმული.

გარდა მემოთ დასახელებული ნაწარმოებებისა, დაბეჭდდა ილია ჭავჭავაძის „სარჩობლებამდე“, სოფრომ მგალობლმევილის „დედა მამა“, ალ. შირიანაშვილის „გაბუღერებული ოჯახი“, ნიკოლოზ მთურის „ბელა უბელურთა“, ეკატერინე ვახაშვილის „რომანი დღესვამში“, „ორენა და ქუქი“.

ეურნალს ქმნიდა განყოფილებები: საქართველოს მაგაიუ. საპოლიტიკო მიმოხილვა, რუსეთის მაგაიუ, ბელგერისტიკა (მოთხრობები, სცენები), კრიტიკა, პიბღოგრაფიული ცნობები, ცალკე წერტილები, კორესპონდენციები.

1879 წელს გამოიცა ეურნალის 10 ნომერი, 1880 წ. აღმანახად გადაკეთდა და გამოიცა 4 ნომერი.

გაზეთში „დროებაში“ და ეურნალში „ივერიაში“ ქართული ეურნალისტიკის ისტორიაში ნათელი კვალა გაავლეს და დაიდა ერთგული მისი შეასრულეს სწორად გამამწული კონსოლიდაციის წყალობით.

ეკა დულამვილი

II ოღის (მოიხილესას) საკითხისათვის

ბიზანტიური პიწწორაფის პრობლემათ შორის ერთ-ერთი ყველაზე რთულია პიწწორაფიული კანონის კომპოზიციასი II ოღის (მოიხილესას) არსებობისა და მისი რედაქციის საკითხი.

ცნობლია, რომ თავად პიწწორაფიული კანონი თითმეტკოლიანი ბიბლიური გალობისა მთლებული ცხრა ბიბლიური ოღის მოვლეთ ჩამოყალიბდა. პოეტურმა გროპირებმა, რომლებიც ბიბლიური ოღების ? ახლებს დაერთოლბა, დამოუკიდებელი კანონის სახე მიიღო. თითმეტკოლიანი გალობის ცხრა ოღამე დაქცეა VI საუკუნეში ივარაულა. (ღ. ბერნარდი)

შოგაღდ II ოღის საკითხი შემღგნირად ღღებამეცნიერთა ერთი ნაწილი (უ. ხრისტი, ე. ვეულში, ა. კომსეხენსკი) თვღის, რომ II ოღა თავისი მძიმე და სამგლოვიარო ხასიათის გამო მარტოღონ ღღბარების პერიოდში გამოიყენებოდა. საეკლესიო წელიწადის სხვა პერიოდისათვის კი აწერებოდა კანონები მის გარეშე. ამ მოსაზრების საპირისპიროდ ღ. ბერნარდს მგაგლითად მოჰყავს 150-ე ფსალმუნი, რომელიც განწყობილებით უფრო მძიმეა, ვიდრე II ოღა. და ეს ფსალმუნი ბიზანტიურ ღღგურვამში ღღსეკი ყოველი ღღის ცისკარზე იკითხება. თავად ღ. ბერნარდის აზრით, მეორე ოღის რედაქციამ მოხდა ჯერ კიდევ ბიბლიურ ᦁღმეცნიერ ᦁღანე ღღმასკელისა და კომპა იერუსალიმელის წინებში II ᦁღის კლებას ხსნის თვით ᦁღგურვასკული პრაქტიკიდან II ბიბლიური ᦁღის (მოხეს ღღი გალობის) ამოღებთ და ასახელებს კომპას ღღდი სამშაბათის არასრულ კანონს. ეს უკანასკნელი სამღსალმუნი უნდა იყოს, მგარამ მას არა აქვს „მოიხილესა“. ბერნარდი თვღის, რომ კომპას ღღრისათვის „მოიხილესა“ მოვლი - ბიბლიური II ᦁღა უკვე ამოვარღწილი იყო ᦁღათა რეიღღან მეტსმეტი სიღღის გამო „მანამღე ვიდრე პოეტური კანონი ᦁღანესა და კომპას ხელით ჩამოყალიბდებოდა, როგორც უკველი სორმა“. უ. უესის მითითებით, რომღის თვღასპირისსაკე მწერ კერბოთ დ. კვირიკაშვიღის ნაშრომიღან, თეოფანე გრაბოღოს ეპოქიღან (IX ს.) აწყვეა მერეკობა, რაც ᦁღმას ნაწმსავს, რომ თანაბრსებობს რევიღღიანი სრულკრისტიანისა და რევიღღიანი არასრულკრისტიანის კანონებს. გამოვლენიღა ᦁღისებს (IX ს.) ცხრა რევიღღიანი არასრულკრისტიანის კანონი, საღეე შკარად ჩანს, რომ II ᦁღა დაკარგულია. ამრეიღღ, თანამღღროვე გამოკველეკობათა ᦁღანეე პიწწორაფიულ კანონში II ᦁღის კლებამეცნიერი და

ღამაჯურებელი არგუმენტებით არ არის ახსნილი. შესაძლებელია, ვიფიქროთ, როგორც ეს აღნიშნულია, რომ ცხრა და რვა რიცხობრივი სიმბოლიკა პიწწორაფიულ კანონში საკრალური მნიშვნელობისაა. ისევე როგორც ბიბლიურ გალობათა შესახებ აღნიშნავდა უ. ხრისტი. იგი წერდა: „ბიბლიური გალობისათვის „ცხრა“ ღღღგინდა mysticis rationibus (მისეკურ სიმბოლიკათა მისეღღი). აქღღან გამოღღინარე, საბაწმღღელ პიწწორაფიო რევიღღმაე, ცხრა ᦁღღღან რვა ᦁღღღე ვაღღსკე და რვა-ხზიანი სისგემის მექწნა შესაძლებელია ერთიერთ-კავშირში იყოს. მგარამ ეს ვარაუღეე უარყოფიღა უ. უესის მიერ.

აუხსენიღა VIII საუკუნის შემღღომი პერიოდის პიწწორაფიო მეღღლობა, აღღღგინონ ? როღღიანი ღღგურვასკული კანონების პრაქტიკა. ამ ფაქტის ნათელი ღღღგარებუბა X საუკუნის ღღრითელი ᦁღღგარების ნუსხებში კანონთა „მო. ღღგებით“ შეესება.

ენახოთ, რა სურათს გვიწვენებენ კომპას რევიღღიანი კანონთა ქართული თარგმანები.

უპირველეს ყოვლისა, უნდა შევნიშნოთ, რომ უძველეს ᦁღღგარში, რომელიც ᦁღრეული იერუსალიმური პრაქტიკის ამსახველი ძეგლია და მისი თავღღბირველი მღღსტი თარგმნიღაა არა უკვიანის VII საუკუნისა, პიწწორაფიული კანონები შეიცავენ II ᦁღის. რაღღან უძველესი ᦁღღგარის ბერძნული მთელი დაკარგულია, მასზე მსჯელობა მხოლოდ ქართული თარგმანებით არის შესაძლებელი. აქღღან გამოღღინარე, ქართულ კრებულში „მოიხილესას“ არსებობა ᦁღრეული ეკლასის (VII ს-ის) ბიზანტიური კანონის კომპოზიციასი მის არსებობის უნდა ნაწმნაღღეს. კომპას კანონთაგან უ ? ᦁღეს ᦁღღგარში შესულია ღღისამთღღის მძინისისაღღი მძღღენიღი კანონი, რომელიც კრებულში გვიანღღელი ჩანარღღი (უძველესი ᦁღღგარი. გა. აიკემღღ მოაწმადღეს და გამოკველევა დაურთეს ეღ მეტრეველმა. ე. ჭანკიევიმა, ღ. ხევეტიანიმა. 1980. გვ. 688). მის შემადგენლობამეც II ᦁღა არ არის. ახეე იყო მოსაღღღენული, რაღღან ცნობიღა, რომ კომპას კანონებში „მოიხილესას“ არსად ღღგარებუბა. განსხვავებულ ეთიარეუბა ახად ᦁღღგარებში. მის მოგაერთ ნუსხაში ის კანონები, რომლებიც ბერძნული ᦁღღსის მსეღღეთი რევიღღიანი, შეესებოღა II ᦁღისი. მგაგლითად, ᦁღღეე კომპას იერუსალიმელის რამღღენიღე კანონი.

ქართულ პიწწორაფიულ გრადიციამში რევიღღ-

იანი კანონების „მოიხილებით“ შეესება იოანე მინწის სახელს უკავშირდება. სწორედ მას მიეწერება კომპას სამარეუო კანონებისათვის II ოდი შეესება (ხაჩიძე ლ. იოანე მინწის პოემა. 1987. გვ. 145). სისგებურად ეს პროექტი მიქალ მოდრეკლის კრებულში (978-988) შეიმჩნევა. II ოდი შეესება კრებულის შემდგენლის გამომსვლი ქვედებაა, რამეჲ მტკიცელებს კრებულზე დართული ანდერძი: „შეკრებეს სხგალობელი ესე წმადისა ადგომისანი, რომელნი ეპირენითა ქართველთათაი მხუენანი, ბერძნული და ქართული, სრული ყოვლითა განგებიათ, წესისაჲთ საეკლესიისა: უგალო დაღბგაეითა, ოხითა, მოიხილითა და აქეზდითა ღმირად.“

ამრიგად, რეალიანი კანონის ცხრაოდიანად შეესება ქართულ პიშორგრაფიულ კრებულებში ფაქტია. ასახავს თუ არა ეს პროექტი თავად ბიანტეორ პიშორგრაფიაში მიმდინარე მოვლენას? დღესათვის მიღებულა ის თვალსაზრისი, რომ „მოიხილესას“ ჩამატება ბერძნულის ანალოგიით უნდა მომხდარიყო (ჯღამბია ლ. პიშორგრაფიული კანონი „მოიხილესას“. ხელნაწერი. გვ. 29). ქართულ კრებულში II ოდი შეესების მდებარეობა მიქალზე ადრეულ სინურ ადგარებში (sin-34, sin-1, sin-14) შეიმჩნევა. ჯერ კიდევ სინურ ნუსხებში კომპას შობისა და განცხადების კანონებს აქვს „მოიხილესას“. რამეჲ ფაქტი რეალიანი კანონში II ოღის ჩამატების ბერძნულ ხელნაწერებში გამოვლენილი არ არის, მაგრამ ყურადღების გაგაბახელებით თ. ლეკორაკის ერთ დეკრეტივზე შეყნირი ბეზიშნავს, რომ ს. ავგერადლასის გამოქვეყნებულ ირმოლოგონში კომპას შობისა და განცხადების კანონთა ძღსპარების აკოლუთიაში ჩანს II ოღის ძღსპარის ხაზი. რანსტი. თ. ლეკორაკის თვლის, რომ ეს სღსპირეუი კომპას არ ეკუთვნის. შობის კანონის II ოღის ბრმოს ანდრია კრისტელის ეკოთინლებად მიისწევს და კომპას აკოლუთიაში მის მოხვედრას გადამწერის ნახეულად თვლის განცხადების კანონის II ოღის ძღსპარების არსებობას ეს ამავე აკოლუთიაში ახსნის ვერ უბენის, ზოლოდ ფსევდოკომპასულს უწოდებს.

გადამწვევტი პასუხის გაეცება მხელია. ერთი რამ კი საგულისხმოა. სინურ ნუსხებში შესული კომპას შობისა და განცხადების კანონების თარგმანობა II ოღის ძღსპარები თ. ლეკორაკის მხერ წარმოდგენილი ირმოების თარგმანებთა (მოიხილეს ცხო და ვიგყოდი) აქვე ქართულ ძღსპარს უძღვის ბერძნული ძღსპარის დასაწყისის ქართული გრანსლიტერაციი „პრობემურანე“, რაც ამკარად „პროსეჲ ურანე“ შედამხანჯებულა წაკითხაად. ასევე განცხადების კანონშიც (Sin-34, Sin-1, Sin 1, 4 Sin-6) ცოი და ქვეყანა გულისხმისყოითი ქრისტება აღიხედილი: „ურანთს კე გე პროსეჲკოსან“ თარგმანითა. აქვე მივეუთობი, რომ ძღსპარის გეჲსგები სრულად არის მოგანილი ადღარის შუქით ჩამოთილი: ნუსხებში. ამ ძღსპარებს არ იყნოს

ქართულ ძღსპართა I და II რედაქციები. III რედაქციაში კი ჩანს „მოიხილეს ცაო“, ხოლო მეორე (ცოი და ქვეყანა) არ არის არც III რედაქციაში, ამიგომ ვფიქრობი, რომ „მოიხილეს“ ძღსპარები თვით ოღებთან ერთად ითარგმნა და შეყიდა ადღარებში.

რაც შეეხება კომპა იერუსაღ კლის სხვა კანონთა თარგმანებს; ამგვარი სურათი გვაქვს: დავით და იაკობსაღმი და გრიგოლ ღვთისმეტყველისაღმი მიმდენილი კანონები „მოიხილებით“ შეესებულა ზოლოდ მიქალის ადღარში. ღვთისმშობლის მიმდენისა და ფერიველების კანონები მიქალის კრებულში შემორჩენილი არ არის და არც Sin-65-ის ღირმეუ კი შეიყავენ „მოიხილესას“. მივეების კანონი შეესებულა ყველა აღნიშნულ ნუსხაში. მისა მოწმადისაღმი მიმდენლ კანონი კი არ მიქალის კრებულში არა აქვს II ოღად. ამრიგად, ჩანს, რომ კომპას კანონთა თარგმანები „მოიხილესას“ მიხედვით არაკეთგვაროვან სურათს გვიჩვენებს.

დავით და იაკობს კანონის II ოღის ძღსპარი („სმენდის ქვეყანა“), მივეების („უხლავთა ზილველი“) გრიგოლ ღვთისმეტყველი („შეთა ბუნებია“) ქართულ ძღსპართა კრებულების I და II რედაქციაში არ ჩანს, შათ ზოლოდ გვიანდელ III რედაქციის (A 603 X-XI) ციკნი „ს ნუქმარეუბი ძღსპარი 1982. გვ. 137). ირმოლოგონში ვხვდებით. მაგრამ ამ სამევე ძღსპარის იყნოს ჯერ კიდევ იოანე მინწი და იყენებს ორიგენალურ კანონებში (ხაჩიძე ლ. დასახ. ნამრ. გვ. 256, 263, 329, 321). აქედან იოანე ერთი ორიგენალურა, ექვითი დღსაღმი მიმდენილი კანონი მიქალის კრებულში გვხვდება. სწორედ ამ კანონის II ოღის ძღსპარი ემთხვევა დავით და იაკობს კანონის II ოღის ძღსპარს (სმენდის ქვეყანა). აღი პირენი მიქალის ადღარში ზოლოდ დასაწყისითი არის მოგანილი. ეს კი იმას ნიშნავს, რომ შათი გეჲსგები და კილეუ უვეე ცხოლიდა, მაშინ რაგომ არ ჩანს ამ ძღსპარითა სოლოდ გეჲსგები ძღსპარითა ადრეულ კრებულებში? ხომ არ შეიძლებოდა ეს ძღსპარები შითავსებული ყოფილიყო მიქალის კრებულში ძღსპარის და ღვთისმშობლისანის სწორედ იმ ნაწილში, რომელიც დაკარგულა? როგან მიქალის კრებულს ნაკლებობის კო სრულად არ არის შემორჩენილი, ამიგომ აღნიშნულ ძღსპარითა სრულ გეჲსგები მისში არ ჩანს, მაგრამ A priori უნდა ვფიქრობი, რომ მეორე ოღის ძღსპარითა თარგმანები მიქალის ადღარში იყო.

II ოღის არსებობა ქართული ადღარების ნუსხებში კომპას კანონთა მაგალითების მიხედვით რამეჲ სახალეს არ გვიჩვენებს გამოვლენილი ორი შემთხვევის გარდა შობისა და განცხადების კანონების თარგმანებში, სადაც „მოიხილეს“ ძღსპარები უდავოდ ბერძნული მდენიანი არის თარგმანილი. სხვა შემთხვევებში აღნიშნა თქმა „მოიხილესას“ ქართული ადღარის ორიგენალურა შემოქმედების ნაკოვია თუ თარგმანი.

Omega
ომეგა

დედის დაზღვევა
INSURANCE OF MOTHER

საქართველოს დაზღვევის სახელმწიფო კომპანია
GEORGIAN STATE INSURANCE COMPANY

ახალი წიგნები

3/10

ნომერში გამთქუნებულია გურამ ნემსაძის ნამუშევართა ბუბლდუქციები

